

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

DOCTRINA CHRISTIANA.

A PETRO PAVLO, SACERDOTE,
Armeno, versa,

IN LINGVAM ARMENAM.

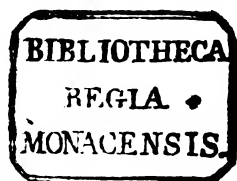
առաւել. պարզաբանութի: քրիստոնէական վարդապետութե թարգմանեալ ի ֆրանսոց և զվէ ի հայոց բառն ձեռամբ տէր պէտրոս պողոտի հոգ քաջանսին եւ հրամանաւ սբազան փափին ութերորդ որբանոսի եւսք ժողովոն որ վս հաստատութե հաւատոյ կարգեալ և կազմեալ էղէ ի թվ ճընսդեան քի. ուղ:

LVTETIÆ PARISIORVM,
Impensis Societatis Typographicæ, Librorum Officij
Ecclesiastici, iussu Regis constitutæ.

M. DC. XXXIIII.
Cum Privilegio Majestatis sue Christianissimæ.

ARMANDO

IOANNI,

EMINENTISSIMO

S. E. R. CARDINALI,

DVCI

DE RICHELIEV,

ET PARI FRANCIAE,

SOCIETAS TYPOGRAPHICA

REGIS CHRISTIANISSIMI VOLUNTATE,

PRÆFATÆ EIVSDEM EMINENTIAE^{AC}
diligentiâ, piè instituta.

*Quo Sol Astrorum princeps ter-
ris lucere cœpit; in omni Regno
ac Republica, excellenti virtute,
doctrina ac sapientia viri, qui
rebus humanis consulerent, do-
mi militiaeque summa cura om-
nia administrarent, inuenti
sunt. In lege Natura, post cadē
Abelis; Seth, Enoch, Noé, Melchisedech, Lot, Abra-*

ā ij

EPISTOLA.

ham aliique ex eius propagati semine, ut Isaac, Iacob, Deo carissimi fuerunt. Ioseph qui venditus à fratribus, post vincula & carceres Pharaoni rerum potienti Dei providentiâ ita gratus & acceptus fuit, ut uniuersa Aegypto præsiceretur: quam tanta cura & sollicitudine annos plurimos rexit, ut & Regi & cuncto populo, vel maximè, probaretur. Ea Dei Opt. Max. sapientia & bonitas est, ut numquam suis opem auxiliûmque in dubiis neget. Mosem egregium ducem excitauit, qui populum Dei durissimo iugo Barbarorum pressum educeret ex Aegypto, populo Israëlítico spiritu afflatus Dei leges in duabus præscriptas tabulis in monte Sinai tulit, ex quarum præscripto uniuersi conditorem Deum piè sanctèque colerent, & proximum amarent. Sed longum foret, si per singula ire vellemus, ac ostendere quali cura Deo semper fuerit genus humanum; sine cuius nutu ac voluntate, ne pilus quidem de capite suorum defluit. Semper fuerunt, sunt, erunt magni viri ac Principes supra communem hominum sortem euecti, qui, Deo rerum omnium molitore sic dispensante, res humanas gubernât, atque ita sapienter fortitèrque administrant, ut quasi Dei inter homines versari videantur. Præsunt hodie rebus mortalium Principes, de quibus, ut de Carthagine quidam olim scripsit, tacere satius est, quàm pauca dicere. Præst hodie Ecclesia, & in B. Petri Cathedra sedet Urbanus VIII. summus Pontifex, qui eâ rerum gerendarum prudentia & pietate Pastor commissas sibi oues pascit, ita omnia regit, ut retroactorum seculorum Pontificum nemini concedat, pacem concordiamque in terris foueat, saluti fide-

ÉPISTOLA.

lium consulat. Vt modò multos Antistites, quibus hominum salus carissima est, preteream. Nusquam aut nunquam ulla rectius opera ponitur, quàm in vinea Dei colenda ac propaganda, quàm in hominum salute tuenda ac conseruanda, in quibus veluti Sol splendet omni virtutum genere Eminentissimus Cardinalis Ioannes Armandus Plessseus Richelius, Dux ac Par Francia, Archithalassus, utriusque ordinis Regij Eques, qui quanta cura ac sollicitudine incumbat, ut res Christiana non in Europa modò salua sit, sed & aliis in orbis partibus propagata fides florescat, paucis dici non potest. Quid enim ille tantus Heros à paucis annis non fecit? singillatim ea persequi breuitas non sinit, nisi fortè orationem luculentam & corona dignam in Epistolam velis includere: Soli facem velle accendere parum sani capitis esset. Nemo nescit quæ diuini viri in omne genus hominum exstent promerita. Unus ille hoc tempore monstris domandis, erroribus tollendis, heresim exstirpanda, schismaticis, & ab Ecclesia Orthodoxa Romana Catholica auulsis in gremium Matris Ecclesie reducendis, natus videtur. Aliquot abhinc annis non obscure declarauit, quo sit in Ecclesiam animo, quo studio ac pietate in patriam, quàm ei omnium salus commendata sit! quanto perè laborarit ut hereseon in Gallia aliisque in locis pullulantium fibras elideret! testis Catechismus Lucionensis, in quo Hydra pessima ac excetra capita omnia demsit, prauas opiniones cunctâ Franciâ exstinxit. Testis doctissima Apologia, in qua unus tres Ministros Carantonios vicit; & ut manus darent, armâque proiicerent, coëgit. Qua victo-

EPISTOLA.

*ria quàm præclara sit, vel inde æstimari potest, quòd quò animus corpore præstantior est, eò victoria gloriosior; corporis vires ferro frangi possunt, animi pertinacia vix est ut dometur. Rex noster hostes vicit, perduelles armis fregit, & ut frenum acciperent coëgit. Eminentissimus Cardinalis peruicaces, ut in rectam fidei viam reuerterentur summâ suâ prudentiâ effecit. Atque id non obscure patet ex Catechismo in Armenorum linguam verso, quem Societas nostra Typographica, ad eam rem delecta nuperri-
mè Regia voluntate & auctoritate, nominatione Illustri-
ssimi, Eminentissimique Cardinalis Richelij, prælo sub-
iecit: quod tantum & tam singulare beneficium, quam-
diu sol se terris ostendet, non nostrorum hominum linguis
solum celebrabitur, sed in exterorum pectoribus eternum
vigeat. Magnas sanè gratias inuictissimo Regi nostro
Ludouico Justo, magnas Eminentissimo Cardinali om-
nes agimus, maiores etiam habemus, qui otium hoc cun-
ctæ Franciæ pepererunt, & Barbaris etiam exterisque
nationibus ad benè de omni re imposteriorum sperandum
quasi signum, quoddam sustulerunt.*

EUVYS PAR LA GRACE DE DIEV, ROY DE FRANCE ET DE NAVARRE, A nos amez & feaux Confeillers les Gens tenans nos Cours de Parlement, Baillifs, Seneschaux, Preuosts, leurs Lieutenans, & autres nos Iusticiers & Officiers, qu'il appartiendra: Salut. Sçauoir faisons, Que nostre saint Pere le Pape Urbain huietiesme à present seant, ayant fait vne nouuelle correction & reformation aux Breuiaries & autres Vſages pour le seruice Diuin, ſuiuant le Concile de Trente: Nous auons iugé neceſſaire de donner le ſoin & intendance de l'Impreſſion deſdits Breuiaries & Vſages à quelque perſonne Eccleſiaſtique des plus éminentes en dignité, pour voir s'ils ſeront bien faits ſuiuant ladite correction & reformation de ſa Sainteté, pour le bien & vtilité des Eccleſiaſtiques, & autres nos ſubicts; & pour ce, choiſi nostre tres-cher & tres-amé Couſin le ſieur Cardinal de Richelieu, Duc & Pair de France, Grand Maître, Chef & Sur-intendant General de la nauigation & commerce de ce Royaume, Gouverneur & nostre Lieutenant General de nostre Prouince de Bretagne, ſur lequel nous nous en ſommes reſoſez, & luy auons oſtroyé le pouuoir & faculté de faire choix de tels Libraires & Imprimeurs qu'il iugera capables de faire dignement l'Impreſſion deſdits Breuiaries & autres Vſages, priuatiuement à tous autres, de quelque qualité & condition qu'ils ſoient, auxquels Libraires & Imprimeurs qui ſeroient par luy choiſis & nommez, nous aurions voulu eſtre deliuré tels priuileges & lettres pour faire leſdites Impreſſions, que beſoin ſeroit, & ce pour le temps & eſpace de trente années: ſuiuant lequel pouuoir noſtre dit Couſin bien informé de la probité, capacité, expérience & fidelité de Claude Chappellet, Michel Sonnius, Robert Foiët, Iean Sonnius, Sebaſtien Cramoiſy, Antoine Vitray, Sebaſtien Chappellet, Claude Cramoiſy, Claude Sonnius, Gabriel Cramoiſy, Charles Morel, la veſue Nicolas Buon, Guillaume le Bé, Eſtiennne Richer, Euſtache Foucault, la veſue Mejar, Denys de la Noüe, & la veſue de Varennes, les auroit choiſis & nommez pour imprimer, ou faire imprimer, à l'excluſion de tous autres, leſdits Breuiaries, Miſſels, Diurnaux, Graduets, Pſaultiers, Antiphonaires, Proceſſionnaires, Rituels, & tous autres Vſages pour le ſeruice diuin, reformez & corrigez de nouveau par nostre ſaint Pere le Pape, ſuiuant le Concile, en telle forme & caractère qu'ils verront bon eſtre, & ce pendât ledit temps & eſpace de trente années, à la charge qu'ils imprimeroyent les nouveaux Teſtamets, les Catechiſmes, & les Grammaires & Langues Orientales: & en donneroyent gratuitement certain nombre, qui ſera enuoyé aux Miſſionnaires d'Orient pour les diſtribuer à ceux qu'ils deſireroiët inſtruire en la verité de noſtre Religion, ainſi que plus au long eſt porté par l'Acte ſeparé de ladite nomination cy, avec la coppie collationnée du pouuoir par nous donné à noſtre dit Couſin, attaché ſous le contre-ſeal de noſtre Chancellerie. A CES CAUSES, Nous auons permis, & par ces preſentes ſignées de noſtre main, permettons auſdits C. Chappellet, M. Sonnius, Foiët, I. Sonnius, S. Cramoiſy, Vitray, S. Chappellet, C. Cramoiſy, C. Sonnius, G. Cramoiſy, Morel, la veſue Buon, le Bé, Richer, Foucault, la veſue Mejar, de la Noüe, & la veſue de Varennes,

d'imprimer, ou faire imprimer, priuatiuement à tous autres, aux plus beaux caracteres, sur le meilleur papier, & le plus correctement que faire se pourra, lesdits Breuiaries & autres Vſages pour le ſeruice Diuin, reformez & corrigez par noſtre dit ſainct Pere le Pape, ſuiuant ledit Concile, & iceux expoſer en vente, & les diſtribuer pendant ledit temps & eſpace de trente annees: Deſſendant à tous Imprimeurs, Libraires, & autres perſonnes, de quelque qualite & condition qu'elles ſoient, d'en imprimer ou faire imprimer en aucuns lieux de ceſtuy noſtre Royaume, païs, terres & ſeigneuries de noſtre obeïſſance, ny ailleurs, ny aux Eſtrangers d'en faire venir ny apporter d'autres impreſſions que de celles deſdits Associez, & d'en expoſer en vente ſans leur conſentement, ou de ceux qui auront e charge & pouuoir d'eux, ſur peine de conſiſcation d'iceux, de ſix mil liures d'amende applicable aux pauvres, & de tous deſpens, dommages, & intereſts enuers lesdits Associez. A la charge de mettre deux exemplaires de chacune deſdites Impreſſions en noſtre Bibliothegue, auant que de les expoſer en vente, à peine d'eſtre deſcheus du preſent Priuilege: & outre à condition de faire imprimer lesdits Nouveaux Teſtaments, Catechiſmes & Grammaires en Langues Orientales, & en donner certain nombre d'exemplaires gratuitement, pour enuoyer par l'ordre de noſtre dit Couſin auſdits Miſſionnaires d'Orient, afin de les diſtribuer au peuple pour les inſtruire en noſtre dite Religion Chreſtienne, conformement à leur dite promeſſe. Si vous mandons, que du contenu en ces preſentes vous faciez iouïr lesdits C. Chappeler, M. Sonnius, Foüet, I. Sonnius, S. Cramoiſy, Vitray, S. Chapellet, C. Cramoiſy, C. Sonnius, G. Cramoiſy, Morel, la veſue Buon, le Bé, Richer, Foucault, la veſue Mejar, la Nouë, & la veſue de Varennes, pleinement & paiſiblement, & à ce faire & obeïr tous ceux qu'il appartiendra, en mettant au commencement ou à la fin deſdits Breuiaries & autres Vſages, ces preſentes, ou l'extrait d'icelles, afin qu'elles ſoient tenuës pour deuëment ſignifiees, & qu'à la collation, qui en ſera faiçte par l'un de nos amez & feaux Conſeillers & Secretaires, ſoy loit adiouſtee comme au preſent original. Car tel eſt noſtre plaïſir, nonobſtant oppoſitions ou appellations quelconques, pour leſquelles ne voulons eſtre differé; & deſquelles, ſi aucunes interuiennent, nous auons retenu & reſerué la cognoiſſance à nous & à noſtre Conſeil, & icelle interdite à tous autres Iuges. Donné à Chateau-Thierry, le neufieſme iour de Decembre, l'an de grace mil ſix cens trente & vii: & de noſtre regne le vngt-deuxieſme.

Signé,

LOVYS.

Et plus bas, Par le Roy, PHILIPPE AVX. Et ſcellé ſur double queue du grand ſeau de cire jaune.

Imprimatur, si placet Reuerendiss. P. Mag. Sac. Palatij Apostolici.

A. Episc. Bellicastr. Vicefg.

Ես տէրնէրսէս արք Կիսկոյպոս բաղէշոյ քաղաքին տէսի զայս գիրքս որէ պարգաւաճութիւն քրրիստոնէական տըն Օրինականցն թարգմանել իւլաթիւն լեզվէ ի հայոց քառըսիտէր պետրոս պողոս քահանայ կրթոսավորէն. արդ վմրստոգութե սոր այ վրկայեմ և կամակից եղէ կազմութե սոյրիւն զի ճրլմարիտ և ըստութէ բանք ոորայ: Ի թվ 5 ոց. 6. 54 և Ֆրուանգաց. 6 ուրդ:

Ես տէրնէրսէս արք Կիսկոյպոս բաղէշոյ քաղաքին ձեռօք իմօք գրրեցի զայս վրկաութիւն:

Ես Ֆրրա աւգոստինոս բանլէնց իկարգէն քարոզողաց սբոյն դօմինիկոսի յաշխարհէն հայոց յէր կրրէն նանլիւ անայ ի գաւառէն երընջակոյ ի գիողա քաղաքէն տպարանէր զի եկի իմայրաքաղաքն հը ուոյմ վս հընջանդութե գերաիւ ըրական աթոռոյս սբց գրլխավոր անա գէլոցըն պետրոսի և պոյղոսի և յաջորդի նցին ութեր ոորդ ուրբանոսի փափին ի թվ 5 ու ծընսդէան յի քի տեառն մերոյ. 6 ուլ:

Եւ երբ տէսի զվերոյգրրեալ պարգաւաճութիւն քրրիստոնէական վարդապետութե եւ հրամանօք մեծ ավորցն ընթերց տուն անտուն և գրտան զէնութիւն անսրղալ
6 բաց

բաց ըստ քերանէն բն իցն զլէի կմ պակ ոսիսկ զա
շատող այսմն տառիս զտէր պէտրոսպող ոս քաշանաւ
կրօնավոր իհնոց ազգէն որե թար քրմանէց ըստու
գութբ ըգտոյ իֆրոսնգացլէզ վէ իհայոց յիշեցէք
նսբաղօթըս ձեր գի յս քս ած մէր յիշո զացնւ յիշէ
ցելոցն ողորմեսցի յիմում ի ուսմանգամ գալըստեան:

ա մ ե ն:

գըրեցի ցվըկանութի ձէ ոամբ իմով մանիս :դ:

Ես աւգոստինոսը ջէնց իկարգէն քարոզողց:

Ես ըստեփանոս աւաք սարկավարք յամթէ ցի գաղա
րի որդին վըկանմ ըստուգուէ սորին:

IO Fr. Agostino Bagezzi Armeno dell'Ordine di S. Domenico hò visto come sopra la Dottrina Christiana tradotta in lingua Armena dal P. Pietro Paulo Armeno, e non hò trouato in essa cosa contro la fede, ò buoni costumi, giudico che si possa stampare.

Fr. Agostino Bagezzi Domenicano.

IO Fr. Gio. Battista di Constantinopoli di natione Armeno, Predicatore de' Minori Osseruanti di S. Francesco, confessò hauere veduto la Dottrina Christiana, tradotta in lingua Armena, dal molto Reu. P. Fr. Pietro Paulo Armeno, & l'approuo per buonissima, & in quella non vi essere cosa che repugni alla nostra fede, & è degna di esser mandata in luce, & c.

Io Fr. Gio. Battista, qui sup.

EGO Fr. Gaspar Manugties Armenius S. Theologiae Doctor, Tertij Ordinis S. Francisci de Pœnitentia nuncup. Reg. Obseru. Armeniae Nationis Confessarius in alma Vrbe, fidem facio, & attestor, me de mandato Sacrae Congregationis de Propaganda fide uidisse, lecturasse, & singula verba pro viribus ingenij mei perpendisse, ac examinasse operis, seu libri, cuius titulus est (*Dichiaratione più copiosa della Dottrina Christiana, &c.*) à Venerabili P. Petro Paulo Armenio ex Italico in Armenicum idioma translatis, & quæ corrigenda in eo videbantur, correxisse legitimè, fideliterque. Quare typis mandari posse, dignumque existimo. In quorum fidem has præsentés

é ij

literas mea manu subscriptas exarabam in nostro ConuentuSS.
Cosmi & Damiani de Vrbe hac die xxviij. Mensis Aprilis,
1630.

Ego Fr. Gaspar Armenius qui supra manu propria.

Imprimatur,

Fr Nicolaus Riccardius Magister Sacri & Apostolici Palatij.

պարզաբանու

Թիուն

Քրիստոնէական Վրդապէ
տութե մշտնադիպորքուսոց
անէն զմանգոնսն զայրս մի
ամիտս իբրրէ ի արցմոնս
և իստասխանսն արրեալէ:

զորպիսութիուն:

Լորքիցէն իսաւոր բաժիք
Քրիստոնէական վրդապ
էտութե:

առաջին գլուխ:

Երբ որ լուաք
Եթէպի տոյէ
իսն զքրիս
տոնէական
վաքդ ապէտուի վն
փրկութե հոգոցցանգամք
որ բացայտաւնէս մեզ
զորպիսութի այսմն վար
պապէտութե:

պտ. Քրիստոնէական վր
դապէտութի է կրճառում
ժողովարն բանից և ամ
պտ

ELVCIDATIO

DOCTRINÆ CHRIS-
tianæ Dialogica,

In vsum eorum qui Pue-
ros, aliasque simpliciū
animas erudiunt ad sa-
lutem.

QVID DOCTRI-

na Christiana sit, & quæ
illius sint partes princi-
pales.

CAPVT I.

DISCIPVLVS.

Cū intelligā co-
gnitionem Do-
ctrinæ Christianæ ad salu-
tē necessariā: nunc impri-
mis mihi declarari deside-
ro, quidnam Doctrina
Christiana sit?

MAGISTER. Doctrina
Christiana breue quod-
dam compendium est, si-
ue summarium omnium

A

illorum, quæ Christus Dominus noster, cum viâ nobis salutis monstraret, docuit.

D. Quenam principales partes & magis necessariae sunt huius doctrinae?

M. Sunt quatuor: scilicet, Symbolum Apostolorum, Oratio Dominica, Decem Præcepta, & septem Sacramenta.

D. Quare quatuor partes tantum sunt, & non plures, nec pauciores?

M. Quia tres etiâ principales virtutes sunt, videlicet: Fides, Spes, Caritas. Symbolum enim Apostolicum ad fidem ipsam est necessarium; docet namque, quæ credere debeamus. Oratio Dominica necessaria est ad ipsam spem; quippe quæ speranda nobis proponat. Decem præcepta ad charitatem necessaria sunt,

այսով իրաւաց զոր ծանոց մեզ տրմեր յս քսցուցան էլով մեզ զճանապարհ փրկողով թէ : ըստ ավետարան. Էս էմ ճանապարհ :

Դրց. որչիք են դր լիս յորք թիս ք որ առ Էլ պրտիմք ուսնել յսմս մըդ պետութիս.

պտ : Էս տյլ Էս չորորդ Է Է առաջին . հաւատամքն . Էրկրորդն : հայր մերոր : Է Էրորդն : տսն պտգամ աւրին ագրն Է իսկ չորրորդն Է Էտորհորդ սքեկեղէցն :

Դրց. վս Էրեն չորրդ ոչավ Է Է ոչ պակաս :

պտ. քանզի Էրեք են գլխաւ որ զաւրով թիք : առ ջինէ հաւատն : Էրկրորդ : արդ իսկ Էրորդ : սէրն : արդ զառ ջին որէ հմատամքն պրտիմք ոսանել վս հվատոցն քան զինայ ուցոս անէ մեզէ թէ ոպսի պարտիմք հվատալ . Էրկրորդ որէ հայր մերոր : պիտոյէ վս . յուսոյս : զ իուսոցանէ մեզ ոպսի պարտէ յուսալ . իսկ Էրորդ որէ : Թ պատգամ աւրին ագն . պարտիմք ոսանել

անելիքս . սիրուն : զինայ
 ուսն ցանեմէզ զինչ առն
 էլոցեմք զինչ առն իցուք
 այ իսկ չորորդէն որէ : Է.
 խորհուրդ սբ եկեղէցոյ
 պարտիմք ուսանել քանզի
 էն արրողութիք զորսն
 դունիմք և զօրութիւն պէ
 պանէն զմեզ զորեւ պտմէ
 ցայք էթէ պարտիմք ուսա
 նել վսփրկոթէ հոգոյց :
 Զրգ : Կամէի զի օրինակաւ
 ծնող ցանեսին զի լավ
 ոյն իմացայց էթէ որպսի
 պարտիմք ու սանել զայս
 գլխաւոր չորդ բաժին քր
 իստոնէկտնվրդ պէտուէ
 պտ. սբ ոգոստինս ոսաւրին
 ակաւ տախ ծանուցանէ
 մէզ էթէոպ յորժամ ոյք
 կամի տոխ շինել պարտի
 նախ հիմն արկանել և յե
 տոյ զորմն բարցըրցուցն
 էլ իսկիվէրըն զառստղն
 ծածկել . արդվս առնելո
 զայս պարտէնունել այսպ
 իսի արվէսագործ ու թիս
 նոյնպէս և սառվել պարտի
 իմք վս շինոթէ զփրկոթի
 հոյգոց . քան զիվս հիմա
 նցըն

cum ea doceant, vt Deo
 placeamus, quæ faciendæ
 sint. Deniq. septem Sacra-
 mēta sunt necessaria, quia
 sunt instrumenta, quibus
 recuperamus, & conserua-
 mus virtutem, quam antè
 diximus esse necessariam
 ad salutem.

D. Da quæso similitu-
 dinem, per quam melius
 necessitatem harum qua-
 tuor partium intelligam?

M. S. August. serm. 22.
 de verb. Domini, desumit
 similitudinem à domo :
 quia quemadmodum ad
 structuram domus neces-
 saria est fundamenti col-
 locatio, deinde murorum
 inædificatio subsequitur,
 ac deniq; tecti impositio,
 & varia instrumenta : per-
 inde quoque ad structu-
 rā salutis in anima nostra
 faciendam opus est funda-

A. ij

mento fidei, muris spei, ac
recto charitatis : instru-
mentis denique, quæ ipsa
sanctissima Sacramenta
sunt.

EXPLICATIO
signi Sanctissimæ
Crucis.

CAPVT II.

DISCIPVLVS.
Priusquam primâ
huius doctrinæ partem in-
choemus, optarem vt mi-
hi proponeres, ad quid
credendum obligemur :
cum rudi succinctâque
mysteriorum, quæ magis
necessaria, atque in ipso
symbolo continentur, ex-
plicatione.

M. Rectè mones, sic
faciam. Itaque nosse de-
bes, duo esse principalia
fidei nostræ mysteria, & in
signo illo, quod S. Crucis
dicitur, contenta. Pri-
mū mysteriū est vnitas ac
Trinitas Dei. Altera verò

նցըն ընգալ ցոյք զհաւա
տըս և վս որմանցըզ յուս
ըն. իսկ վս առաստաղին
ըգսէրն և զանորոգութի
նորհրդեան սբէկեղեցո:

պարզաբնութի նըշանի
սբխայչին. էրկըրորդ
գըլութի:

Երգ. **Ե**րկըրորդ պախ քանթի
ըսկիս բըն առ
նեմք զառ
ըին բժին
քըրիստոնէ ականվորդ
ապետութե ցան գամ զի
ու սոցան էս ինչ սակաւ
մի զախոսիկ զորս առվել
պարտիմք համտալ պղ
և ըստակ պատմէլովմ
խորհրդըս առվել պի
տոյս որքէնի համտամքն
պտ. այսպէս Քըշիտկա
միմ առնել. արդպարտէ
քեզ իմանալէթէ բէն գլ
խաւոր խորհորդ սբ հվ
ատոց մէրոց և էրկութին
յողեալէն իլայստփայտն
որէ նըշան սբ խաչին. բց
առըին խորհուրդնէ մի. ո
թին էրորդութե այ: իսկ
էրկըրդն զմարմնառիկ տն
օրէնութի

օրէնութիւն զգարչարանք
փրցին մէրոյն քի գուչկէ
Կրց. վսեմ ասի միութիւն
Երորդութեան.

Այտ. աստքիկէն բանք ան
Ճառելիք բայց սկաւ սա
կաւ պարզաբանեցուք
Հետեւմամբ. Երրորդստո
նեան վրդ աստեութի
արդայծմն բաւէ որ ուս
անիս զանուանըն և իմն
աս զախոսիկ զորկարես
քան զի այսպէս իմանմք
զմիութիւն երորդութեան
Եթէ իվերոյ և քայն զամ
ըստեղծ ու ածս և ոչսնի
ըսկիսբըն և ոչվերջ. այլ
միշտէրէ: և միշտեղիցի
և արդ զամին չըսեալհայ
անէ և կառ վարէ և Երբ
քան զամինս առվել հզ
աւր և գեղեցիկ միւր և
ամէնկրող իվր ամինսից
և այսէ որ կոչի ած և է
միմիայն քանզի էմի Ճըշ
մարիտ ամութի որ էմի
բընութիւն միեութիւնսվ
երջ կարող համեստ և բ
րի քան զամինս չըս. բայց
ամութիւն Եւ Երէք անձիք
որև

est Incarnatio ac Passio
Saluatoris nostri.

D. Quid per vnitatem ac
Trinitatē Dei significas?

M. Hæc sunt sublimia
negotia, & deinceps in
progressu doctrinæ huius
explicanda. Nunc verò sa-
tis fuerit, si ipsa nomina
comprehendere possis &
intelligere. Vnitas Dei tā-
tūde est, ac res aliqua om-
nes res creatas longè traſ-
scédēs, quæ principiū non
habeat, sed semper fuerit,
& erit semper, omnesq; a-
lias à se res creatas conser-
uet, ac gubernet, & quæ
præ omnibus sit altissima,
sit pulcherrima, sit nobilif-
sima, potētissimaque Do-
mina rerum omniū: Et ea
Deus vocatur, qui vn⁹ est;
siquidē non nisi vna vera
Deitas esse potest, hoc est,
vna solaque natura &
essentia, infinitè potens,
sapiens, bona, &c. Nihilo
minus inuenitur hæc
Deitas in tribus personis,

A iiij

nempe, Patre, Filio ac Spiritu S. trina quoad personas; quoad naturam verò atque essentiam, quā eandem sortiuntur, vna. Declarabo rem exemplo: Si tres personæ tantummodo in terris essent, quarū vna Petrus, altera Paulus, tertia Ioannes vocarentur, vnam eandemque animam, vnum idemque corp⁹ habentes, diceretur tres personæ, quia vna foret Petri, altera Pauli, tertia Ioannis: nihilomin⁹ vnus homo essent, non tres homines, cū neque tres animas, neque tria corpora haberent, sed vnū corpus & vnā animam. Quod quidē inter homines fieri est impossibile, cū essentia eorum exigua sit ac finita, atque ideo esse in pluribus personis nequeat. Cæterū Dei essentia, ipsaq; diuinitas cū infinita sit, ideo illa eadē essetia, illaq; diuinitas quæ in Patre est, inuenitur etiā in Filio ac Spiritu S. Itaq; tres personæ sunt; nā vna Patris est, altera Filij, tertia

որև կոչի. Հայր: և որդի և Հոյգի սբ: որոյց հրէք անձինք է մի անձ միայն. քանզի ունին զնոյս անձ ութիւն զէն(ծի: անրին կմի է(ծէիցէս հրէք այլքայ երկրի այստ որք և կոչին պէտրոս: պոյղոս և յոհնէս: և ունիցին մի անձ ընդ միմարմին ասի հրէք անձինք զի լինէր մին պէտրոս մի ուն պոյղոս և երորդըն յոհանէս. և լինէին միայր և ոչ հրէք այր: չոս էլով հրէք մի մինք և երէք անձինք: այլ մի մարմին և մի անձըն: Բայց ասան հրնարին է մարդկանէ քանզի լինելու(ծին մարտոսիոք ըրէ և վերջունի վսորոյ ոչ կարէ լինել իբզու մանձինքս. արդ զի է ու(ծի ան և անու(ծին որին որէ անվերջ: վս որոյ կարող է լինել. զի ըզնոյս է ուի և զանուի հաւրըն գրտնի յորդին և իսբհոգին և էս հրէք անձինք: քան զի մինէ հայր անձ: հրկրդ որդի ան: իսկ երո

րդընէ : Հոյգին սբ. ամ :
բայց է միամ միան : քան
զի ունին զնոյն հոյգին
և զամուր զկարողութի
զիմաստութի ըզբրութի
և զայլամ մեծութի :
Հրց : ածմն ու սոյ ինչէթէ
նպսի եղեւ մարմնան և
չարչրն ք փրկչին մէրոյ :
պտ. պայրտէ քեզ իման լգի
հրկրորդ անձրն ամու
զոր և պատմեց ք որ կոչի
որդի ան իու ըմծաին է
ութբն զոր ունէր յառ
քան ըզլինէն աշխրհիս
հայռ. մարմին և անձրն
մարդո որէ զամ բրնութի
մէր յարքանդէ ամէնամ
քուր իսբ կուսէն մարի
ամայ և այսպէս ասոյ որ
յառաջրն էր ամ միան
ըսկիսբն արթլինէլ ամ
և մարդ և ընդ մարդէն
չորրէցաւ ամրս երէսոն
և էրէք ուսոցնէ լովզճն
անպարս փր ըկու Էն բազ
ում ըսքանչէլեալ ք. իսկ
իվերըն կամալ ի խայչ
ելեալ և ինը մին մէռեայլ
մսրն հաշտութեւ ան :
ընդ

Spiritus S. vnus tamen
Deus sunt, cū vnā so-
lū Deitatem, vnā es-
sentiam, vnā poten-
tiam, sapientiam, & sic
de cæteris, habeant.
D. Age, dic mihi, quid
est Incarnatio & Passio
Christi Saluatoris nostri?
M. Hic sciendum, secun-
dam in Trinitate personā,
quā Filium nominamus,
ad esse suū diuinum, quod
ante creationem mundi,
immo ab omni æternitate
habuit, humanā carnem,
humanāque animam as-
sumpsisse, id est, totam na-
turam nostram in vtero
castissimę Virginis sibi vni-
uisse; & hoc pacto ille, qui
prius solum Deus erat, de-
inceps Deus & homo esse
cœpit. Et posteaquam tri-
ginta tribus annis cū ho-
minib' cōuersatus fuisset,
viam salutis demonstnan-
do, multaque miracula
patrando; tandem in cru-
cem se tolli permisit, in
qua & exspirauit, vt

Patri pro peccatis totius mundi satisfaceret, qui nihilomin⁹ tertio post mortem die ad vitá resurrexit, & quadragesimo post Resurrectione cælos ascédit, uti in explicatione duodecim articulorum postmodum fusius dicitur. Et hæc Incarnatio & Passio Salvatoris nostri sunt.

D. Quamobrem hæc præcipua fidei nostræ mysteria sunt?

M. Quia prius hominis ipsius principium finemque ultimum complectitur: posterius verò, quia medium vnicum & efficacissimū ad cognoscendum primū hoc principium, finemque ultimum consequendū, præbet. Deinde quia per fidē, confessionēque duorū horū mysteriorū, à falsis Gentilium sectis discernimur, item Turcarum, Iudæorum & Hæreticorum. Deniq; quia sine fide & confessione horum

Ը
 ըստ մարդկան և վստիքով
 Էաց ամ աշխարհիւ յետ
 երրորդ աւուրյ արեալ
 իմէտէլոց իկեանս իսկըզ
 կրնի քառասուն աւուր
 համբըցաւ յերկինսւոյ
 յառջիկայն պտիւտցուք
 իպարդ բանութի հաւս
 ամքին . այրդ այսպէս էզ
 եւ մարմնանալ և չարչր
 անք փրկչին մէրոյ յիշի
 Դրց: Վսէր սոյքաւնգլիս
 որ տընօրէնութիք համ
 ատաոյց մէրոյց:
 Կոտ: Քանզի առջինյ օղէլ
 է ինախնի ըսկիսբըն և ի
 վերջին ելըս մարդ կայն
 իսկ երկրդ յօղեայլէ ին
 ոյս ճըշմրիտ միջնորդն
 ոյր ծանոցսէ ըզսկիսբն
 առջին հասանել իյեւըս
 վերջինըս . քանզի Դվատ
 ոյվ խօստովանելն զայս
 երկու արնօրէնութի ցոց
 անէրդ մեզ ամէնէվին
 թժանէլքյ ամ սուտիբ
 էութի հէթանոսց իսմ
 էլացոյց Էփրրաեցոյց և
 հերցու ծողց . իսկ իվերջ
 առնց հաւատոյ այսմն
 երկոյ

duorum mysteriorum nemo saluari potest.

D. Quo pacto hæc mysteria in sanctissimo crucis signo comprehenduntur?

M. Consignando nos sanctissimo crucis signo dicimus, In nomine Patris, Filij & Spiritus sancti, signamurq; nos per modum crucis. Dextera enim frontem cōtingimus, dicendo: In nomine Patris: dein pectus, dicendo, Filij: tandem attollimus dexteram, & à sinistro humero ad dexterum progredimur, dicendo & Spiritus sancti. Verbum, In nomine, significat unitatem Dei; dicimus enim, In nomine, & non in nominibus: item per illud, In nomine, diuina potentia designatur, quæ in tribus personis est sola. Porro verba, Patris, Filij & Spiritus sancti, Trinitatem personarum demonstrant

Թ
 Երկու տրնաւրէնութեւ
 ոչ ոյք կարեցէ փրկել
 Զ. որպիսի յաւդեալէն աս
 Երկու տրնաւրէնութի ին
 ըշան սբ խաչին:
 Կ. Քահգիսք խայջըն լինի
 ասէ լոյվ յանուն հաւ: ր և
 որդոյ և հոյգոյս սրբոյ
 և իմիասինն ըշան էմար
 դիք ըղդէմս իու ըեայց
 ինքնանութի խաչի դնէ
 լոյզաւ ձեռնս ի ճակատ
 էրբ ասի. յանուն հաւր.
 և յետոյ ի վերայ սրբտին
 դնէ լոյվ ասի. և որդոյ
 իսկ ի վերջ ըն ոճի թէ վէն
 իյայջ թէ վն փոյիսի ասէ
 լոյվ. և հոյգոյս սբ ոամէն:
 այրդ այն բայնս որ ասի
 յանուն. ծանուցանէ
 ըզմիտութիւն քան զիւսի
 յանուն և ոչ ի յանուանս
 և այսուիկ իմանամք զիչ
 իսկ ի վերայ ասցեայլ
 բան որէ. հաւր. և որդոյ
 և հոգոյս սբ ո. ծանուցա
 նէն մէզ զերորդութիոն
 անձանց ընքէ լոյվ զղէմս
 մեր

մեր ինչեւ խաչի գոցելով
 իմեզ զանձնս քիւզմորդ
 եղովթի որդոյն այ. իսկ
 փոխելըն ինչայն թիվէն
 իյայլ թելըն նըշանակէ
 թիւս մորդեղովթեւ չը
 չարսաց տն մերոյ յիքի
 փոխեցք իկենցաղոս յա
 նանց կեանքս և ի մեղաց
 իշնորհըն իմակվանէ
 յանմա հովթի և իկեանս
 յաւիտէն ականս : ամէն ;
 Դ. ինչ աւգուտէ մեզ նըշ
 ան սբ խաչին :

Ա. առնեմք նախմբ ծախո
 ցանելոյ թե քրրիստոն
 եայեմք որեզինվոր յիքի
 տն մերոյ թաքաւորին թ
 աքաւորց քանզի նըշան
 քս այս հոպ զվայո կայմ
 թիւ նշանաւոր հանդե
 րց որ բժանէ ըզինվորս
 քի յամ թշնամեց սբէկե
 դեցո որքէն հեթնոսքիս
 մաւելիք էփրաւեցիք և հե
 րցով թողք այլ և ինչեւ լիվ
 զայս սբ նըշանս կոչեմք
 զօգնութի այ յամ իգո
 ըծըս մեր քտն զի այսնշ
 անաւըն խընդ ըեմք զօգ
 նութի

Verum consignatio illa,
 quæ per modum crucis fit,
 non modo Passioné, sed
 cõsequenter etiam Incar
 nationem filij Dei repræ
 sentat. Progressio autem
 dexteræ à sinistro ad dex
 terum, non verò à dextero
 ad sinistrum, significat
 nos per Passionem Domi
 ni nostri à transitorijs ad
 æterna, & à morte ad vi
 tam translatos esse.

D. Quibus de caussis si
 gnum Crucis fit?

M. Primum quidem fit
 ideo, vt contestemur nos
 Christianos esse, id est,
 milites Christi Imperato
 ris nostri, quod symbo
 lum quoddam & tan
 quam vexillum sit, quo
 milites Christi ab inimi
 cis Ecclesiæ distinguan
 tur, quales Pagani, Iu
 dæi, Turcæ & Hæretici
 sunt. Secundò fit hoc
 signum crucis etià ideo, vt

diuinum auxilium in omnibus nostris actionibus inuocemus. Nam hoc signo sanctissima Trinitas inuocatur, per merita Passionis Christi Saluatoris nostri. Et propterea consueuerunt boni Christiani, hoc sibi signum imprimere, quando aut lecto confurgunt, aut domo exeunt, aut mensæ accubant, aut cubitum concedunt, aut aliquod negotium expediendum suscipiunt. Denique fit hoc signum ideò, vt aduersus diabolicas tentationes armemur. Diabolus quippe pertimescit signum hoc, & profugit ab eodem, vti malefici supplicij locum videntes. Liberatur itaque homo per hoc signum crucis sæpissimè à multis, tam spiritualibus, quàm temporalibus periculis, si eius vsum cum fide vera exerceat, fiduciâq; diuinæ mise-

հուծի յամենայն էրորդ ուէ միջնորդ ուր սբջա
րջարանց փրկչին մէրոյ
յիքի վս որոպրտէ յարծ
ամ ահայտարիմ քրիստ
ոհեայքն առնել զայս սբ
նըշանսյործ ամ յառնէն
յանգողնոց իուրէնց և է
րբ էլանէն իտանց և էրբ
ըսկսանէն ի ճշակել կեր
ակուրս և էրբ էրծիցէն
ինքն զէլ յանդողինս իու
րեանց այլևս իսկիսըն
ամիրաց զոր առնելոց է
մք և սառնել այս նըշան
ալ սբ խաչին խնդրեմք
զի սաւալ զինեսցուքն
դեմամ սատանա եկան
փորցանց քան զի սասա
նին դէպ և փնիցէն ինչ
անհսբ խաչին ոպ սարս
էն ամ զակք յործմտէն
էն զօրըսարքոսից այլև
բազումանդայմ միջնոր
դուծը նըշանի սբ խա
չին զէրծին մարդ էքիբ
ազում փորցուծեց հոգ
ոյ և մարմնոյ յործամա
ռնէն զերմեռանուծըն
յոսանալով յողորմութն
այ

այս ընշահաւ սբ խաչին
մի ջնորդու թմբաբաշարա
նց փրկչին մերոյ յի. քիւ

պարգաբանութի համ տմբին:
Երորդ կանոն:

Դ. յԺմն Էրբ հաս
այք յառաջին
բաժին քրիստ
ոյն Էկայն վար
դապետութե կամ իմ ուսն
նելըզ համատամբըն:

Այ. հաւատամքն է Էրկոտմ
ան բայն ըսա թըվոյ Էր
կոյտանսան առաքելոցըն
որքէ շարադրեցին և Էն
այսոքիկ: առաջին է
համ տամ իմիւմ հայր
ամ Էնակարող յարարիչն
Էրկընի Էրկըրի:

Էրկըր րորդ: Է Է իմի տէր
յսքս որդին սբ միածին:
Էրորդ. որ յըղանցաւ Է
հոյգոյն ոբոյ և ճընաւ Է
մարիաւմայ սբ կուսէն:

Չոր րորդ. զարչարեալ
ին Էրքոյ պօնդացոյ պեղ
ատոսի խաչեալ մէռեալ
և թաղեայլ:

Չինգէրորդ. իջեալ իդ
ըծոխս

ricordiae, meritorumque
Domini nostri Iesu Chri-
sti instructus sit.

DECLARATIO
Symboli seu XII.
Articulorum.

CAPVT III.

D. VNC venia-
mus ad primā
doctrinā Chri-

stianæ partē, cupio enim
addiscere symbolum A-
postolorum?

M. Symbolum Aposto-
lorum duodecim partes
cōtinet, quas articulos vo-
camus, sūntque duodecim
pro numero Apostolo-
rum, qui eos composue-
runt, sūnt hi:

1. Credo in Deum Patrē
Creatorem Cœli & terræ.

2. Et in Iesum Christū Fi-
lium eius vnicum Domi-
num nostrum.

3. Qui cōceptus est de Spi-
ritu sancto, nat⁹ ex Maria
Virgine. 4. Passus sub
Pontio Pilato, crucifixus,

mortuus, & sepultus.

5. Descendit ad Inferos,

tertia die resurrexit à mortuis.

6. Ascendit ad Cœlos, sedet ad dexteram Dei Patris Omnipotentis.

7. Inde venturus est iudicare viuos & mortuos.

8. Credo in Spiritum sanctum.

9. Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum communionem.

10. Remissionem peccatorum.

11. Carnis Resurrectionem.

12. Et vitam æternam. Amen.

D. Explica mihi verbotenus articulum primum: videlicet Credo.

M. Tantundē est, ac si diceret: Credo firmiter, & indubitātē omnia illa, quæ his XI I. articulis cōprehēsa sunt, ideō quidē quod

Ժգ.

ըծոխս և յերորդ աւուր ցա
րէաւ իմէոէլոց:

վէցէրորդ: Էւ մամբար
ցւ յերկին մարտաւրնդ
այլ մէ հաւր այ ամենակ
արողի:

իօթընէրորդ: Էւ աստի
գալոցէ իդատէլըղկէնդ
անիս և զմեռեալս.

ութէրորդնէ: հաւա տամ
և իսբհոգին:

ինէրորդ. Էւ իկաթող իկէ
սբէկէղէցին Էւ ի հաղոր
դութի սբց:

տայսնէրորդ. Էւ իթողու
թի մեղաց:

մէտնան. իյարութի մէո
էլոց:

էրկոտն. Էւ իկեանս յաւ
իտէն ականս ամէն:

Ժ. պատմեայ ինչ զայոյաջ
ին մասըն բան այո բան
ինչ գոչակէ: հաւատմ

այ. այսպէս գուշայկ էթէ
Էս ճըլմարտայպէս. հա
վատամ. քանզի ուղիղէն
ամ բանք որի յայս հրկո
տանն մասոնս յօղեալէ
մսախալատ ճ ոին քանզի
զայս սբ հրամանս նոյն
ինքըն

B ii)

ինքն տրմեր յն քսոսոց
սբ առգելոցն իսկառգ
եալքն ճանուցին սբ
մայր էկեղեցոյն և մէսք
ուսայք ի սբ էկեղեցոյն
քանզի անհրնարինէ որ
ած ային բանքն սրղլին
մս նորուէս հապատամ
զայս բանն առգելքան
զայն զորտեսանմ աջօ
քն և շօշափեմ ձեռօքս:

Դ. Ինչ գուշակէ ասելն ի մի
աստուած.

Ա. այսպէս էթէ պայրտի
մք հաստտ համարով Դվ
ատորէ միւս թէպէտ
ոչ տեսանմք ըզնայ մի
մտաւոր աջաւք և այսէ
միւս միայն մտայտորիկ
ասի իմիւս և ոչ իրզում
չանք և միոյք իշխեսցէ
կարծել էթէ այ նրմայն
գոյ իրըս իմէլ ըստեղծ
ուածոց որչափառաւել
մեծ կամ գէղեցիկ ինչ և
իցէ այլ պարտիմք խորհ
ել էթէ ած է իրըս հոգե
վորըս որմիջա. էր. է. և
միշտ էղիցի. և է ըստեղ
ծոյլ ամ իրաց և կառմ
արէ

ipsem Deum eos, Aposto-
los suos docuisset: Aposto-
li verò Ecclesiam: Ec-
clesia verò nobis eodē
tradidisset. Et quia im-
possibile est mentiri Deū,
ideò credo multò firmitus
res illas, quàm quas vel
oculis videam, vel mani-
bus contrectem.

D. Quid est, in Deum.

M. Idem est, ac si dice-
ret: firmiter credendum
vnum Deum esse, tamen
si illum corporalibus ocu-
lis non videremus: Et
ille Deus vnus est, qua-
propter dicit, Credo in
Deum, & non in Deo:
Nec imaginari sibi
oportet, Deum alicui rei
corporeæ similem fore,
quantumuis magna illa ac
speciosa sit: sed contra
imaginandum, Deum
rem spiritualemente esse, quæ
semper fuerit, ac futura sit,
quæ omnia creauerit, itē
quæ omnia impleat, om-

nia gubernet, sciatque ac videat vniuersa. Denique quicquid vel oculis vsurpes, aut tibi imaginatione repræsentas, de quo dicere cogeris, quod modo mihi repræsentatur Deus non est, quia infinito modo ille est melior.

D. Quare Deus, Pater vocatur.

M. Quia reuera Pater est sui vnigeniti Filij, de quo in secundo articulo agendum: deinde quia Pater est omnium bonorum nõ per naturam, sed per adoptionem: denique quia Pater est omnium creaturarum, non per naturam, nec per adoptionem, sed per creationem, quemadmodum ad secundum articulum dicemus.

D. Quare dicit, Oĩpotés?

M. Quia vnum est ex diuinis nominibus Deo proprijs: Et tametsi multa eiusmodi habeat, vti esse æternum, immensum, infinitum & similia,

nihilominus hoc loco conuenientissimè, Omnipotens

ԺԷ

արէ զամ տեսող և գիտկ
ամիրաց քանզի ինքըն է
միաճ միան անվերջ և ա
մէնակարող և բարի:

Կ. վսն էր ասի ան թէ է
հայր:

Ա. վսզի է ճըմիրիտ հայր
միաճ ընի որդոյ իուրոյ
գըթւթ բ. ճընէայլ յառ
աջ քան զամ յավիտեանս
բաց վս ստորիկ պատմե
սցուք յերկրորդ. մասըն
բց ըստ որդ էգըրու թէ է
հայր ամ բրէպտ է վտց
էլոցիքս. եւ սէ հայր ամ
ըստեղծ ուոցծ ոչ բնութ
և ոչ որդ էգըրու թ բայլը
ստեղծ մմբ զնսոպ յառջ
իկայ մասըն ասսցուք:

Զ. վս էր ասի ամէկրող:

Ա. քանզի այսէ բընական
անուն փառ անցըն ան թէ
պետե ամ. ունի բազում
բընական անու անըսի
աց մեծութե իուրոյ. այ
որ է յավիտենկն անվե
բջանտանէլի և ան իման
ալի մեծ և այլըն բավէ
բայց այս առավել բընակ
անէ քանզի է ամէնակա

րող

արոյղ և զիմիկարծիցեն
 թէ դրժվարինէ համտն
 էթէ նայ որ արարյոջը
 նչէ զերկին: և զերկիրըս
 ունի առջի կայ բախերըն
 ծանուցնիթէ նոյսին. քն
 ած կարողէ առնելզ ամէ
 ղորև կամիմս որայ էամէ
 նակարող և ոչին չանէն
 արինէ առջի նր. իսկ թէ
 ասես էթէ ած ոչ կարէ
 մէնէնէ կամմեղանչելիս
 որոյ կարծեմ թէ չըկարէ
 առնել զամ. արդ էս պա
 տասխանեմ թէ կարող
 չինէլըն մէնախելը և մեղ
 անչէլոյցէ կարողութի
 այլ տկարութի. ունէրբ
 ասիմս հըգօրի միոյթէ
 յայդ թէ ամէնէցուն և ոչ
 յունէքէ յայթի. առգ
 ոչ արհամարհի ղօրուն
 նորա ասելով թէ յայթէ
 ամէնէցուն քանզի յայթ
 ահարիլըն ոչէ զօրութի
 այլ տկարութի հղօրին:
 է. վս էր ասի ըստեղծող:
 պ. այսպէս էթէ յոջընչէ
 արար ած զամինչ և ինք
 ըն միան կարողէ ընջէլ
 ըզնոսին

vocatur, ne nos difficulter
 ad id credendum ducere-
 mur, quod ipse Cælos,
 terramque condidisset ex
 nihilo, quemadmodū se-
 quentibus verbis aperitur.
 Quippe illi, qui omnia fa-
 cit, quæ vult, ideóq; Om-
 nipotens est, nihil difficile
 esse potest. Si verò dixeris
 Deū mori, aut peccare nō
 posse, & ideò omnia non
 posse; Respódeo, quod pos-
 se mori & peccare nō po-
 tentia, sed impotentia sit;
 ac si de milite quopiā pu-
 gnace diceretur, quod
 posset omnes vincere, nec
 vinci quidē ab vno; nihil
 sanè illius fortitudini de-
 trahitur, dicendo, quod
 vinci non possit: quoniam
 vinci posse, fortitudo non
 est, sed debilitas.

D. Quid nomen illud,
 Creator, significat?

M. Significat Deum om-
 nia ex nihilo creauisse, &
 illum solum omnia in ni-

in nihilū reducere posse. Possunt quidē Angeli & homines facere ré aliquā & destruere, quod etiam possunt dæmones: verū non possunt nisi ex præexistēte materia, nec possunt quidquā in nihilū reducere, sed solū ré vnā in alterā commutare; vti Lapicida domum ex nihilo cōstruere nō potest, sed ad illā opus habet lapidibus, calce, lignis, illorūque similibus: & vti cōstructā destruere sic non potest, vt redigatur in nihilū, sed in lapides, puluerē, ligna, similiaque resoluatur: Sic è contrario Deus Creator ideò solum vocatur, quod solus ille ad ré aliquā creandā cōdédāq; præexistēte materia opus habeat. D. Quamobrem Creator cœli & terræ dicitur? nunquid Deus etiā aëra, aquā, lapides, animalia, homines, omnesque alias res creauit? M. Nomine cœli & terræ, illa quoq; vniuersim accipiēda sunt, quæ cœlo terraq;

ԺԷ

ըզնոսին. Թէպէտ և հրէ
շտաք և մորդիք. դէք և
դիուծք կարողէն շինել
և ավերել բաց ոչ կարեն
առնել Եթէ ոչ յանոցիկ
զորոս իսկըսբանէ արր
Էայլէր յայ այլևս ոչկա
րեն բրնաւինչըս առնել
բաց միախ յօրինել ըզտե
ղծ Էալըս յայլ ինչ իրոս
որպ ոյք էրբ տուն շինէ
ոչ կարէ յայլ իրաց առն
ել Եթէ ոչ իքարէ իփայտէ
և իքիւրճէ և ոչ կարեն ավ
երել զի ոչ բնչին այլ Եթէ
էրբ բըլչիքար իչոյղև
իփայտ դարցին արդ այ
միախ ասի ամէն ակրող
քան զի է ըստեղծ ոյղև
նմայ միախ ոչ է պիտոյ
իրոս ըստեղծելս վս առ
նելոյ ըզգործըս իուր:.
հրց. վսէր ասի ըստեղծ
ող էրկնի և էրկրի մի Եթէ
ոչևս արր ամ զաւծըս
և զբոլոր զհուր ըզմար
դէք և զամիոնչըս:
պտ. վս էրկնի և էրկրի
իման ամք ևս զամիոնչըր
Էայլ էրկնսև և էրկրի ոպ
C ինքմ

ինքնմանութի մարդոյ որ
ունի մարմին անձրնւ
գաութի յատնի մեզ էթէ
ունիւն զայլ ամէնաւ զօ
թու ածրս որքէն իմարմ
նի ջիւրս և հրակրս ոսկ
էրս և արիունրս և զայլ
ամէնաւ որքէն իմարմնի
խելք և միտք կամք ըսգ
աւայրանք : հոգեւոր և
միմասաւոր : ասպէսվաւ
հրկրնից իմանամք նախ
զաւթո՞ ուրէն թրուչու
նք և զայլ ամէնայն որք
էն իվէրոյ քախ գամբըս
հրէշտայկք աստեղք և
ամբք հրկրնից . իսկ վաս
հրկրի իմանայմք զամէ
նայն ինչրս որպատեալ
է աւդաւք ըզջուրս ծո
վոյ և ըզգետոյց ոյրքէն
իխորըս հրկրի և զամէն
այն անսուս և ըզբոսըս
գտունգըս և զայլամիսն
և իցէ որքէն յհրկրի կամ
իծո՞վու . արդ ա՞յ ասի ըս
տեղծող հրկնի և հրկրի
քանզի այսոքիկէն բգը
խաւոր բաժինք ըստեղ
ծո՞ւածոց մինէ վերնաին
որէ բնական

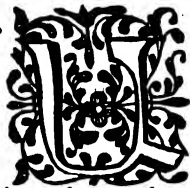
cōtinētur Perinde ac si quis
diceret, hominē constare
anima & corpore, vbi cer
omnia illa accipi vult, quæ
in hominis corpore inue
niuntur, videlicet venas,
sanguinem, ossa, neruos
& similia: item omnia,
quæ inueniuntur in ani
ma, videlicet intellectum,
voluntatem, memoriam,
sēsus interiores & exte
riores, &c. Sic quoque cœli
nomine aërem, volucres
cœli, item nubes ac stellas
cœlorum complectere, &
denique Angelos. Nomi
ne verò terræ omnia com
prehende, quæ aëre am
biuntur, vt aquæ maris, &
fluminum, quæ sunt in in
ferioribus terræ partibus
constitutæ, insuper om
nia animalia, herbæ, lapi
des, metalla, & vniuersa
vel terræ, vel maris grē
mio comprehensa. Itaque
Deus Creator cœli & ter
ræ, quia hæc duo sunt par
tes mundi principales:
Vna quidem superior

quam Angeli inhabitent : altera verò inferior, in qua homines degant : quia & hæ principales Creaturæ sunt, quibus reliquæ omnes inseruiant : quemadmodum ambæ, (eò, quòd ex nihilo creatæ sint, & ad tantā dignitatem euectæ) ad seruiendum Deo sunt obligatæ.

EXPLICATIO secundi articuli.

D. xplica mihi modo alterum articulum, videlicet, Et in Iesum Christum Filium eius vnicum Dominū nostrū. M. Omnipotēs ille Deus, de quo in primo articulo actum est, filium verū habet & naturalem, quē Iesum Christum dicimus; & vt intelligas quomodo Deus hunc Filium generauerit, accipe similitudinem à speculo. Quando quis speculū intuetur, illico producit imaginē, sibi

որէ բնակրան հըրէտկց
իսկ միուսնէնէր քընաին
որէ բնկրան մարդ կսյն
բայց սոյքաէն բառւել
հըրշալի ըստեղծ ու ած
քան զամինչս իյսրոսբն
կին այլ ամ ըստեղծ ու
ցք ոպ զի ևս նք պրտին
ծնաւէլ այոր արր զնսյո
չընչէ և կարգվորէայց
այնպիսի փառաւք:
պարզաբնութի երկրդ
մասին:

Հրց. ժմըն պատմե
այինչ զերկ
ըրորդ մասը
նորէ և իմի
տէր յս քս որդին նորտ
միածին:

պտ. ամէնկրողն ամ զոր
և յնաքին մնն պտմէցք
էթէ յս քսէ Ճըմբիտ բը
նական որդին այ միծին
արդ պրտէ քեզիմանալ
զորպիսութի թէ ոպ ծն
աւ ամզորդին իու ըմիա
ծին . աւրինական էթբ
այրմի պըշուգէյլ նայի ի
հայէլոչ յանժմ տըպվո
րի իուր պատկերքն ինը
մին բաւանդակ նմանա
C ij պէո

պէս ամէն էվին և սո՛վէլ
 ոչ միան էթէ ունիւրգնմ
 նսւթի այլևս զշրթմոսս
 զիթէ մարդն շարթի նոս
 պէս և անկերն էրէրայ
 արդ իայս նմնվ որւթիոչ
 ոյք դատի յառնէլրն ոչ
 ծմանան և ոչ արվեստ
 իւ այլ ինոյն ծման յան
 թաւթափէլն ինքնին լի
 նի այրդ այսպէս անրտ
 իմք խորհէլ թէամ նաե
 լով մտաց աչաւք յիւր
 անութի ճրնաւգորդին
 իուր յեութէնէ իուրմէ
 տպաւորելով նմանան
 զիւր պատկերն ինրմին
 յիւր անութէնէն ան
 որոյ էտ ամ այսպէս
 իս անչառի գոյոթի յան
 իմանլի յեութի իուրմէ
 գորւմէն քոչկարեմքն
 էլնէլով ի հաւելոչ . արդ
 այն պակերն է ճրշմիտ
 որդին այ . քանզի նաեւ
 ով մեզի հաւելոչն ոչ տպ
 վորին յորդիս անկերք
 մեր . այսպէս անրտիմք
 իմանալ զորպիսութիւն
 որդոյն այ որի ամ որպ
 ըզ

ipsi adeò similem, vt non
 possit discrimen inueniri,
 vtpote quæ non solum
 vultum eius referat, sed
 etiam mortis singulos re-
 præsentet, & vti homo
 mouetur, sic moueatur
 etiam imago. Quæ ima-
 go adeò similis homini
 sine vlllo labore, sine tem-
 pore, sine instrumento,
 verùm derepente, & in
 ictu oculi momentoque
 formatur. Eodem pacto
 considera, cùm Deus
 oculo intellectûs specu-
 lum Deitatis suæ intueretur,
 statim imaginem sibi-
 metipsi simillimâ forma-
 uit: & quia Deus huic
 imagini totum esse suum,
 totamque naturam con-
 tulit (quod nos intuendo
 facere nequimus) ideo
 hæc imago verus Dei fi-
 lius est, tametsi nostræ
 imagines, quas in speculo
 cõtuemur, filij nostri non
 sint. Vnde colligere ha-
 bes, quomodo Filius Dei
 Deus sit, perinde ac Pater

Deus est, & idem 'Deus cum Patre, quia eandem cum Patre substantiam fortitus est. Deinde filium Patre non esse iuniorem, sed semper fuisse, vti Pater semper fuit. Siquidem ex sola Dei visione progressus est, Deus seipsum semper vidit ac intuitus est. Denique filius Dei nō cooperatione fœminæ generatus est in tempore, nec vitiosa libidine, aut alijs imperfectionibus cōcomitantibus, sed ex solo Patre, sola vt dictum visione suiipsius, purissimoque oculo intellectus diuini genitus est.

D. Quare hic Filius Dei, Iesus Christus vocatur?

M. Nomen Iesus Salvatore significat; Christus verò, quia cognomen est, Sacerdotē summū significat, & Regem Regum.

Ին

ըղ հանր միևնույն անձրնգ
հաւր: քանզի ունի զնոր
մին գոյութիւն զսմանս ի
հաւրն. ևս ուրիշ արտ
իմքիմանս թէ ոչէ կրտեր
որդին այլ քայն ըզհայր
ալ միշտն ունի հայր քան
զի՞ ընաւզնայ նաւելով
միան յանձնութիւն իուր քան
զի միշտնաւ յէթի իւր
իսկ ի վերջն արտիմքիմ
նայլ որ որդին այլ ոչէթկ
ընեցաւ աւզնութեւ կնոջ
յերկար ժամանակով կմ
աղտեղի ցանգութեւ կմ
այլապէս տկարութեւ մը
մընոյ ամենեկին. քայն
զի ունի անցաք թէ՛ ընել
հղէի հաւրն միայն սբ
տեսչութեւ իուրոյ ան
վթեսաւելով մաքուր աջ
աւք մտաց հուրիւրոյ:
Դրց. վս հր որդին այլ կոյջի
յս քս:

այտ. այս անունըս որէ
յս փրկիչ թրքումանիւ
անոանակից նորին որէ
քս թարքմանի քահնա
էպետ և թքաւորամթք
ավորց. ունի ասի իսկարգ
բան

C ii

Ի՞նչ
 բանութի սբ խաչինժէ
 որդին այ մարդ էղէզի
 գընեսցէ զմէզ արեամբ
 իուրով և անցմէզ զկէսս
 յաւ իանականս և երբ
 էղէ մարդ ընգլվ զայս
 անունըս յո որէ փրկիչ
 ծանոցսելով էթէէկն
 իփրկել զմէզ վսն որոյ
 պատմէալ իղէի Հաւրէ
 տլոյվ նրմա զփռոս քա
 Հնախոյ պատուէ և հըզ
 աւր արքաութե . զիայս
 պէս թրքըմանի յս քս
 վս որոյ և կոչիմք բըրիս
 տոնեաս որէ քսդաւան .
 Դրց. վսերերբ ասի յս քս
 ամինչ ծոնդը կըրկնէս
 զորս ոչ առնէս այլ անո
 ւանցիկոչէլ զտր ած :
 պա վս ասորիկ քաւ զիսէ
 բընանս անուն որդոյս
 այ իսկայլ ամստուանք
 համարկանէս . այլևս
 զիայս սբ անունս ծանո
 ցանէ մէզ թէմծ իոնս
 ըէալ մարմնցվ վս մեր
 վսորոյ գոհնալովէրկի
 ըպդանեմք սբ անունս
 նր . այլևս ոչ էթէ մէսք
 մար

Nā vti in explicatione si-
 gni † attigi, ideo factus est
 homo Dei filius, vt suo nos
 sanguine redimeret, & ad
 æternam salutem reduce-
 ret. Atque ideo postea-
 quam factus homo est,
 hoc Saluatoris nomen sibi
 sumpsit, vt ad saluandos
 homines se venire osten-
 deret. A Patre quoque ho-
 norifico Summi Sacerdo-
 tis titulo donatus est, ac
 supremi Regis, quæ omnia
 hoc nomen Christus desi-
 gnat: à quo nomine nos
 Christiani dicimur.

D. Quare vbi nominatur
 Iesus, aut pileum detrahi-
 mus, aut genu flectimus,
 quod alio Dei nomine au-
 dito non facimus?

M. Ratio est, quia hoc
 nomen est proprium Filij
 Dei, cum reliqua omnia
 sint communia: item per
 hoc nomen docemur,
 quomodo Deus sese prop-
 ter nos, hominem assūme-

do, humiliaverit. Atque ideo in gratiarum actione genua curvamus audito hoc nomine. Quod non modò nos homines facimus, sed etiam Angeli Dei in Cælo, & dæmones in Inferno genua propter hoc nomen flectunt, illi quidem ex amore spontanei: hi verò ex timore coacti. Voluit namque Deus, vt omnes rationales Creaturæ curvarentur coram filio suo, quando quidem ipsemet adeò curvasset sese, & vsque ad mortem crucis humiliasset.

D. Quare Iesus Christus, Dominus noster vocatur? M. Quia vnà cum Patre nos creauit, ideoque noster Patronus est, & Dominus vti Pater: magis verò, quia per acerbos dolores suos, Passionēque, à potestate, & captiuitate Diaboli, vti paulò post dicitur, nos liberauit.

Եգ

մարմնէդէքսմիտանայլև
հըրէշտք յերկինսս և սա
նդրամէտք անդրնդոց
երկիրայգան էս անուան
յի քի. ըստպող ոսի. Բց
մէսք և հըրէշտք սիրով
երկիրայգանէմք. իսկ դէ
վք բրոն զօռութեք քա
նզի կամէցաւ ամ որամ
բնական ըստեղծ ուցք
երկիրայգանէս միամ ընի
որդոյս այ քանզի կամ
և սիրով խոնարհել յան
ճընէառ զճընքանսս խա
չի և մահու վսմեր:
Երց: վս հըստի էթէ յս
քս է տէր մեր

պտ. քանզի ըսդ հօր իմի
անին ըստեղծ զմէզ վս
որոյ էտր մեր իբրեւըզ
հայրն ամ. և սառայլել
քանզի բզու մաշխտան
աւք և ճընքնօք զէրծոց
զմէզ ի ծնառւէ
սանտնայի
որայ
յառաջիկայս
ասասց
ուք:

Էրորդ

Հրց. **Մ**արգաբնէլո
վ հէ տէւեայ
յէրորդ մասը
նորէ . յըղա
ցաւ ի հոգոս սբոյ և ծրն
ավ իմարիամայ սբկոսէն
սյտ. իյայս մասըն ծախո
ցանի նորիմն և հինալի
խոր հուրդ մարդ եղուէ
որդ ոյն այ . գիտէս որ ա
մարդ որ ծրնանի ի հա
ւրէ և իմաւրէ և մայրք
նցին ոչմնան կոյս յետ
ծրնանէլոյ ըզմանոկս
իու ըւանց այծմորդին
այ մարմնանալ կամէցվ
բայց ոչ կամէցաւ ունէ
յերկը ըի հայր այլ մայր
միաքս որ կոչի սբմարիմ
որ էր միշտ կուս մաքոր
քանզի հոգին սբ էրորդ
սխաւն ածուցէ և է մի
աճ իմիասին ընդ հաւր
և ընդ որդոյ . իսկ իուր
ամբաւ զօրուցբն կազ
մէ աջիմաքուր յարընէ
մարիամ սբկոսէն ի յար
գանդի նորին կաւորէյլ
մարմին

EXPLICATIO
tertij articuli.

D. **S**equitur tertius
articulus explicā-
dus. Quid signi-
ficat. Qui conceptus est de
Spiritu sancto, natus ex
Maria Virgine.

M. Explicatur hoc articu-
lo modus nouus & admi-
randus Incarnationis filij
Dei. Scis omnes homines
ex patre ac matre nasci,
matremque Virginem nō
manere, posteaquam con-
cepit & peperit filium : At
verò posteaquam Filius
Dei incarnatus fuit, noluit
Patrem, sed vnicam ma-
trem tantum habere co-
gnomento Mariam, quæ
semper Virgo intemerata
permanfit. Nam Spiritus
sanctus, qui est tertia in
Deitate persona, & vnus
idēque cum Patre Filiō-
que Deus, pro infinita sua
Omnipotētia, ex purissi-
mo sāguine huius virginis
corpus

perfectissimi Infantis, eodémque momento nobilissimam animam creavit, & cum corpore Infantis huius vniuit: & hæc omnia Dei Filius in suam personam assumpsit: adeò quidem, vt Iesus Christus, qui antea solùm Deus esset, tandem homo esse cœperit; & quemadmodùm quâ Deus Patrem habuerit sine Matre, sic quâ homo Matrem habuerit sine Patre.

D. Libenter exemplo aliquo, aut similitudine intelligerem, quo pacto Virgo cōcipere potuerit? M. Arcana Dei myſteria, tametsi non intelligentur, credenda tamé sunt. Plura enim Deus, quàm nos ingenio comprehendere possumus, facere potest: & ideo in initio Symboli dictum est, Deum omnipotenté esse. Porro habemus in mundi Creatione huius perpulchrum exemplum. Scis terram ex seipsa ordinariè nō producere granū, si prius arata, & cōſita nō sit,

ԻԷ

մարմին մանգան միոյ և նոյն ժման ստեղծեց հոգիմի բանկան հրաշալի և եզ զնայ իմրմնի անման մանգան այրդ զայս անմե միաւորեց որդինայ յան ձրն իուր և այսպէս յս. քս որ էրբն իսկսբնէ ան մի ան ըսկիորն արար ինեւ ան և մարդ քանզի ան ալս ունելոյվ իսկըսբնէ հայր առանցմայր նման ապէս ոս մարդ ծընաւ իմաւրէ առանց հայր

Նց. կամէի զի աւրինակաւ ծանուցն էս էթէ ոպսի եղէլ յըղութի կուսին:

Այ. պարտէ հայտալ զգլ տնիս այ թէպէտ և ոչիմա նմ. ք քանզի անկարողէ առնել առւել քան զայն զոր կարծեմ. ք և իմանմ. ք վս որոյ աոց. ք իսկիսբնէ հայտաւորին էթէ ան ամէնկրողէ սական իստ եղծագործութի աշխ ըի իս վանելուց օրինկաւ ծա նոցնի. ք քանզի գիտես ոյր երկիր ոչ տայրզպըտուղ իուր կամ ըզգորեան էթէ

D

նչ հասի ^{Եզ} հերկեալիցէ և
սերմանել չիցէառողջել
յախ ձրրելոյ կամ ղեռու
ցել յարելոյ . բց իսկըսբ
անէ ոչ եղէ ասպէսյոր
ժամ բուսոց երկիր զառ
ջնբոսըս և զցորէս երբ
ոչէր ջրպէտէլս երմանել
և ղեռոցեալնոսպէս ամէ
սամբոր սբկոյսնյերկրի
հըրամանօքրն այ միայն
իռւրովին ամէսկբող զօր
ուծբն բըխեաց զցորէս
հրկրնաին յարքանդ իսբ
կուսին մարիմանն ցսեր
մանց հըրմանօքրնայ մի
ան գօրծ կցուծբ հոգոյս
սբոյ բուսոց զպտուկան
ցորեան որէ հազրն կէսց
կատրեալ մարմին և արի
ուն կէսդանի որդոյս այ
հց . երբի հոգոյսսբոյ յըզա
ցվկուսըն մրիեամզյս քս
կարծեմ ըստ մարդ կայ
ին բըսուծէս էծէ հոգ
ին սբեցէ հայբնըմին:

այ . ոչէ ասպէս քանզի ին
ելոյ հայր ոչէ բաւկնն
սել միայն բանիւ այլ այր
տէ առնել իբընկան գօն

& madefacta pluuiā, & ca-
lesfacta sole: nihilominus
in principio quando pri-
mum granum produxit,
terra arata non fuit, nec
cōsita, nec compluta, nec
calesfacta: & sic (suo modo
loquendo) omnino Vir-
go se habuit, & solum ex
mandato Dei omnipotē-
tis per virtutem eiusdem
Dei illico triticum frumē-
tūmq; produxit. Sic quo-
que & virginalis vterus
Mariæ absque vlllo huma-
no cōmercio, ex solo præ-
cepto Dei per operationē
Spiritus S. pretiosissimum
illud granum, scilicet ani-
matum corpus Filij Dei
produxit.

D. Quandoquidem Iesus
Christus à Spiritu S. con-
ceptus est; existimo, non
inconuenienter dici posse
Spiritus S. quoad Hu-
manitatem eius Patrē esse?
M. Nō est ita, Patrē enim
esse aliquem rei alicuius;
non sufficit facere illā, sed
illā ex propria substantia

facere, ideoque dicimus Lapidam non esse Patrē alicuius domus à se factæ, siquidem ex lapidibus illam, non verò ex propria carne construit. Age verò, Spiritus sanctus fecit corpus Filij Dei, at fecit de carne Virginis, non verò de sua propria substantia; ideoque Filius Dei non est filius Spiritus sancti, sed est Filius Dei Patris in quantum Deus, quoniam ab illo diuinitatē habet; & est filius Virginis in quantum homo, quia ab illa carne humanam suscepit.

D. Quare opus Incarnationis Filij Dei ascribitur Spiritui sancto? nunquid etiam Pater ac Filius sunt cooperati?

M. Quod operatur vna persona diuina, id operatur etiā simul reliquæ duæ, quoniā eandē habent potentia, ac bonitatē: sed nihilominus opera potentia attribuantur Patri, sapientia verò Filio, amo-

ԻԷ

ԹԷ. զսոր որ ասեմք Թէ՛ն Ճրշգրիտ Հայր շինվծ ոգ զորաւնէն մարդիք քան զիւննէն ի քարէ իփյտէ և յաղիուսոց և ոչ ի բնան կան մարմնոյ ածմն այս պէս արր հոգին սբ զմարմին որդոսայ քան զիւր զնայ իկոնկան սբ մրմնոյն և ոչ յիուք բնականօ ութէ վս որոյ որդինայ ոչ որդի հոգոս սբոյ այլ է որդի հաւր այրստած սլթէ քնզի ին մանկունի զգօութի և է որդիկոսին ըստ մրդկութէ քան զի ինքնմանէ հառ մրմին:

Դ. վսէր ասիթէ սբ հոգին արր զգործս մարդ եղւէ միթէ ոչ եղև ընգերակց ութ բհաւրև որդոյ:

Այ. զայն որ առնէ միման անձն անձն և այլերկու ան ձին քնած ութէն իմիասին քանզի ունին զնոյն զօրութի և ըզնոյն իմաստութի և զնոյն բարութի իսկ զգործրդ զաւրութէ ասի վս հաւրն զիմաստութի վո

D ij

որդունեւ զբարութիորէ
սէրսմիս հոգոսւբայ քան
զի այսեղեւ դործք ամբի
սիրուն այ առդդրս միդ
կան միսորոյասի փրշմբ
հոգոյ սրայ:

Կ. կամէի զի օրիսակվծն
ուցնէս ինչ թէնայ երէք
անձրնածութե կամէցն
զմիդէդութի որդ օրսայ
բցորդիս միանէն միմիս
այ. երբ այրմի անի Հնդե
ընթակ այրս երկոյս ագո
ցնէս զսայ արդ երէքէն
Հնդիման առի անոցնէ
բց միս ինցնէմիանրագէ
ուցոյ այսպէս երէքան
ձրն անութե Հնդիման
եղէն յառնէլն զմիդ կոն
որդուն այ բց որդիս մի
անէն միմիսն եղէմիդ
Կ. մի երասի թէ ծրնակ
իմարիամ սբկուէն:

Ա. մեծ խորհուդ կայ և սի
բնրս յայ քանզի ծրնա
նէլով որդուն այ յարք
անդէ մօրն ինամսէայ
անց ցաւոյցն նէդուէց
իսոյս մօրէ ոչ խախտէլի
բնաւ զկոսութի սորա

vtero Virginis Matris, sine dolore, detrimetóque Virginitatis

ris deniq; Spiritui sancto.
Hoc verò opus cum maxi-
mè proprium amoris fue-
rit, quo Deus erga huma-
num genus exarlerat, ideo
Deo Spiritui sancto tan-
quam proprium defertur.
D. Doce exemplo ali-
quo, quo pacto tres per-
sonæ ad incarnationem
concurrerint, & solus fi-
lius sit incarnatus.

M. Si vnus homo vestem
induat, & duo alij illum in
induendo iuuent, tum il-
li tres in illo opere oc-
cupantur, & tamen vnus
solum induitur: Sic in cõ-
summatione Incarnatio-
nis Filij Dei, tres personæ
quidè sibi inuicem præsto
fuere, sed solus Dei Filius
humanam carnem induit,
& homo factus est.

D. Quare adijcitur in ar-
ticulo hoc: natus ex Ma-
ria Virgine? M. Quia &
hîc magnú miraculú recõ-
dirú latet: siquidè post no-
uem menses Filius Dei ex

egressus est, nullum signū
natiuitatis suæ relinquen-
do : vti fecit etiam, cum in
Resurrectione sua clauso
sepulchro prodijt, & in
cœnaculum postmodum
clausis foribus est ingress⁹,
vbi discipuli eius pariter
congregati erant, iterūq;
disparuit. Et propterea di-
citur quod Mater Domini
nostri Iesu Christi ante
partū, in partu, & post par-
tum Virgo permanserit.
EXPLICATIO
quarti articuli.

D. Vomodo il-
la verba, quę
in quarto ar-
ticulo sequū-
tur intelligenda sunt, scili-
cet, Passus sub Pontio Pi-
lato, crucifixus, mortuus &
sepultus? .

M. Articulus ille mysteriū
vtilissimum continet Re-
dēptionis, cuius hæc sum-
ma est. Posteaquam Chri-
stus cōuersatus esset in hoc
mundo triginta tribus an-
nis, nōsq; sua vita sanctif-
sima, & doctrina, ac mi-
raculis viam salutis docuisset,

ԻԹ

նայ եղև յորժմիկն քել
գերեզմանն յարեալ ոչ
շարժելով զկրնի քնը յո-
րժամէմուտ ի վերստուն
դըրօք ըսփկելօք ուրէին
աշկերտքն վս երկուդի
հըրէիցն վսորոյ ասի թէ
մայր տնմերո յի քի միշտ
կոյսմսնց յառջ քան զճը-
նունդնի ծնանելն յետ
ծընընդեախ:

պարզընու թի չըրդ մին :

ԿԳ. մեր ասիախ ք-
ան թէ չարչա-
րել իներքո
պօսդ ացոյ պէ
դատոսի խաչել մէռեալ
Լ թաղել:

պտ. այս բանըս յին քեան
ունիզփրկվէտ խորհու-
րդ նորսգ մանմէրոն զալ
ամստօրէնու թի քանզի
յս քս յետ շրջելոյ իուր
յաշխըհիս երէք տասն և
երէք ամ միշտոսոյցնելով
մէգամէնսք գործով իորո
և վրդպետութե և սքանչե-
լօք զճնապսփրկւելք ե-
ղև զի ի ժմանկըս պօսդ
ոյ պէղ տոսի որհրդ ատվ
որհընտանի անիրվ ու ք-

D iij

Լ
ըմբռնել չարճարէջ զնա
բէվեռելով իփայտին չին
ինքնին մտնել և թղեալ
էղել իյովսէփու արէմթ
ացուն իգէրեզմանի:

հօ. Իյ այս հրրաշալի խոր
հուրդըս սկսվմի էրկմ
ըտիմ ցանգմ որ պարզբ
նեսին զի առվել հաճո
անմայ էրբ բարիոյք իմ
նայմ զայսպիսի բարերր
ուծի արդ ապ ինձթէ
քս ամէսակարող որդին
այ ունի ոչգերծէջ զնա
հայրամ իձեռն պէղատ
ութի զիմի խաչեսցէ զնայ
և թէ ինքրսին քսամծճ
միտ ունի ոչ փրկեայց
զն ճրս իուր իմահունէ:

ա. քսամծ էթէ կամէրամէ
սակարողէր իփրկել զան
ճրս իուր զօրութ իուրով
իձեռն պիղտութի ալ և ս
ամ աշխրջկրէր չթինչո
նել նրմայ թէնայ ոչ էր
կամէցել և այս յատնա
էրեւի քանզինայ գիտէր
և յառջգոս ասդէջ աշա
կերտաց իուրոցէթէ ին
դըրէս հրրէայքն ըսպն
mortem inquisituros esse, irrisuros, flagellaturos, & deni-

flagellatus est, lignoque
crucis affixus, in quo &
mortuus est, & à quibusdā
viris sanctis sepultus.

D: Super hoc mysterio
aliquot mihi dubia occur-
runt, quæ vt mihi explices
desidero, quò tanto me
gratiorem erga Deum il-
lius beneficij ergo exhibe-
re sciam, quanto melius id
intellexero. Quare dic mi-
hi, si Christus est Filius Dei
Omnipotentis, cur mani-
bus Pilati à Patre suo erep-
tus non fuit? quinimo, si
Christus est Filius Dei Pa-
tris, cur semetipsum non
eripuit?

M. Potuisset Christus mil-
le modis se manibus Pilati
subducere, si modo pla-
cuisset: immo mund⁹ qua
patet vniuersus, nullo illū
malo afficere potuisset, si
voluntatis eius fuisset.
Quod hinc perspicuè col-
ligi potest. Nam diu ante
præsciuit, suisque prædixit
discipulis, Iudæos se ad
mortem inquisituros esse, irrisuros, flagellaturos, & deni-
uսել

que occisuros: non tamé
se se abscondit ab illis, sed
magis obuiam inimicis
suis processit, quibus se cō-
prehendere machinanti-
bus, non tamen agnos-
centibus, dixit, se esse,
quem quærerent. Et cū
codem momento illi re-
trorsum caderent, vt mor-
tui; non retrocessit, vt po-
tuit: sed quoad redirent
ad se, & confurgerent, ex-
spectauit; & tum demum
se se vt agnum mansuetif-
simum abduci, quò illis
lubebat, permisit.

D. Qua de causa Christus
cū a deo esset innocens,
iniuste crucifigi, & occidi
voluit?

M. Multis quidem de cau-
sis, quarum præcipua est,
vt Deo Patri pro peccatis
nostris satisfaceret. Tua
enim interest scire, offen-
sam ex dignitate offensi
ponderandā: cōtrā verò,
satisfactionē ex dignitate

լա
անել զնաև չարհարել և
նխտել և ի վերջն մեռա
նել և նայոց ծծ կեց վքան
զի ինքնին ելիդ համբը
ռնողց իռնող երբ կմին
ունել զնայ և ոչ չնչին
ինքնին ասցնց էթէս
եմ զոր խնդրէք և ինոն
Ժմայն յետոս յետո չօք
ան և զրկան զգէտնին է
ղէս իբրրև զմէո. Էլս իսկ
տր մեր յարուց զսն. ըստ
աւետրանին. բաց ոչ թք
Էվոպ կարէր այլինմին
տեղոցն կցեալ մինչև յա
րէն և դարգել էկին առ
նայ և յետ էրից հարցըմ
նցըն թուլէտ զիրմբո
նէսցէն զնայ և կայէսցէն
և տրեալուր և կամէսցին
ոսկ զգառնն անմեղ:

Ից: վս ինչ պատճառի թուլ
էտ քս ան մեր անիրմլբ
ըմբռնել խաչել և ըսպն
անել զինքն որէրան մեղ:

պ: վս բաղում պատճառի
սկան գրլխ վորն էր վսն
մէղց մերոց զի հաշտեցո
սցէ զմեզ ընդ հաւր այ
քան զի պարտիս իմասալ
որ

որ անբախտ քրն կըլ ըռի
 ըստ ճափոյ մ'էծ ու Եանմն
 որ ընգալաւ զանբախտս
 իսկ հակոն սըմին զնար
 գանց պրտըսկըռի ըստ
 հարկի մ'էծ լծէ այն միկ
 որ հտուցանէ . օրինակվ
 էթէ ծառ քամի ապտկըս
 տացէ իշխանի միոյ մ'էծ
 ար հմրհանք լինի հարկի
 իշխանին . բայց իշխանը
 հարցէ ծառն ի իորոյ լին
 էր սակվ ինչ մնարծնէց
 ծառին այլևս էթէ ծռ
 անմի ողջոյն տացէ իշխ
 անի միոյ հարկվորէ . բայց
 էթէ իշխան ողջոյնէսցէ
 զծառն ի ուր մ'էծ նստիւ
 Կնըմին ըստհրկվորւե .
 ածմն քանզի առ լին մր
 դընւ մ'էս քամնէն քէան
 իմիասին մէղաք այ որէ
 տէր անվէրլ փառց . իսկ
 վն պարտէցն զոր արրք
 պարտէր անվէրլ հտոց
 ումն քանզի ոչոյք իւրե
 շտկց կամ իմրկնէ հրայն
 պիտի փառօք որ զայս ն
 րտըս հատոցնէր վնորո
 եկըն որդին այ որէրաճ
 ճըլ

satisfacientis pensitādā; patet in exemplo. Si seruus Principi colaphum infringat, pro excessu utique grauissimo propter dignitatem Principis, id habetur: at verò si Princeps id seruo faciat, in minimis id certè, propter vilitatē serui, ponitur. Item si seruus ob Principem pileum deponat, parui penditur: è contrario autem, si Princeps in gratiam serui eundem detrahat, ex vi supradictæ regulæ, maximi fit. Age verò, posteaquam primus homo, & nos omnes cum illo Deū, qui infinitæ dignitatis est, offenderimus, offensa facta infinitam satisfactionem requisivit. Ad quam dignitatem cum nec homo, nec Angelus penetrare posset, Filius Dei tandem ipsemet venit, qui vt Deus infinitæ dignitatis erat, & assumptā car-

ne mortali, in eadem cat-
ne se morti crucis ad ho-
norem Dei subiecit, & hoc
pacto sua pœna pro no-
stra culpa satisfecit.

D. Quæ est altera caussa,
quamobre Christus adeo
acerbam mortem exhau-
rire voluerit?

M. Vt nimirum suo exé-
plo virtutem patientiæ,
humilitatis, obedientiæ, ac
charitatis doceret, quæ
quatuor virtutes, quatuor
extremitatibus crucis cõ-
signantur. Patientia enim
maior inueniri nequit,
quàm mortem adeo igno-
miniosam innocenter pa-
ti: Nec maior humilitas,
quàm Dominum domi-
norum omnium in crucé
in medio latronum tolli:
Nec maior obedientia,
mortem potius malle ex-
forbere, quàm præceptum
moriendi Patris non ad-
implere: Nec denique ma-
ior charitas, quàm vitam

ԼԳ
Ճընժր իտ անվէրջ փոօք
իուրովք ընդունել յմահ
կանցոյ միմխնոս մերբցի
մէղց ևնովինմարմնովս
կմավ խոսարհել միսչև
իմահ խաչին ըստպողսի
վս փառցն ալ և այս պէս
առնելով Կառոց զպրտս
մերջարջրսօք իուրովք:
Դ. Էս այլևս պտճառսթի
վսէր քսմծ կամէցվ չար
չրիւ ասպիսի մահումբ
ալ. քանզի օրինկվուսոցի
մէզ զօրսթի կամբէրու
խոսարհսթբ հընզնդէ
և սիրոյորքէս չորորդ զօ
րոսթիք. նըլանակելիչո
րէք անգիունս սբ խաչին
քանզի ոչ գոյ առվել հմ
բերովսթի քանսթի անիւր
վսթբ չարչրիլ գրծնդի
մահուամբ այլևս ոչգոյ
առվել խոսարհսթի քան
սթի տէրըս տէրանց խոս
արհել խայջեսցի իմէջ
երկուց ամ զանկց այլևս ըս
ոչ գոյ առվել հընզդի
քանսթի կամավ մէնանել
վսն կտրելոյ զկանս հօր
ալ և ոչգոյևս առվել անբ
քան

E

քանզայն որեւտ քանձըն
իւր վնփրրկութե թըշն
ամեց իորոց այլևս պար
տիս իմաստալ որառամէլ
ցոցնի սէրըն Կործիութ
քանթէքանսիւ և սառմէլ
տանջնօք քանթէպոնսե
լաւք նոսպէս տէրմէր յս
քս ոչմիտս էթէկամեց վ
անթիւ բարիս ոնել մեզ
այլևս կմիլ չարչրիլ և մե
ռանել կամեց վս փրրկ
ութե մերոյ ծանոցսելվ
էթէան տպէսսիրէզմէզ :
Դ. արդ տէրմէր յս քս էաճ
և մարդ ճըշմրիտ ոպ պա
տմեցեր իվերոյ գրրէլսն
կարծեմէթէ ոչ կրէրչա
րչրիլ և մեռնել արդ զի
առիթէչարչրեց վ և մեռ վ
Ա. քանզ ի յս քս էաճ և մրդ
ճըշմրիտ վս որոյ կարո
ղէր չարչրիլ և կեալմէն
սիլ և մնալկէնդանսի քան
զիրստ աճ ութէ ոչ կար
էր չարչրիլ կամ մեռնել
բայց ըստ մարդ կութէս
չարչրեց վ և մեռ վ ըսչվ
վս որոյ ասցք էթէ որէր
աճ միտսեղէ աճ և մրդ
զի

in hostium suorum salu-
rem expendere. Vbi no-
ta charitatem factis ma-
gis, quàm verbis: & ma-
gis passione ipsa, quàm
factis demonstrari. Nam
Christus non solum infi-
nitis penè in nos exhibi-
tis beneficiis, sed etiam
passione ac morte ipsa,
quòd ardentissimè nos di-
ligeret, ostendit.

D. Cùm Christus Deus
& homo sit, vt suprà di-
ctum est, & Deus passio-
nis omnis mortisque ex-
pers sit, quo pacto hîc di-
cimus passum illum, &
mortuum esse?

M. Ideò, quia Deus &
homo sit, potest simul &
pati & non pati; mori &
non mori: In quantum
porrò Deus est, non po-
test pati nec mori: in
quantum autem homo
est, pati morique potest.
Vnde dixi, quia Deus e-
rat, hominem factum esse, vt

pro peccatis nostris satisfaceret, poena mortis in sanctissima carne sua suscepta, quam utique, si homo factus non fuisset, sustinere nequiuisset.

D. Si ergo Christus Patri pro peccatis omnium hominum satisfecit, unde est, tot homines damnari; & quare ut poenitentiam pro peccatis nostris faciamus opus est?

M. Christus quidem pro peccatis omnium hominum ab ipso satisfecit, nihilominus necessarium est, illam satisfactionem ab hoc & ab illo applicari sibi in particulari. Quod fit per fidem, per Sacramenta & bona opera, & praesertim per poenitentiam; atque ideo poenitentiae ac bonis operibus insistendum homini est, tametsi Christus pro nobis passus sit, ac satisfecerit. Quapropter & multi damnantur, & inimici Dei manent: aut quia recipere fidem recusant, ut Iudaei, Turcae, Haeretici: aut adire Sacramenta.

Է
զի կարիցէ հատուցել զպարտութեանց մեղաց բռնալուծարէ ռախօք և մահ ուամբ սքանարմսոյ իուրո զորսոց կարէ ռառնելաճ ուր թէ ոչէր միմնացել է. արդէ թէ յս. քս հտոց Լորայ ըզպարտութեանց վսն ամ մարդ կան ըսդէր ըղ ումհոգի քկորնչին և մէս. ք պարտիմ. ք ասլ խրել. ւ. քսած մեր Ճըմբիտ հտոյց զպարտութեանց ամ մարդ կան բայց պարտէ չսորհէլ զաս հտոցումս պարտեց համտացելոյց արահց և կահց զորքսոն էմք համտով և էխորէր դէմք սք էկեղէցոյ բրէ գործութք և ասլ խրել վսորոյ պարտիմ. ք ասլ խրել բրէգործութք թէպէա և քս ամ չարչրսօք իուր զէրծոց զմէգ. ասկանք զ ում. ք կորրչին և այ թըլ նամի լինին քահգ ի ոչկա մին համտալ և ըսդուծել զսք խոր հորդս էկեղէցո հայ զէրբէայս իսըմաէլց իսկ զհէրցուծ ողրսայլ և

որ քոչ կամ ին մկրտութիւ
 խօստով նէլ և ոչամ խո
 ւել զմէզըսիու րէսցւ ուխ
 տել կէյլ ըստ օրինցն այ
 Կ. կամ էի զի օրինակ մի
 ծանուցանես ինչ:

Ա. վաճն կանմի քէզ օրինի
 էիբ բազմ մաշխ տասօք
 և քրքրութիւ շահեսցէք զ
 ում գանձքս որ և կարիցէ
 հատուցնել զպարտս քի
 աքի միոյ և գիցէ առնէր
 անմորս զխոցէ աստցիկ
 որ քոչ արտուս ոսիցին արդ
 վաճն կան ճշմարիտ հըր
 ամանօք իուրով ք հաւոյ
 զպարտս ամենէցոյս. սկ
 ասն մասն բազմ մի ինե
 ր քոչ պարտոց քան զի ոչ
 կամ ին վա հրապարտութե
 կամ ծուրութիւ և կայմ
 այլ պատճառի ոչ ըրծան
 խրսդրել հըրմանադ իտր
 ցէն առ սէղան մորս զի
 տրացէ զմիւրս իուրէց:

ve malis prepediti, vel testimonium nullū petunt, vel certē
 ad mensam comparere, vt pecuniam accipiant, respuunt.

noluerunt, vt sunt qui ba-
 ptismū admittere renuūt,
 immo nec confiteri, nec
 pro virili diluere peccata
 pœnitēdo contendūt, nec
 diuinis præceptis cōgruē-
 ter viuere, proponunt.

D. Quod peto mihi exē-
 plo declarari.

M. Cape exemplū hoc. Si
 quis esset, qui multū labo-
 raret; & labore suo ac mo-
 lestiis magnā pecuniæ sū-
 mā lucraretur, quæ ad vni-
 uersa huius vrbis debita
 deponēda sufficeret, cāq;
 ad mensam daret, cum
 hac tamen cautela, vt ea
 nulli, nisi quī aliquod ab
 eo testimonium adferret,
 porrigeretur: Is certē,
 quantum ex parte sua es-
 set, pro omnibus satisfe-
 cit, quorū tamē multi ob-
 arati manebunt, quia aut
 superbia, siue desidia, aliis-

37
EXPLICATIO
quinti articuli.

D. **I**N quinto articulo dicitur: Descēdit ad inferos, tertia die resurrexit à mortuis: vbi, quid Infernus significet, scire cupio? M. Infernus infimus est, & profundissimus locus totius mundi, id est, centrum, atque ideo in multis locis scriptura opponit Inferno Cœlum, velut locum altissimum loco infimo. Cæterū in illa abyssō terræ quatuor distinctæ cauernæ sunt, seu magna receptacula. Vnum damnatorum, quod omnium profundissimum est: Sic enim conuenit, vt superbia Diaboli, & homines eorū sequaces sint in loco profundissimo & maximè à paradiso, quàm inueniri potest, remoto. In altero receptaculo, quod paulò altius est, animæ illæ, quæ poenam purgatorij exorbent, etiā nunc reperiuntur,

ԼԵ
Հինգերորդ դմասունէ
5. **Մ**իմնալոգէին
գերորդ մասին
որասէ. իջէլ իդ
ըծոխըսւնէրո
րդ աւուրյարեաւ իմէոէլո
9. իմանլ ցանգամ էթէին
Հ գոչկէ յայտէ գիքըս դը
ծոխք:
10. առվէլ խոյրխորն և ցծ
տեղիքէ դրծողքն յանդ
անդս երկրրի վսորոյիբ
գում տեղիս իսբ գրոցէ
նդիման հրկսից դըսիւզ
դրծոխըս ութէ բարձր
ապոխ տեղիք ուսիիուրն
հանդիման առվէլ խոր
խորատոս իսկ յանդոնդս
էնայլ ևս չորք մէծ մէծ
խորափուտս միւսէվն ան
ծէլոց որէ առվէլ խորն
գոխ քանգամ և անդտա
նջին ամբըտման դէվք և
կամրրք նցին չար գործմ
րդիք լինին անդ յառվէլ
խորագոս տեղիս հեոցէլ
յարքաութէ իսկ երկրրո
րդն որէ սակմի իվէր
անդ մըտնջին հոգիքն
որքէն իքաւարանի. իսկ
հրորդըն որէ առվէլբր
E 11)

ԼԸ
 ցրրադոյս քան զնսին ան
 դէս հոգիք տրդաոց որք
 մէնսին առնց մըկրտուէ
 որք ոչտան լին հըրով բց
 մէրծելէն իմշտըն զէն մ
 ը Լ յաւիտէս անհերքսուէ
 բաց չորորդս որէ առվել
 բըրբըր քաջա դամէսէսէս
 էին հոգիք նախ հարց հը
 պետց մարգրէից Լ այլոց
 սէոց որք Լ անգէս յառն
 քան զգալու ստն քիայմէ
 լոյ քանզի հոգիք նախ հ
 ըցն թէպէտ ոչուն էին մէ
 ղըսվս քառու թէ սակաւ
 ոչկարէին մտանել յերտ
 նէայլ փառս յաւիտէսն
 յառն քան թէ քս մահու
 ամբ իուրով բացէ մէզզ
 դուռն կէսց յաւիտէսից
 մի որոյ կային անդ իտէ
 ղիս առվել բըրձըրադոյս
 քան զամէսէսէս որկոյցի
 հոգէկայէս ք նը հայրցկմ
 իգոյզըն ամբ հմոյ ուր ոչ
 գոյ բընաւ տանլն ք ամէ
 նէվին այլ Լ սգոարձնին
 մէծաւցըն ձու թը համբ
 էրէին գալըստէս տն զի
 այսպէս ընթեռնու մք յի
 Էտր

Intertioverò, quod utroq;
 adhuc altius est, sunt ani-
 mę puerorū sine baptismo
 decedentiū, qui ignis pœ-
 na non torquétur, sed so-
 lum pœnam damni, id est,
 visionis beatificę priua-
 tionem sustinent. In quar-
 to autę, quod tribus illis
 multo superius est, animę
 Patriarcharū & Prophetarū,
 aliorūq; Sanctorū ante
 aduentū Christi mortuo-
 rum, degūt. Tamen si enim
 hæ sanctę animę purga-
 tionis indigę non fuerint;
 non tamen antę, gloriam
 intrare potuerunt, quām
 morte sua Christus portas
 æternę vitę reserasset.
 Quare tā diu subsistere in
 illo loco coactę sunt, qui
 limbus Patrū quoque, seu
 sinus Abrahę vocatur: in
 quo tantū abest, vt pœnā
 sustinuerint, vt etiā iucūda
 corporis quiete, magnō cū
 iubilo aduentū Dñi expe-
 ctātes, perfruite sint. Et sic
 in Euāgelio legim⁹ animā

Lazari mendici ad quiescendū, in sinū Abrahæ delatā esse, vbi à diuite Epulone vīsa fuit, qui cū in Inferni flammis arderet, oculos suos supra se leuauit, & Lazarū in longè altiore loco degere, magno gaudio ac cōsolatione perfusum, fructūq; patientiæ suæ percipientē cōspexit. D. Ad quem ergo horum quatuor locorum Inferni descendit Christus post mortem suam? M. Non est dubiū, quin descenderit ad limbū Sanctorū Patrū, cōsq; derepētē beatos reddiderit, & ad cœlorū regnū secū perduxerit. Item in aliis quoque Inferni locis seipsum spectandum præbuerit, territādo Dæmones, vt victoriosus Triumphator, damnatos vt supremus Iudex percellendo: animas verò Purgatorij, vt earum Ad-uocatus & Liberator consolando. Sic enim descendit Christus ad Inferos,

ԼԺԹ
Էտրնին թէ հոյգիաղ քան
ղազ ըին տարել եղեւ ի
Էլտնցե հասգոցին զնայ
իգոյգըն արբհմոյ ուր և
Էտես մէծ տոն Էրբտնցը
իմէլհրրուն հմբարց զչս
իուր և Էտես իհեռստնէ
ըզըզոս իբարցը տեգիս
ուրե կայր իմէծ վելչե
վաել Էլով զայրտուղ հմբ
Էրուծե իուրոյ ըստվր:
Հ արդ յս քս յետմահուան
իուրոյ յորժ ամէլ իղթո
խըս որբժին էլինոցսն:
Ա. առանց կարծից էլ իկ
Էանսս Էրանելի սբ հարց
և արար զսն Էրանել ըսե
տարել ընդ իուր յարքա
ուծի Էրկրսից հանդէպ
ամ կողմանցդ ժոխոց սր
սափմամբ դիւ աղքատս
քաջուծբ յաղծեց ըսպ
ռնալով մոյլորելոցս ոպ
դատվորէրկրսի և Էրկրի
իսկորքէին իքամբանին
մխիթ ըլլով զստոպրէր
տր և փրկելէ արդյս քս
էլ իղթոխըս ոպ և թաք
աւորք առնէս վստեւե
գըծլով իսնին որոյց կա
quemadmodum subinde Rex
մէ

մէսցի ագ տւիլ ըստ ըհէլ
 Դ. արդէ թէ քս մէն. Ելէր և
 մարմնովսէր Ել իգէրեզմ
 սի և թէ հոգին քի միան
 էլ իգըծոխրս և ոչ բովս
 դակ անձրնս արդւսէր
 ասի թէ քս էլ իգըծոխս:

Ա. Կառ զօրութի մահըն
 բժանել զհոգին քի իմր
 մսոյսորին բացոցկարց
 բժանել զհոգին և գմրմ
 ին քի յաճախս անձնվոր
 սւթէ մս որոյ համտմբ
 թէ անձնս անձն քի մր
 մսով կայր իգէրեզմանի
 և սոյս անձն հոգով ըսէլ
 իգըծոխրս առ գոց:

Դ. ոպ ճշմրտի թէ յերորդ
 աւոր յարեաւ տէրն մէր
 իմէն. Ելոց քան զի յետէրէ
 կոին որք թոյս յործմթ
 դէցաւ քս միսն յերէկոի
 միան չարթոյս երբ յար
 եաւ տէրն մէր. ոչ գոյ յըմ
 ան երկու աւր:

Ա. ոչսի թէ քս յարեաւ յետ
 էրիւր աւուր կամրէլ այլ
 թէ յերիւր աւուր ճշմր
 տապէս յարեաւ քան զի
 եղէլ իգէրեզմանի յուր

M. Non dicimus Christum

carceré ingreditur, vt mi-
 seros inuilet, gratiamque
 singulis exhibeat.

D. Cum Christus iá mor-
 turus esset, & corpus eius in
 sepulchro depositum, nó
 integer Christus descen-
 dit ad Inferos, sed solum
 anima Christi: Quomodo
 ergo dici potest Christum
 ad Inferos descendisse?

M. Tam fortis nihilomi-
 nus mors fuit, vt animam
 Christi à corpore separa-
 uerit, non tamé potuit ab
 eiusdém Christi, siue corpo-
 re, siue anima personá di-
 uiná separare. Hinc credi-
 mus, diuiná personá Chri-
 sti cú corpore in sepulchro
 decubuisse, eádémq; cú ani-
 ma ad inferos descédisse.

D. Quomodo verificari
 potest, Christú tertia die à
 mortuis surrexisse, quā-
 do quidem ad vespérú diei
 Veneris sepulto iá Christo
 vsq; ad nocté præcedetem.
 Dñicá dié, qua surrexit,
 non sint duo dies integri?

բաթի

die à mortuis excitatum
esse, quod est verissimum.
Nam in sepulchro die Ve-
neris fuit, qui primus dies
fuit non integer : deinde
verò die Sabbati solido,
qui alter dies censetur : &
deniq; aliqua diei Domi-
nicæ parte, qui tertius nu-
meratur. Quia dies natu-
rales exordium à vespere
precedere sumunt, quo dies
iuxta ac nox sedirunt.

D. Quamobrem Christus
non fuit subito resuscita-
tus post mortem, sed tri-
duum expectare voluit?

M. Quia se rouera mor-
tuum esse ostendit; ideo
quæppe tam diu in sepul-
chro demorari voluit, ut
sufficienter huius rei veri-
tatem comprobare posset:
Vbi quoque & hoc
considerandum est, quod
quemadmodum Chri-
stus triginta tribus an-
nis, aut quatuor in vita
hac, mortalis homo vi-
xit: Sic quoque mor-
tis dominio triginta tribus

իսա
բաթի աւարս որ է առ-
ջին ասկան ոչ չ բնաւ և մ
նացանգ ըսթօրնիբնս
որէն ըկրորդ աւրբայլ
և ուսաց անգ մատն ինչ
իկերկնայորս որէ էրորդ
աւր քանզի յերկնես ըս
կիսսն առնեն աւորք . բն
տգրորդ թէ էղև էրկոյ
և էղև զղկոյ. Եթօր մի
և քսակարգի ժամացերը
չըկանի իդ ժամսքակն
սի դմնսն ըստ կարգի:
Է. վսէր քս իսմին ժամոս
ոչ յարեաւ էրբմէնզայլ
կամէցզ յամէլ էրիս օրս:
Ը. քանզի կամէր յատնել
թէ ճըմբիտ մէնէլ էր
մս որոյ կամէցամ յամէլ
իգերեզմանի անցմինս
և ինչ ճըմարտայնս միո
ցէլ: կամիմև սգիտորէիս
թէնայ քս էր կենօք իմէլ
մարդկան ամբս էրեսոս
և էրէք կամէրէտնս ջորք
ախայնս կամէցամ կեայլ
բնդ մէնէլ ըս էրեսոս և
էրիս կամէրէտնս և չորս
ժամս քան զի անցմէն
էրը կամիւտիմայ Թմոյ
F
F

յուր թոյնի իբր ժամոյն
 թաղէցւաւ և շաբաթ իբր ժա
 մոյն մինչ յոյժերորդ և մ
 յիներորդ կիրակնապօր ժ
 մոյն քանզի իմէջ զիշերին
 յարեաւ քս ընդարշալուս
 առ վտանս :
 Դ. Վստի ասի թէ քս յար
 եաւ իմեռելոց իսկ վս զա
 զրո և միամօրայրոյ որդ
 ոյն և այլոցն ասի թէ յարո
 ւցել է զէն :
 Կ. պատճառն այս է քանզի
 քս է որդին այ և իուրով
 ին մօտին զօրութեայ
 ղեաւ և դարցել է յոյգով
 և մարմնով ըսկիսքն ար
 կեայլ կէսդանի յավիտ
 եան, իսկ այլ մեռելքն
 ոչ կարեն իուրովին զօ
 րութեայ յարիլ վսորոյ ասի
 թէ յարուցել է զէն ուս
 մէն քս ամէնէքէն յաւուր
 յետնումն իբր էյարիսցոք :
 Զ. Էսայլ և սպատճառս մէջ
 յարութեքի և այլոց որք
 յառաջ քայն զքս յարեն :
 Կ. գոյ այս պատճառն զի
 այլոյք յարեն մաշկնցոյ
 վս որոյ միտասագմ մէն
 ne aliud insuper discrimē inter

decreuit. Tot enim horæ
 numerantur, si vnam horā
 diei Veneris, cuius vigesi-
 ma tertia hora sepult⁹ fuit,
 & viginti quatuor horas
 diei Sabbati, & octo, aut
 nouem horas diei Domi-
 nicæ simul componamus,
 quia resuscitatus Christus
 est post mediam noctem
 illucescente aurorâ.

D. Quare de Christo di-
 citur, quod resurrexerit ;
 de aliis verò defunctis, vt
 Lazarô & viduæ filio,
 quod resuscitati sint ?

M. Huius ratio est, quod
 Christus existēs filius Dei,
 seipsum resuscitauerit, id
 est, virtute diuinitatis suæ,
 animam nimirum corpori
 vniendo, & sic de nouo vi-
 uere sit exorsus. At verò
 alij mortui, cum ad vitam
 propria virtute redire ne-
 quiuerint, ideò dicitur,
 quod ab alio resuscitati
 sint; vti in extremo iudi-
 cij die omnes nos à Chri-
 sto resuscitabimur. D. Est-
 Resurrectionē Christi, &

իսկ

aliorū, qui ad vitā redierūt?
 M. Hoc discrimen est,
 quod alij resuscitati sint
 mortales, ideóque denuo
 morituri sint: Christus au-
 tem immortalis resurrexe-
 rit, nec amplius morti
 obnoxius esse possit.

DECLARATIO sexti articuli.

D. **N**unc ad sextum
 articulū progre-
 dimur, qui de
 Christi Ascensione agit:
 vbi primū scire desidero,
 quam diu Christus in ter-
 ris post Resurrectionem
 manserit, & qua de causa?
 M. Quadraginta dies mā-
 sit, vti colligere possumus
 ex dieb⁹, qui à festo Resur-
 rectionis, vsq; ad festū A-
 scensionis decurrūt. Causa
 autē propter quā, tā diu in
 terris cōmorat⁹ fuerit, est,
 quod multis diuersis que
 apparitionibus voluerit
 infallibilis Resurrectionis
 suę mysteriū stabilire: quia
 mysteriū illud difficili⁹ re-
 liquis est; quod qui credit,
 difficultatē nullā in aliis credendis habet. Siquidē qui resurgit,

ԽԵՐ
 Խսկ քս յարեաւ ասմայ հե
 ոչ կարէ բնաւ մէնսէ Լըս
 տ պողոսի:

պարզաբանութիւն Երոզ
 մասին:

Ե. **Մ**իջ քս յարեաւ ասմայ հե
 ոչ կարէ բնաւ մէնսէ Լըս
 տ պողոսի: Երոզ մաս
 ըն որէ հաբ. քս
 ումն ցախգմիմ
 ասալ թէ որչափ ժմանկ մ
 սաց տր մէր իմ Երկրորդի
 տ յարութիւն իւրոյ և վս եր
 ւ. քսն սունն աւր յամ Եր
 քսն յատնի համբելով
 զավորըս իյարու Եկերկ
 սաւուրն միսէ Եմբար
 ճումն քս պատճառ յամբ
 լոյ սորին եղէ քի կամե
 ցաւ քս բազում կերպիւ
 յատնել հաստտութ. զի
 որ հուրդոյ ճմարիտս բ
 յարութիւն իւրոյ քսն զի
 այս առկէ խորագոսն
 իմարկնէ իմասայլ արդ
 որ համ տայ զճրմարիտ
 յարութիւն ոչ կարէ Երկմտիւ
 ի համ տլ զայլամ սբ խոր
 հուրդս քսն զի քսն ճմ
 ըիտ յարեաւ և ըմհեաւ
 և յորէր մէն Ել սոյն եր
 ճրսեաւ և այսպս աստոր

Համայն գլխաւոր թիւն
գաւ. Կրի ի համայն գլխաւ
հըն և զժ ընտան. նորին
քանզի փառս որել մարմ
ինք ոչկարեն. բընակիլ
յերկրեայ յերկեսս նոյ
նախ որ համայն գլխաւ
ութին փրկչին գիտըմ
կարէ համայն գնոյրին
հարաւանուն յերկեսս:

Դ. Կամիմ իմանալ զպատ
ճոնս վս էր առի թէ քսել
ցերկիւնքս և ամէնաքաճ
ածնին առի թէ վերիցի
եալեղէ յերկեսս:

Ա. այսէ բընակն պատճո
նք քանզի քս որեքաճ
մարդ ի ուրովին գորու
ել յերկեսս ոպև սիւրո
վին գորուք յարէյմ իսկ
ածածին մայր տն որէր
ըստեղծոճ թէպէտ առ
վերարժնավորէր իմէլո
սրայ՝ սակն ոչիւրովին
գորուք այլ գորուքն այ
յարեալ և տարէլեղէ յե
րկեսից յարքաութի:

Դ. վսէր առի. նրստվ ընդ
աղճէ հորայ ամէնկրողի:

Ա. մի խորհիւր թէեղէ Հըր

gnum coeleste assumpta. D. Quid significant illa verba, Sedet
ad dexteram Dei Patris Omnipotentis. M. Caue imageris

huc ante mortuū fuisse ne-
cessē est; item mortuū iam
ante nasci oportuit. Et sic
quicunq; Christi Resurre-
ctioni assentietur, haud dif-
ficilem se in credenda eius
morte ac Natiuitate prae-
bebit. Vnde cum corpori
glorioso mansio terrestis
non conueniat, sed coele-
stis; ideo qui credit resur-
rectionem Saluatoris, fa-
cillimē quoque Ascensio-
nem eius in Coelos credet.
D. Qua de causa tribuitur
Christo, quod ascenderit
ad coelos; & de eius san-
ctissima Matre, quod as-
sumpta sit dicitur, non
verò quod ascenderit?

M. Huius causā reddere
facillimū est; quia Christ⁹,
vt Deus & homo, virtute
propria coelos penetrauit,
vti etiā virtute propria re-
surrexit. Mater autē quia
Creatura erat, omniū ta-
mē dignissima, nō virtute
propria, sed Spiritus sancti
resuscitata fuit, & ad re-

[illegible]

ԷԼ յերկինս. համբարցի ի վերոյ քան զամբարս և, և արգիւ յոր թի հրէշտակց և ի վերոյ ամանսնց սբգ զորս. Էառ ընդ իւրեւ ԷԼ ի բռնութեանս մերձ աստուծոյ անուծե և անդ եղև ոչ Էլ ասեւ ի վեր քան զհայր. և ոչ անարդ ի հետս քան զսայ. այլ հանգեալ ընդ արմէ հորայ. հայ սր սրմին ի սիրտս և ի մեծութի: Դ. քս է ան և մարդ վ սորո կանխ ի մասալ թէ որդիս այ որէ սրտեւ ընդ արմէ հոր է ան և միասն է թէ միողոր և անծար: Կ. քս անուծ ք է հայ սր հորայ իսկ միող կուրէ ք ըսեր քան զհայր. ըստի տ սկաս քան զի քս է ան և միող և ոչէս երկու քս ք և ոչ երկու ասնիս ք այլ մի քս միասն և միասն ընդ սորոյ ասի թէ քս է ան և միող և սոյ վին միասն ընդ կայ ստեւ ընդ արմէ հորայ և այսպէս միող կուր տն մեքոյ որէ հոգի և մի միս իուրեւ յաթոռ ան և

ascēdēs, ante omnes choros Angelorū & ordines, sanctorūq; animarū cœtū, quē eò secū traduxit, locū occupauit, thronūq; gloriæ Altissimi attigit; sic etiā ibidē substitit, neq; supra Patrem cōscendit, nec infra Patrē confedit: sed ad Patris latus, (sic loquendo) sedit, vt qui parem cum eo gloriam ac maiestatem possideat.

D. Quādoquidē Christus Deus & homo est, cupio scire num ad dexterā Dei Patris sedeat, in quantum Deus solum est, an verò etiam in quantum homo? M. Christus in quātū De⁹, est æqualis suo Patri; & in quātū homo, est minor patrē; nihilominus, quia Deus & homo est, nō sunt duo Christi, nec duæ personæ, sed tantū vnus Christus, & vna persona; propterea dicitur Christum Deū, & hominē sedere ad dexteram Dei Patris, & sic humanitas Domini nostri, id est, caro eius & anima,

sedet in throno diuino ad
dexterā Dei Patris; non ex
dignitate propria, sed quia
cum persona veri & natu-
ralis filij Dei vnita sunt.

D. Hoc ipsum, quæso, in
aliqua similitudine mihi
propone.

M. Hæc dabo huiusmodi:
Quādo Rex purpura ami-
ct⁹ in regali folio sedet, &
oēs Principes Imperij in
humiliori loco quā Rex,
cōsidet, purpura Regis ex-
celsiore in loco est certè,
quā Principes illi, quia in
folio regali ipsomet est.
Quod ideo fit, non quia
purpura æqualis dignita-
tis cū Rege est, sed quia cū
Rege, vt proprius amict⁹,
vnita est: sic quoque sedet
corpus & anima Christi
super omnes Cherubim &
Seraphim in throno Dei
ipsomet: non propter di-
gnitatem naturæ, sed pro-
pter vnionē cū diuinitate;
& nō solū, vt purpura cū
Rege cōnexa est, sed mul-
tō copulati⁹ & arcti⁹, nimirū per vnionē personalem, vt dictū est.

նոթէ ընդ ազմէ հօրքն
ական փառք քանզի է
Ճրմիրիս միամորէլ քրն
վորպէս յանձնս որդին:
Կամ էր զիզայս օրինակ
ճնուցնէս ինձ:

Այ. աօրինակ քեզ քրդամի
զրն արքուն ական զորս
թքվորք քազէսոյս և նրս
տին եզաչլսարքունակ
անրս և սկավմի իխոսա
րէ բզմին այլ ամ ի խա
նքրն արքունիցիս քրզ
ամիթ. արքաին է իտեղ
իս առվէլ վէ հգոյս ուր
ոչ Էսնախբրք նորինզի
է ինմին գաչլն արքունի
և գայս առնէ ոչթէ քրդ
միթսն համար փառքա
րքաին այլ քանզի է միվր
էլ զնդ արքաին ունիուր
բնական հնդ երձ այրդ
ասպէս հոգի և միմինքն
որէ իվերոյ քան զամսե
րորէս և քերորէս և թ
նկիզ այ ոչ վս փառքբր
սութէ մերոյ այլ վս զի է
միվորէլ ընդ այ ոչոպէ
թէ իբրևզ նդերցսրք
աիայլուվէլ շղկալմիւր

պար

Ինչ
 արարողութեան ինօթիւն էր
 որպէս մասին:

Դ. Եւ զայնուհետեւ ինչ
 ամենայնէն յետեւ
 և զմեզ լըծ
 և երբ ևցնի
 այնպիսի տես:

Ա. Եւ երբ ալ իսկինս ևցնի
 քանզի այնտեք էր իմաս
 ալ որպէս զէրբ և կենցաղս
 արարողութեան ինչ էրէհի
 և զէրբս կըրոյ զի այն
 էրցնի զամենայնէն որպէս
 էրկինս և այլ մեկնս ևցնի
 տեւ և զիսէր և ոչ ամասն
 ուրիշ և ոչ զիսէր ծախի
 զի և ոչ զորիս ինչ ամասն
 ամասնէք քան զէրբ և կենց
 ղոյս ոչ ոչք կարէ իմաս
 թէ որպէս մէրէ կամէ
 զիսցնի զայնուհետեւ քի յէրկ
 ղնից ամենայն տեւ զտիեզ
 րոս ամ. իսկ արարողութեան
 և ամենայն զայնոցն: յարս
 է մեզ ի մի կամ ամսոյ ք
 այնոց որ քանիցն թէ քս
 իցնի մի մոլորեցողս լը
 զհամայնեանս ամենայն
 ամենայն իսկէր և իսկինս
 ըստ ամենայն. թէ յարիցն
 ամենայն քս և քանզի քս ոչ
 էկեցնի ծածկարար կամ

DECLARATIO

articuli septimi.

D. Vnde venturus
 est iudicare vi-
 uos & mortuos,

Quando, amabo, ille adue-
 nus Domini nostri futuras est:

M. Erit in fine mundi ad-
 uetus ille; quamobrem scire
 recupio mundum hunc ali-
 quando finitendum, & om-
 nino destruendum esse per
 ignem, (vbi in diuinitate factum
 fuerat) qui omnia quaecum-
 que in terris sunt, consu-
 met. Et non amplius dies
 neq; nox erit, non matri-
 monia nec mercaturę nec
 vlla alie res, quas modum
 videmus. Si quoq; in vlti-
 mo die mundi huius (de quo
 nemo, quia vicinus, aut re-
 motus sit, nouit,) descendet
 Christus de celo, vt gene-
 rale iudicium instituat. Et
 verba illa, Vnde veterum est,
 erudiant nos, non credere
 vel vni, qui se Christum esse
 iactat, & nos inescare co-
 tedat, vti in fine mundi An-
 ti-christus facturus est. Nam
 verus Christus, ex deserto
 non veniet, nec a loco in-

incognito ; sed à summo Cœlo descendet cum tanta gloria & maiestate, ut nemo dubitare possit, num sit, an verò non sit. Quemadmodum in Sole oriente sit, qui cum tanto lumine prorumpit, ut nemo dubitare queat, num Sol ille sit, an verò non sit. D. Quare dicimus, quod Iudicabit viuos & mortuos? nonnetum homines omnes mortui erunt, & à morte resuscitati?

M. Per viuos & mortuos accipi possunt primò boni, qui spiritualiter in gratia Dei viuunt; deinde verò mali, qui spiritualiter per peccatum mortui sunt. Cæterum & hoc verum est, descensurum Christum de Cœlo ad iudicandum viuos & mortuos, quoad corpus. Nā in illo die multi erunt mortui, & multi quoque viui inuenientur, qui tametsi viui illo ultimo die sunt, & plerique eorum adolefcentuli, & pueri; nihilominus

ԽԹ

կամ իմարեց այլեկեսցէ յերկնից իվերուստ յատ նապէս փռօք և մեծ ուրբ թղմաւ. ըստ ամէն . զի ոչ ոյք կարնցէ երկմտել յոր ծամ տեսանիցէ զնայ զի իբրրև զարեգակն ործ գէ թղմապայծ ո լոսովոր ոչ ոյք երկմտի իտեսան ել զնայ և այսպէս լիցիգալուստ որդոյն այ. ըստ ամէն . իբրև զփլակն:

Դ. Վն էր դատելոյցէ ըզկենդանիս և զմեռել ըսմիծէ յաւուրն յայնմիկ ամ մեռելք ոչ յարեցեն ի մեռելոյց:

Ա. Վն կենդանեց և մեռելոյց այսպէս ծնունդն թէ բրիոյք համարելքն որչոր հօքնայ կեդ անի են կօգով. իսկ ճարագոր գքն մեռեայլեն կօգով վս մեղց . այլ ճիմրիտոր գալոցէ քս առիդտելզ կենդանիս և զմեռելս լս ագործ ոցիուրենց քան զի յանմիկոր բզումք լիցին մեռելք և բզումք զտանսկէ կենդանիս որք թէ պետ

G

պէտ և իցեն կենդանիս
ի վերջումն աւոր սկան
լիցին մանգունք կամէր
իտարդք բց վաղվ զկի ին
ոյն ժման ամէնէքէն մե
ռանին զի յարիցեն իմի
ասինի հատուցանէլ զպա
րտրս մայհու:

Ե. բազումն դամ ծառւց
եր ինչ թէոյք մեռնի ի մ
հուշաիմէղս անդ էն իջ
ան է իդոնիւրս. բց որք
մեռնին շրտորհօք ընայ
առնց մեղց տարցին յար
քաուի կամ իքաւրնին
զի մաքրրեսցին զմեղըս
արդ որպիսի դատելոցէ
քանզի ընգալախ գպտի
ծրս վրցոց իծամ միոյ
այ. իծամ մահոյ լիցի վրչ
իռ առնչին այնմըն հոգ
ոյն որ նոյն ժման հանգ
իցէ իսկ ի վերջումն ավ
ուրըն լիցի համարական
դատոտան ամ աշխբհի
և զայս այռնէ վս բզում
պատճռի նախմս փռց
այ քայնզի ազք տք բզո
ւմք այծմըն տեսանէն զ
չարգործ մեծատոյսըս
իվաէլ

vno instanti morientur om-
nes, & in momento denuo
resurgent, vt debitum na-
turæ persoluant.

D. Frequenter audiui, quod
is, qui moritur in peccato
mortali, subito ad infernū
vadat; qui verò in gratia
Dei, is vel ad purgantem
ignem, vel ad Paradisum
tendat, quomodo ergo iu-
dicari poterunt, si senten-
tia lata est?

M. In cuiusque hominis
morte particolare iudicium
super anima ex corpore tum
decedente instituitur. In ex-
tremo verò Iudicij die ge-
nerale iudicium super toto
mundo instituitur. Et id
quidem multis de caussis.
Primò, propter honorem
Dei, quia multi videntes
foelicitatem impiorum, &
bonorum tribulationem,
Deum non rectè mun-
dum administrare iudi-
cant. Tum verò clarissi-
mè apparebit, Deum vi-
disse omnia, & subnotasse,

& iusto iudicio impiis temporariā fœlicitatem indul-
fisse, vt aliqua eorum bona
opera breuiusculo tempore
remuneraretur, æternā post-
modum pœnā illis ob pec-
cata mortalia infligaturus. E
contrario verò bonos tem-
poralibus pœnis exercere, tū
vt illos propter venialia pec-
cata castiget, tum verò vt
patientiæ illis materiā sup-
peditet, quandoquidem in-
finito illos gloriæ thesauro
propter bona opera sit do-
naturus. Secundò propter
honorem Christi, qui cum
iniuste condemnatus esset,
nec multi eū cognouissent
& honorassent, vt par erat;
rationabile in primis erat,
diem vnū constitui, in quo
siue coactè, siue spontaneè,
totus mundus, cum vt Regē
ac Dñm Vniuersorū agnos-
ceret, ac honoraret. Tertiò
propter gloriā sãctorū, quo
illi, quia mundo persecutio-
nē tyrannidēque excepis-
sent, ab omnibus & singulis

օ ա
իվախչուէ և զբրեգործ
րս իվիշտրս և ինէղուիս
և կարծէն թէ ամ ռշառ
նէ իրվ ուրս բց յայծամ
յատնսապէս տեսցեն թէ
ոպ ծանի ամ զգաղտնի
րս մարդ կան և թէ ոպա
րդար դատստնվէտ իկ
էնցղոյս ինչրս և մեծիս
նոցին վասն սակվբրի
գործ ոցրս զհատուցումն
զի յետոյ յաւիտէնկան
տան քնրս ժայն գեսցեն
իսկ վս բրեգործ ցրնէտ
իկէնցղոյս սակվ մինէղւի
և վիշտս վս քավուէնէր
էլի մեղցն և կամ վս տալ
ոյ պատճռս անշխուէ
զի յետոյ փռալ որեսցի
զնս շրտորհօքրն երկրն
աին վսն բրի գործ ոցնո
ցին. երկրորդն վս փռաց
քի քանզի դատարտեալ
էղէ իտարարտոց և ոպ
հարկէր ոչ ծանէն զնա
և պտվեցին վստրո պրտ
է զիէկեսցի միու սանգ
ամ փռօք զի ամէնէքէն
ծանիցեն զնայ և պտվե
սցեն կամայ և յախմիւս
պէք

տէր և թգաւոր Ճըմարի
տ ամարր ծոց երրդն վս
փռաց սբոց որք է ին յաշ
խ ըհիս հալծ եայլք ևսե
ղէլք ամէն էքէս տեսցե
նթէ ույ ամ փռաւ որէց զ
սս. չորրդ զիյամթ աքս
ցէ զհարտացէլ թընամի
սայ. հինգերր զի հոգիք
և մարմինք իմիասինս առ
ցէս զհտոցոմն գործոցի
ուրէսց ըստվ:

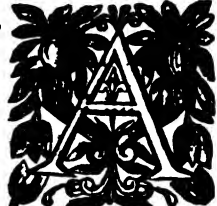
պարզաբանուի ու թէրրդ
մասին:

Դ. **U** թէրրդ մասին
ասէ հալտմ և
ի հոգինսրբ. ա
րդ ինչասի հոգ
ին սբ:

Այ. այստ յատնի երորդան
ըն ամէսն բերորդուէոն
սախ ծանէյր իվէրո իմա
սըն առջին. իսկ յայլվէց
երորդ զերկրսրդան ձըն
թհալտ և հոգինսրբ հէհ
այր և ոչորրդիայլ միէյ
րորդ անձանց որ և ըրի
է ի հօրէ և յորդոյ և էՃը
միտամ ույ ձր և զորդի
և էինքրնած զի ունի ա
ծ ի հօրէ որդոյ:

quantopere Deus illos ho-
norasset, viderentur. Quar-
tò ad ignominiam, & con-
sumptionem superborum,
hostiùmque Dei. Quintò,
vt corpus & anima simul
sententiam suam, siue glo-
riæ, siue damnationis acci-
perent.

DECLARATIO articuli octauī.

D. Rticulus
octauus est
cuiusmodi :
Credo in
Spiritu sã-

ctum. Quid verò intelligit
per Spiritum sanctum?

M. Tertia persona sanctis-
simæ Trinitatis hîc demon-
stratur, vti in primo articulo
prima, & in secundo articu-
lo secunda persona est de-
monstrata : adeò vt Spiritus
sanctus nec Pater sit, nec Fi-
lius; sed tertia persona, à Pa-
tre Filióque procedens, ve-
rúsque Deus, cum Patre &
Filio; immo Deus ipsemet,
quia nimirum cum Patre, &
Filio paris diuinitatis est.

Ծան

D. Idipsum aliqua mihi similitudine ostende.

M. Res diuinæ perfectè ostendi nequeunt, rerum creatarum & præsertim materialium exemplis: nihilominus similitudinem maris seu lacus accipe. Nam mare à flumine producitur, vti flumen à fonte prorumpit, quæ pura illa atque eadem aqua est: Sic ergo Pater æternus, vti fons, producit Filium vti flumen; & tandem Pater, & Filius, vti fons, ac flumen, Spiritum sanctum producant, vti mare aliquod: vbi nihilominus Pater, & Filius, & Spiritus sanctus non sunt tres Dij, sed vnus Deus.

D. Quare tertia persona in sanctissima Trinitate Spiritus S. vocatur, nonne etiam omnes Angeli, omnesque animæ beatæ Spiritus sunt?

M. Per excellentiam vocatur Deus: Spiritus verò sanctus ideo, quia maxime Sanctus est, omnisque Spiritus creati fabricator, ac

Ժգ

Դ. Կամ էի զի աօրինակաւ ծախուցանես իսն:

Այ բանք ածայինք ոչոյքէրէ ճըլմրտպէս ճո՛ւլ մը նաւոր օրինակ սանկն օրինակ լըճիմիոյ որև լիցի իգէտոց կամ գէտք որբը խեն յայգ բերց որև ջոյրքեն ամէնէքէն այսպէս հայր ած իբրըրև զազ բիուր բրխէ զորդին իբրըրև զգէտըսիսկ հայրև որդին իբրըրև զազբիուրըս և զգէտըս բրխէնզ հոգին սբիբըրև զծոյվբց հայրև որդիսև հոգինսբէ մի ած միայսև ոչ երիցըս չաստոածս:

Դ. Վսէր կոչի հոգինսբէր որդ անձն ամէնսբ երորդուէ միթէ ոչէն հոգիքամ հրէշտք և այլ ամէրանէ ալ հոյդիք սըրբոց:

Դ. Վս փառցայ կոչի հոգի սբ քանզի է վէճոյս հոգի և ամէնսբ և երստեղծող ած հոգոցըս տեղծվծոց և սբուէց ունիմէլ մրգէն էսբղղումսբ հրքըստ գործոց և բարի կէնօք էսկոյսք և քհայս

այք

G iiij

այք կրօնավորք սայկախս
նոցին ոչ ասի հայրսքք
միան հայրապետին հըռո
վմա զիսըմայ միան հրկէ
ասել հայր սբ վսպէ հգոն
լիսելոյ առվել ևս զի է
գլուխ ամ հարնց և պրտ
հնմին լիսել առվել սբ
քայն զմէնէսէսքրի գոր
ծավորակս էքաչա յնաւ
ապետք ըրիտառսի և երե
սիոխանս յի աստ ոճոյ մե
րոյ ամէն :

Զ. արթէ թէ ասել սբ հո
գի այ միան վաեղէ վսպէ
հագոյն լիսելոյ վսէրմի
սն էրորդ անձըն ամէն
ասուրբ Էրորդւթէն որ
և միայն կոչի հոգի սուր
բ և ոչ խայր և որդի :

Ա. այսպէս է քանզի ան
ջին տնձըն ամային ոսի
բըն Կն անուն որէ հայր
ամ իսկ Էրկորդ անձըն
որէ որդին այ ոսի ևս բն
ական անուն բց Էրորդ
անձինթողել անուն Զվ
ամրակն մէկնելով յայլ
ոց Էրկուց անձանց այլ
discerneretur. In super & hoc

sanctitatis. Quemadmodū
multi inter homines sunt,
qui Patres & sancti vocitē-
tur, aut propter officiū, aut
vitæ integritatem, vt boni
Episcopi, Presbyteri, & Re-
ligiosi, nihilominus nemo
Pater Sanctus vocatur, nisi
Summus Pontifex: quia id
ipsum ei per excellentiam
conuenit, quandoquidē ille
caput omniū est, & sanctita-
te vitæ, officiique sui digni-
tate, tanquam personam
Christi repræsentans, om-
nes alios antecellit.

D. Quod si nomen Spiritus
sancti conuenit Deo per ex-
cellētiam, quamobrem ter-
tiæ duntaxat personæ attri-
buitur? nonne etiā Pater, &
Filius Spiritus sunt, & sancti?
M. Ita, omninò sunt;
at verò cum prima per-
sona proprium nomen ha-
beat, nempe Patris; & se-
cunda persona, nempe Fi-
lij; tertium hoc nomen
commune tertiæ personæ
cessit, quo ab alijs duabus
sciri debet, si quando tertia

ևս

persona Spiritus sanctus vocitetur, duas illas voculas vnum nomen efficere, vti vnus homo Ioannes Petrus dicitur; quæ coniunctim vnum quidem nomen designant, tamen si diuissim duo nomina propria existant Ioannes & Petrus.

D. Quamobrem Spiritus sanctus in columbæ specie præsertim super Christi eiusque Matris effigie depingitur?

M. Nequaquam hîc considerandum est, Spiritum sanctum corpus habere, aut oculis corporalibus videri posse; sed ideò sic depingitur, vt illius effectus, quos in hominibus operatur, explicentur. Et quia columba simplex est, pura, zelosa & fœcunda, ideò super Christo ac D. Virgine pingitur, vt Christum ac D. Virginem omnibus donis ac gratiis Spiritus sancti repletos fuisse intelligamus,

և սպարտիս իմանալ թէ երբ անվնիէրորդ անձն անձին որէ հոյգին սբ ա յն երկոյ բայն անունն մի անուն միայն քան զի երբ այրմի կոյջի ան ատ ուր այսերկու բանէն ան անունն է միանուն միան իսկ յայլ տեղոջա սի որիչ որիչ ան և տուր:

հ. վնէր կերպագործ ք առ նէն ի պատկերըս աղվնոյ զհոգին սբ ի վերա քի և տիրամօր անձնին:

այ. միկարծեր թէ հոգին սբ մարմին ունիկամ թէ մարմն չոր այնք կարեմք զնայ տեսանել բցկերպ անգործք անունն այն պս յատնելով մեզ զներգործութի գորաուն է իմարդ իք քան զի լմնին է միա միտ մաքու ընդհաւոր և յաճիւ ճընոսդ վսորո նրկարէն ի վրքի և անձն ձի ճանիցուք թէ քն և անձնորն լինն ի թընարիէն շնորհօք հոգոյն սբոյ և ս առվել սբ միամըտուք մաքրորուք և բ

և բերնոյք նրանոյ վս հո
գոյց առի յաճխել իծընո
ւնդրո հոգև որրո որ ոյվ
շահեցն բզումորդիս որք
էն համտոցեալք և բրի
բըրիստոնք:

Զ. Կսէր իվ րառագելոցն
իբրբ և իլեզուս հրրոյ կե
րպարանեալ առնէն ըզզհ
ոգին սուրբ:

Ա. շոյդին սբ գլընի տաս
ըն աուր յետ համբա
րձման տն էլ իվերնատ
ոյն իդայս առգելոցև ի
հրոյ լեզոս բժանէր Հն
գէվ և էլիգ զնս սիրով իմ
սուելեզվ ց ոսոցն էլով
նց բառբռել յամ լեզոս
զի քարոզել ոսոյսցեն զ
սբ հով տըս յամ տեղիս
և վս հրաշալի խորհր
գէանս իհրրոյ լեզուս
յատնցվսցին զի ճռագ
այթ հրրոյս օրինկերմն
տւելիսկ այրումն գոչի
զսերն և տէսք լեզվ զնշ
անկէ զբռբռէն յայլ
յայլ լեզուս զիայսէմեծ
բրիզոր արր ամ էկեղ
էցո որէտոն հոգիսսբո:
costes, vel Spiritus sanctus vocatur, annuè celebrat Ecclesia.

& præsertim sancta simpli-
citate, puritate, animarum
zelo, ac spirituali fecundi-
tate, quibus infinitos filios,
nimirum fideles omnes bo-
nósq. Christianos acqui-
suerunt.

D. Quare super Apostolis
Spiritus S. in specie ignearū
linguarū pictus collocatur?
M. Quia nimirū Spiritus S.
decimo post Ascensionem
Domini die in Apostolos
descendit, eósq; omni sapiē-
tia, amore ac misericordia
adimpleuit, eisque qualibet
lingua loqui, vt fidē in vni-
uerso mundo prædicando
disseminarent, elargitus est.
Et ideò in signū horū admi-
randorū effectuum, hæ illis
linguæ apparuere. Nā lumē
ignis, huius sapientiā signifi-
cat, vt ardor eiusdem chari-
tatem, & linguæ species elo-
quentiam designant. Quod
quidem cum vnū ex maxi-
mis beneficijs sit, quæ Deus
Ecclesiæ exhibuit, iccirco in-
gens festū, quod vel Pente-

պար

37
DECLARATIO
noni articuli.

D. Vid nono articulo, nimirum, Sanctam Ecclesiam Catho-

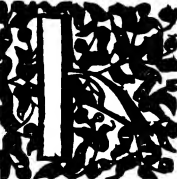
licam, Sanctorum communionem, designatur?

M. Incipit hic altera pars Symboli Apostolici. Nam prima pars de Deo agit, altera verò de Ecclesia tanquàm sponsa Dei. Vt enim in Deo diuinitatem eius, & tres personas credimus; ita quoque in Ecclesia, Ecclesià vnā credimus, & quæ tria præcipua bona complectatur: quorū primum ad animam pertinet, quod remissio peccatorū est: alterum verò ad corp⁹, quod est resurrectio carnis: tertiū autē & animā & corp⁹ simul respicit, quod vita æterna est, vt in sequentibus articulis videbitur.

D. Hunc, quæso, articulū de verbo ad verbū mihi explica & primò, quid sit Ecclesia?

M. Ecclesia est quædam conuocatio ac congregatio hominum baptizatorum, qui candē

ծէ
պարզաբանուի ինքրորդ
մասին:

Դ. Նչ գոչտկէ այն բնորասէ յինքրորդ մասըն սբէկեղ Եցին թէ.

ի հաղորդութիւնս բոց:

Ա. աստ սկրսանի երկրորդ թիւն համամբին գիւն ընքն ընքն այ միասն մէկէ իսկ երկրորդն էսբէկեղ Եցոյս որէ հրսնացել այն և ունի համամբ յերեքան ձրս և իմիսծուի նոյաւ և դամ նիմք զսբէկեղ Եցին թէիցէ միմիասն ու ելով հրիս երեւելի թրիս առ ընքն ի հոգիս մարդկան զքաւուի մէղց երկրորդն իմարմինս որէ միմիսն վ զյարուի մեռելոց իսկ երրորդն ի հոգիս և իմիմիսն իմիասին որտա զկեանքս յամիտեսկնս զորս յասնի յռ ըիկասն:

Ե. յատնեայ ինչ ըն առ ըն գիւնէր մասն թէմ սէր ա սի սբէկեղ Եցի:

Ա. սբէկեղ Եցին էծողովրդան ա մ համ տղերոց որք մրկրտին և դմսէն զհմ

H

ատրս քի հընգնդուրս ք
ազանք հնաեպետին հը
ռովմ. և անմիտի կոչո մն
քանզի ոչ ծընանիմք քը
րիստոնէյս այլ հայսյունք
ըս և փրոնգախակ կոչմիմք
չըսորհցն ալ մըտանեմք
իյայս ժողով ր անրս միջ
նորդուր սրբ մըկըտուե
իբը և զդըր ունըսսը եկե
ղեցոյ բց ոչ բամ կան մը
կըտուր միտն կեայլ իմեջ
եկեղեցոյ այլ պարտե զմ
սել զսը հմ տրս քի ու ու
սոցն մեզ հով պետընսր
եկեղեցոյ այլ և պարտ
իմք հընգնդիլ քահնեպ
ետին հըռովմ որեէր եսի
ոխան քի և ճանտչ ելզ
նայ և պատմել ով ընգու
սել առամել վեհագոյս ի
տեղիս քի:

Դ. սը եկեղեցին է ժողով
րան արանգարդ արողմ ս
է ը զայլ տեղիս ուր մտու
ցնի պտրաք և կտրին ժա
մակորու թիք կոչեն և ան
վանեն եկեղեցիս:

Ա. վսգի հմ տցելք որք էս
sacrificiū aliāq; diuina officia peraguntur, appellantur Ecclesiæ?

fidem, & legem Christi sub
Romani Pontificis obediē-
tia profitentur. Vocatur au-
tem conuocatio, quia nos,
Christiani non nascimur,
quemadmodū nascimur vel
Itali, vel Franci, aut alterius
nationis. Sumus enim à Deo
vocati, & in hanc congrega-
tionem per baptismum in-
gressi, qui tanquam ianua
Ecclesiæ est. At verò baptis-
mus solus non sufficit, vt
sumus in Ecclesia, sed opus
est credere, & fidem san-
ctam, Christi que legem
profiteri, vti illam Pasto-
res, Concionatoresque Ec-
clesiæ proponunt: nec hoc
solum sufficit, sed etiam
obedientiæ Romani Ponti-
ficis tanquam Christi Vica-
rij subiici oportet, quod est
illum, velut supremum ca-
put, Christi loco, & reco-
gnoscere & habere.

D. Quandoquidem Ec-
clesia congregatio homi-
nū est, quare ergo fabri-
cæ illæ, in quibus SS. Missæ

M. Quia fideles, qui vera Ecclesia sunt, in illis fabricis congregantur, ut exercitia Christiana ibidem tractent; quapropter etiam Ecclesiae dicuntur, praesertim, quando diuino cultui consecratae & dedicatae sunt. Ceterum nos in isto Symboli articulo non loquimur de Ecclesiis ex saxis lignisque fabricatis, sed de viua Ecclesia, quales fideles sunt, baptizati, & ab obedientia Romani Pontificis, ut dictum est, pendentes.

D. Quare Ecclesia dicitur, & non Ecclesiae, cum multae Ecclesiae in diuersis mundi partibus reperiantur?

M. Quia non nisi vna Ecclesia est, fideles omnes totius mundi complectens, non solum mundo in viuis constitutos, verumetiam eos, qui à mundi principio fuerunt, & usque ad consummationem eiusdem futura sint. Et ideo

ԺԹ

Ճրջմբիտ տաճարայ ժողովին յեկեղեցին առի կտրել զքրիստոնէանս արողութիւնս որոյ և զախտեղիս կոչի սբէկ եղեցի և ըստ առվել երբ կառնցէ ԼԼինիս իսպսոյ տն և օճէ Էք սբմեռոնէ քացմէնք իյայս մասնս համ տմբին ոչասցք վս սբէկեղեցոյ որք արրելք են ի քարէկամ իմայտ է այլվս կէսդասի տաճարցն որք են մրկրտէ Լուղիղ համ տով և հրսա զանդին երեսիոն իյսին քիոն ասացաք:

Դ. Վսէր ասի եկեղեցի և ոչ եկեղեցիս քանզի են բազումք ժողովարանք համ տցելոց ըսդ ամոլ որ տըստիեզերաց:

Այ: Քանզի եկեղեցին է մի միայն սակայն գրրկնիկ է զամ համ տցելոք քեն գրրվեալք ըսդ ամտիեզերըս բոց միան զանոս իկ որք են այլ զանոսիկ որք իսկըսքնէ աշխրհի եղեն և որք Լինելոյց են մի

H ij

Ի
միւսքե իկտ ըծ աշխրհի
վ սորոյ ոչմիաքս ասիծէ է
միմիաքս այլ ևս կաթո
ղիկէ որէ ընթացս քան
քան զի յաճիս յամ տե
ղիս և յամ ժմանակս :

Դ. վս էր ասի կամիւնք անձ
նաւծէ սբ եկեղէց ին է
միմիաքս միծէոցուսի յի
սքեան զբզմութի հաւա
տագելոց :

Դ. միմիաքս ասի զի ունիմի
գրչութի միաքս որէ քս և
իտեղիս իուր զք հնաւա
կան հրոսմա և քան զի
էնոսմիս հոգոյվ և ունի
զնորիս աւրէսս ու թագ
վ որուի որոսէնայ միծա
գվոր և զնորիս օրէնքս
ոչի միծագվութի թէպէտ
և իգէս բզում գամ ոս և
իշխսութի գի ուողք և
քաղայքս :

Դ. վս էր ասիծէ եկեղէց ին
սբէրբիցէս ինմայ բագ
ում մեղավորք :

Այ. ասի սբ վսերիս պատճ
ռիս նախ զի ունի գրչո
ւի քսորէս ըրբզն սպայր
մի որ ունիցի գեղեցիկ
պատ

non solum vna, sed & Ca-
tholica vocitatur, quia ad
quam libet regionem, seu
plagam tempusque quod li-
bet, sese extendit.

D. Quare vna dicitur Ec-
clesia, cum tantam hominū
multitudinē complectatur?

M. Vna vocatur, quia non
nisi vnum caput habet, ni-
mirum Christum, & illius
loco hīc in terris Romanū
Pontificem; & quia spiritu
vno, & vna eademque le-
ge vegetatur: quemadmo-
dum regnum dicitur vnum,
quod Regem duntaxat v-
num, vnamq; legem habet;
tametsi in illo regno pro-
uinciæ multæ, ciuitates ac
pagi inueniantur.

D. Quamobrem hæc Ec-
clesia sancta vocatur, cum
tamen per plures in ea scele-
rati existant?

M. Tribus potissimum de
caussis Sancta vocatur. Pri-
ma est, quia caput eius,
quod Christ⁹ est, est sanctis-
simū, quemadmodū homo

formosa facie formos⁹ dicitur, tametsi distortū digitū, aut maculā siue in humero, siue in pectore habeat. Secūda est, quia fideles omnes sancti sunt per fidē eiusque professionē: Habent enim fidem vnā, eamq; verissimā ac diuinā; habent vsum Sacramentorum sanctissimorum eundem, item legē eandem, & quidem iustissimā, vtpote quæ non nisi bona præcipiat, & prohibeat mala. Tertia, quia aliqui reuera in Ecclesia non modo propter fidem ac professionem eandem; sed etiā propter virtutem ac morū integritatem sancti sunt: vti è contrario Iudæi, Turcæ, Hæretici & similes nationes extra Ecclesiam existentes nullo modo reuera sancti esse possunt.

D. Quid autem significat; Communione Sanctorum?

M. Nihil aliud est, quàm dicere corpus Ecclesiæ eo modo vnitū esse, vt si benē

Կա
պատկերս կոչի այր զէ
ղէցիկ թէպէտև ունիցի
պակասութի անդ մոցկմ
այլ ըսպէղանիս միմնոյ
երկրոյ զի ամ համ տղէ
համ տոյ և դաժնութե
սբբէն զի ունին զճշմ
րիտ ածայիս համ տրս
և դաժնէն զսբ խորհոյ
րդրս Էկեղէցոյ և ըզմի
ճշմրիտ օրէնս և զողի
դ պատմիրանս որ հրք մա
հ առնէլ զգործս բրիս հը
րածրելոյ իջար Էյց. Էրո
րդն զի իմէնս Էկեղէցո
յս գտանխնայր քառ գին
իք ոչմիսն հմ տոյ և դ
մ անութե և այլ և սբարի
վարիոյք և սբ ութբ զո
րս ոչ գոյի միջ Էփրրաէց
ոյց իսմաէլցց և հերցու
ծողց որ և ար տաքսէն
իսբ Էկեղէցոն և ոչ կար
էն սրբնալ:

Դ Ինչասի հաղորդութիսը
րբոյց:

Այ. այպէս ասիթեան ճըն
սբ Էկեղէցոյ այնպէսց
կապելէ որը բռեաց մի
• անդ մոցըն մանսյ որին
ամ

H üj

ամսագայմք եկեղեցոյ թէ պէտ և իցեն իհեռւոր տեղիս և ոչ ճանաչէ մք զնս սակաքս նոյցին ժմակ արդու թիք պատարագս և բարեգործութի յօգոյտըս լիցին մեզ և ոչ թէ մասնւորութիս այս լիցի յերկրի միասն այլևս աղօթք մեր և պտարագ և բարի գորգք լիին յօգոյտ այսոցիկ որք են իքիւրանին իսկև սազ օթք այսոցիկ որք են յարքաուէ լիցին մեզ յօգոյտ և հոգոցն որեն իքիւրանին:

Դ. Եթէ այսպէս իցէ ապա չէ պարտաղօթըս առնել առանձին և ոչ պատարագս մատոցանել զս նրն ջեցէ լց զս քաւուէդի համս արէ ամբարի:

Ա. ոչէ այսպէս քանզի աղօթք և պտարագ և բարի գորգք թէ պէտ և իցեն համս այրին սակաքս ևս առնել բազում օգտութի առնէ այսոցիկ որոյց առանձին առնի քան թէ sunt, pro quibus particulatim

vni membro sit, benè sit & reliquis. Hinc quantumvis in remotissimis plerique regionibus degant, nec nobis noti sint, nihilominus Missæ sacrificiis, precibus, diuinis officiis, aliisque id genus bonis operibus eorū communicamus & gaudemus.

Quæ communio non modo in terris est, sed etiam eadē Missæ sacrificia, orationes, bonaq; opera in purgatorio existentibus in primis profunt, vti quóque orationes in cœlo degentiū nobis & animabus in purgatorio constitutis proficuae sunt.

D. Quod si ita est, superuacuum erit pro alio particulatim precari, aut pro hac siue illa anima purgatorij sacrificium Missæ offerre: quandoquidem bona opera omnia communia sint.

M. Non est ita, tametsi enim sacrificia Missæ, orationes, aliáque bona opera, suo modo communia sint: nihilominus illis magis profferuntur, & potius his,

quàm illis applicantur.

D. Quid de excommunicatis dicemus, an non & illi bonorum operum à fidelibus præstitorum participes redduntur?

M. Ideò autem excommunicati dicuntur, quia Sæctorum communione destituti sunt, ramisque ab arbore præfectis, aut detruncatis à corpore membris, quæ humore, siue per ramos, siue per membra alia vnita se spargunt carent, simillimi sunt. Vnde, quanti facienda sit excommunicatio, collige: Non enim potest Deum habere Patrem, qui Ecclesiam noluerit habere Matrem.

D. Sunt ergo excommunicati extra Ecclesiam, quemadmodum Iudæi alique infideles?

M. Ita sunt: nihilominus cum hoc discrimine, quod quidem Iudæi & Turcæ sint extra Ecclesiam, eò quòd numquam eam per baptismum ingressi sint: hæretici vero, qui baptizati sunt,

Կգ

Հավատարական :

Դ. ՆրոցովԷլք յէկեղեցոյս
ոսիցինմայսն և բաժին ի բարեգործութի Հավատա
յցելոցն թի ոչ:

Ա. Վսայսորիկ կոչին ՆրոցովԷլք քահագի ոչ ունին զհղորդութի սբոց և էս ուր զոստըս Հատելիժ ուոց և ունանդ միս խրդեալ իմիմսոյ որք ոչ ուն ինմանս զօրութե զորս հեղունիյա յԼոստըս կմիխրդելանդմս ասան Կարես իմանալ թի որչափ զրծմլ ինս Կսրդովք զի ոչ ունի զած իբրը և զՀայր ոչ կարն ունել զսբ Էկեղեցին իբրև մի:

Զ: արդ ՆրոցովԷլք արտայք ըսես ինրբ Էկեղեցոյ իբրև զհրրայսևըզ հե թահոյսըս:

Ա. այնպէս սակայն քահ զի հրրեայք և հե թսոսք արտաքս էս յէկեղեցոյս և ոչ միտին խորհրդեամբ սբ մրկրտութի իսկ հերցուածողք որք էս մրկրտելք մոլորեցն

իւն ամառս և ելին այստ
աք սէկեղեցոյն կամօն
իուրենց. վս որոյ սբ Էկ
իդ եցին բազում կերպիւ
սեղէ զսն դառնալ և սբ
ապշխարութբ մրտաւ
Էլ իսբ Էկեղեցին ունոց
իւր որսիսիցէ ի հօտէս
և հովիւն գամ շնաւ սե
ղէ զսայ դառնալ ի հօտ
ըց նրդով Էլք զիունիսզ
սբ մրկրտութի և զհամ
տրս և Էսիմէլ Էկեղեցոյ
իուր ըովին կմին ոչէրաւ
Էս այլ զօրութբ վախԷլ
լիցին նրդով իուք ունի
վիւ որգբորտուել ոչիւր
վախէ ի հօտէս զիմի այլ
ոյք վիւրմորեացին սալն
է ճըլմիտ որսբ Էկեղե
ցին ոչվախ է զնրդով
այլու զի մի մնասցէս
արտայքս այլ զի զըզըսզ
ին յախընզնութէ և
իւրնդրեացէս հնդնդբ
դապշխարութի զի դա
րգին և ըսգալ Էլք լիցին
իսբ մայր Էկեղեցին և ի
հաղորդութի սբոց:
ըստգըցթէ խոստով և

cò quòd fidem perdiderint,
extra eam sunt, quia nimirù
egressi sunt spontè ab ea, &
facti sunt fugitivi. Quam-
obrem varijs eos pœnis Ec-
clesia cogit, vt ad veram fi-
dem, vnde exciderunt, re-
deant, vti pastor ouem ab
ouidi profugam pedo, vt re-
perat ouile, compellit. Ve-
rùm excommunicati, quia
baptismum & fidem habet,
ideò in eam sunt ingressi, &
non ex se, sed per vim ab ea
proscribuntur, vti Pastor
scabiosam ouem ab ouili ar-
cet, eamque lupis in prædā
dimittit. Non tamen Ec-
clesia Excommunicatos ea
mente exigit, vt perpetuò
foris mancant, sed vt super
inobedientia sua conteran-
tur, eoque modo humiliati
ad Ecclesiam petant redire,
& de nouo ad sinum Matris
sue, Sanctorumque com-
munionem recipiantur.

DECLA-

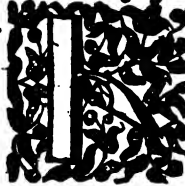
DECLARATIO articuli decimi.

D. Vid porro est, Remissionem peccatorum, qui decimus Symboli articulus numeratur?

M. Hoc primum illorum trium principalium bonorum est, quæ in ecclesia inveniuntur. Vnde sciendum est, homines omnes peccatores nasci & Dei inimicos, & semper de malo in peius pederentim prolabi, quoad usque; per gratiâ Dei aboleantur illorum peccata, & in amicos Dei filiosque denuo adsciscantur. Nunc autem gratia illa nusquam nisi in ecclesia reperitur, in qua vera sunt Sacramenta, & præsertim baptismus ac poenitentia, quæ velut cœlestes medicinæ homines ab omnibus animæ morbis, id est, peccatis eripiunt, liberantque.

D. Perge paulo melius declarare, quantum bonum Remissio peccatorum sit.

պարզաբանութի տաասընէրո
րդմային:

Դ. Նչ ասիթողու
թիուն մեղայց.
իտաասընէրորդ
մայսըն:

Ա. այսէ առաջին յերրորդը
վսկոր բրեցընզորոն իսբ
էկեղեցիվս որոյ պր տիս
իմանալ որամ մորդ մեղօք
ծրնայսին և թէն ամիք
այ և յետոյ զարգն ասն հե
տև մամբ չայրեց մինչեւ
դարցին եւ շնոն ըհօքն
այ լիցիքաւութի մեղց
զի իցէն բրեկամք եւ որ
դիք այարդ այսմեծ շնոն
ըհսոց ուրեք գտ ասի բց
միան իսբ էկեղեցին որեն
սբ խորհորդք եւսառվել
սբ մրկրտուի եւ ապաշխ
ութի որքի բրեւզ բրծիւ
կս երկնին բրծչկէն զմյր
դիք յամէ նախ հոյգեւոր
հիվանդութեայց:

Դ. Կամեի զի բարիոյք պր
ղաբանէս թէորչափան
վել մեծ բարութին գոյ
եքաւութի մեղագ:

Ա. առա

Կ ատավել մեծ չայրոջ գո
 իմէջ աշխարիս քանզմէ
 ղըս ոչմիտս զ ի ինքմանէ
 ծընանին ամ չարիք ստ
 եւ իգալ ըստեան այլ եւ
 զ ի առնէ մեղքն զմարդ
 թըշնամի այ ոպի կարէ
 կեայլ ոմըն թըշնամիայ
 նմն որկարողէ առնելամ
 ինչ որեւ կամի ոչոյք կա
 է կեայլ առնի նոյր այ
 և ոչոյք կարէ օգնել առ
 ըն որում բըկացելիցէ
 ամ . և հակուակ սըմին
 ոչգոյ այլ մեծ բըիս իկէ
 նըս մեր քանթի կեայլ
 շընորհօքն այ զ ի ոչոյք
 կարէ չայր ինչ առնելա
 նոցիկ որք էն օգնական
 ուք այ զ ի ամ ինչէն իճ
 եռին այ և սառվել գիտ
 էսոր իմէջ ամ ընչից Կ
 տմ կան ագոսէկէնք մեր
 զ ի նայէ հիմնայլ ամբը
 էաց և ինչ առվել առե
 լի քանզմահըն որէ հկ
 առնկ կէնց մերոց . այս
 պէս իմացիր որ մեղքնէ
 հոգեւոր մայհանձանց
 իսկ քաւուի մեղքէկեա
 նք

M. Nō inuenitur in mūdo, peccato maius malum ; non solū propterea, quod ex ipso vniuersa tum vitæ huius, tū alterius, mala nascantur ; sed etiam, quòd peccatum faciat hominem inimicum Dei. Quid verò peius dici potest , quàm illius inimicum esse hominē qui quilibet, quod vult, facere potest, & cui nemo potest resistere ? aut quis illum , cui Deus infensus , potest defendere ? E contrario autem non potest in hac vita maius bonum existere, quàm in gratia Dei esse. Quis enim nocere potest illi, qui à Deo defenditur ; quando quidem omnia in eius manu sunt ? In summa nosti , in rebus corporalibus maximè vitam æstimari , quia ipsa fundamentum bonorum aliorum est omnium : & ideò etiam magis mortem timeri, quia vitæ è diametro contraria est. Nunc verò , quia peccatum mors spiritualis

est animæ; remissio autem peccati, spiritualis vita eiusdem animæ: facillimè subducere poteris, quantum in Ecclesia bonum sit, cum in ea sola Remissio peccati inueniatur.

DECLARATIO vndecimi articuli.

D. Vid articulo vndecimo, Carnis resurrectionem,

significatur?

M. Hoc alterum bonum principale, quod in Ecclesia est, significatur; & quod in extremo Iudicij die omnes illi, quib⁹ remissio peccatorum collata fuerit, reuiuiscant.

D. An non & alij, qui extra Ecclesiam sunt, aut remissione peccatorum caruerunt, etiam reuiuiscant?

M. Quantum ad vitam naturalem attinet, certum est ad eam omnes redire, siue boni sint, siue mali: nihilominus Resurrectio malorum eo fine instituta est, vt poenis exerceantur æternis,

Եւ ք իմամսոց դիուրմ կար
Եսիմասալորչափ մեծ բը
իս ըսդ ոսիմք իսբեկեղէ
ցոյն որմիան ունիզ թոյ
ղութի մեղաց:

պարզաբանութի մէտասանէր
որդ մասին

Դ. սնէ ըստի. Եյարո
լի մէտեղոց որէ
մէտասան Էրորդ
մասնու:

Ա. այսէ Էրկրորդ գլխովոր
բարիք սբ Էկեղեցոյորն
ԼիցիիվԷրջոոմսաւորն
զիա մէսէք Էսարձ կԷԼք
իմէղց կէսդնսցին:

Զ. արդայն ոքիկ որքարտ
աքսէն իսբ Էկեղեոսոր
ոչ ունին զթողլի մէղց
միթէԼնոքա ոչյարիցէն
իմեռԷլսց:

Ա. բրական կէսօքրնա
մէսէք Էս կէսդանսցինսա
րքԼ բարիքիմիասինբգ
յարութի չարագործց
Լիցիիդատարտութի
զի մի տեսցէնզփառսայ
վս որոյ կէանք սց կոչի
մայի քան թէ յարութի
մի

մէտէլոց արդ. ճշմրիտ յա
րուծի մէտէլոց որէ ցաւս
գայլի կեախ. քլիցի բարէ
գործց որք ընգալաւս զթ
ողուծի մէղաց:

Դ. Կամ իմ իմանալ թէ նոյն
մարմնովն զորսաժ մնու
նիմք յարիցէմք էթէ այլ
սման սրմէն:

Ա. առաջսց կարծից համ
տամք թէ նոյնիմք մար
մնով ըն յառնէմք զորս
ժմն ունիմք քանզի ոչ
լինէր ճշմրիտ յարու
ծի եւ ոչ նոյնիմք մարմնովն
յառնիցիմք զորհանգ
նոյս ինքն կենդանացի
քանզի յարուծի մէտէ
լոցն առնի զի հոգիք և մ
րմնք իմ իմանալ մասնի
զլիցին փառց կամտան
ընայց ոպ եղէն մասնի
բարեգործացն և ըս
արեց վս որոյ նոյնիմք
մարմնովն պարտէ յառնել
զի այլոց ոչ լինէր վրձի
ռտան ընց կամ վրցոյց:

Ե. որպիսի կարեցէն յառն
ելախոքիկ ոյրք հըրով
այրեցն և հողմիոսք եղ

omniq; bono carcāt; quam-
obré hæc illorū vita potius
iugis mors, quā vera vita vo-
catur: quomodò etiam vera
Resurrectio ad æternam vi-
tā non est nisi bonorū, qui
ex humanis sine peccato dis-
cesserunt.

D. Quæso, dic mihi, nū ea-
dem illa corpora, quæ nunc
habemus, resurgant, an ve-
rò alia his similia?

M. Non est dubiū, quin ea-
dem illa corpora, quæ nunc
habemus, resurgant, aliàs ve-
ra resurrectio nō esset, si nō
resurgeret idipsum, quod ceci-
dit; nec ad vitā rediret idip-
sum, quod mortuū est. Adhęc
resurrectio corporis ideo fi-
et, vt corp⁹ nostrū, siue præ-
mij, siue pœnæ particeps red-
datur, quemadmodū in par-
tē, siue boni operis, siue pec-
cati, venit: Itaq; necessariū
est, idem corpus esse, quo-
niam aliud nec pœnam, nec
præmium mereretur.

D. Quomodo possibile est
exustum corpus reuiuiscere,

& cuius cineres, aut vento abrepti; aut in flumen proiecti sunt?

M. Propterea in principio Symboli dictum fuit, Deum omnipotentē esse, quia potest facere illud, quod nobis impossibile videtur. At cōsiderato, Deum Cœlum terramq; ex nihilo condidisse, haud difficulter credes, illū ad priorem statū hoc posse reducere, quod in fauillas reductum est.

D. Quæso, dic mihi, num viri ad esse viri, & fœminæ ad esse fœminæ redeant? nū verò omnes idem esse, a n-demq; formā habituri sint?

M. Necessarium est credere, viros ad esse viri fœminæ redituros; quia aliās nō essent eadem corpora, quæ erant prius, vt iam dixi, eandem nimirū corpora resurrectura. Et tamen in altera vita generatio filiorum desinat, & neque mariti, nec vxores futuri sint; nihilominus distinctio sexuum mulierem

ԿԹ

Էս կմը ըրասողք էղէս և կերելք իգազանց:

Ա. Վս այսորիկ իսկիսըն հայ տմբին պատմեցյք թէ ամ ամէս կրողէ սը և ամմա՛հնարինք հըսը ավորքէս առյժխը այլ և թէխորհիս որամ ար այր զերկինս և զերկիր յոցնս չոգադակղիս իհա վալ թէկարողէա ոսել ամղիդարձի իսոյս ասմն որհողացէլէր:

Դ. Իմասայլ կամի թէ մի դիք յառնէս իբր և զմի և կասաքիբր և զկին թէ միապէս լիցիյարուի:

Ա. պարտէ հայտլ թէմի իք յառնէս իբր և զմիդ և կսայք իբր և զկին քա նդիոց լիսէր նովիմբմբ մնովքս որ յայռնէր և էս ասցի քեզ թէ նովին միմնոյվն յարեցէս թէ պէտ յայն միոր ոչլիցի ամմառ թի կամ որդիս տակախ յայտնի էր և իս այրք և կասայք զիիուր աքանչ իուր ըսգալցիզ վարցըս վստակոց իուր զոր

I iij

զորիկէնցդ ոյս վստակե
ցին ազգկցու բիւրէնց
և ուն գէղեցկայայրմբէ
արքաութի անիտեսան
էլ զփառս մրտիոսց. և վ
րկանց նոյնպէս պայծ
այռ լիցի փառք կոսան
աց և սովելի վերոքան
զամգլիւս ամ ածնին:

Դ. Կամիմզի պատմեսին ձ
թէ որպիսի հսկաւ յար եց
էս մեռելք թէպէտ բոլ
յք իմանգութե մէն անի
ս յերիտսրգութե և այլ
քիծերութե:

Ա. ամէնէքէս յարեցենի ճափ
հասակի լըրման քի ու
յարեվ տերմեր յսքս զի
և մանգոնք յարեցենսո
ս հասակվնիլը մաներե
տոսև էրէք ամեայ. նոյն
պէս և ծրք յարեցեն ին
ոյն հասակի երբէին էր
էտունև էրէք ամաց և է
թէ ոյքիկէնցաղ ոյս կա
ղ կամ լուսավոր և կըր
սեր կամ այլ պակասի
անդ ամոց ամէնէքէան
յառնէսառանց ապկնութ
է քանզի ամ աննէզ գո
annorum essent, fruebantur.

inter ac virum erit, vt quili-
bet præmio virtutum pro-
prium fruatur, quas in se-
xu suo exercuit. Et quemad-
modum in paradiso elegans
spectaculum erit, gloriam
Martyrum ac Confessorum
intueri; sic quoque non mi-
nus erit elegans, gloriam
Virginum: elegantissimum
verò, gloriam Sanctissimæ
Matris Dñi nostri videre.
D. Perge porro mihi di-
cere, in qua ætate & statura
resurgamus; cum alij in pue-
ritia, alij in iuuentute, alij in
senectute decedant?

M. Omnes resurgemus
in illa ætate ac statura, quam
habueramus, aut habituri
eramus in trigésimo tertio
aut quarto ætatis nostræ an-
no, in quo Christus Do-
minus noster resurrexit.
Quare pueri in ea surgent
magnitudine, quam, si
trigesimum tertium ætatis
sux annum pertigissent, ha-
bituri fuissent. Et senes in
flore ætatis suæ resurgent,
quo, cum triginta trium
Et si quis in vita hac, siue

cæcus aut claudus, siue na-
nus, aut alio modo deformis
fuerit; sanus, integer, om-
nique perfectione præditus
resurget; quia opera Dei
perfecta sunt, (Deuter. 32.)
ideoque in Resurrectione,
quod opus est illi propriū,
vitia omnia ac defectus na-
turæ emendabit.

DECLARATIO duodecimi articuli.

D. Vid ultimus ar-
ticulus, Et vitā æ-
ternā, designat?

M. Hic perfectam com-
pletamque animæ & cor-
poris fœlicitatem designat,
illamque summum bonum
esse, finemque ultimum,
quem, cō quod in Ecclesia
simus, acquirimus.

D. Dic mihi in particula-
ri, quænam sint bona in vi-
ta æterna?

M. Mystrium hoc, aliqua
similitudine à re mundi hu-
ius petita, ostendā tibi. No-
sti in hac vita corpus sanum,
elegans, agile, ac robustum
desiderari; item animam

Հա

րծըստուր կատարել և
ասպէս զի յարուինէր ելո
ց որէ բնական գոր ցըք
այ կարգվ որէ ըզպ ակաս
ուիթի տըկարուէ ըստ մա
րդկային բընութեանըս:

պարզաբանուի երկոտասան
մասին

Հ. սէր ասի. և իկ
եանըս յաւիտե
սնէնըս. որէ վեր
ջին մասըս իկ
տմբին:

այ: այսպէս թի է կտարել
է բանութի հոգոյց և մըր
մնոյց և այսէ վերջին ել
ըս և կատարել բարիս գոր
սրնդոնին որքէն իմէլ
սքէկէղէցոյ:

Հ. պատմեայ զառվել գը
լխաւոր բարիս որք լին
էլոցէն իկեանս յավիտէն
այկայնըս:

այ. կամիմ օրինակաւ կէն
ցաղոյս ոսոյցանել քեզ
ղայս սք խոյր հոլորդըս
դիտէս որ աստ ցանգա
մըք զառողջի մըմնոց
ղգէ

զգեղեցկութիւնն աշողութիւնն և
զօրութիւնն հեղ անշնչեմ
ոյ՛էմ և իմաստոսն ըստ
մը տանց և լիամշտնորհ
օք ըստ կամաց այլև սի
նդութեմք ղերելէլիբա
րիս որի փարթմութիւնն
պատիւ կարողութիւն և
հելութիւն . իսկ իկեանս
յաւ իտեանական սրնդու
նիմք մէս առողջութե
զանմաշութիւն անչարչա
րէլի զի ոչ ինչ կարիցի
նեղէնցիս . միսզեղեցկո
ւթե ընգալցիս զպայծ
առութիւն որի իտութեա
պատիկ լուսովքան զա
րեգակն . մէս աշողութե
նդ ունին զսրբութեցւի
որի յական թօթափէլն
ընթանայս յայրելէլից
յարեմ մուտս և յերկրի
յերկիւրս առանց աշխ
տատց . իսկմէս զօրութե
նդ ունին անչափ կար
ողութիւն զիտանաց ճաշ
ակելոյ և ըմբելոյ առա
նց նրնջելոյ և հագստո
ւթե կարիցենք առաւել
հոգե որըս ինչե պիտոյ

sapientem, docilem, erudi-
tā quoad intellectū : omni-
que virtute, quoad volun-
tatem ornatam : insuper &
exteriora bona, vt sunt di-
uitiæ, honores, voluptates,
desiderantur. Age verò in
vita æterna corpus hoc quo-
ad sanitatem, habebit im-
mortalitatem & impassibi-
litem, id est, nihil quod ei
noxium esse possit : quoad
pulchritudinem, claritatem,
id est, splendore solis instar :
quoad agilitatem, tanta ce-
leritate præditū erit, vt vno
momento ab vna mundi
parte possit se mouere ad al-
teram, & à terra in cælū vf-
que, citra vllam defatigatio-
nem : quoad firmitudinem
verò, tantum robur habebit,
vt sine cibo, sine potu, sine
somno, sine quiete Spiritus
vacare possit in omnibus,
quæ ei necessaria erūt, & ni-
hil timere. Quoad animam
autem, intellectus plenus erit
sapietia : causā enim rerum
omniū, quæ Deus est vide-

էլ

Voluntas adeò plena erit
charitate & bonitate, vt nò
possit, vel vnum facere pec-
catum veniale. Diuitiæ bea-
torum tantæ erunt, vt nul-
lius rei indigeant, quando-
quidem in Deo bonū omne
possident. Honor eorū erit,
quod Dei sint filij, Angelis
æquales, Reges item ac Sa-
cerdotes spirituales in æter-
num futuri. Potestas autem
erit, quod cū Deo vnà præ-
sides totius orbis, ac conre-
ctores futuri sint, & quid-
quid voluerint facere pos-
sint: quādoquidē adeò vniti
voluntati diuinæ erunt, vt
eis res nulla resistere possit.
Deniq; gaudium eorum in-
effabile erit, quia omnes po-
tentia tam corporis quam
animę maximè suis obiectis
conuenienter attemperabū-
tur, vt inde perfecta dele-
ctatio, & pax inenarrabilis,
gaudium item perpetuum,
ac iubilus enascatur.

D. Si omnibus hæc com-
munia sint, omnesq; modo

Հգ
իցէ և ոչ երկնացիցէս յոմէ
քէ աստիւք և միտք լից
ին լի իմաստութեան տես
նէն զպատճառս ամ գոից
որէն և կամքս լի անց
փելի բարութեան իրովոր
ոչ կարիցէ առնել և սքս
առնել լի մեղրս արդի
րթամութի երասելէցս
լիցի այս զի միտքս պիտո
ւս ունիցին ոսելով զամ
որէն ամ բարութի իսկ զ
տիւնցս լիսն որդիս այ
Հվար հրէստից լիսել
արքայ և քահանայ հոգե
որ. զօրութիւք սցին լիցի
զի բնակեցէս ընդ այտր
ամս գոյից և զի կարիցէս
առնել զամիտքս զորեւ կա
մեցցին զիմիացելք իկ
ամրսայ որոչ ոյք կրիցէր
նդ իմի կեայլ իսկ հէտո
լթի քնցին ասպտմելի
քանզի ամ կարողութեան
ոյ և միմսոյ լիցին միաբա
ս ի պատճի գործ սիրութե
նց ուր և լիցի կատարել
հէտութեան վերջ ցնանի
ուրիւր ի հոգոյ և միմսոյ:
Հ. ամենեքէս ունիցին աս
չափ
K

7
 չափքարիսէ ամենեքէս
 միայակն հաճոյք լիցին
 արդար քաւե ոչ լիցին ւ
 վէլ երանելի մէջնցն:

Կ. այսպէս իմացիր զի որք
 առնել վառտկին ևս ու
 ել վարձսս ընգալցինսն
 վերջէքնուր սական ոչ լի
 նի նիսն՝ կամ ատելու
 քան զի ամենեքէս լիցին
 կտրելք ըստպիտոյ իցին
 ւրեանց և որք ունիցին
 առնել վարձս ընդոսին
 և սառնել անտիւրս. օր
 քնակաւ էթէ հայր մի որ
 ունիցի բազում որդիս
 և միսմեծ քան զմի ուս
 ըսիսկ հայրն արանցէնց
 հարկեր ծիրափսիս իստ
 չափոյ հասակի նցինկար
 ծեմ թէ ոյր մեծընիցէ
 ունիցի հարկեր և մեծա
 գոփս առնել ծախիութ
 նմանակն և փոյքըն ըստ
 հոսկի իուրեանց և ամե
 նեքէս հաճոյք լիցին և ո
 չցանգասցէ փոյքըն հա
 նդեր ծից մեծին զի ոչ լին
 եր պատշաճ զոր:

Դ. վսէր ասի թէ երանելի
 արք

74
 eodem delectentur, utique
 in paradiso vnus beatior al-
 tero non erit?

M. Immo, cuius in vita hac
 maius meritum fuerit, is ma-
 ius præmium habebit, erit-
 que beatior: neq; tamen in-
 uidia vlla, aut displicentia
 in eis erit; quia singuli, quo-
 ad capacitatem suam, reple-
 buntur: & quo maiora me-
 rita acquisiuerint, hoc ma-
 iorem gloriam obtinebunt.
 Exempli gratia. Si Pater
 multos filios haberet, quo-
 rum vnus maior altero quo-
 ad etatem esset, & vesté vni-
 cuique ex aurea tela cõtex-
 tam staturæ conformem da-
 ret; non est dubium, quin
 maiores maiorem vestem &
 pretiosioré habituri essent:
 & nihilominus omnes con-
 tenti erunt, nec minores
 maiorum vestes sunt peti-
 turi, quia ipsis non benè
 conuenient.

D. Quamobrè hæc cœlestis

paradisi gloria vita æterna vocatur : numquid etiam damnati æternùm viuent in Inferno ?

M. Vita propriè in illis rebus est , quæ à semetipsis mouentur : quo pacto & aquæ salientes fontium, viuæ vocantur, quia mouentur : vt aquæ paludosæ mortuæ, quia stagnant. Ita quoque de Beatis in cœlo dicitur , quod vitam æternam habeant ; quia omne illud agere possunt , quod volunt , tam interioribus , quàm exterioribus potentiis, sine impedimento , & quolibet momento , semper pro suo beneplacito se exercentes , operantur. Cæterùm, damnati in Inferno tametsi viuant , quia numquam se consumere desinent, nihilominus dicuntur mortem perpetuam exsorbere, quia alligati igni ac tormentis erunt , & semper id reluctante voluntate passuri , quod nolunt;

ԴԷ
արքանէ Է կէայն ք յաւիտ
Էնան Է մի թէ և ի դրժոնիւր
սոցմնախ յաւիտէն անմա
հու թեամբ :

Այ. կէայն ք յաւիտէն ան
կոչի այնմն որ ինքն ինչա
րժի օրինակ վ թէ իցէ յո
րդ առտ աղբիւր որ ին
քն ինքն բըխէ ասի կէսդ
դանի ջուր զի ի ուրով ին
չարժի իսկ ջուր ք լը ճից
կոչի մեռ թ քան զի ոչ
չարժի . արդ երանելի հո
գի ք յերկինս ունին զկէսս
յաւիտէն անմնս զի կարո
ղէն առնել զամ ինչ որ է
մին զօրութիւն հոգոյ և մ
րմնոյ և անաշխատ միշտ
չարժի ըսա հաճոյ ից կ
մաց ի ուրէնց . արդ պտժ
եալ ք որի դրժոն ըս թէ
պէտեւ կէսդ անիւն քան
զի ոչ վերջնայ տանջն ք
նցին սակախ ասի ինքն
մայ հ յաւիտէն անմնս զի և
պէտեւ տախջն ք հըրոյ
և միշտ նեղին չար ճքն ք
գորա ոչ կամին և ոչ կար
էն առնել բընաւ զորին
կամին . նոքապէս յերկինս
հո

հոգիք արդարոց վէլէն
զամ քրուսթիս առանց մ
սնակցութեցարեց . իսկ ա
տօւէլք որքիդրծոխրս տ
անջին ամ չարօք որոչ կա
րիցէն բքնաւ աննէլ զկա
մս իուրէնց :

Դ. Ինչ ասի : ամէն . որէիվէր
զհաւատամքին :

Ա. այսպէս պատմի թէ՛ճշ
մրիտ է ամ զոյր ասցայք ո
ւղիղէ՛ճը շմարիտէն ըստ
գըրոց :

պարզաբանութի
շարմէղին

Դ. Ժաին շնորհօ
քուսյ ցեր ինչ
թէ որպիսի պր
տէ համ տլցան
գայմ զի այծմըն ծնուցա
նէսթէ ոպսի պարտէ յուս
ալցցնգալին և ոպսիկա
րիցիմունէլըղնայ :

զորարարար յսքս :

Ա. ամ ինչ որայծմն Դրցա
նէն միանգամ գամէնէսէ
աֆս իհայրմէզէն գըտաւ
էս քանզի իյայս աղօթս
պարգբնի զինչ և խընդր
էլոցեմք և յումէքէ պար

nec quod volunt, operari
poterunt. Beati verò in Cœ
lo gaudent de omni bono
sine vlla mali mixtura ; &
damnati in Inferno omne
malû, quia nequeant imple
re quod volunt, patiuntur.

D. Quid significat vo
cula, Amen, clausulæ Sym
boli appensa?

M. Tantundem est, ac
dicere, hæc veritas est, id est,
omne id quod dictum est,
verum est ac certum.

CAPVT IV.

EXPLICATIO Orationis Dominicæ.

D. Ognito iam satis
illo quod cre
dendum est, desi
dero scire quid sperandum,
petendumque mihi sit, &
quo id medio obtinendum.

M. Omne id, quod à me
quæris, Oratione Dominica
continetur, quam nos, Pater
noster vocamus ; quia illa
demonstrat, quid petere,

տի

& à quo petere debeamus,
& illammet orationem me-
dium esse, quo petita impe-
tremus.

D. Quznam oratio Domi-
nica est?

M. Est hæc, Pater noster,
qui es in cœlis, sanctificetur
nomen tuum, &c.

D. Quare Oratio Domi-
nica cæteris omnibus ora-
tionibus anteponitur?

M. Primò, quia excel-
lensior reliquis orationibus
omnibus est, eò quòd ab
ipso met Christo Domino,
qui summa sapientia est, sit
composita. Secundò, quia
breuissima est ad discendum,
memoriâq; retinendû facil-
lima; Et quia omnia quæ à
Deo peti possunt, cõplecti-
tur. Tertiò, quia vtilissima
& efficacissima oratio est, eò
quòd ab eo facta sit, qui si-
mul & Iudicis & aduocati
nostri partes sustineat: ideò-
que melius quolibet nouit,
quo pacto, si quid inpetrare
velim⁹, petedû sit. Quartò,

տէ խրհարէլ և նոյն ազօ
թ քէնայտճ ու ընդոսել լորզ
խրհարով ծս մէր:

Դ. ոպ ապի հարմեղէն կամ
ոյվ ուսոյց մեղ:

Ա. ազսէ. հայր մէր որ յէ
ըկիրսսես սրեզ և այն:

Դ. վսէր իսկիսրսն այլ ամ
աղօթից դրնի հրմեղէն

Ա. քայսզ ի նայէ հըրշալի
քան զամաղօթրս զի յա
մէնիմնտ տնէյսէ քսէեղև
կարգել. երկրդն քանզի
այսէ կարճ ուստ աղօթք
և դիուրաւ ուսանիս մի
դիքև օգտկրէլ լիամըն
քանզի յիսքէն ունիզամ
զորինչ յայ խրհարէլ ոց
էմք. երրդն զի ղօլավոր
և օգտակարէ և եղէլ յայ
նմանէ որէ դատվոր և
օգնական մէր վսորոյնվ
էլ գիտէ զամ թէ ոպ պա
րտէ խրհարէլ զի կարից
էս հաիցել չորրդն. քան
զի պիտվ կսէ ամէնէցոն
և պարտին ամ քրրիստո
նէք ուսանել զայսև երգ
էլ յամ աւոր վս որոյ կո
չի հտնայ զորդ աղօթք
որէ

K iij

սրէ զի յամենայն օրասի
վնս պիտոից հոյգոյ և
մարմնոյ:

Դ. ըսկիսքն արայ անգլբ
անել զալին բան որասէ
հայր մեր որ յերկնս:

Ա. այս սակավ բանս իսոյ
առջ գրուածն առջի կայ
աղօթիցն զի ասելովայ
հայր մեր պարծելով յո
ւսամբ և թրնդրեմք ասե
լով թէ յերկնսս և խոր
հիմք թէ պարտէ գնայլ
առնայ բազում երկու
զիւ և հեզուած զիոչէ
մարմնավոր հայր այլ
երկնաին և սանկել աս
ելով թէ հայր է իմա
նմք որ հաճի շնորհել
ղխրնդ իմ մեր ասել
ով թէ յերկնսս է ոյս
տէր և թա գլորաշխա
րհի և կարողէ առնել զ
ամ և սանկել երբ աս
եմք թէ հայրէ խորհիմ
քսրեմք որդիք այլ և թ
ռանգորդք արքայու
ասելով թէ յերկնսս է և
մէսք յերկրի և ոչոսիմք
իշխանութի իմր ընչից
cendo vero, quod sit in cœlis, vt Dominus mundi ac Pa-
tronus, intelligimus eum, quicquid vult, facere posse.

quia magis necessaria est
omnibus, quippe ad quam
tenendam memoria, ac re-
citandam quotidie, Chri-
stiani omnes obligentur.
Vnde & quotidiana oratio
dicitur, quæ diebus singulis
recitetur.

D. Ordire ergo aliquan-
do explicare prima verba,
nimirum, Pater noster, qui
es in cœlis.

M. Hæc verba paucula per-
brevis præfationis, & appa-
ratus instar, ad orationem
ipsam sunt. Vbi enim dici-
mus Deum Patrem nostrum
esse, audaciam quandam, &
ad orandum fiduciam capeffi-
mus. Item dicendo, qui es in
cœlis, nos ipsos commone-
facimus, quod ipsum adire
magna cum reuerentia, &
humilitate debeamus; quip-
pe qui non terrenus, sed cœ-
lestis Pater sit. Deinde vo-
cando eum Patrem, spera-
mus fore, vt in omnibus
gratificetur nobis, quæ
ab illo petaturi sumus. Di-

Denique dicendo, Pater, in-
nuimus nos filios Dei esse &
hæredes Paradisi: at eo, qui
es in cœlis, significamus nos
in terris esse, neque adhuc
hæreditatem nostram obti-
nere, sed vt peregrinos &
victores in hostili terra ver-
sari, eiusque auxilio impri-
mis indigere.

D. Vnumquódque verbum
melius mihi explica.

M. Vocula illa, Pater, ta-
met si Deo ritè, vt rerum
omnium creatori conue-
niat; nihilomin⁹ in hac ora-
tione Deo, vt bonorum
Christianorum Pater est per
adoptionem, attribuitur.
Verum quidem est, & eos
qui conuerti student, &
filij Dei fieri desiderant;
posse ad Deum dicere, Pa-
ter noster: Illi autem in
veritate non possint dice-
re, Pater noster, qui filij

ՏԹ
մերցւ եմք նըզեհեալ
աւղուխաք ի վերայ հրկը
րի և ճախապարհորդ յեր
կըրիս թընամեաց ըստ
պողոսի վասրնորո առաւ
ել պիտոյէ մեզօգ նութի
ուն տեառըն աստուծոյ
մերոյ:

Յ. աղաքեմ գքեզ պարզաբ
անեախն ճըզ: հարմեղէն
բախ առ բախ:

Ա. այն բախ որէ. հայր
թեպետ անմիախ վաեւէ
վս լինելոյ նըմայ հայր
ամ ստեղծուածոց ըստ
ըստեղծ այգործ ութէն
սակայն ի յայտ աղօթս
ծախուցանի թեամե հէր
բարի և ուղափառ քըրի
ստոնէիցս վս որդէգըրո
ւթէ այլ և է ճըշմարիտ
զի նոքիս և սկըէն ասել
այ հայր մեր որք ցանգ
ախ զըղջանայլ և լինել
որդիս այ. բայց միախ
այն ոքիկ ոչ կարենասել
այ հայր մեր որք ոչ միա
նչըկամիս լինել որգիս
այ այլ ոչ խորհիս բընվ
ամենէվիս դառնալ և ա

պաշ

անխարել զմեղըս ի ուրէս
 9 զի լիցին ճշմարիտոր
 գէգըրութեամբ որդիսայ:
 Դ. վայսրն էր ասի. հայր
 մեր. և ոչ հայրիմ:
 Ե. վս այսորիկ ասի. հայր
 մեր. զի ծանրցուք էթէ
 ամենէքեայնէղբորքեմք
 և ունէղբայրք պար
 տի մք սիրել զմիմիսս
 միաբնութեամբ քանզի էմք
 որդիք միևնոյն հաւրայ
 այլ և ասի. հայրմեր. զի ուս
 ոցնէ մեզ թէ լաւէ միաբ
 նութեալ յաղօթոս և ոչ
 միմիս և եւսամէլ օգո
 տէ ասոցոցի որք աղօթ
 են քանզի երբ ամենէք
 եան էրգեն. հայր մեր.
 ի որաքանչ ի ուր աղօթս
 ունեն վս ամենէցոցս:
 Զ. վս էր ասի թէ. որ յերկ
 ինքսես. մի թէ և ոչիցէ
 ամ յամենաստեղիս.
 Է. այսպէս ասի թէ բոնա
 կութի մայ յերկինքսէ ոչ
 էթէ չիցէ յամենաստե
 ղիս այլ քանզի երկիքնէ
 առմէլ վէհգոցս տեղիք
 աշխրհի և ինք մին առմէ
 Է

Dei non sint, nec esse ve-
 lint, nec ullam de conuer-
 sione spem concipiant.

D. Quare dicitur, Pater
 noster, & non Pater meus?

M. Dicimus Pater noster,
 vt significemus nos omnes
 fratres esse, & vt fratres nos
 inuicem amare debere, &
 vnum esse, tanquam vnius
 Patris filios. Dicitur etiam
 Pater noster, vt ostenda-
 tur communem orationem
 meliorem esse priuata, atq;
 ipsimet oranti fructuosio-
 rem. Cum enim omnes vna-
 nimiter dicant, Pater no-
 ster, singuli orant pro om-
 nibus, & pro singulis om-
 nes.

D. Quare dicimus, Qui es
 in cœlis, nonne Deus in
 omni loco est?

M. Dicimus Deum in
 cœlis degere, non quasi in
 omni loco non sit, sed
 quia cœli nobilior pars
 mundi sunt, in quibus diui-
 na maiestas, potentia, ac sa-
 pientia magis resplendeat;

denique in quibus se à facie
ad faciem ab Angelis bea-
tisque videri permittat. Dici
præterea potest in cœlis
Deum esse, quia modo pe-
culiari in Angelis sanctif-
que hominibus, qui cœli
spirituales sunt, habitat.

D. Veniamus nunc ad pri-
mam petitionem. Quid ver-
bis illis, Sanctificetur no-
men tuum, continetur?

M. Nomen hoc loco fa-
mam noticiamque signifi-
cat: vt cum dicimus, hic ma-
gnum nomen habet, quia
multis notus est; aut certe
bonum nomen vel malum
habet; quia famæ bonæ,
vel malæ est: aut multis no-
tus est, quia vel vt vir bo-
nus laudatur, vel vt malus
passim proscinditur. Ita-
que nomen DEI sanctifi-
care nihil est aliud, quàm
DEI notitiam agnitio-
nemque per totum Mun-
dum spargere, eamque in
ore ac corde hominum

էլ Ճանաչայ թիմէ ծուխիս
րողուն թիւ իմստուի անշու
սույ էլ զի յերկի նրս տե
ստեսն զերեսըսայ հրրէշ
տայք և Երայն Եաշոգիք
և քակարեմք ասել թէ
ան յերկինս քան զի բը
նակուն թիայն ի հրրէշ տա
կըս և ի սբ մրդիք որք
են հոյգէ որ է ըկինք.
բայս գրորոց:

Ե. այժմ ըսկիսբն առնեմ
զանքին խընդրով քըն
սրէ սբեղիցի անուն քո.
Ա. այս անունս իյայս տե
ղիս զփառսայ գոշակէ
նայ հրբ ասի թէ այրմիբ
րիոյք անուն ունի զի օ
նուցէլէ յամէն էցունց և
զի է բաւերար յամէն էցո
նց պատվէլ և փուվորէլ
այժմ սրբբզնել զանո
ն այ ծաւլ լու մնէ յամ
տեղիս զծախու մնած ո
և հրոջակել զսբ և զմք
որ անուն նրիախրտըս և
իկոյ կորդըս մրդ կանոն
և էսոյս ինքըս և զի էս
յաշխրհիս բգուն մնէ
վատք որ քոջ Ճանայէն
զանք

զած և չայր քրքիստոս
Էք որք հայհոեն և արհ
միհեն. բց այսոքիկ որք
են որդիս այ սախ սնւ
որք պատվոյ հաւր իու
րէսց մէծմ ցաւգութիւն
խրնդրեն զի սբ Էղիցի
անուն խորայ որ է զիւի
ցի հըռ-չակէլ ընդ ո տի
Էղերըս դամսել պաշտ
ել գովել և բարէբանել
զանուն սբ փառց նորա
որպէս հարկէ զիփանմ
որեսցի յա մէնէցունցոպ
տէրևած. ըստգրորոց:

Կ. արդ թէ ցնգմք գիամէ
սեքէն ծախիցեն զած և
գովէ իմարդ կայս է ոչ
էր բրիոյք խրնդրել զա
յս իմրդկանէբան թէյայ:

Ա. մարդ ինքընին ոչէ բվ
ակտն ճնաչէլ կայմ պա
շտել զած վնորոյ խրնդ
րէմք իմէ զի շրսորհօք
սբ ողորմութենիւրոյ
յօրինի զի հէթսոսք և մէ
դաւորք դարցին և դար
ցմբ ըսկսնին ճանաչելզ
սբ անուն նորայ զիփան
ավորեսցի իմրդկան է
նայ

sanctam illibatamque con-
servare; vti in seipſa est. Quia
verò in mudo Infideles mul-
ti Deum non cognoscentes,
multique mali Christiani,
in Deum blasphemi ac male-
dici inveniuntur: ideò qui
filij Dei sunt, zelòque hono-
ris paterni tanguntur, ingen-
ti cum desiderio precantur,
vt nomen eius sanctificetur
per orbem vniuersum, id est,
vt agnoscat, ab omnibus
adoretur, laudetur, vt par est,
ac benedicatur.

D. Quare petimus à Deo, vt
ille ab hominibus cognosca-
tur & laudetur, nònne satius
foret, hoc ab hominibus po-
tius petere, quàm à Deo?

M. Homo ex seipſo Deum
cognoscere non potest, nec
laudare. Idcirco à DEO,
vt sua sancta gratia coopere-
tur nobis, petimus, quo in-
fideles alijque peccatores
conuertantur, & conuersi
cognoscere & laudare ip-

sus sanctū nōmē incipiant.

D. Quare ab ea petitione hanc inchoam⁹ orationem, Sanctificetur nomen tuū?

M. Obligati sumus ad amandum Deum super omnia, & quidem magis nobismetipsis. Quare ardentiore ac frequentiore desiderio, ut gloria Dei propagetur quærendum est, qui propterea quoque creati, & ornatione simus, ut cognoscām⁹ & laudemus Deū; in quo etiam, ut deinceps dicetur, summum nostrum bonum consistit.

D. Declara mihi nunc alteram petitionē, scilicet, Adveniat regnum tuum.

M. In hac petitione ordinatē propriam salutem petimus, quandoquidem Dei gloriam, honorēmque petuimus in prima.

D. Quid per voculam regni Dei accipiendum est?

M. Trifariam accipi potest regnū Dei: nā regnū naturæ, regnum gratiæ, ac

24

նայ զած և տէր:
Դ. Վսեր նայիս խնդրեմք զի. սուրբ եղիցի անուն տեռնայ մէրոյ

Ա. պարտէ սիրել զած ի վր ամբն չից և սուվել քայն զանձխնս մեր վսն որոյ նայիսի և առվել յաճիս խնդրվ զք մեր լիցի առ իմառաւորել զած զի վս այսորիկ ըստեղծ զմեզ և զարդարեց ըզգաներա նօք զի ծանիցուք և փառաւորեցուք զած զի ինքն մահսէ Էս ամբարուծի մէր հոգոյ և մարմնոյ

Դ. պարզաբնէայ զերկրոր որդ խնդրվծն որէ զի էկեսցէ արքաութի քոյ:

Ա. իյայս խնդրվծս խոր հրդեհոր հայցեմք զփրկութի մէր քանզի յու ինքն խնդրվծն հայցեց այք զփառսն աստուծո:

Դ. ինչ խորհուրդ ոսի աս էլ. արքաութի այ:

Ա. Էրդ կերպի պարտէ իմանալ զարքաութի այ միսէ բնական արքանի իսկ միումսէ արքայութի շնորհց

L ij

շրտորհցե Երրդէ արքա
 ութի փառք արե բընկ
 սեւ արքաութի աստե որ
 ով կառվրէ ամ ի խանո
 վթա քստեգծոյդ և տէր
 ամ գոյից թէպէտ չարք
 յաճ խէս իջարագործւի
 և ոչ պաշէս գորէսս ամ
 սակս թագվորեաներիվր
 նց գիւրը կամի արգելոյ
 գկամրսնց թէպէտ և աս
 կվմի թուլ տայ նց ասն
 էլ գկամս իու բէսց գիյե
 տոյ անաչն դայտեսցե
 զսս և ոչոյք կարեցէրնդ
 դիմի կայլ կամց նորայ
 կայմ կարեցէ ոյք առնել
 ինչ թէոչեցէ կարգել ան
 և շրտորհել քց արքաւի
 շրտորհցս աստե գիւծ ո
 աշտորդէ կառվրէ գէոյ
 գիս և միմխսս բարի քըր
 իստոսէ իցտալովսց գէո
 գի շրտորհցգի օծարւբ
 ծառեսցէս և իվերոքսս
 զամ ինչ իրնդրեսցէսզ
 փառս ալ իսկ արքայու
 թի փոցն լիցի յետնուս
 անորրն յետ աւորգմս
 մնիս Էրբ թղվորեսցէ
 տէր

regnum denique gloriæ re-
 peritur. Regnum naturæ est
 illud, per quod Deus crea-
 turas omnes regit ac guber-
 nat, ut absolutus rerum om-
 nium Dominus. Tamen si
 enim peruersi ad faciendum
 malum incumbant, nec le-
 gem Dei obsecrunt; nihilo-
 minus imperat illis Deus; &
 si videtur, conatus eorum
 impedit: & licet subinde il-
 lis, quod volunt, permittat,
 postmodum tamen seuerè
 punit; cum nemo sit, qui il-
 lius voluntati queat resiste-
 re, aut aliter facere, quàm ipse,
 vel ordinet, vel permittat.
 Regnū gratiæ illud est, quo
 Deus animas ac corda bo-
 norum Christianorum mo-
 deratur ac regit, gratiā illis
 spiritumq; diuidendo, ut illi
 promptè inferuiant, illiusq;
 honorem præ omnibus in-
 uestigent. Regnum gloriæ
 in altera vita erit post extre-
 mum iudicii diem, quia tunc
 Deus super omnes res crea-
 tas sine ulla resistentia regna-

bit; & cum dæmonibus flagitiosisque hominibus potestas omnis eripitur, & in perpetuos Inferni carceres protrudentur. Tunc quoque mors ipsa, omnisque corruptio, cum vniuersis mundi carnisque tentationibus, quibus modo serui Dei impetuntur, exterminabitur; adeo ut regnum hoc quietum pacificumque futurum sit, in secura possessione perfectæ æternæque felicitatis consistens.

D. De quo trium horum regnorum agit nostra petitio?

M. Non loquitur de primo, quia illud venturum non est, sed iam venit: nec loquitur de secundo, quia de illo in petitione prima actum est, & maiore ex parte iam venit. Loquitur ergo de tertio regno, quod veniet,

ՃԷ

տէր ընդամենիս իսրի վր
ամ րաւեղծութիւնս ընդ
դիմարձութիւն զի յանձմ
բարցել լիցի ամ կարողու
թիւ սատանայի եւ արանց
չարագործ գործարար փակեւ
ցէ տէր իբն Գրս դրժոխտ
19 յաւիտե ամս. եւ յախմ
որ ոչ ընչի վաչըն ցանգո
ւթիւ սնցսէ եւ ամիփորցու
թիւ քաշ խրհի եւ քրմայ
գոր ամ մըն ծառայ ան
փորցին քանզի լիցի ար
քառութիւնս խաղաղութեւ
հետ ութիւ եւ աներկոյղ
ժառն անգէլ զկատարեալ
երա նութիոնս:

Դ յորոց յերեց արքաութե
հոս ասի ի յալս խըն դըրմ
այծըս:

Այ ոչ ասի վս առ չնոյս զի
յանցել է եւ ոչ գոյ. եւ ոչ
ևս վս երկրորդն ասի զի
յառ չին խընդրվծն ան
ցաւ ինքնանէ եւ մէծ քնն
նորին եղել է. արդ ասի
վս երրորդն որգալոցէ եւ
ամէն է քեախ մէծաւ ցը
ն ձուլութեմբ եւ ուրախ
ութեւ

L iii

ուծբ ըսպատէն անոյք
իկորք ճանաչէն զոման
ուծի կէսցազոյս անդի
յայս խընդւոված ըս հաիցէ
մք զկատարէն ըս արւծի
մեր և զէրզախիկ փառ
ըս հոյգոց և մարմն ոյց.
ըստ գրորոց:

Դ. արդ եթէ արքաուծի
այ զոր հաիցէմք և ինդ
րէմք թէ փուծով էկէս
ցէ ըսկիսըն առնէ յետ
դատաստանի միծէ ցանգ
ամք և հաիցէմք որաշխ
արըս փուծով վերջնա
և փուծով լիցի աւրըս
դատաստանի:

Ա. այսպէս իսկ սիրողք
աշխարհիս ոչախործիս
լըսէլ զոր դատաստանի
վս հատողման չար գոր
ծոց իուրէնց սակայն Դ
վորիմ բըրիստոնէքըս
որքէն իբըրև զնըզէհս
և պանդոխտըս յերկրի
աստ մէծաւ ցրնաուծբ
հայցէն զիփուծով էկէ
ոգէաւր գտաստանիս ու
սբ. ոգոստիսոս ասէ թէ
յառջնոմն սախ թէզգա
rum antiquæ legis in primo Christi terminabantur aduentu:

magnóque cū desiderio ab
omnibus illis exspectatur,
qui præsentis vitæ miseriam
agnoscunt. Vnde in præsē-
ti petitione summū nostrū
bonum, & gloria, tum cor-
poris, tum animæ perfecta
expetitur.

D. Quādoquidē regnū il-
lud Dei, quod desideramus
ac petimus, mox venturum,
primū post extremū iudi-
cij diē initiū sumat: quare
desideramus ac petimus, vt
mundus hic citò finiatur;
atq; illicò extremus Iudicij
dies subsequatur?

M. Ita est, tamen si .n. ama-
tores mundi huius tristiora
noua audire non possint,
quā si extremus iudicij dies
frequenter eorum aures cir-
cumsonet: nihilominus ci-
ues cæli, qui modo in morē
peregrinorū & exulū viuūt
quoad in terris fuerint, nihil
vehementius desiderāt. Vn-
de quæadmodum S. Aug.
ait: (In Psal. 118. con. 20.)
vti prima desideria Sancto-
rum antiquæ legis in primo Christi terminabantur aduentu:

Sic quoque modò desideria
Sanctorum nouæ legis in se-
cundo Christi aduentu, qui
perfectam nobis beatitudi-
nem conferet, definient.

D. Transeamus ad petiti-
onem tertiam, quid signifi-
cant illa verba, Fiat volun-
tas tua, sicut in cœlo & in
terra?

M. His verbis gratiam per-
fectè diuinis mandatis obse-
quendi petimus. Cum n. in
altera petitione vita beata,
qui est finis hominis, petatur:
nunc conueniebat, vt prin-
cipale medium ad obtinen-
dum finem illum peteretur,
quod est observatio manda-
torum Dei, quia sic Saluator
noster (Matth. 19.) ait: Si
vis ad vitam ingredi, serua
mandata. Nos namque ex
nobismetipsis ad omnia mǎ-
data observanda sufficientes

ճէ

լուսան քիւմ սբ. ք իկին
աւրենս ցաւագան ալովի
ընդդէին զառնին գալո
ստրն քիւնոյսպէս ածմն
ամ հայիցմ ցք սբ. ոց նոր
աւրին աջրն ըսպսէն մի
ուսան գմ գալստէն նոն
քիւն մէրոյ զի հատցնէ
զկտրեալ էրախուծի:

Դ. այժմ պատմեայ զեր
որդ հայցոածըն թէ ոպ
գուշկէ այն բան որասէ.
էղիցին կայմք քոյ ոպս
յերկինքսէ յերկրի:

Ա. խնդրեմք այս բանիւս
զընորհս այ զիբարիոք
կտրեսցուք զօրենքս մն
քանզի յերկրորդ հայիցմ
ծըն խնդրեցք զերան
եայլ կեանքս որ է վերջ
մրդկան պարտէ որ ած
մն խնդրել ըզպատճոն
առի համսելոյ իվերըն
յայն . արդ այս է միջոց
դըն առնել զպատմիրն
ըստն զի աս է տէրնմեր
թէ կամիս մտանել իկէ
այնքս յվիտենկն պահէ
զպատմիրնս մտարդ քան
զի մէնք ինքընին ոչկա
րեմք

րեմքկատարել զամ պա
տվիրանսս ըստ պտշաճի
վս որոյ հաիցիմք զօգն
ուծի յայդի լեցի իմէն
կամք ան և տացէ մէզ ըզ
շնորհս իկտարել ըզկ
մրսիուր հընազադուք յա
մինչքս ոյր և իցէ սբհը
րամանք տն այ:
Դ. կամիմ իմանալ թէ երբ
կատարեմք զկամըս այ.
պահելով զպավիրանսս պա
րտիմք ևս երած առգէ
մէզ պէս պէս փորց ուծի
ուն և նեզոթիուն միայն
րել և ողկմըս մեր ըստկա
մա ցըն այ:
Ա. ամէն էին ոչէ պարտ
տըրտընջալ յայ կամճը
ճգոխիլ վս կառւ ըուծէ
այ քանզի զամ ցոր առ
գէ և շնորհէ մէզ առ
նէ զամ վս պիտոից մէ
րոյց զի առւ էլ վարձս ըն
դո լնիցիմք էթէ մէնք
ոչ վի ըավորիմք ճըճգո
խելով այլ ևս վս քաւուէ
մէդդ:
Դ. վսէր ասի էթէ որպէս
յերկինսս և յերկրի:
Ա. զի ուսոցէ զմէղհըն

non sumus, vti par est; ideo
petimus à Deo, vt illius
voluntas à nobis fiat; id est,
vt gratiam det illius volun-
tatem adimplendi, quod
obediendo ei in omnibus,
sanctisque præceptis eius
respondendo, eueniet.

D. Cupio quoque vterius
scire, num quando volun-
tatem Dei obseruando præ-
cepta eius adimplemus, obli-
gati etiam simus voluntatem
nostram diuinæ voluntati
tribulationem nobis immit-
tenti conformare?

M. Ad minimum obliga-
ti sumus non murmurare,
nec super diuina prouiden-
tia querelas mouere. Quid-
quid enim nobis vel præci-
pit, vel immittit, ad finem
bonum dirigitur: id est; vel
materiam maioris meriti, si
boni simus; vel emendatio-
nis, si mali.

D. Quare verba illa, Sicut
in cœlo & in terra, adiun-
guntur?

M. Vt significetur, adeò nos
ազանս

debere ad obediendum Deo paratos esse, & ad obseruanda illius præcepta cum tanta perfectione, promptitudine, & alacritate ferri, cum quanta in cœlis Angeli ferantur, qui ne minimū quidem defectum in vniuersis Dei præceptis obseruandis admittant. Potest etiam dici peccatores (per terram significatos) obedire Deo, vti quoque sancti (per cœlum accepti) eidem obediunt. Aut denique Ecclesiam totam (per terram intellectā) perfectè obedire Deo, quæ admodum & Christus, (per cœlum significatus) illi obediuit.

D. Veniamus nunc ad quartam petitionem: quid significat, Panem nostrum quotidianū da nobis hodie? M. Rationabiliter in primis panem hunc petimus, quo vita nostra sustentatur: quandoquidem gratiam petiuimus, quæ ipsamet vita est. Homo enim

ճԹ

ազանդել կամցըն այ և
այնէլ զպատմիրանս նր
կատրել յօծարութք և
ցընձութք. ոպ հըրէշտկ
հընգ յդին յերկնաո որք
բնաւամէսէկին ոչ սրղ
ալին իկատարել զամ ա
տմիրանս այ. ևս կարեմ
ասել թէ հայիցեմք և ի
նդրեմք որ ամ մէկ որք
որք օրինակէն Էրկրի հս
ազանդին այ ոպ հնազն
դին սքք որք էս օրինակ
Էրկնից կամ ամ էկեզէ
ցիք որք օրինակէն Էրկ
րի կտարել այն հնազա
նդին ամ ոպէ հընգ անդ
էղև քս մինչև իմայիկ
մահոյ խաչի որև աւրի
նակ էր Էրկընից. ըստ
պողոյսի:

Հ. այժմս ըսկսանիմք իչո
րորդ հայիցումսն որ
ասէ. զհայց մեր հասն
զորդ տուրմէզ ախօր:

այ. բազում պատճառ ին
դրեմք. զհայց մեր. որով
կեայմք զի զկընի շըսոր
հացըն. զոր հայիցեցայք
որէնոքս կեանք մեր զի
նախ

M

նայնոր ցանգմբ կենդա
 նի կէլախտոյ է մեզ կեր
 ախուր որոյվ ապրիմք և
 մենք պարտիմք իմանալ
 որի յայս աղօթքս առնվ
 էլ խընդ ըմք զհոգեւոր
 հայցն կենց որէ կերկոր
 հոգոց իսկ յետոյ նորին
 զհայցն մընավոր որէկէ
 րակուր մըմնոց. արդ վս
 հոգեւոր հայցին իման
 ամք զսբ խորհուրդ պա
 տարագին որէ հայցներ
 կընանին և ածաին որով
 հըրաւուք սընստին հո
 գիք մըդկան նըմանալէս
 իմանմք ևս վս բնիցայ
 զորս քարոզութբ կայմ
 ընթերցմամբ սբ գըրոց
 աւգտութի առէ առի զօ
 վացուցանել զհոգիսմը
 դկան ևս առնվել իմանմ
 զփըջմունս. հոգոյն սբո
 զաղօթքս և զայլ ամբա
 րէգործութիւնս որք օգ
 նեն և սընոցանելով յա
 ճիւեն իմեզ զչընորհըս
 զորոս պատմեցաք էթէ
 կէանքէն հոդոյց. բայց
 վսն մընավոր հացին իմ
 նամք

vitam incipiens, desiderium
 primum habet cibi, quo vi-
 tam conseruat. Aduerte au-
 tem, quod in hac petitione
 primariò panis spiritualis
 petatur, qui cibus animæ
 est; secundariò verò corpo-
 ralis, qui cibus est corporis.
 Per spiritualem cibum,
 Sanctissimum Sacramen-
 tum altaris accipimus, quod
 cœlestis panis ac diuinus est,
 mirabiliter vitam animæ
 enutrients. Similiter & ver-
 bum Dei intelligitur, quod
 per prædicatores proposi-
 tū, aut per lectionem libro-
 rum spiritualium acceptū,
 non parum eandem animæ
 vitam educat. Denique in-
 spirationem Dei, orationē,
 & quidquid his affine est,
 accipimus, quod vel ad su-
 stentationem gratiæ, vel
 certè ad augmentum eius,
 quam vitam animæ esse
 diximus, conducibile iudi-
 cetur. Per panem corpo-
 ralem intelligimus omne
 illud, quod necessarium ad

sustentationem vitæ corporalis fuerit, qua velut instrumento in bono faciendo anima vtitur.

D. Quare panis hic, panis noster, vocatur?

M. Non sine magno mysterio panis ille, noster vocatur. Quoniã si loquamur de Sanctissimo Sacramento, illud certe panis noster est, quando propter salutẽ nostrã à Spiritu Sancto in vtero Beatissimę Virginis Marię formatum est, & in fornace sanctissimę crucis excoctum, & in altari per manus Sacerdotum apparatus. Immo noster, quia panis proprius filiorũ est; nec canibus dari, id est, infidelibus, aut mortali peccato obnoxijis, debet. Si loquamur de doctrina, petimus panem nostrum, id est, illum, qui dispensatur inter germanos Ecclesię Sanctę filios à Concionatoribus, & non alienũ panẽ,

համբարձանորին իպէտ
ըսէ՛վս սընոցսէլոյ զանձի
նըսմըմնոց որքէն իբրև
զանսթըս հոգոց առ իգոր
ծէլգբարիս:
Դ. Վսէր ասի էթէ այսէ հայց
մէր:

Ա. մէծ խորհուրդ ունի
ասելըն այսէ հայց մէր
քանզի թէ վս սբ խորհ
ըրդեան պայտարագին
ասես նաէ Ճշմրիտ հաց
մէր զի վս մէրոյ փրկուէ
եղև իհոգոս սբոյ յար
քանդի ամենմբոր սբ կո
ւսին և ողջ կիղէ իհընս
ցի սբ խաչին և պատրս
տեալեղև մեզ ի վրսէղ
նոյ սբբեմբին ձեռամբ
քհանախց ևս առվել է
հայց մէր զի է բընկն որ
դոց կերակոր և ոչ շահց
ան հվտից և անդարցից
իմէղց. իսկ էթէ ասսցոք
վս բահիցան խընդրեմք
ըզհայց մէր և ասէ զոր
Ճշմրիտ վարդ պետք և
որգիք սբ եկեղեցոյ բշ
խէն. և ոչ զայլոց կերայ
կոր զորհերց ու ածողք
տանս

M ij

տաճակէն առնող ինքեանց
որէ կերակոր եղծեալ և
անխորժելի. բայց էթի
ասացուք զի սմբնապոր հ
ցին ցանգիք որ ապ մեղ
ամ զհայց մեր և ոչ զայլ
ոյց այլ և սօգնեսցէ մեզ
յու ղիզ վատակրս և իգո
րծրս և օրհրնեսցէ զայ
գիս և զանդստասս մեր
և զամբործրս մեր զի ու
սեսց զոյղութե և խաբէ
ութե կարիցուք կանգն
ել բոկեանսս մեր:

Դ. Վսէր ասի. զհայց մեր
կանապազորդ:

Մ. Վս այսորիկ ասի. հաս
ապազորդ. զի հայց ամէ
նսմ որ և զի ոչ խրնդրեսց
ոք ինչս յավել որդ արտ
կանց մերոց այլ զայն մի
անորէ իսկնս մեր ըստ
աւորց հոգեւոր և միս
ավոր քանզի նըշեց և
պանդու խտմք իմերա
յերկրի և աւուրք մեր
ոպ հովստի սագին:

Ե. Վսէր ասի առւր մեզ:

Մ. Վս այսորիկ զի թէպէտ
մենք կամիմք աջատիւ
վս

quem heretici suis affectis
obtrudunt, qui panis cor-
ruptus & infectus est. Si lo-
quitur autem de pane cor-
porali, petimus, ut nostrum
largiri dignetur nobis pa-
nem, non verò aliorum ho-
minum, id est, ut nobis in iu-
sto ac licito quæstu assistere,
item possessionibus nostris
ac vineis, omnibusque labo-
ribus nostris benedicere di-
gnetur, quò, remotis furto
ac fraudibus, vitæ nostræ
necessaria prouideamus.

D. Quare panem quoti-
dianum vocamus?

M. Vocatur panis quoti-
dianus, id est, panis diebus
singulis necessarius: quia
neque superfluum quid, nec
curiosum petimus; sed quã-
tum ad simplicem victum
siue corporis, siue animæ
vno die sufficit, maximè cū
peregrinos nos & hospites
in hac vita esse sciamus?

D. Quare dicit, da nobis?

M. Tametsi enim nos ad
obtinendū vt spirituale, sic

corporalem panem laboraturi sumus; nihilominus scimus in nihilum omnem laborem nostrum recidere, nisi Deus auxiliante sua gratia nobiscum concurrat; quem admodum saepe videmus, quod quantumvis homines in conferendis ac demetendis agris laborent, tamen propter mundi peccata caritatem annonae importari. Petimus insuper, ut Deus panem nostrum nobis det; non solum in eo procurando & acquirendo succurrat, sed etiam dum eum percipimus, sanctificet ac benedicat; ut nimirum nobis proficiat, & animae corporique utilis sit.

D. Quare vocula illa, Hodie, adiungitur?

M. Illa vocula, Hodie, totum tempus vitae temporalis significat. Quare petimus a Deo, ut in tota hac peregrinatione nostram nos panem spirituali iuxta ac corporali, quoad coelestem Patriam tenuerimus;

Մի օր քսութեամբ զհոգեւոր
և քրիստոսեան հայցես կենց
տակաւ գիտեմք որ ամեն
աշխատանք մեր ունասա
սցես էթէ ոչիցէ օգնան
ունի շնորհացն այլ ըսդ
մէջ ուսմիշտ տեսանեմք
որ էրբ քրիստոս բայզում
աշխտես իստեմանել և
իյրնչել և մի մէջ քրիստոս
ան լիցի սոյվ այլևս իս
նդրեմք յայ զհայց մեր
ոչ էթէ միան օգնան լի
ցի մէջ ի վաստայկա մեր
այլևս զի անհնեցէ և
սրբութեցէ զարարողութի
ուն մեր զի շնորհօք աջ
եսցի իմեզ և լիցի օգտա
կար ի փրկելութիոն հոյգ
ոյ և մարմնոյ:

Դ. մի էրասի այս բայսէթէ.
այսաւր:

Այս բանն թէ այսօր
սրբանկէ զամ ավուրս
կենաց մերոց քսող ին
գրեմք յայ գիյմ պան
գիտութիւն մեր կան վր
եսցէ կենաց հացին զհո
գեւ և գիյմ իստեմեր մին
չէ և քրիստոս յերկնսին
հայրենիս

M iiij

հայրենիս մ'եր . ուր ոչ է
պիտոյ սբ խորհուրդէ ոչ
քարոզութիւն ոչ միւսով
որ կերակուր . այլև սկա
րեմք ասել թէ խրնդրե
մք յայ զի տացէ մեզ այս
աւր զհայց մ'եր զիմի հո
գասցուք միս վաղվէայս
քանզի ոչ գիտեմք թէ ի
վաղվէայս աւորն զինչ
լինելոցեմք . արդ այսպ
էս ուսոց մեզ տէրմ'եր յս
զիմի հոգսցուք զպրայն
այլև դսերկէայս որևէ ի
ցիբաւական աւորն այնմ
իկ զայն խրնդրեմք այս
աւր իսկզվանդվէանս իմ
ղիվըն հայցեսցուք :

Դ. արգ կարծեմ թէ այսո
քիկ որք ժողովէն բազո
ւմ ցորեայն գինիւ իող
յըշտեմրանս ի ուրեանց միս
պիտոյից ամց քաղմաց մի
թէ բարիոք առնէն քան
զի ասագէր թէ ոչ է պարտ
հոգալ մ'սրն վաղվէանս :

Ա. Երբ ահրըն մ'եր ուսոց
մեզ ասելով մի հոգաք միս
վաղվէայն կամէր զերծ
նել

enutriet; vbi non erit am
plius opus Sacramentis, nec
concionibus, nedum cibo
corporali. Potest etiam dici
nos à Deo petere, vt etiam
hodie illum panem nobis
distribuat, quia nolumus in
crastinum esse solliciti, cò
quòd nesciamus, num die
castino victuri simus. Ita.
n. Christus Seruator noster
nos docuit, (Matth. 6.) nē
pe non nisi de præsenti esse
sollicitos. Quamobrem pa
nem, qui hodie solum suffi
ciat, petimus hodie: & panē
cras necessarium, cras quoq;
petemus.

D. Ex eo, quod hætenus
dictum est, dubium mihi
subnascitur. Si. n. non nisi
de præsenti solliciti esse
debeamus, vtique malè fa
ciunt illi, qui à frumento,
vino, reliquisque necessariis
in totum annum sibi pro
spiciunt?

M. Dominus noster, quan
do non nisi circa præsens
sollicitudinē nostrā versari

voluit, nihil aliud quã à superfluis curis abstinere nos docuit, quæ vehementer orationem impediunt, aliãque maioris momenti, quæ ad acquisitionem vitæ beatæ in primis faciant. Et propterea si illa de futuro cura non sit superflua; sed necessaria, ut eo modo, quo dictum est provideas tibi; certè circa futurorum sollicitudinẽ occupari, malum non est: Immo cura hæc de crastino non est, sed de hodie, quia si semper in crastinum expectare vellemus, nunquã tempestivè necessaria nobis usu venirent.

D. Sequitur iam quinta petitio. Quid verò significat? Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris?

M. In præcunte petitione omne bonum à Deo, ut eternum, sic temporale petiimus: nunc verò in tribus sequentibus, ut ab omni malo, præterito, præsentis, ac futuro,

դէ
 նել զմեզ յառմէլ հոգս
 ացրն որք մեծայակն ըն
 դիմախսան աղօթից և այ
 լոց իրանց հոգև որց որք
 են վս շահելոյ ըզկեանսս
 յաւիտէսկնս: արդ էթէ
 երբ հոգալ զապագա ոչ
 է յաւելորդս այլ վս պի
 տոյից քաղաքց և գավա
 ից ծոցոյն յըշտեմիսս
 ոպ ասցեր յայնժամ ոչ է
 չար խորհել վս ապագա
 իցրն քանզի խորհորդն
 այն ոչ է վաղվեան այլ վ
 որրն քանզի էթէ հմբե
 րեմք միսև իվաղ ըն ոչ
 ժմանեմ զորոնս լոցեմք:
 Դ. շինգերդի խրսդ ըված
 ըն ինչ ասէ. Թոյզ մեզ
 ըզպարտըս մեր ոպ և մե
 սք Թողումք մերոյց պա
 րտապանայց:
 Այ. Իյանցել չորրդ խրսդ
 ըվծն հիցեգաք իտնէզի
 տացէ մեզ պիտոյս բրին
 հոյգելոր և մարնաւոր
 արդ յառջի կայ երորդ
 հաիցսւածն խրսդրեմք
 զի փրկկեսցէ զմեզ յամ
 չարէ յանցելոն յաժմոս
 և

և յանգաւն. և այսպէս
 իմանաւ զճըշմիտն որ
 յառն անցի քեզ էթէի
 յայս աղօթքս յօգել կտամ
 ցանգածիք մէրարդ խը
 նդրեմք նախ ի յայս աղօ
 թքս զի փրկեացէ զմեզ
 ած յամ չարէ յսն ցելոն
 որն իմէղց գորար արայք
 քան զի այսպէս ուսոյց
 առ մէք սքալկէր տացիո
 ւոց երբ պատմ էյց նց
 զայս աղօթքս և ի նրմայ
 ճախոց էթէ մսն սրտէյց
 իմանմք զմէղս:

Դ. վսէր զմ էլքս անուա
 նին պարտոս մէր

Ա. վսէ ընց պատճառին
 քան զի ամ մարդ որմէղա
 նէ պարտանէն այ վս
 որոյ պարտի հատոցն է
 այ զպարտքս յանցաւ
 ճողըն զոյր արար. իսկ
 երկրորդն երբոյք մէղան
 չէ գրտանի յանցմոր պ
 տմիրանցըն այ և քախ
 զի օրէնքըն այ խոստան
 ան վարցըն որք պահէն
 և տանք քախոցիկ որ ոչ
 պահէն վս որոյ որք ոչ պ
 հէն

liberemur, oramus. Quare
 agnosces hic verum esse il-
 lud, quod superius dixi in
 hac oratione, omne, quod
 peti potest, contineri. Peti-
 mus enim in hac petitione,
 ut Deus nos à malo præter-
 ito eripiat, id est, peccatis,
 quæ commisimus. Sic enim
 Dominus noster Apostolos
 instruxit, (Matt. 5.) dum eos
 hanc orationem docuit, ut
 nimirum per debita, pecca-
 ta acciperentur.

D. Quare peccata, debita
 vocantur?

M. Triplici de causa. Pri-
 ma est, quia quilibet homo
 peccans offendit Deum, at-
 que ideò debitor illius est,
 ut ei pro irrogata iniuria sa-
 tisfaciat. Secunda, quia qui
 peccat, legem Dei præua-
 ricatur: & cum lex illa præ-
 mium sui observatoribus
 promittat, poenam verò sui
 prævaricatoribus intencet;
 ideò prævaricator, debitor
 est, ut memoratam poenam
 exsoluat. Tertia est, quia

quilibet ex nobis ad colendam animæ suæ vineam obligatur, & reddendos fructus bonorum operum Deo. Quare bonis operibus non insistens, Dei debitor est, quippe qui patronus verus ac Dominus harum vinearum omnium existat. Et quia nos omnes sæpè delinquimus, tum faciendo, quod non deberemus facere, tum omittendo, quod deberemus facere: idè equum est, indies aliquoties magna cum demissione animi Deum, ut dimittat nobis debita nostra, precari.

D. Quare hæc etiam verba appenduntur, Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris?

M. Quia hic per debita, offensæ quoque illæ ac iniuriæ à proximis nobis irrogatæ, accipiuntur; dicimúsque Deo, ut nobis iniurias in se commissas dimittat, uti nos offensas exceptas à proximo, illi dimittimus. Quemadmodum enim quis offensas à proximo

զէ

հէն զպատվիրանքս ան
լիցին պարտին առի Հո
ուցնել զպարտըս վերոյ
ասցեայլ տանջանացըն
հրրդն ամէնէքէն պա
րտիմք աշխատիլ երեու
րաստան անձանց մերոց
առի հատոցնել ան զպը
տուղ արդէնց բարեաց
գործոց վնս որոյ որք ոչ
անսէն գործըս բարիս և
սառվել չարիս գոյրծ էն
փոխակ բարեց մէզ աչ
էն ան որի ճշմարիտ տէր
ամ գոյից զիմէնք մի շո
սըղալիք յառնելըզ հրա
ծրկն և ոչ առնելք զան
ձնառկան մի որոյք զու
մագմ հիցեմք յայ զի թո
ղցէ զպարտս մէր:

Հ. վսէր ասի. ոպէ մէնք թ
ողումք մերոց անտանց:
ան. աստեւ իմանմք մի ան
րտոյց զանցսս և զրհամ
ար հսրս զոր քնդոսիմք
իմէր մերոց մերոյց աղ
ջեմք զած զիմանկս թո
ղցէ զպարտըս մէր ոպ և
մէնք թողումք մերոց
անտանց մտոյ ոպիք
N

Թողոյ զպարտս մէրձվո
րց իուրոց դիւրով կար
իցէ ընդունել զթողութի
մէղց զոր մէղվայն հակ
առակ սըմին էթէ ոյք ոչ
Թողու զպարտս մէրձվո
րի իուրոյ անարժն գրո
ւսի որ ած թողցէ զմէզ
ըսիւր ևս առվել էթէ
Թողումք զպարտս թըշ
նամէայց մէրոց յայտնի
որախորժիմք զողորմի
այն և իմանմք որէ մեծ և
հըրաշալի հարկեռ որև
ազնիւ իրըս Թողու զպա
րտս թըշնամէց զիւրբ
խընդրեմք զողորմութի
յայ միայնսխանեսց էթէ
ոպողորմէցց քեզ էրբոչ
կամիս զողորմութի իմև
ոչ Թողու զպարտս մէ
րձվորց քոյց քանզի կա
րծես թէոչէ հրկեւ որկմ
ազնիւ Թողու զպարտս:

Դ. պարզբնայ այժմն զվ
եցերրդ հիգուածըն որ
է միտը զմէզ իփորցի:

Մ. Երայս խընդրվ ծրս հիցե
յք զօգնութի յայ ընդ դեմ
ամ չա րեց որդալոէ
և

acceptas dimittens, ad reci-
piendam suæ offensæ in Deū
factæ donationem disposi-
tus magis est : sic quoque è
contrario nolens offensam
proximo dimittere, indignū
se reddit, cui offensam re-
mittat Deus. Denique di-
cendo nos etiam inimicis
nostris iniurias remittere,
misericordiam nobis place-
re ostendimus, & condona-
tionem illam generosi ac
nobilis animi argumentum
esse, iudicamus. Vt si quan-
do nos à Deo misericordiā
petimus, ille non respon-
deat, quomodo tu miseri-
cordiam à me petis, qui mi-
sericordiæ hostis es? & quo-
modo vt ego tibi condo-
nem, petis, qui condona-
tionem illam abiecti animi
signum ducis?

D. Declara mihi sextam
petitionem, Et ne nos in-
ducas in tentationem.

M. In petitione illa aduer-
sus futura mala auxilium pe-
titur, videlicet tentationes,

per quas in peccatum incidimus. Vbi aduertendum Deum orandum esse principaliter, ne vel vinci, aut superari à tentatione nos sinat. Sed tamen quia tentationes sunt periculosa admodum, & incerta earundem victoria; ideò petitur etiam, vt Deus tentari nos non permittat, præsertim quando victoriam non nostram, sed Diaboli fore videt. Vnde pulchrum documentum habes, Diabolum non solum non posse nos vincere; sed nec quidem tentare sine Dei permisso posse.

D. Non intelligo bene voculam illam; Et ne nos inducas in tentationem: apparet enim à Deo homines in tentationem induci, & solum nos petere, ne id faciat.

M. Inducere in tentationem, aut tentationem à malo immittere, aut ad

72
 և իփորցութիւն որքէն ան
 ճառըս անգահելոյ իմէշ
 ըստ արդի իմցիր որ նայես առ
 վէլ հայեցեմք իմսն զի
 մի թողցէ զմէզ պար տի
 լի թընամոյս և յաղ թա
 հրելի փորցութեց բաց
 զիփորցութիւնքէն աւել
 երկու դալից և ան կար
 ծէ յաղ թութի միս որոյ
 ևս խընդրեմք յայ թի մի
 տար զմէզ իփորցութի.
 Էրբ ճանաչէ ըզտ ըկրու
 թի մեր որոջ կար էմք
 յաղ թել ալ յաղ թ հարել
 իմսն և այս ոյս բարի
 ոյք խորատիմք թի միս
 այս ոչմիան չըկարէ յաղ թ
 էլ և ոչ ևս փորցել է թի
 յայ ոչի ցէ թոյլտու էալ
 ըմայ:

Է. ոչկարէմ իմսն ալ զյս բան
 որասէ: միտար ըզ մէզ
 իփորցութի. կրծեմ թի
 կամիած միսն էլ զմի զի
 փորցութիւնս մէնք աղա
 ջեմք ասելով. միտը զմէ
 զ իփորցութի:

Այ. փաւրցութիւն փորցիւ չար
 գործով անգահել իմէզ

ըս

N ij

բագորգք ստնաիւն և ոչ
ամէնէվիւն կամիւն որ և
մէծ պէս նախնի վսն մէ
ղց այլ ըստ բառից սբ գրր
ոց երբանսի վսայ թէ միտ
այր զմէզ ի փորցուի այսպ
էս ճանի թէ ամ թ ուլտայ
որ ոյք փորցիւն կամ յաղ
թիւն ի փորցուի արդ խոր
հորդ հայից վ ճոս այսէ զո
րև ասցաք է թէ մէնք որ
գիտեմք ըզ տրկարու թ
իս մէր որէեզ ճնէլի. իսկ
հակա կամիւն զ խորագիտ
ւ թիւ ըզոր ու թիւ ստնաի.
վսն որոյ աղ ջեմք զած
գիոց միան է թէ թ ուլտայ
ցէ յաղ թ հարիւ մէզ ի փո
րցու թէ այլ ոչ ևս թ ուլա
ցէ փորցիւ ի ստնաի. բաց
միան երբ տեսանէ որ կա
րող ու թէ ամբն ի ուրով կա
րողք յաղ թէ ըստ գրց
ոս յոյբայ և արքրաւ հա
մոյ և յովսէփայ:

Դ. այս վերջի խորհրդով
ըս յոր չարէ հայեցէ զհրծ
իւ որ ասէ. այլ փրկեայ զմ
էզ ի չարէ:

Այ. այս

peccatum impellere, pro-
prium Dæmonis est, nequa-
quam verò Dei, extremè
peccatum odientis. Nihilo-
minus, si Scripturæ more
loqui placet, (vbi subinde
Deus nos in tentationem
inducere dicitur) nihil aliud
erit, quàm Deum vel tenta-
tionē, vel à tentatione vinci
permittere. Quare sensus
petitionis illius hic est, quē
diximus, quandoquidem
hinc infirmitatem naturæ
nostræ cognoscimus & fra-
gilitatem, inde verò frau-
dulentiam, potestatemque
dæmonis, precamur DEVM;
vt non modo non permit-
tat, nos à tentatione supe-
rari, sed vt neque tum ten-
tatione pulsemur, quando
victoriam non relatu-
ros nos videt.

D. Restat vltima petitio,
Sed libera nos à malo: de
quo malo in hac petitione
loquitur?

M. Ultima hæc petitio confirmat partim petitionem superiorem, partim verò noui quippiam apponit. Ideoque ait, sed libera nos à malo, id est, non solum petimus, vt peccata præterea condones, & à futuris præserues, sed multò magis, vt ab omnibus præsentibus malis nos liberes. Aduerte verò appositè, ac sapienter Dominum nostrum docere nos, vt liberationem ab omni malo in genere petamus; non verò vt ne particularia hæc mala nos comprehendant, qualia sunt paupertas, ægrotudo, persecutio & similia. Quia frequenter putamus rem aliquam bonam nobis fore, quam nobis noxiam esse Deus videt. Quare secundum doctrinam Domini petimus, vt ab omni illo liberet nos, quod noxium iudicat, siue id prosperum sit, siue aduersum.

Այս վերջին խորհրդովն
ուսի ձերն խնդրոյ ասցե
այլ հոգաւորն: Իսկ միո
ւս ձերն նոր իմս հետեւի
վս որոյ ասէ. այլ փրկ
եայ զմեզ ի չարէ. որէ զի
ոչ միմա խորհրդմք զթո
ղութի մեղց յանցելոյց
և զի փրկեացէս յապա
կոցն բց այլևս զի զերծ
ոսցես զմեզ յամսերկէս
չարէս այլևս արտիս
իմասայ որ տեր մերմէծ
աւ իմաստութեալ ուսոյց
մեզ հիցել զփրկութի
մամ չարեցև ոչ ասի վսն
զլի վորց որքէս անքա
նութե: Կիւանդութի Զ
մասնք և այլն ըմբասցին
քայն զի միշտ կարծեմք
թէ իցէ իրոս բարիս զոր
ամ տեսանէ որէ չայրվս
մեր և Զկառաւ սրմին բ
զում անդմ կարծեմք զի
բոս հիցէ չայրիցէ զայն
ամ գիտէ որ բարիէս վս
մեր արդ մէսք ըստ վրդ
ապետութեան մերոյ քի
խորհրդ ըրեմք զի փրկե
ցէ զմեզ յամերց զորամ
տեսնէ թէ բրիկեցար:

Դ. Վս երասի. ամէն:
 պ: այս էփրընցոյց բառէ
 և ուսացի քեզ էթէ առի
 այսպէս էկամ այն պէսէղ
 իցի և որպէս իվէրը համ
 տամք ին ամէն պատմի
 էթէ այսպէս է կամ այն
 պէս համ տամ. նրմանա
 պէս իվէրը հարմէղին ամ
 էն. ասի էթէ այսպէս է և
 այնպէս էր կամ իմ և զալ
 էմ գ ի այնպէս լիցի:

պարգաբանոն ողջոյն մարի
 ամոյ կանոն հինգէրորդ:

Դ. **Ե**ՆՐԹՈՐՈՒՍՈՂԵՐ
 ինչգհայրմէղէ
 նաղլ էմ գ ի ևս
 պատմէս ինչ.

զոյղջոյն քեզ մարիամըն
 պ. յաւժար կամի կամ իմ առ
 նել և զանգյմ գ ի ջեր մէ
 ինչոլ թք պատմէս զ ած
 ածին մրիայմ արդ ողջոյ
 քեզ մրիամ. այսպէս պատ
 միթէ ած օգնական լիցի
 քեզ մրիամ լիչընոր հաւք
 և այլն:

Դ. Վս եր յետ հարմէղին
 անյաղ ըսկսանիմք զող
 ջոյն քեզ մրիամն. և ոչ
 զլլ զօթրա առվել պէտս:
 պ. քան

D. Quid est, Amen?

M. V ocula hæc Hebræa est,
 & vti antè dixi, tantundem
 est, ac si diceretur: hoc fiat
 verum, siue, hoc verum est.
 Et quemadmodum in Sym-
 bolo Apostolorum tantum
 est, atque, hæc sunt ipsa ve-
 ritas: Sic quoque in fine ora-
 tionis Dominicæ ea docea-
 mur, verificandas petiti-
 ones nostras esse, & sic te vel
 me precari vt fiat.

C A P V T V.

E X P L I C A T I O
 Angelicæ salutationis.

D. **Q** Vando quidem
 orationem dñi-
 cæ explicasti, pe-
 to nūc, vt salutationē Ange-
 licā deinceps mihi explices.
 M. Libentissime id faciam;
 quia peto vt summus Bea-
 tissimæ Mariæ Virginis cul-
 tor existas. Salutatio autem
 Latina sic sonat: Ave Maria
 gratia plena, Dñs tecū, &c.

D. Quare post orationem
 Dominicam salutatio An-
 gelica dicitur, & non alia
 aliqua oratio?

M. Ideo, quia apud Christum potentiori aduocatum & Mediatorem sanctissima Matre eius non habemus. Quare oratione ad Christum transmissa, quam ipse nos docuit, ad Matrem illius conuertimur, ut sua nobis intercessione assistat, quò omnia illa, quæ in oratione Dominica petiimus, consequamur: quemadmodum in medio fit, ubi, posteaquam supplicationem ad Principem scripto destinauimus, principaliori Palatii aulico postmodum totum negotium committimus.

D. Quis Salutationem Angelicam composuit?

M. Composuit eam Deus ipse, quã non per os suum, sed per os Gabrielis Archangeli, S. Elisabethæ & S. Mariæ Ecclesiæ docuit. (Luc. i.) Nam verba illa, Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, Gabriel Archangelus elocutus est, sed velutilegatus Dei,

Մ. քան զի ոչ ունիմք առ
վել զօրմ որ միջնորդ և
բարեխօս առ քս քան զմայր
իուր մտորոյ երբայեմք
զաղօթըս զորև քս ուսց
մէզ ասյալ զարձուք առ
մայր իուր զի իուրով աբ
Ժնամիր բարեխօսութե
աւղեսցէ մս ընդոնելո
ղիւրդերմ ծս մէրերբ աս
էմք զհարմէղէն ըստ աշ
խրամարութե երբ մտուց
սեմք աղերսըս թագ մոր
աց յանձն առնեմք հրգօ
րագսն իորքէս յարքուն
իս զգործս մեր:

Զ. ով կազմեց զողոյս քեզ
մրիամբն:

Մ. ած ինքն կապմէց թէ
պէտ և պք բերանով իու
րով ոչ ուսաց զմէզ այլ բե
րանօք զաբրըիւ հրբեշ
տկպէտին և յէղիս բեթի
և որ եկեղեցոյս քանզի
աս բան որասէ ողոյս
քեզ մրիամ իշ ըսոր հօք
տէրնս իքեղ առհնէալ
ես գու իկանայն զայս գբ
րիւ հրբեշտկպէտին ասց
բաց իբրըրև առ գել
այ

այն անելով նրմայ յածկոյս
կողմանէ և անձ ասց թեր
ասօք հրէշտկաւոր իդր
ոյ իսկ զայլ բանէ բնոյ
ասէ. և արհընէ Լէպրտո
ւղ որովայնի քո զայս սբ
էղիաթէ թասց երբ իհո
գոյս սբոյ ասդ էլ էղէ. նր
միստողուսոյ աւետրնին
որով իմ ասմք սր հոգին
սբ ասց թերմասօք սբ էղ
իսթէ թի իսկ զայլ ամ սբ
էկէղցին կազմէց որէ ուս
էլ և կո վարէլ իսոյս հո
գոյս սբ արդկարէմք աս
էլ ասյապղ յետոյ հայրմե
ղին գոր ոսոց մէզ քսի ուր
սբ թերմասովն արդ. ողջ
ոն միթանն. հառվէլ հր
րաշալի աղօթք որոցին
էլ ոցէ քանզի հոյս իսք
նսած կազմէց զնայն ո
ւս ոյց մէզ թերմասաւք սբց
ճառ իցիւրոց:

Դ. արդ պարզբնէյ էթէ
վասըն էր ասի. ոյզնոյս
քէզ մարիամ:

Ա. այս հրաշալի ողջոս
նիւս ողջմանէմք զտիրմ
ած

illa per legatum suum edi-
centis. Porro, Benedictus
fructus ventris tui, S. Eliza-
betha adiecit, vti Euange-
lista Lucas attestatur. Vnde
colligere est; illa Spiritum
Sanctum per os Elisabethæ
prolocutum esse. Reliqua
verò verba omnia S. Mater
Ecclesia appendit, quæ ab
eodem Spiritu sancto regi-
tur atque dirigitur. Quare
appositè dici potest, quod
post orationem Dominicâ,
quam ore suo Christus Do-
minus docuit, nullam pror-
sus Salutatione Angelica
præstantiorem esse: quia ab
ipso Deo illam composi-
tam, nobisque per ora ser-
uorum suorum promulga-
tam esse constat.

D. Veniamus ergo ad ipsâ
explicationem, quare dici-
mus, Ave Maria?

M. Quia Salutatio est, per
quam nos amicos notos-
que esse monstramus, dum

Matrem Dei, auxilium eius implorantes, adimus. Vtimur verò verbis Angeli, quia scimus maximum illi gaudium adferre, sapè hanc laudem suam inaudire, quod, ubi ab Angelo verba illa excepit, perleuit. Gaudet etià ideo, quia beneficij diuini nos memores videt, & erga benefactorem gratos.

D. Quid significat, Gratia plena?

M. Gratia Dei tres potissimum effectus in anima operatur. Primus est, quod peccata deleat, quæ uti maculæ animam cõmaculant. Secundus, quod donis virtutibusque eandem animam exornet. Tertius, quod robur etiam suppeditet, ut operibus meritoriis insistant, diuinæ maiestati in primis placentibus. Domina nostra, gratia plena est. Nam quantũ ad primum effectum attinet, nullũ peccati macula nec originalis aut actualis, nec mortalis aut venialis infecta fuit. Quantũ verò ad secun-

ՃԷ

ածածնիս ծախուցեւ լո
կթի մէսք ծնօթք և
բարեկամք ենք որոյ համ
րձակիմք խօսել մի շնոր
դաւթ բաւետիօք հրէշ
տկպետիս քան զի գիտե
մք որ բազում ցրնձուիս
լիցի իլսէլ յարժմ գձախ
աւետեց հրէշտկպետիս
երբ երգեց. զողջոյս քեզ
միհամն. այլևս ուրախ լի
ցի որմէսք յիշեմք զի յոր
հորդոս աւետեց քոչն լոյ
խտնէմս աւսթիւ բրէց:

Դ. Վսէր ասի. Լի շնորհօք:
Ա. Կճ ալիս շնորհքն էր
խառմել ներգործութիս
առնէի հոգիս մեր. նալիս
զի լրնէ զմեզ զորս որք են
երբրէ զաղտոս որ ապկ
նէն գհոգիս. երկրոր զար
դրէ զնոյս հոգիս պար
գեւօք և զօրութք. իսկ
իվէրջ ըստայ կարողութի
գործել զբարիս զի հաճ
ոյ լիցի ածաիս մեծութե
արդ ածածիս և լի շնոր
հօք բոցստ աւսթիս նե
րգործութե նայ ոչ ուն
էր բրնաւ ախտոս մեղց
բրնա

○

բընական . գործ կանկամ
մահու չայի և ոչնէրէլի
ըստ երկրորդին ունիւթ մ
պարգէս իգօրէ հոգոն
սբոյն վէլ հը շի . երրորդայ
նպէս հճոց վայրերի գործ
ովի ըով զեարծսի եզէ հո
գի և միմնովէլ անէլի վ
երոք անդդսս հրէտկց :

Դ. կարծեմ թէ ոչ մի անմի
իամ ընգալի անչի շըս
որ հըսառն վէլ քանզ յսբ
ոց երբբզ ուման գմտաք
որսբ ստեփնոս և այլսբ .
ոք լիէին շըսոր հօք :

Ա. որչափ որ ասի միս այլ
սբոց թէ լի եղէն շըսոր
հօք սական ամածին ո
վէլ վէհգոյն շըսոր հըս
ընգալի քայն զմէսէս
էս միս որոյ յայն ընալի ու
էլ շըսոր հըս որոցոք իսբ
ոցն հառ . օրինկի թէ բզ
ու մանս թըսմէ ճէ փոքր
և լիցին մեռոսի ամէք
էս և լիցին սակն իմ
էճըն անվէլ լիցի քայն
թէ ի փոքրին և պատճ
ռըս այսէ զի ամ . աննէ
զմրդիք առնվէլ խոյհեմ
Deus homines capaces maioris

dú, habuit illa virtutes om-
nes, donaque Spiritus S. in
altissimo gradu. Quantum
denique ad tertium, exer-
cuit illa opera adeò grata ac
meritoria, vt quoad ani-
mam ac corpus digna fuerit
omnes choros Angelorum
transcendere.

D. Non apparet Dominā
nostram maiorem gratiam
donaque reliquis sanctis ha-
buisse; quia sepius audiu-
dici S. Stephanū, aliósq; san-
ctos plenos Spiritu S. fuisse?
M. Tametsi de aliis sanctis
dicatur plenos illos gratia
fuisse, nihilominus amplio-
rem Domina nostra gratiā
illis omnibus habuit; quia
sic à Deo, vt maioris gratiæ
capacior redderetur, quàm
reliqui Sancti, facta est. Vt
v. g. in exemplo patet. Sint
multa vasa, vnū altero ma-
ius ac capacius, quæ si im-
pleatur balsamo, omnia ple-
na erunt, & nihilominus in
vno plus erit, in altero min⁹
balsami. Cuius ratio est, quia
minorisque gratiæ facit,

pro qualitate officiorum ;
quæ in singulos distribuit.
Quia verò officiū maximū,
quod vnquam Creaturæ
cuiquam datū est, esse Ma-
trem Dei ; ideo Mater Dei
capacior facta est, & maiore
gratia, quàm vlla vnquam
Creatura, impleta.

D. Quid significat, Do-
minus tecum?

M. Hæc altera singu'aris
laus est B. Virginis , qua si-
gnificatur Dominum no-
strum ab initio Conceptio-
nis suæ assistendo illi, gu-
bernando illam, instruendo,
& defendendo, perpetuò
cum ea fuisse. Vnde natum
est, quod nunquam pecca-
tum, nec cogitatione, nec
opere admisit. Quare
Deus non solum ornauit
Sanctissimam Virginē om-
nibus gratijs ; sed etiam cū
ea, tanquam custos thesauri
magni degere voluit.

D. Quid vult dicere,

շրնորէց մէծց կամ փոք
ոյց ըստ հասկի իուրենց
որև շրնորէց նցին արդ
քանզի մեծ և հըրաշա
լի գործ մրգեղէնոցուրոք
տուել էղէլ զի լիցի մյրայ
վս որոյ ածածին էղ եւա
ռվել խոհեմ և լիամ շո
րհօք քան զմէնէսէս:

Դ. վսէր ասի. տէր ըսդ քեզ
էղիցի:

Այ. այսէ առվել հըրաշա լի
գովեստ սբկիսին որ և
նըշանկէ էթէ տէրած էր
միշտըսդ ածածին յառջ
քան զյրդի միշտ տեսչ
ուրև օգնութ կառ վարել
ով և ուղելով արդ այս
էղէլ պատճռ զիսք կուս
ըս բըսվ ամէնէվին ոչ
մէղաւ ոչ խորէրդով ոչ բա
նիւ ոչ գործով և ոչ էթէ մի
ախ զրդարէց ած զսբ կո
ւսըս ամշրնորհօք այլ ևս
կամէցվ զի ըսդ նըմին
միշտիցէ ուն ըզպահպանի
չախպիսի հըրշալի գան ճի
ոյց ած ային շրնորհաց:
Դ. վսէր ասի. աւրհընէալ

Ես դուրկանայս :
 Կ. այս էրբէ գոյվէստն
 զոր առնեմք ածածսին
 որեւ յայտնի զի ոչ միտն է
 Լի ամլընոր հօք ըստայտ
 շաճի կուսաց այլեւ սամ
 ունցելոց և պապէս ամ
 մէծութ յաւելոյ քանզտ
 կախայս որք եղեն և որք
 Լինելոցեն և ունի զորհն
 ութի կանց ամուսնացե
 լոց վս ծընընդէս և այս
 կըրաչագեզ ցուցվ իսրբ
 կոյսըս միտամ քանզի նա
 ծընաւ զորդընայ միծ
 ին որեւ առվել քան ըզ
 բիուր որգիս և սառվել
 կարեմք ասել թէ է մի
 քազմց որդոյց քան զի
 ամ համարիմ բորիատ
 ռսէքս են եղբարք բիւթ
 ուսն գորգ որգէ գրուէ
 ածամորս ոչ ծընընդէմբ
 և ոչ բընութ որեւ քս
 սրգին իւր միայն այլ
 վս սիրոյ և գրթւէ մըց
 զոր ունի առ ամէսեւեն
 վս որոյ արծնապէս սե
 մք . աւրէրէկս գու իկ
 սայս վսգի այլոք ոյրք
 ունին

Benedicta tu in mulieri-
 bus?

M. Hæc tertia laus est, quæ
 Dei Matri collata fuit; qua
 ostenditur non solum illam
 fuisse plenam gratiis Virgi-
 ni convenientibus, sed illas
 insuper habuisse, quæ mari-
 tatas exornant, vt absolute
 mulieres omnes, siue quæ
 nunc sint, siue quæ futuræ
 sint, transcendat. Benedi-
 ctio mulieris maritatae est
 fœcunditas, quæ D. Virgi-
 ni non defuit, quia filium
 peperit centum millibus fi-
 liorum preciosiorem. Po-
 test etiam dici eam Matrem
 infinitorum penè filiorum
 esse: quia boni Christiani
 omnes fratres Christi sunt,
 & consequenter huius Ma-
 tris filij; non quidem per
 generationem & naturam,
 quomodo solus filius est
 Christus, sed per amo-
 rem maternumque affectû,
 quem erga omnes induit.
 Vnde meritissimè dicitur

in mulieribus omnibus benedicta, quia alia aut virginitatis lauream sine fecunditate habuere, aut benedictionem fecunditatis sine Virginitate. Hæc sola ex peculiari priuilegio Dei lauream virginitatis, cum summa foelicissimâque fecunditate coniunxit.

D. Quid significat, Et benedictus Fructus ventris tui Iesus Christus?

M. Hæc quarta laus B. Virgini collata, utpote quæ non solum sit ex seipsa omni honore digna, sed etiam propter fructum ventris sui. Vti enim fructus arborem ipsam commendat, sic quoque gloria filij in Matrem redundat. Et uti Dominus Iesus non solum est verus homo atque inter homines benedictus; sed etiam Deus benedictus super omnia, D. Paulo teste; ita Mater eius non solum

ուսին զփառոյ կուաւ Եւ առ
մնաց յաճխուէ կամ զօրհը
նութի յաճխուէ առմնաց
կուսութե իսկ միմեմեմ
ծին միմն արծնի եղեւ հր
մանօք այ զկանտարէլ փա
ռոյ կուսութե առմէլ օր
հն ութ բ Երանեալ Լալա
տվէալ յաճխութեն ամ
ամօր կուսին:

Դ. Վսէր ասի. Լօրհնէլ է
պըտուղ որոյվասի. քում
յիսուս:

Ա. այսէ չորրդ գովեստն
զոր ընձաւմք ամ ամօր
զի ոչ միմն արծնի եղե
ւալտվոյ վս արծնէց
իւրոց այլևս վս ասոր
իկ որէ պըտող օրովսի
իւրոյ քանզի պաաիւ
ծառոյս պըտողսէ և փ
ռ.ք մօրըս որգին է քան
զի քս ոչմիմն է միդ ճը
չիմիտ օրհնեալ յամա
գնց այլևս է ամ գովէլ
իմր ամէ ից ու պոյց
սէ մէգ սքս պողոս. վս
որոյ միմն ոչ միմնէ
օրհնէլի կանայս այլ
ևս

○ iij

ևս է օրհնել իմէջ ամբն
տեղծութոց և անշար, նոյ
որպէս յերկինքս նոյ նպէս
յերկրի:

Դ. պարզ բնեայ զմահացելն
յրդջոյն մրիամն:

Ա. յառջիկայ բախերըն
սբէկեղեցին կրկնէ զէր
աշալի գովեստած այծն
ինորէ և մայր այ ծախուց
նելով մեզ որէկարող էա
յիցել յայ զազորին և կամի
արդաղ և զնայ զի բարէ
խօսէս ցէ վսն մեր քան
զի յոյժ պիտոյ էմեզ բար
էխօս ութի իորին զի մէջ
աւորեմք և զի օգնեսցէ
մեզ իկենսամեր և սոմել
իծմմէշուան իմեծ վսնգի

Դ. վսնէր էրեցըս անգմիվ
ուրրնասի. որդջոյն քեզ մր
իամն. յերէկոին իմէջ օրե
այ և յառվօտոյն:

Ա. զի ծախիցուք թէ պի
տոյ է մեզ յարած միւրն
դրել զօգնութի յայ բր
էխօսութ սբած ծախն և
ամսբք քան զի եմք իմէջ
էրէ ելի և աներէտութ
dio inimicofu ta visibiliu, quam inuisibiliu degamus; nec

benedicta est inter mulie-
res; sed etiam inter omnes;
tam caelestes, quam terre-
stres creaturas.

D. Declara mihi verba reli-
qua, pro clausula Salutatio-
nis huius.

M. In sequentibus verbis
principalem laudem Domi-
nae nostrae Ecclesia repetit,
quae est, esse Matrem Dei,
eoque commonstrat illam
quęcunque vult, ab eodem
Deo impetrare posse. Pre-
catur etiā vt intercedat pro
nobis, quandoquidem nos,
vt peccatores, eius interces-
sione indigemus; item cōti-
nuo nos, quoad vixerimus,
& praesertim in articulo
mortis, quando maiore pe-
riculo vrgebimus, adiuuet.
D. Age verò, quare ob Aue
Maria, ter de die aramenta
pulsantur, videlicet, mane,
meridie & vesperi.

M. Vt erudiamur, opus
nobis imprimis esse ad au-
xilium Dei Sanctorumque
sæpè recurrere, cum in me-
dio inimicofu ta visibiliu, quam inuisibiliu degamus; nec

satis esse ad orationis arma
in principio nostri operis
recurrit, sed etiam in pro-
gressu operis ac fine id ipsū
facere oportet. At verò alia
meditatio ad trinaam hanc
salutationis Angelicæ cō-
pulsationem, facienda oc-
currit. Quia vult Ecclesia
triuni principalium myste-
riorum redemptionis nostræ
nos meminisse, nimirū In-
carnationis, Passionis ac
Mortis, & Resurrectionis.
Quare salutari mane iubet
Matrem Dei in memoriam
Resurrectionis: meridie, in
Passionis ac Mortis: vespere
seu noctu in memoriam In-
carnationis. Nam uti non
dubitamus Christum circa
meridiem cruci affixum, &
mane resurrexisse: sic quo-
que de nocte cum humanā
naturam assumpsisse credim⁹.

EXPLICATIO
Decalogi, seu decem
præceptorum Dei.
CAPVT VI.

D. Ognitis abū-
de Symbo-
lo Apostolico,

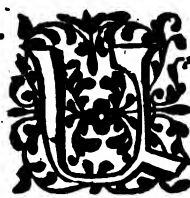

ՃԺՈՒ

Թընամեց միս որոյ ոչե
պարտ միսն իսկիսբն գո
րծոց մերոց սղոթել այլ
ևս յարրողութամեր և իվ
երբն. այլ սենմե ծխո
րհուրդ էրիցս ան գմյաւո
ւրն և արկնել զողջոյն մի
իամն. քսն զի սբ եկեղե
ցիս կամի հնապզ յիշատ
կել զէրիս գրլն վոր խոր
հորդրս փրկուե մերոյ
որէ մի նանալ. չարչարա
ս. ք. և յարրու թի քիայ մի
րոյ միս որոյ կամի զի ողջ
ոսեմք առվ օտոսն զճԺՈՒ
միլրն իյիշատկ յարուե տն
և ի հարակ առուրն իյիշա
տակ սբ չարչարանցրն
իսկ յերեկոին ծմոխս միս
միլրէրու փրկչին մերո
և ոպչապ տմք որարմեր
իմէջաւրէ յսաչեց և ուա
վօտէս յարեւոյսն առ միլր
էղլի եղեւի գիւերի:

պարզաբանութի տասրն պա
տգ. ամագրն այ

Ի. յժմրն ուսաքզ
համ տ ամքրն
զհարմէղէն և զո
ղջոյն

գրոյս մըրիամբն . ցանգաճոր
ճանուցնէս ինչդ ծպատ
գմորինցնայ քան գիւցսէ
հորդ գրոյս քր բաժին
քրրիստոնէ ականս վ թգա
պէտութեոս յառ քնուին
պատմէ ցեր ինչ :

պ. արժն և քատոգապէս
համիս ուստնէ և լաւ
սկսնայ գժ պատգմքն ամ
աին օրինցն քանգի հաւ
ատքն և յոյսն առանց սի
րոյ և պահպանէ օրինցն
այ ունայնէն և ոչ գոյ փը
րկութի :

Դ. վնէր ասի թէ ծպատ
գմաւորինցն այ ի՞նչէրէ քա
ն զամ օրէնքս և գպտովի
բանքս որ քէն իմէն աշխ
արհի սքէկէդէցո հը ըա
յմայնաւ առաջ նորդաց
մէրոց :

պ. բազում հարկիս ունէն
զառլդ ըութի հըրաշն
լի ծպատգաւոցն այ վ
գի նախ այս պատգմքն
յայ եղէ գրրէլ իուրով
ինչ ձեռամբքն նախիսի
տըս մրգկայն և յետոյ
յէրկ

Oratione Dominica, & Sa-
lutatione Angelica, decem
Dei praecepta, seu decalo-
gum, mihi explicari cupio :
quia haec terra pars princi-
palis, vt in principio dixisti,
doctrinae Christianae est?

M. Rationabiliter in pri-
mis ac prudenter agis, quod
decem praecepta diuinæ le-
gis scire velis & intelligere :
quia fides & spes sine chari-
tate atque obseruantia legis
diuinæ ad salutem non suf-
ficiunt.

D. Quid sibi vult hoc,
cum tot leges in mundo
& in Ecclesia sint & tot prae-
cepta : quod lex nostra de-
cem praecepta complectens,
ceteris omnibus legibus an-
teponatur :

M. Multae rationes ad-
duci possunt ad legis huius
excellentiam demonstran-
dam. Primò quidem, quia
hæc lex à Deo primitus fa-
cta est, & ab eomet initio
quidem in cordibus homi-
num descripta, deinde verò

in duabus marmoreis tabulis incisa. Secundò, quia antiquissima est legum omnium, & veluti reliquarum origo ac fons. Tertio, quia hæc lex est generalissima legum omnium, quæ inveniri possint: quippe quæ non solum Christianos obliget, sed etiam Iudæos ac Gentiles; & ut viros, sic quoque mulieres; ut divites, sic pauperes; ut principes, sic idiotas; ut doctos, sic ignorantes. Quarto, quia lex hæc immutabilis est, nec hominis cuiusquam dispensationem admittens. Quintò, lex hæc ad salutem omnibus est necessaria, uti sæpius in Evangelio Dominus noster protestatur. Sextò, quia maxima cum solennitate in monte Sinai promulgata fuit, tubis nimirum angelicis personantibus, item cum tonitru ac fulgore in populi Dei præsentia.

D. Porro, antequàm ad expli-

ՃԺԳ

յերկուս տախտկս քար
էղէնըս . էրկրորդ զիսյե
ըսկիսըն ամաւրիսց և
ու պղբիոր յորմէ բն
էնայլամօրէնք . էրրորդ քա
նգիայսէ առվելի վասրկ
ախ աւրէնք աշխրհիս վս
ն որոյ ոչ միախ թէ քըրիս
տոսէից Դրկէ պահել այլ
ևս էփրրաւ ցոց և հէթն
ոսց արանց և կանց աղք
ատց և փարթամց մէծ մէ
ծց և փոքոյց իմստոյց
և տըգի տց . իսկ չորրորդ
զիսայէ անփոյխփոխելի
օրէնք և ոչ ոյք կարէ բա
ռնալ իսց ինքմանէ . կամ
շրտորհել ինքմանսէ ումէ
ք հիսգէրրորդ քանգիայսէ
ամէնէցունս առվել պի
տոյս վս փրրկութե ու
ուսոց մէզ բզումանսգմտէ
բմէքիսբ աւետրսին արդ
իւերըն զի իլէառ սիսայի
մէծ վաստիմբւրէցէ հո
չիլէ էրրորդ փոյոց հրէշ
տիցմէծ որ ումմբ Դսդէ
պքզմէ :

Դ . յառլ քանթէ ըսկիսը
ք

առնեմք պարզեցնուիժք
առնչին աւրինցն այ ցն
գամկարճ ուտ բնի իմա
նալ զթիւն և զկրգ վար
ի այմն օրինցն:

պ. Լըրումնամ պատվիսնց
է սիրել զած և զընգեր
քանզի ամենեքէն ոսոյ
ցնէն մեզ չընենգել այ
և ոչ ընգերոցն վսորո
յերկուս մտունքս բժն
եալքէն և գրրել մտեա
մբն այ ոպ ասցք յեր
կուս տախտկս քարեղէ
նքս. առջին յօդել կայ
հրիս պատգմն որք ոսո
ցնէն մեզ զպարտս գոր
ունիմք ընդ այ. հրկրդ
ունի է պատգմն որ ուս
ոցնէն մեզ զպարտս գոր
ունիմք առընգերս մեզ
այլ և պարտիս իմանլ
թէպէտ իմի տախտկն
էր գրրել հրիսպատմն
և իմի ուսըն է բց. հրկո
քին տախտակն հանոր
էին և լի գրրով վսգի
ռջին հրորդ պատգմն
գրրել կայր բզում բնի
իսկ է սակաւ բնի. աս
պէս

cationem praeceptorum in
particulari veniamus, scire
cupio summam & ordinē
praeceptorum horum?

M. Finis praeceptorum om-
niū est charitas Dei & pro-
ximi, quia omnia nec Deū
nec proximum offendendū
esse docent, quapropter etiā
in duas partes sunt distribu-
ta, duabūsq; tabulis mar-
moreis, vt suprà dixi, inscri-
pta. In priori tabula tria
praecepta, obligationē no-
strā erga Deum exhiben-
tia, continentur: In poste-
riore verò septē praecepta,
obligationem erga proxi-
mū inculcantia, proponun-
tur. Quare scire debes, ta-
met si in vna tabula non ni-
si tria & in altera septem
praecepta contineantur; ni-
hilominus ambæ tabulæ æ-
quales & scriptura plenæ
per totum fuere: quia prio-
ra illa pluribus verbis,
posteriora verò paucioribus
descripta sūt. Atq; ita septē
illa praecepta breuia, quoad

verba, sunt æqualia præcep-
tis illis tribus, à verbis ma-
gis instructis.

D. Quare præcepta primæ
tabulæ tria duntaxat sunt?

M. Quia Deum amandū,
corde, ore & opere esse do-
cent.

D. Quare septem præcepta
secundæ tabulæ sint?

M. Quia vnum nos docet
proximò benefacere, alia
verò sex non facero malè
eidem, primò quidem per-
sonæ, deinde verò honori
eius, tertio denique fortu-
nis, & hoc nec opere, nec
ore, nec corde.

D. Progrediamur nunc ad
præcepta ipsa, & primò qui-
dè doceme verba illa, qui-
bus in tabulis à Deo de-
scripta sunt?

M. Verba sunt hæc: Ego
sum Dominus Deus tuus,
qui eduxi te de terra Ægyp-
ti de domo seruitutis.

1. Non habebis Deos alic-
nos coram me.

2. Non assumes nomen Dei

ՃԺԷ

պէս զի Կրճ ուտ արդմ
Համբարէր արմն էրէք ար
տգամ ինորէր յաճիւ:

Դ. Վսէրէ քէն առաջի
անտոտկի պատգմքըն:

Ա. Քախ զի ուսոյսցէ մէզ
սիրել զաճ խորհրդով բա
նիւ և գործով:

Դ. Վսէր է էն պատգմք էրկ
րորդ տախտակին:

Ա. Վսն զի մին ուսոցսն
զմէզ բայրիս առեւելքս
գէրին իսիայլ վէց արտգ
ամն ուսոցսն մէզ զի մի
ինչ չայր արսցուք ընդ
երց նախ յինչըս յախն
և ի պատիւն ոչ խորհրդով
ոչ բնիւ և ոչ գործով:

Դ. այժմն ուսոյ ինչ զնոս
բանըս պատգմց զորդ ըրե
ալ եղէ յայ իլէռն սինաի
յերկոսին քարէ ղէն տախ
տակըս:

Ա. այսոքիկ էն բնկն բնք
էսէմորած քո որ Հնի զ
քէզ յերկրէն գիպոցոց
իտանէ ճռուծէ:

ա. մի էղիցի քէզ աճ ք առ
ծամայք:

բ. մի ընդոսան Համբար զ
նոյն

սոխաւնայ քոյ:
 Գ. յիւէայ սրէլզօր շաբաթ
 թոին:
 Դ. պատվէայ զհայրքո և
 ըզ մայր:
 Ե. մի ըռպասաներ :
 Զ. մի շրհար:
 Ե. մի գողանայր:
 Ը. մի սուտ վրկանբառն
 ընգերի քում:
 Թ. մի ցանգար կրնոչըն
 ընգերի քոյ:
 Ժ. և մի ցանգայր ընչից
 ընդերոյ քում:
 Ի. վսէր ասի այն բաներ
 ըն որք են իսկիսբըն պտ
 վիրանանցըն այ:
 Կ. այսոքիկէն բանք որք
 չորրդ պատճառս ծնու
 ցան մեզորած կարողէ
 տայ զօրէնըսկ մէնք պր
 տիմք պայհէլ առջին
 պատճառն այն բայն է
 ետեմ տր և քանզիած
 է մեր ըսկիսբըն և տէր
 զօրութե որե ըստեղծ
 զմէզ յոչընչէ առաջս
 կարծից կարողէ տայ
 մեղ զօրէնըս ոպ բընա
 կան ծանից իւրոյց.
 nobis legem vt suis seruis præscribere. Altera in verbo illo

tui in vanum.

3. Memento vt diem Sab-
 bati sanctifices.

4. Honora Patrem tuum
 & Matrem tuam.

5. Non occides.

6. Non mœchaberis.

7. Non furtum facies.

8. Non loqueris contra
 proximum tuum falsum te-
 stimonium.

9. Non concupisces vxor-
 em proximi tui.

10. Non concupisces bo-
 na proximi tui.

D. Quid significant illa
 verba, quæ præcedunt de-
 cem præcepta?

M. In verbis illis qua-
 tuor rationes comprehen-
 duntur, quibus Deum no-
 bis legem dare posse mon-
 stratur, nōsque ad illius ob-
 seruationem obligatos esse.
 Prima ratio in illis verbis,
 Ego sum Dominus, consi-
 stit. Cum enim Deus prin-
 cipalis ac supremus Dñs no-
 ster sit, qui creauit nos ex ni-
 hilo, absque dubio potest

էրկր

Deus comprehenditur, quo non solum Deum illum esse ostenditur, sed etiam supremum indicem ac gubernatorem; & talem utique qui condere legē possit, & prauaricatores punire. Tertia in vocula; tuus, continetur, nam praterquā quod Deo obligati simus obedire velut serui domino, & velut subditi Iudici; nihilominus, vltiorē obligationē habemus, ratione pacti, quod nos cum illo, & ille nobiscum in baptismo, iniuimus. Nam in eo Deus nos pro suis adoptiuis filiis assumit, & nos illum in parentem proprium deligimus, vt etiā Deus fideles omnes pro hereditate ac populo deligit, & fideles Deū pro suo Deo ac domino assumunt. Quarta est in iis verbis, Qui eduxite de terra Aegypti, de domo seruitutis: quia ad adeo multiplices obligationes, etiam hæc obligatio gratitudinis accedit. Et quia

XԺԷ

Երկրորդ . այս բանս որ է
ած : ծանուցսի մէջ որ
տէրս մեր ոչմիանէ իշխ
այս ալիւս է հրգոր դա
տմոր և առջնորդ մտոր
ոյ կարողէ տալ մէջ որ
հարս և տախել զայսոս
իկ որք ոչ պահէս . Երբ
այս բանէ . քոյզի առմ
է քան զպարտութեան
պարտէ հրնազնս իւր
ոյ զծառնս տեառց և
ոյ զընմիկս զառմո
րց ունիմք այլևս հարկ
մոր պարտութեան աբր
ած բնդ մէջ և մէսք այ
իւր միկրութե քանզի
նոյմ ընգալա զմէջ
ած իբնական որդ հոր
ութի և մէսք ընգալաք
զնայ իբրեւ զբնական
հայր ոյն ընդսն իած
զամ հայ տցեալս իուր
աւհիկան ժողովուրդ և
համտցեալքն ընգու
նին զտէր իբրեւ զբն
ական ած և տէր . չորդ
այս բն որ է . հան իգք
էր յերկրէսէգիւ տցոյց
իտանէ ծնութե . այլև
մս

P iij

Աստի հարկիցն գորոհս իմ
ք. Աս գոհնալոյ զտնէ զի
փրորկէց զմէզ ի ծան ութ
է ստանաի և իմէղց որ և
աւիսակէ ծան. Էէգ ի պտց
ոյց փարմոյսի յորոց և անո
յս ամս փրորկէց զգոգովոր
դս ի ուր:

Դ. ամսն պարզ բաւա զա
ռ լին պատգամն:

Ա. առ լին պատգամն ուն
ի էրիս բաժինս. նախ զի
պարտէ պաշտել զած. ի բ
ր և զտէր էրկրոյն զի միո
նիցէս քէզ ամ քառ ժամ
ք. Էր ըդ զիմիառնիցուք
Հի ուլծ ուս կայմ պատկեր
ս որ և պատվի ի բր և զած
և զիոցէ պարտէ ըկիրպա
գէլ վերոյ ասցեալ կոող:

Դ. այժմս պարզաբանեա
զառ լին բաժին:

Ա. ամ կամիցի ընդոսիմք
զնայ ու պ որէ ճշմրիտ ամ
որ և ծանուցի գոր ծիութ
ամախն մէծու թիւն չո
րդ գորու թբ որէ. հաւ
ատն յուսն և սէքս և կր
օ ն ա վ ո ը ու թ ի
քան

per Deum quoque à serui-
tute cum peccati, tum dia-
boli liberati sumus; ideo id
in Ægyptia ac Pharaonica
seruitute adubratur, ex qua
populum Israëliticum forti-
ter eduxit Deus.

D. Explica mihi primum
præceptum.

M. Primum præceptum tria
complectitur. Primum est,
quod Deum pro Deo teneamur
agnoscere. Secundum,
quod nullam aliam rem pro
Deo debeamus adorare. Ter-
tium est, quod non debeamus
nobis idola fabricari, id est,
statuas aut imagines, ut eas
tum pro Dijs habeamus, tum
adoremus.

D. Explica partem primam.

M. Deus pro eo haberi
vult, quod est, nimirum ve-
ro Deo; quod tum fit, quan-
do homo in quatuor se vir-
tutibus Maiestatem diuinam
contingentibus exercet, id est,
in fide, spe, charitate, ac
religione. Qui

credit in Deum, agnoscit Deum pro Deo, id est, pro summa veritate, in quo hæretici delinquunt, qui in illum non credunt. Qui sperat in Deum, ille Deum pro Deo agnoscit, quem pro fidelissimo, misericordissimo, ac potentissimo habet; & confidit quod in omnibus ei necessitatibus, & velit & possit adiumento esse. In quo peccant illi, qui desperant de misericordia Dei, aut in hominem magis quam in Deum sperant, aut certe homini perinde, ut Deo, confidunt. Qui diligit Deum super omnia, Deum utique pro Deo habet, id est, pro summo bono agnoscit. In quo peccat graviter, qui quolibet creaturam, aut præ Deo, aut æqualiter Deo diligunt; gravius verò, qui odio Deum habent. Denique qui Deum summa cum reuerentia adorant, (vtri nos hoc ipsa religionis virtus edocet,) ille Deum pro eo habet; quia

ՃԺԺ

քանզի որ համայն յաճ ընդոսի զնայ որէ ճշմր իտ տէրև ած և ունի զնայ իվերոյ քան զամ ճշմրտութի իսկ այսոյ մէ ղանչէն հերցուածող ք ղի ոչ համ տան քէորք պատկէն զած ընդոսի զնայի բրբև տէրև ած քանզի ընդ ունին ամէ նակ. արող հմ տարիմև գգած և ոյվ ոյք խորհի էթէ կարողէ և կամի օգ նէլ յամ նէղութիս մէր արդ ի յայս բանս մէջն չէն այսոքիկ որք յոսն ատին յողորմութէ այ կամ յուսան իմրդիքև ոչ յամ կամ աս չափ ի մրդիքոյ յամ և ոյվ ոյք որ սիրէ զամ իվերոյ քան զամ ինչս ընդ. ոսի զած իբրբև զտէր զիբն դոսի ոպ զլրաշալի բբ ութի և ի յայս բնս մէջն չէն ասոքի կորք սիրեն ըստէղծուածս առվել քան զտէղծողն էից կմ համ որ այ ևս խռաւել մէ ղանչէն այսոք իկորք հաչո

Հակոբէս զաժ իսկ իմէ զը
ն ոյվոյք երկիրացսնայ
մէծաւ հարկիւ ու պուզոյ
նէ մեզ զգորով իբր իրոյ
որով թէ զի ախս քիւ ըն
գունին զաժ ու պուզոյ քա
ն զի ընդունին զսայ ըսկիւ
քնամ քոյից և ըստեղծ
ողամէ իցարի յայս քա
նամէզն ճէս այս քիւ որ
քոյստ զէնգանովսն և
գէկէ զէգիւ և զքաւն
այս և զստակ որք պտլէ
նդմէ իբր ու պուզոյ կմէ զնր
րայ:

Դ. ճանոյ ինձ զերկրագծ
ին պատգմցն:

Ա. Երկրորդ բաժնիս կամի
աժ և հրամայէ որ ոչ ըն
գունիմք իբրա ըստեղծ
էալս ու պուզոյ և ի յայս
մէղան ճէս նայինս և
թնաք զի ոչ ճնաճին
դժբերիտն աժ ունին
և երկիրացսնայ ըստեղ
ծուածոցիբր և այ զը
էգակս զյուսին և զմէն
էալ մրդիք նոնալեւ մէ
զնէն գիովք և կնր
գըք և ոյք չարիս գործ
էն

Deum principium, aucto-
remque omnium agnoscit.
In quo peccant, aut qui
modicè Deum, & res illi
consecratas respiciunt; ut
sunt in templa, vasa sacra,
Sacerdotes, & familia; &
omnes illi, qui Deo magis
homines, aut illi æqualiter
honorant.

D. Declara mihi alteram
illius præcepti partem.

M. In altera parte Deus
vult ac præcipit, ne ullam
rem creatam Deo loco ha-
beamus. In quo olim Gen-
tiles deliquerunt, qui non
cognoscèntes verum Deum,
pro vero Deo creaturas va-
rias, ut Solem, Lunam, a-
liosque defunctos homi-
nes agnouerunt & adora-
uerunt. In eodem peccant,
fascinatores & lamæ: item
magi omnes, diuinatores
& necromantici, qui dia-
bolo infernali eum hono-
rem deferunt, quem Deo
deferre debuissent. Immo
plerique illorum habent
& adorant illum pro suo

Deo, illiusque adminiculo
de futuris certo diuinare,
aut absconditos thesauros
inuenire, aut inooncellas
voluntates perficere, se posse
sperant. Quia verò diabo-
lus capitalis hostis est hu-
mani generis, ideo hos ho-
mines miseros decipit, atq;
mani spe lactatos in varia
peccata impellit, ac deniq;
animam eorum perdit, &
etiam non raro corpus.

D. Declara mihi tertiam
partem.

M. In tertia parte præcipit
Deus, vt non modò non te-
neamus rem aliquam crea-
tam pro Deo, vti dictum est;
sed multo minus ne forme-
mus; sculpamusque rem ali-
quã, quam pro Deo habea-
mus & adoremus: in quo
gẽtiles peccarunt, qui adeo
taci fuerunt, vt fabricarent
sibi idola ex auro, argento,
ligno, marmore ac lapidib⁹,
sibi que persuaderent illa
Deos suos esse; maxime cù
à dæmonibus infernalibus,

Հիւս

էն հրեայոց քանոնի որ
ք բոլորն ալ տախտի
էր և ալ ք պաշտէն իւ-
րեւ զած և քով զհր ծե-
ն իմանլ զգալոցն և գրտ
անել զանաւ կմզ ք քնգ
ուի իուրեանց կտրել զի
ահւոր թընամիէ տտա
յն աղգիւ միւլն և մոլոր
եցուցն զ իմի միւլի ք ու
ախ յոսովմէղ նչէն և ի
վերջն կորոսն էն զհոգե-
ան զմիւ իւրս:

Դ. Տասնոյ զէրորդ բծին:

Ա. Երկր բաժին հըրման
ած ոչմիսն ոչընդ փսել
իբրեւ զած իբրս իւրմ
նէ ստեղծէս ուլ ասք
բց ալ ևս ոչ առնել իրս
ոչնել և պաշտել իբրեւ
զած որով մէկն չէին կե-
թսուք որք կորցել էին
առնելով կուրս արծ
թէղէնս կմուկել քսաի
տէղէնս քարեղէնս և
ծնոցսէին թէնս քին քե
նամք քանգի մրտանէր
տտաախ իսոյքին և շար
ծէին խօսելով և անպէս
առնելով Երկիր ազանէ
ծգ իս

Q

իսկ անոցս ինչո՞ւն և
քահանայի սրբաբանութեան ոչ
կամ ինչ քահանայի ամէն էլ
ինչո՞ւն էլ զհամս ինչո՞ւն և
զմահոյ մահուն ինչո՞ւն և
այլ բազում և այլ և այլ
տանջանալ քրտ գրքոյ
ցո պոգնի:

Դ. Էս այլ ինչ խոր, որդի յայս
պատգամս:

Ա. այս պատգամս ընդհանր
անայ մէջ է թէ ոչ քահանայ
ալ ի պատգամս պատգամ
հասցաւ և մէջ խաչստման
ւնըս անոցիկ որք պէ
էս քահանայի երբ Էս ած զ
պատգամս անոցս անոցս
բանս. Էս Էմ նման ընդ
ած. զի տանջմանս անոցս
զանոցիկ որք ոչ սիրէս
զիս այլ հասոցից յորդ
ոց յորդիս մինչև իջորդ
ծրնունդ և բարիս և
Էմ անոցիկ որք սիրէս
զիս մինչև ինչ ազիւնս
արդ իմացարուք զի տէր
մէր ասէ թէ հաստան
ոտամ զի գիտնցուք թէ
կարող է մէջ պէտքստմ
Է քահանայի և ած և տէր
statia & equitatis ducitur,

subinde insidere cuiusmodi
simulacra cerneret, & loqui
ex iisdem, etque mouere:
quibus insuper sacrificia sua
obtulcrunt, & seruierunt.
Quia verò sancti Martyres
id facere despexerunt, ideo
eosdem gravissimis tormen-
tis excarnificatos morte
multarunt.

D. Estne aliud quippiam
residuum in hoc præcepto?

M. Immo est, quia Deus
præuaricatori eius gravissi-
mam pœnam intentat; ob-
servatori verò præmiû pro-
mittit. Posteaquam enim
præceptum hoc dedisset; ad-
iungit Deus: Ego sum Deus
fortis, zelotes, vindicâs pec-
cata patrum in filios, in ter-
tiam & quartam generatio-
nem eorû qui oderant me:
& faciens misericordiam in
millia his, qui diligunt me,
& custodiunt præcepta mea.
Hic aduertendum est, Deum
se zelosum Deum esse dice-
re qui seuerissimè puniat,
quia zelo honoris sui, iu-
ac propterea ferre nequeat

զորոյք

impicitate & iustitiā. Quod
cōtra illos est, qui adeo pec-
cant continuo, vitāque in
voluptatibus impiē trans-
mittunt, ac si nihil eos cura-
ret Deus. Attamen videbis
Deum curare illa, & suo tē-
pore id monstraturum esse.

D. Quare præuaricatorem
Deus in tertiā generationē
punire vult, & observatōrē in
mille generationes diligere?

M. In quartā generatio-
nem vsque punit Deus, quia
licet homo diu in viuis ma-
neat, non tamen nisi filiorū
suorum nepotes, aut nepo-
tum nepotes videbit. & ideo
non nisi in eos posteros vult
Deus vindictā descendere,
quos vita sua peccator po-
test attingere. E cōtrario ve-
rō bene operatibus non mo-
dō non in tertiā aut quartā
generationem bonitatem
suam exhibet, sed eandem
in millesimā generatio-
nem vsque, se extensurū pro-
mittit, si tam diu viuerent.
Quia Dominus noster pro-

ճիգ
ըրկոյք կամիմե՞ծ պէսս
տո՞ Եւ նիւնձի միս սրաւ
վոյ իւրոյ Եւ միս իրաւ
անց Եւ արդ արուէն ոչ
ընդունի զնէնգութի Եւ զա
նողորմութի որէնդէմ նց
ին որք միշտ մէղնէ Եւ
կախ ուրի ութք ոպ թէ
ած ոչ տէննէ այլի մցիր
որ ած ծածկգէտ Եւ Կա
տուցնէի ուաքն նչ իւր
իծամոյ:

Դ. մնէր պատժէ ած զգ
արագործս միւնէն իչոր
ծընունդ Եւ ապ մըցրս
այնոցիկ որք բարիս գո
րծէն միւնէի ազգն:

Ա. ած պատժէ զչարագ
ործըս միւնէի չորրէ ծը
նունգըս գի ոչ ոյք ապ
ըրի ապէլ քանթէ տէ
նէլ զորդիս որոնց իո
ւրէանց Եւ ըզնսին կամի
պատժէլ զորս անք իո
րովք չարագործս կար
իցէ տեսանէլ իսկ բար
Եւ գործն ած յաճն Եւ
ոչ միան միւնէիչորդ ծը
նունգըս այլմիւն իո Եւ
Եւ գիտէր մէր ապալէլ

Q 11

հաճի իմ ընտանոցս թի
քան թէ ի պատժել քան զի
զմ ընտանոցս ըստ ունի վս
բաթուհի իտրոյ և յաւժ
արկնի վառնէ թոյ զպատ
ժելն առնէ վս մէկն մէ
թոյ և յաւկնիս նէ նէղել
իշահեցմէրոյ:

Դ. վստր յառջին պատգ
ամս միտն ասի վս պատ
ժոց և վարդուց գործոց
հատուցմանց:

Ա. վստր այս նախնիս
գմս և առ վել պիտոյ քան
զամ և անուիլ քան զի
անջին և գործիս ասի իմ
սխաւք և ս վստր ամէսէ
ցոյս:

Դ. կարծեմ և ցանգամիմ
նալ էթէ իցէ հակոնայկ
այս պտգամիս պատիւ և
էրկրպագութի գոր ունեմ
ք սթց և մտանց նցին և
պատկերցն էրկրպագ ան
էղով զի ըստալմէ նց ծո
նդր կրկնեմք և աղ աւ
թըս մատուցանեմք որպ
էս պոսեմքայ:

Ա. շարսընցեայ այ սթ էկ
էղեցին կառավրեալի հո
գոյս

nior in premium quam in
poenam est; & quia remune-
ratio ab illius bonitate fluit,
ideo in ea complacet sibi:
punitio autē quia peccato-
rum nostrorum merces est,
ideo coactē illam facit, no-
stra nimirum malitia impul-
sus.

D. Quare minx illæ, ac pro-
missa diuina primo dunta-
xat præcepto appenduntur?

M. Quia hoc principale
mandatum est, & grauissi-
mum inter omnia; & quod
de illo dicitur, id de cæteris
omnibus potest intelligi.

D. Quæro ex vobis, an ne
contrarius præcepto huic
diuino honor ille sit, quem
sanctis eorumque reliquijs,
ac denique imaginibus ex-
hibemus; quia apparet nos
omnia illa adorare, quando-
quidem genua coram illis
flectimus, orationique, vti
coram Deo, insistimus?

M. Sancta Ecclesia sponsa
Dei est, illiusque Spiritus

D. Quid verò de Reliquijs
Sanctorum dicemus, nihil
sentientibus, ad quos nihilo

Դ. Վստանաց զիսն անսոյք
որք ոչ լրեսն բրնան է
տուալի աղցեն ծոռիբ
կրկնէմք է աղանթ
ըս մատոցնէմք:

Digitized by Google

Եւ յայնպէս քի վստայակոց
 աշխարհէն քանցի պտ
 հէրք, ինչ կ'ած ամօրնս
 սրգ որ ընդդռնիմք զանս
 իբրեւ զածս այլէսոց
 կարեմք կոչել կուտքս
 որպէս էին հէթնոսքյլ
 ընդդռնիմք զպապակէրս
 սրգ որք իմիտրպ ճոգէն
 զտնէ Էլզած ամբոն Է
 gentiliūm : sed solū imagines sū

1224
M. Ne quisquam preces, ad reliquias, quas fecimus sentias expertes esse, fundimus; sed ideo illas habemus, quia sanctorum illarum animarum instrumenta fuerunt, quibus illæ præclara virtutum opera pro gloria vite æternæ ediderunt, & suo tempore viua ac gloriosa corpora existēt: nunc, verò præciosa pignora sunt amoris, quem erga nos gesserunt, & etiamnum gerunt Sancti. Et ideo etiam nos ante reliquias Sanctorum preces fundimus, orantes illos per sanctissima illa pignora, quæ tenemus, ut suo auxilio se nostri memores esse ostendant, uti nos honore impenso illorum memores sumus.

D. Annon idem de imaginibus dici poterit?

M. Sic est: quia imagines
Domini nostri, D. Virginis
& Sanctorum non sunt eius-
modi, vt à nobis pro diis
habeantur: quamobrem neq;
idola vocari queunt, vt illa
nt, quæ memores nos reddat.

ԳԻՐԿ

Dominum nostrum, D. Virginis
ac Sanctorum. Item libentius
locus sine illis, qui logete ne-
sciunt, quia ex illis multa my-
stera Catholicae fidei con-
discunt, ut & vitam ac mor-
tem plurimorum Sanctorum.
Et honor sane, quae illis de-
ferimus, non inde est, quod
imagines sunt ex charta, pli-
gno, marmore, aliocum me-
tallo formatae, & exornatae
coloribus; sed quia Domi-
num nostrum, D. Virginem,
aliique Sanctos repraesent-
ant. Scimus enim imagines &
vitae & sensus expertes esse,
cō quod manuatio hominu
labore sint fabricatae, cuius
etiam intuitu nihil ab eis pe-
timus, sed ideo tantum ante
cas oramus, quia Dominum
nostrum, D. Virginem alios-
que Sanctos repraesentant.

D. Si reliquiae & imagi-
nes Sanctorum sensus icti-
pertes sunt, quare ergo tot
ac tanta miracula in gratiam
illorum, qui se illis com-
mendant, fiunt?

M. Omnia illa miracula Deus facit, sed saepe per intercessionem

quorundam Sanctorum, qui
intercedunt pro nobis. Et
quoniam quodlibet Sanctorum
est, qui per suam vitam ac mor-
tem plurimorum Sanctorum
honoratur, quod illis de-
ferimus, non inde est, quod
imagines sunt ex charta, pli-
gno, marmore, aliocum me-
tallo formatae, & exornatae
coloribus; sed quia Domi-
num nostrum, D. Virginem,
aliique Sanctos repraesent-
ant. Scimus enim imagines &
vitae & sensus expertes esse,
cō quod manuatio hominu
labore sint fabricatae, cuius
etiam intuitu nihil ab eis pe-
timus, sed ideo tantum ante
cas oramus, quia Dominum
nostrum, D. Virginem alios-
que Sanctos repraesentant.

& Spiritus in specie colum-
bæ, Angeli verò in forma
iuuenis alati, cùm Deus &
Angeli spiritus sint, nec fi-
guram corporale habeant,
quæ à pictoribus, vti alio-
rum hominum, depingi
queat.

M. Quando Deus Pater
instar senis depingitur, Spi-
ritus sanctus verò instar co-
lumbæ, & Angeli instar ala-
ti iuuenis; non ideò quod
reuera tales sint, pinguntur;
(dictum enim à nobis est
esse spiritus corporis exper-
tes) sed in illa specie ideò
pinguntur, quia in ea sæ-
pius apparuerunt homini-
bus. Et quidem Deus Pa-
ter instar senis, quia in vi-
sione talis Danieli Proph.
apparuit; & Spiritus sanctus
in specie columbæ pingitur,
quia in tali forma super
Christum baptizatum à S.
Ioanne Bapt. reuiuiscisse vi-
sus est; Angeli deniq; in for-
ma iuuenis, quia multoties

ՃԻԹ

վոր եւ զհոգիս սբիւրը ը-
ւէ զաւան եւ զհրրէշտակ
ըսիւրըրէւ զթիւնոր հրի
տարրըս երբ գիտեմք որ
ած եւ հրեշտակ հրրէշտակ
հոգիք եւ ոչ ունինմք
մեկէնս պատկ երբս ու
ունենմք:

Երբ տրպագրրէս ի
ած իւրմանութի ծեր մե-
րոյ եւ զհոգիս սբիւս ըման
ուսիւս զիւնոր եւ զհրրէշ-
տակ հրիւտարգս ոչ կարեն
տրպագրրել զբնական կե-
րպարսցին ու պայտ թի-
հրրէշտակ մանմքին հոգ-
իք եւ յլ տրպագրրէս աս
կերպ իւրն գորհրրէմ եր-
է եղն մորկան եւ ասպ-
էս զհայրն ած տրպա-
գրէս ու պայտ ծեր քան
զիւնոս կերպիւս երեւե-
ցվ զանիւ մրգարէին եւ
հոգեւոր իւրմանութի
աղմսոյ իւրման կերպ իւրն
յատնեցվ յով նոյ իմր-
քի ի յորդանասիւս զհր-
էշտակս առնեն իկ երպ-
էս ի տնոր ի զիւրմ
ծէ մագան

R

տեսանալ այնպէս էրեւե
ցն այլեւս իմացիր որ ըզմ
ինչոյ տրպագրեն ծնո
ւցնելով ոչ թէ զբնական
տիպարս նցին այլ զգոծ
ըս և զնէրործութի զոր
առնեն տեսանալ առնեն
զհամարնս իբրեւ զկին
մի որ ունի ի ձեռնս իուր
խայչ և սրկի իսկ զսէր
ըն նոյնպէս որ ունի ըզ
ում որդիս յայլ և յաւ
էայկ արդ ճշմարիտ գի
տեմքոր սէրըս և համար
քըն զօրութի քէն և ոչ
կանայք այնպէս ևս այ
սի թէ տրպագրեն զհր
ած ինքնանութի ծէրո
զի ծնիցաւք որի իկն
ոցունց և յաւիտէնց և
նայի քան զամբստեզ
ծուածըս իսկ զհոգին
սբ որ առնեն իմանալի
ազմնոյ աւրինկէ միա
մըտութե յբրուէ և սբ
ութե որք իկողոյս սբո
գործին իմեզ արդ զհր
չոկս առնեն էրիտս ըդ
քանց ի էս գեղեցիկ և զը
մարթ և առնեն թէմն
conferant, quo Deus illos destinaverit, vt & in vestimētis albis,

apparuerunt in illa forma. Insuper & hoc aduertendū est, multa alia quidē depin-
gi; non quod in setalia sint, sed quod eiusmodi proprie-
tatem habeant, aut similes speciei suæ effectus operen-
tur. Quemadmodum Fidei virtuti vultus gestamēque fœminæ tribuitur, calicem manu tenentis: item chari-
tati circumcirca filiorū ag-
men; cum tamen eas, non mulieres, sed virtutes esse, notissimū sit. Cui congruē-
ter dici potest, Deum Patrē in forma senis depictū esse; vt doceamur illū antiquissi-
mum esse, id est, æternū, om-
nibusque rebus creatis prio-
rem: Spiritum autem san-
ctum, in columbæ specie, vt dona illa, quæ in nobis Spi-
ritus S. operari solet, videli-
cet, innocentia, puritas ac sanctitas, indicetur. Angeli denique in specie iuuenis pinguntur, quia semper for-
mosi, vegetique sunt; item alati, vt quāto cyus sese illō

ըրս

stolisq; sacris visi sunt, quia
puri ac innocentes sunt, di-
uinæq; Maiestatis ministri.

EXPLICATIO
secundi Præcepti.

D. **R**ogrediamur
nunc ad alterum
præceptum, quid
significat: Non assumes no-
men Dñi Dei tui in vanum?
M. In hoc præcepto agi-
tur de honore & inhonora-
tione, quæ in Deum verbis
deferimus; præcipitur nâque
honor, & inhonoratio pro-
hibetur. Vnde diuidi in qua-
tuor partes præceptum hoc
potest, quia quatuor itidem
modis honoratur Deus ver-
bis, & quatuor inhonora-
tur. Primò quidem honora-
tur verbis Deus, cum ex affe-
ctu charitatis nomen eius
eloquimur; inhonoratur ve-
rò, cum illud ipsum nomē in
vanū assumitur. Secundo ho-
noratur iuramento, & inho-
noratur periurio. Tertio vo-
torū nuncupatione hono-
ratur, & eorundem violatione inhonoratur. Quarto denique

ՏԻՎ
որս քանզի էն արաքըն
թցք ուրեւ չճիած ըսպի
տկ հնդերձոյ քսբ որով
զիմքոր պատնէքէն:
պարզաբանութի երկրորդ պա-
տգամին:

Տ. **Ս**երանի յերկրդ
պատգամն. միո
ւսան համբիր
դնունտնացքոյ
պ. յայս պատգամս ասի իմս
պատվոյ և անըգանցն
զոր այլունէն այլ բանիւ քա-
նզի հըրման զպատիւ և հը-
րծրէ զանաւ ըգանս և բծ-
նի պատգամս այս չորդմսո
նս քանզի չըրկէրպիւ պա-
տվի և անը գի անունայ
բանիւ նիւ պատվի ած մի
չտ անու ածելով ներգոր
ծւծ բ սիրոյ և անըգի ըն-
դվյր անուանելով. երկր
դպ տվի ուղիղ երգըմսո
ւծ էամբ և անարգի սուտ
երդ մնգանցուծէ այմբ
երրդ պատվի ուխտդ ըո-
ւր և անըգի ուխտդ ըթ-
ոծ լինելով. չորորդ պա-
տվի գոյվելով կոչել յօգ-
ն զվծի ուն և անարգ

R ij

գի արհայմարհէլով և և
յհոյէլով զտէրած Կէսդա
սի:

Դ. պարզաբնէայ զառաջ
իւ մայսրն:

Ա. անվանել զած և զած
ամբրն և զսբա միամա ու
թ Բ Բարիոքէ և զայր քան
գի այսոքիկ որք մէծա
պէս սիրէս զած մի շտ յիշ
էս և խօսիս վ Կ զէրմէռա
հոգու Գորուն ին հէրգոծ
ուր ուր տէ անէւքիգիր
ըս սբապող ոսիյորիս միշտ
յարծմ յիշէ զանուն ի քի
վ մն զիսքն պողոսանէր
բգ քախիւարս խուր և
բէր անուվէս խօսէր . արշ
էս այլոյք որ վ ս չայր բնո
ւթէ էրբ բրկնայն կի
ծ զըր առնէս զայլոքո
անց խորհէլոյ ցոցէալն
անվնէս զանուն այ կի
զսբոց գի ոչ խորհէն և
այսէ չայր քանգի արշ
մարկէն զսբ անուն այ
գորև աւրի նակաւ ծա
հուղից քէղ որ ոչ է պա
տշաճի ուր թէ յիք ինի

innocatione ac laude hono-
ratur, & blasphemia ac ma-
ledictione in honorem.

D. Explica mihi partē pri-
mam.

M. Nomen Dei, quemad-
modum & nomen B. Ma-
riæ Virginis, & Sanctorum
simpliciter nominatum, po-
test & benè & malè usurpa-
ri: quandoquidem illi, qui
impensius Deū diligūt, fre-
quentissimè recordatur Dei,
& de eo loquūtur, quod ex
magna deuotione illos fa-
cere & affectu in Episto. S.
Pauli videre est, in quibus
identidē videtur ac legitur
nomen D. N. Iesu Christi;
quia eo modo in corde
gestauit illud S. Paulus, quo
ore ac scriptis idē circūtulit.
Sunt tamen & alij, qui ex
mala consuetudine, quando
vel irati sunt, vel iocantur,
Dei nomen aut sancti ali-
cuius temere proijciunt, eo
quod aliud nihil eis in mē-
te veniat. Qui malè faciunt,
quia sanctissimum nomen

Dei pedibus proculcanti.
Quod exemplo tametsi dis-
simili declarari potest, tan-
tundem enim esset, ac si
quis pretiosam vestem ha-
bens, eam ybiliber, ac sem-
per citra ullum respectum
per humum traheret.

D. Nunc ad alteram partē
de Iuramento agentem gra-
dum fac.

M. Iuramentū nihil est a-
liud, quā inuocare Deum in
testimoniū veritatis: sed ta-
mē vt benē fiat, tria adiu-
gi necesse est; Veritatē scili-
cet, Iustitiam & Iudiciū:
quēadmodū Deus ipse per
os Ieremiæ Prophætæ nos
docuit. (Ierem. 4.) Et vti iu-
ramento, quod cum debitis
circūstantijs præstatur, ho-
noratur Deus, protestando
illum videre omnia, summē
veracem atq; acerrimū ve-
ritatis defensorē esse. Sic
quoq; ē contrariō valdē in-
honoratur Deus, si quis iu-
ramentū sine veritate, sine
iustitia, sine iudicio faciat.

Quoniam qui sic iurat, ostēdit, vel Deum non esse consciū sui

ՃԼԳ

ցի հատուկ քննութիւն մէծագ ին
րս և զսայաճեալսն մէղ
խաւաքսիցի և յաճեալսն
Ժամատակիւ ոչ բընաւ
ամէսեւին աչա առնիցէ
սըմայ:

Յ արդարեւ քննայ զհրկ
մասնս որի վայսրն էր զը
մասն և հրդ մեզնցու:

Այ. այսէ երդումն զի ոյք
կոյէ զաժ վրկայս վսն
Ճըմբտութեայ և զի բըն
ոյք առնի սարտնս և
հրիսիրս Ճըմբտութեաւ
ոսրս և արգարի ոյ ուսո
ցսն մեղսոսինս բընաժ
բերանօք հրէմիայ մեղա
քէն արգթեալսն և զհրդ
ումնս բառ հարկի պատշա
ճի պատկէս զաժ և հստո
էս թէ աժ տեսստէ զաժ
իսցս և հառւիլ և Ճըմբտ
և օգնալսն Ճըմբտութե
ասպէս հակոյ սրմիս մէ
ծապէս անարգէս զսոս
աժ երբ սոս և հրդ ըսոս
առնսց իրիսց և արդ
արգթէս քայսգի որք
այս պէս հրդ բնունս

R iiij

յատրնէս թէ ած ոչ գիտի
և ոչ տէմնէ զանի:

Դ. առմէլ պարզաբնէայ
է թէ որպիսի պայտէ հրդ
ընուլ ճըշմարտ:

Ա. վս ճըշմարտ հրդմն
պարտէ մրդոյ որոչ Դս տա
տէ հրդմն զայնոս իկ որ
ինքն չըգիտէ որ ճշ գըր
իտ ճշմարտ է և միհ ստա
տէր հրդմն թէ ոչ իցէ
հարկվոր պէտս այրդ հր
դմն սագսնցու թէ այմ
մէծապէս մէղ անցէ Լայո
քիկ որք զգ ործըն Դստ
ատէն էրդմն գործս գի
տէ որստ տէ կմ ոչգիտէ
գիրաւն և առմէլ որք
խօստանս հրդ մն զայնզո
րոչ կամին առնէլ:

Դ. վս հր ասի պարտէ արդար
ու թ բ հրդընուլ:

Ա. այսպէս ասի թէ ոչ է
պարտ մրդոյ հրդ մն
խօստանալ առէլ զայն
որ չէ հրկվոր արդըն
վս որոյ մէծապէս մէղ
նչէն այնոքիկ որք հրդ
մն խօստանա Դստ
ցնէլ

negotij, vel certe mendacij
aut iniquitatis patronū esse.

D. Declara mihi magis in
particulari, quid significet
cum veritate iurare?

M. Qui volet iurare cum
veritate, opus est, vt nihil
aliud iuramento asseueret,
quàm sciat verum esse; nec
quippiam iurando promit-
tat, quod adimplere nolit.
Vnde periuri sunt, peccant-
que grauissimè, qui cum iu-
ramento illud affirmant ve-
rum esse, quod sciunt esse
falsum, aut certè nesciunt
nū verū sit; illiq; similiter,
qui cum iuramento quid
promittunt, quod tamen
adimplere in animo non
habent.

D. Quid est cum iustitia
iurare?

M. Tantundem est, ac
promittere quæpiam ali-
quid cum iuramento se fa-
cturum, quod iustum est,
ac licitum. Et ideo pec-
cant grauissimè, qui cum
iuramento iniurias illatas
se vindicatueros promittunt,

aut facturos aliquid, quod Deo displiceat; quia tales eiusmodi promissis stare non debent, & ne quidem in minimo hominibus per talia promissa obligati manent. Cuius ratio est, quia ad malum faciendum obligatur nemo; quippe cum leges diuinæ ad id non faciendum nos obligent.

D. Quid est iurare cum iudicio?

M. Tantundem est, ac iurare cum prudentia ac maturitate, considerando inconueniens esse in testimoniū aduocare D E V M ad res necessarias nec magni momenti; & id quidem cum timore magno ac reuerentia. Vnde hic peccant, qui in qualibet re parua, item inter ioca, ac facetias iuramenta effutiunt. Qui verò ex mala consuetudine iurāt frequentius, facili negotio iuramentū falsum incurrunt, quod vnū ex peccatis maximis est, quæ fieri possunt. Vnde quemadmodum Dominus noster in Evangelio, ita quoque S. Iacobus in sua Epistola prohibet, ne omnino citra necessitatem iuremus.

ՃԼԷ

ցանկել չայր փոխանակչայ
րի կմանսել առվել չայր
խնջրս որոչ հաճի ած զորս
ոչեպարտ բրնաւ ամէն
էվին առնել կմ թօստանալ
քանզի ոչում էք չրկէչա
յրոնսել զի օրէն քսայչ հր
մնէ:

Դ. վսէր ասի իրաւամբ պա
րտէհրդ ընուլ:

Ա. այսպէս է զի ինքորդ իտ
ու թ բւ խոհէ մու թ բ խոր
հէլ թէ ոչե պարտ կո չէլ
զած վրկայսէ թէ ոչ վս
մէծ և հրկաւոր պիտոյից
մէծաւ երկողիւ և խանար
հու թ բ. և այս վիկ մէզա
նչէն այսոքիկ որում սակ
աւ իրցծիծ զի նկայի պա
ռնել լով էրդ ընտնտր քայս
չայր բրնու թ բ միշտ էրդ
ընոյս դիուրաւ առնէն զէ
րդ ըմսգնցու թի որ է մէծ
մէղք ոպ հրմնէտէր մէր
յս քս իսբ ամէնտրս ին
և սբ յակոր իգերըս իուր
պատվիրէ ամէն էվին մի
էրդնուլ և սբ ք յատնէն
ը զ պ ա տ Ճ ա ո ն

Այս անորիկ զի գէրդումն
ընգաւ յան վսթէրէ վաւոր
լթէ մորդեան հալթէ զըճի
աան հզ տիցն էրդ ոմնէ
քան զի մորդիք մի մէսնց
ոչ հիւտան վսորոյ առնի
էրդըմնութի նպրնդոսի
մք վս առող լոթէ ըզդ
էրդս զորոս յարթ մոչ ընդ
ունիմք այնպէս պարտէ
նսել միէրդըմնուլ ամէսէ
վիս:

Դ. յարսեայ զէրդ մնրն
պարտմիս որն վս հիւտ
ոց և ոխադրոմ լիսելոյ:
Ա. խոստմունք էնայ ոխ
արս առնել որն էն բար
իւ հաճոյք այ այլ ևս
էրիւ իրդս իմցիւր նայիս
թէ ինխորք էն խօստմո
ւնք հոգեւորք զորս չէ
պարտ էրկմըմութք կի
ցնգութք առնել ոխտս
այլ պայրտէ խօստմալ
խտակ բառիւ բէրնոյ
կիմիտրոյց սրտն յետոյ
պարտէ խորհել որ զա
յս խօստմոսն առնի ընդ
այ որոյ էն բընկն ուխ
տք և էրբ լըսեսորք
թէ առն

Cuius rationem, Sancti as-
signant, quia iuramentum
ad infirmam hominum fi-
dem adiutandam inuentum
est, & quia vnus homo dif-
ficillime alteri credit. Quare
iuramento vt medicina v-
tendum, quæ non sæpè re-
sumenda est, sed quàm fieri
potest, rarissime.

D. Declara mihi tertiam
partem præcepti huius de
votis tractantem.

M. Votum est promissio
Deo facta de re bona & di-
uinæ suæ Majestati grata.
Vbi tria tibi considerata
occurrunt. Primum est, quod
votum sit promissio. Vnde
ad edendum votum non
sufficit solum propositum,
& multo minus desiderium
faciendi aliquid; sed expres-
sa etiam promissio neces-
saria est, aut ore, aut ad mi-
nimum corde facta. Alterum
est, vt votum hoc Deo nun-
cupetur, in quæ propriissi-
mè vota

vota tendunt. Quando ergo dicitur D. Virgini, aut huic, siue illi Sancto, aliquod votū factum esse; intellige, vota illa principaliter Deo facta esse, ad honorem tamen B. Mariæ Virginis, aut huius aut illius Sancti, in quibus Deus modo peculiari, & longe excellentiori quàm in reliquis creaturis habitat. Quare votū sancto alicui factum, nihil est aliud, quàm promissio Deo facta, ad honorandam memoriam illius Sancti aliqua cum oblatione destinata, quod est ipsum Deum in Sancto suo honorare. Tertium est, votum non posse fieri nisi super re aliqua bona, ac grata Deo, vti virginitas est, voluntaria paupertas, & id genus alia. Quare qui votum super peccato admittendo facit, vel super opere aliquo ad cultū Dei non pertinente, vel certè bonum aliquod voueret, quod maiori bono impedimento esset, vti que diuinæ suæ Majestati

XLI

առնէն ուխտս ամսն
 րն և սբօց իմցիր որոյն
 ուխտքն զոր ար րին բն
 ալն այ է իպատիւ ամ
 ամօրն և սբօցյորս ամ
 բնակի ուխտքնայն յար
 կրս իուրվէրնայն քան
 թէ յայլ ստեղծուածս
 արդ քանզի ուխտքսբօց
 էն խօստմնս ք զոր առն
 էն այ իպատիւ յիշտկի
 սբօց զորն ճայէն որ է
 իփառնսն որն այ որ էի
 սբս իմւր . էրրդ արտէ
 իմանալ որ զոխտս ունի
 իբարիոք գործող իՅՃ
 ոյն այ ու պ որէ սբ կոստ
 լծի կմլոր աղքատութ
 և զսբ կնգանդութիւն
 նմանեաց սոցին քանզի
 էէ պատր խօստմնալ
 մէղս գործելոյ կամ այլ
 արհիւրս առնելոյ որէ
 կամօքն այ այլք բարի
 ոյք իրս որև ընդիման
 մէծ մէծ բարեցող ի
 ամ անպիսի խօստմնս
 զի ոչ լինէր իպատիւ այ
 այլ յատար գնս և մէղն
 էնիդեմ այս էրկթդ . պ
 ծը տգայ
 S

տգայմիս այլ ևս մեծա
պէս մեղան չեն հակա
ռակ նոյն պատգայմիս
այս ոյքիկ ոյքք առնեն
ուխտս և ուխտադրոժ
է իսին շոտով չկտարել
քախզի ած հրամայի
սուրբ գիրս էթէ ոյքոր
ուխտս առնեն խօսամբ
ոչ էթէ միան զմտաւ ա
ծիցեն ըզ կատարելն
այլ մն յապայղ առնել
զխոստցեալ ուխտս :

Դ. յատնեայ ինչ զվէրջի
մասն որև պատմէ մսն
պատմող այլ և մտրգնց :

Ա. հրամայէ ած իվէրջին
մսն յէ կրորդ պատգմ
ին էթէ մի հայհոեր : ալ
գովէլ և բրեբանել զսբ
մտոյս այ իսկնախ մսն
գովլթէ ոչ գոյկարծիս
և յատնիէ որամ տորք
և բրիք իվէրուստեն իջ
եալ ի հօրէ լուսո զի ամ
գորցըք այլ իսեն յոսով
արդարութ և ողորմութ
և է հարկվոր որ ամէնա
նիւ գով ի և բրեբանի. Թ դ
մս հայհոյուէ պարտի
իմա

gratum non esset : ideoque
non honoraretur, sed in ho-
noratetur Deus, & in secun-
dum præceptum ab homine
peccaretur. Vt etiã gravi-
ter in hoc præceptum impin-
git, qui votum faciens, id non
adimpleat, quàm potest citis-
simè. Quia præcipit in Scri-
ptura Deus, vt voti nuncu-
pator, non modò volunta-
tem illius adimplendi ha-
beat, sed nec in eo reddendo
demoretur.

D. Declara mihi partem
vltimam, quæ de laude Dei
tractat, & blasphemia.

M. Præcepit in hac vltima
præcepti secundi parte Deus,
vt ne blasphemetur ipse, sed
magis vt ipsius Sanctum no-
men laudetur ac benedicatur.
Et primo quidem quantum
ad laudem attinet, nulla diffi-
cultas est, quando quidem
omne bonum a Deo proficif-
citur, omniâque ipsius ope-
ra plena sapientia sunt, iusti-
tia ac misericordia : rationa-
bile in primis est, vt in rebus

omnibus laudetur ac benedicatur: Quantum verò ad blasphemiam spectat, interest vestra scire Blasphemiam non esse aliud quàm iniuriam vel Deo secundum se, vel in Sanctis ei irrogatam. Cuius sex diuersa genera inuenire est. Primum est, quando id Deo tribuitur, quod illi non conuenit, vt v. g. quod cornua habeat, aut quid simile. Alterum, quando de Deo negatur id, quod illi conuenit; vt sunt, potentia, sapientia, iustitia, aut alia eius attributa: ac si diceret quis, Deum non posse hoc facere vel illud, aut non videre, aut certè iustum non esse. Tertium, quando Creaturæ tribuitur id, quod proprium est Dei: vt illi faciunt, qui dicunt, quod deus conscientius futurorū sit, aut vera miracula edere possit. Quartum est, quando quis maledicit Deo, aut Matri eius, aut aliis Sanctis. Quintum, quando nominatim aliqua membra Christi, aut Sanctorum

ՃԼԹ
 իմասալոր հայ հոյուրի
 արհմարհնք զորս բնի
 վառնի այսք և քրդի
 ան արգ վեց կերպիւ
 հայ հոյութի նախ երբ
 հայհոյէն զած ան սպ
 էլ բախիւ որ ոչ պայ
 տէի. էրրկդ զի երբ ոչ
 ընձաէն այ զայս որսըմ
 հայրկէ զաւրութի զի
 մտութի զարդութի
 և զայլ ամ մեծութիոյ
 ասի թէ ամ ոչ կայրէ
 առնել զամ կմ ոչ տէս
 նի կմ ոչ գոյ իմարդր
 ութի. էրրդ երբ որչն
 որհէն ըստեղծ ուծ ոցն
 զայս որբնէն այ է ոպ
 առնէն այսոքիկ որբաս
 էն թէստախէն զգալոց
 իրըս գիտի և առնի ճշմ
 ըիտ սքան չէլիս. չորդ
 երբ հիոյէն զած զած
 մայրն և զօր հիսդէրբ
 երբ անուանէն զանդմ
 ըս քիւ և զսքց մս արհմ
 արհէլոյ ոպ թէսոքին
 և սոսնէին կիրըս անգո
 սէլիս ոպ և մէնք վեցեր
 որդերբ անուանէն ըզ
 մնրն

S ij

մերն ինչ ի. ք. Եկամ իսր. ք.
 Դ. Ես այսպես էլ ոյ գնումայ
 որպէս առնէն այն ոյ. ք. իկ
 որ. ք. ասէն առաւապէլ իր
 ըս յաժ. Ե. ի. ք. ս. իսր. պէ
 տըրոս Ե. յայլ սրբս նոր
 ին որէ աւիակալութի
 սատանս այի ք. որ առնէն
 տըգիտութ. ք. չարաբը
 նութ. ք. մայրդէ. ք. թէր
 ահապ տութ. ք. :

Դ. յանգ. իմանալ թէոր
 ք. մէծ մեղքէն հոյի:

Կ. անչափէլի Ե. առաւապէլ
 մէծ քան զամբէղ ըս Ե.
 ղայս Ե. նոյնս ահաոր
 պահ ժըն գոր առնէին
 քանզի իհին զբէսս հոր
 մահ աժ. որ հաւոյնէ. ք.
 անյալ քարկոծ էսցիծ
 ողով ըրդէսէն այլ Ե. ըս
 օրէն. ք. քաղ. ք. մ. Ե. պա
 տոէ մահալ մ. ք. զհաւոյ
 իս Ե. ս. գորիգոր ասէ
 թէ մահոնի հինգամ
 ուէլէր հաւոյէլ զաժ.
 Ե. զինչ եղէլ արգէլէալ
 իհորէն մէնապ իգիցկս
 նոյն հորըն Ե. ասնաթս
 էրէ. Ե. ի. աւալ. Ե. ք. Ե. առ.
 զհոգի

assumuntur, perinde ac si il-
 lis adeò ignominiosa essent,
 quemadmodum nobis sunt.
 Sextum, si quæ partes Chri-
 sti, aut Sanctorum, ad illudè-
 dum ipsis nominentur : ut
 illi faciunt, qui per barbam
 Christi, aut D. Petri iurant ,
 aut quid simile, quod mali-
 tia demonis, & hominum
 iniquitas adinuenit.

D. Dic, amabo, mihi quàm
 graue peccatum blasphemia
 sit

M. Tama graue est, ut ferè
 omniũ sit grauissimũ : quod
 ex poena blasphemis præsti-
 tuta, colligi potest. In veteri
 namque Testamento præce-
 pit Deus, ut blasphemus illicò
 ab vniuerso populo lapida-
 rentur, vti quoque iura cini-
 lia blasphemos morte plec-
 tunt. Et D. Gregorius lib. 4.
 dialog. c. 18. scribit de quo-
 dam quinquenni puero, qui
 nò quod blasphemare didi-
 cisset, nec ideo à patre redar-
 gutus fuisset, in sinu patris ex-
 spirauit, cuius anima à dæ-

monib⁹ visibiliter apparētib⁹
in infernum deportata fuit ;
quod de nullo alio peccato
legitur. Quare homini cum
omni diligentia attendendū
est, ne adeo grauit^r diuinam
Maiestatem offendat. Et tan-
to facilius caueri peccatum
hoc poterit, quia nulla indo-
utilitas, aut delectatio colli-
gitur, qualis ex alijs quibus-
dam peccatis, sed solum dā-
num, quod solum ipsum nec
peccatum comportat. Quam-
vis homo peccato non de-
beat, tamen si eo utilitatem
quamlibet, ac voluptatem
conquirere posset.

EXPLICATIO

tertij Præcepti.

Riora dua præcepta
intellexi, nunc tertiū
mihi explica.

M. Tertium præceptum,
quod est sancti ficare Sabba-
tum, est aliquanto ab alijs
præceptis diuersum: Quia

Տխա
դէպքի նր և տարվիչո
ւր գրծոխոյց զորս ոչ
գոյ բնաւ գրրել լիսայլ
ինչ մեզ ց մտորոյ հակվ
որէ պատրաստիլ յաս
պիսի մեծ մեղցորէի մ
այ կենդանոյ քանզի
խուրապ կարիցէ ոյք պ
տրաստիլ այս մեծ մեղ
ցոյ երբ ինքմանէ ոչգո
բնաւ կենտուի կամ
օգտուի իոպ յայլ մեղց
այլ զպայտիծոյ միոյս
որ չարիքն ունի ընդ
իւր. երբ ոչ պարտն
աւ ամենային մեզ անչ
եւ թէպէտ և չարէսցէ
բարոյս կամ այլ և այլ
օգտաւ կմ կենտուի:
պարզաբանութի էրորդ պա
տգամին:

Դ. Ժմն լուաք զէ
նկրդ առ ին
պատգմքսած
մ ցանգամի
պարզաբանեալէ որդն
այ. էրորդ պատգամն որէ
սքեցէս զաւուր շաբ
թոյ. և զատել յամենէ
ցունց քանզի պատքիկ
որէ

որի զի հրկր ըդ անցել
պատգմն և է հր ըդ որի
հտեւի ամէնէքէան բը
նակայն քէն և ոչ միայն
քըրիստոնէիցն պարտէ
պահել այլ և է փրոսե
ցոյց և է թնոսաց . իսկ
այս հր ըդ պատգմն մնն
իւնք բընական և հրկէ
ամէնէցուն և միտ մնն
է բընկն և ոչ է հայրկ
այլ ազգցմի տէրոյսկն
տօնիցըն որմիս հրկի սբ
ոցն աւուրրս յորըս պր
տէ գործըս բարիս առ
նելմի փառցն այ բըն
ակն աւրէն քէն քանզի
բընկն ըսգայութի ուս
ուցնէ ամէնէցուն և այ
ւպէս յամ տեղիս ըստ
պատշաճի առնի աւուրս
տօնից իսկ կարգմի որի
տօնից որի միմեծ քան
զմիումն չէ բընկն մնն
զի է փրոսեցիք տօնախ
ըմբութի ոնէն ի շթո
և քըրիստոնէք իկիւրկի:
Ե. Վս հրկըմեց ած էի
ըրաեցոյց զի առմէլ պ
տվեսցէն զօր շաթոն
քան

cetera omnia praecepta, ni-
mirum duo praecedentia &
septem subsequencia, sunt na-
turalia omnino; nec tantum
Christianos, sed etiam Iu-
daeos iuxta ac Gentiles obli-
gant. At verò hoc tertium
ex parte naturale est, & om-
nes obligat; ex parte verò na-
turale non est, nec omnes
obligat. Nam festum diem
sanctificare, id est, diem ali-
quem pro sancto habere,
cumque in bonis operibus,
& praesertim in diuino cultu
transmittere, est naturale
praeceptum: quia ratio natu-
ralis id dicat, ideoque etiam
in partibus omnibus mundi
dies aliquis festus obserua-
tur. Et verò determinatio ta-
lis diei, ut hic potius quàm
alius deligatur, naturale non
est. Quare apud Iudaeos prin-
cipale festum erat Sabba-
tum, uti apud Christianos
dies Dominicus est.

D. Qua de causa praecepit
Iudeis observationem Sabba-

ti magis quàm alterius dici?

M. Dux sunt causæ principales. Prima est, quia in Sabbato totius mundi fabricam compleuit Deus. Et ideò in memoriam tanti beneficij, videlicet Creationis Mundi, diem illū sanctificari voluit. Insuper vt etiā error ille Philosophorū quorundam confutaretur, dicentium mundum ab æterno fuisse. Etenim festum diem Creationis Mundi celebrando, quandòque illum principium habuisse confitemur. Altera causa est, quia cum homo per sex hebdomadæ dies seruos suos & ancillas ac iumenta ad laborem impulerit ac delassarit; voluit Deus vt septimo die, id est, Sabbato, requiescerent à labore serui, ancillæ, boues & asini; dominique erga operarios suos misericordes esse discerent, & non crudeles, sed etiam erga ipsamet iumenta com-

ՃՃԳ

քան թէ զայլ աւորըս:
 Կ: Էրկու պատճառս ոսի
 գըլն վորս նախ զի յավ
 որ շաբթոյ վերջ ար
 ած զամբողջ աշխրիս
 վս որոյ կամեցվ զի սբ
 Էսցի օրըն աս վս յիշա
 տակի այս մեծ բարեց
 որէ ըստեղծումն աշխ
 արհիս և սէ վս կործն
 ման մոլորիչ փիլիսոփ
 եց որք ասցին թէ աշխ
 րըս էր իսկըս բնէ վս որ
 ոյ տօնընթերցվ զոր
 յիշտի ըստեղծ մասաշ
 խ ըհիս խօստովսին և
 հվտան որ գոյ ըսկիսբ
 ընաշխ ըիս: Էրկրդ պտ
 ճառըն ասնէ զի մրդիք
 աշխ տեցուցսէն զծնս
 և զղխիսըս զէշրս և զա
 նսունըս իուրեցսց վեց
 օրըս շաբթոս: արդկա
 միած զի յաւթսոմնավ
 ուր շաբթոյս Դսդիցէն
 վերոյ ասցեալ ծնյք և
 աղխիսք էշք և աշնք և
 զի ուսասին տէրքսցին
 գրդածըս լինել առ աշ
 խտողըս և մի լիցին աս
 ողորմ

ողորմիւ ալ ողորմած:
 Դ. Վսեկ մէնք բարիստոն
 եայքս ոչ պահէմք զօր
 շաբթոնս ոպհարէաքն
 էրբ ախպէս բարիոյք
 պտճառս ունի պէլն:
 Ա. աճ բազում պատճով
 փոխեց զօր շաբթոնիկ
 երակին ոպէ զթուփտ
 ութի իմրկրտութիւն
 զէնումն պատէքին իսբ
 խաւրհորդ պատրգին
 զէին իսորոս փոխելով
 զստոհէրն իլու Ճրմր
 տելով փոխն գառինին
 քն գոյլոյվ գառնայնվ
 երելով այսպս գալ աւ
 բրուիկին օրինցն յայլ
 առվել բրուի նոյր օրի
 նցն զիտօնէին զօրթ
 ոյն իյիշտկ ըստեղծմն
 աշխրհիս զի յախմիոր
 վերջարբ աճ գործոս
 ըստեղծ մահն արդ առվ
 էլ պտճով հրքսվի կեր
 ալին իյիշտկ ըսկսքն
 մորէ ըստեղծ մահն զի
 կերկի եղէւ ի թէ հփր
 աեցիք պատվէն զվերջ
 իօր շաբթույն առվել
 թր բրի

miserationem induerent.
 D. Quare nó æquè nos Chri-
 stiani Sabbatum vt Iudæi
 colimus, cum adeò rationa-
 biles obseruationis eius causæ
 suppetant?
 M. Grauissimæ certè de cau-
 sis Sabbatum in Dominicam
 mutauit Deus, vt & Circum-
 cisionem in Baptismum, A-
 gnûmque paschalẽ in sanctis-
 simum Sacramentum, om-
 nẽsque Testamenti veteris
 caeremonias bonas, in melio-
 res noui Testamenti ritus.
 Vnde si Iudæi Sabbatum
 festiuè coluerunt in memo-
 riam creati Mundi, quod eo
 die Creationi mundi finis
 impositus fuerit; potiori er-
 go iure à nobis Dominica in
 memoriam eiusdem Crea-
 tionis celebratur, quia die
 dominica Creationem illam
 Deus exorsus est. et si Iudæi
 diem vltimum septimanæ
 detulerunt Deo, quanto me-
 lius Christiani faciunt defe-
 rendo primum? præterea di-
 co in Dominica trium prin-
 cipalium.

principalium beneficiorum Redemptionis nostrae memoria recolli. Nā in dominica Christ⁹ nat⁹ est, in dominica resurrexit, & in dominica in Apostolos Spiritū S. demisit. Denique Sabbatum quietem illam designat, quam in limbo SS. patres habuerunt: at verò dominica gloriā illā significat, quā etiam nū beatæ animæ possident, & adhuc eorū corpora possidentia in celo sunt. Et ideo coluerunt Sabbatum Indei, quia post mortē in limbū descenderūt, suam ibidem quietē captaturi: Christiani verò ideo dominicam suam colunt, quia post mortē ad beatā paradisi gloriā ascendent. Quod tamen sic intelligendum est, si bene operati fuerint, & legi à Deo nobis datę conformiter vixerint.

D. Anne præter dominicam observare alia festa necessarium est?

M. Sunt utiq; multa alia observanda: non modo Domini nostri IESV Christi, sed etiam Beatę Marię Virginis,

ՃԻԵ

բրիոյ քանսէն քստոնէ
քրս զի զն շի օրոն ան
վէն և սառ վէլ զկերկին
առնի երես գր լի վոր յի
առկրս բրեյց փրկուէ
մէրոյ քանս ի բնծ ըսաւ
իկերկի և իսոյն օրոն յա
բեաւ և իկերկի եղեւ
լոստ հոգոյս սբո. իսկ
անիւ շթաւորոն գուշ
ակեր զհանգիստ սբցն
ի հոգեկէսրս. բց կերկի
օրինակէ անձոյս փոց
զոր ունին հոգիք սբց
զի յետոյ երկիրսն ըսգլ
ցին անձինք սց. վս որո
հրէայքն պատմէն զօր
շաբաթոյս զի սբ քերբ
մէնսէին գրսին ի հոգե
կայէսն հսգրստէն բց
քստոնէքրս անտին տօ
նէլ զկերկին զի երբ բբ
իոյք մէնսին գնասի փո
րս հրնէլ ի աթքաուէ:

Ե. պարտէ պահել այլ տօ
նայ թէմիան զկերկին.
այ այլև սարարտէ պտմել
բզ ում տօներոն անայ
և ան մօրոն և այլսրգ
զորոն հարմէ տօ եկեզ
ծծ եցին
Ե.

էջին . արդ անվել ասց
աք վսկիրակվ որն զի է
սին ոկիսբըն տօսիցէ մի
չտ Զրճվի անվել քան
զամ ասէ առ Եփրայէց
իս որքունէին բզ ումտօ
նսայլ անվել Կին որմի
չտ առնէին և էր առ
ավել մեծ քան զամէնա
յն աւր շաբաթուն վս
զի իտասըն պատգմէն
ոչ գոայլտաւն զոր միշ
տ անվանի բացմիանա
ւր շաբաթուն վասնո
րո պսասցք թէ իտէղիք
չթօնս եղև կիրակին :
Զ. վսպ Զաֆուէ տէրոսկն
տօսից զիս չնէլոցեմք
այ. Երկու իրրս պարտէ ո
նէլ . նայնզ իդէրեցոք
իգործոյց ձեռց որքէն
ախոքիկ զորմիշտ առն
էն ըսպսվորք և գործկ
այլք որք միմսոյվ աշխ
տին քանզի թէոյք առվ
ել միտօք աշխտի ոչէ
գործկան թէպէտ վս
օգնութե միտց չօշափէ
զձեռքս և զլէ գուն և զ
այլ ամ անդ մս միմսոյ
իսկ

aliorumque sanctorum, om-
nia nimirum illa, quæ ab Ec-
clesia. sancta ad observandū
proposita ac præcepta sunt.
Sed nos principaliter de Do-
minica egimus; quia festus il-
le dies antiquissimus est, &
præ cæteris læpissimè celebra-
tur: quemadmodum & apud
Iudæos festa multa fuerunt;
verum antiquissimum, ma-
ximum, & quod præ reliquis
frequentius celebratum fuit,
erat Sabbatum. Quare etiam
in decalogo non nisi Sabba-
ti mentio sit expressa, cui uti
diximus, dies Dominica suc-
cessit.

D. Quæ ad observationem
festi debitam necessaria sunt?
M. Duo. Primum est, ut ab
omnibus servilibus operibus
abstineamus; illis videlicet,
quæ ab operarijs & artifi-
bus fieri solent, corpore solo
se defatigantibus. Nam ope-
ra illa, in quibus principaliter
laborat intellectus, servilia
vocari nequeunt; tamen si ad
subsidiū intellectus, lingua,

manus, aut aliud corporale membrum concurrat. Alterū est, nos festis illis præceptis ad sanctissimum Missæ sacrificium personaliter audiendū obligatos esse. Et licet Ecclesia sancta ad aliud nos non obliget, nihilominus conueniētius est, ut integer ille dies festus, aut potior illius pars in oratione, lectione spirituali, in obeundis Ecclesijs, audiendis concionibus, similibusque spiritualibus exercitijs transmittatur: Quia ille est finis propter quem instituta sunt festa.

D. Si opera seruilia in die festo fieri nequeant, non licebit æra campana pulsare, nec apparare mensam, nedū cibaria coquere, quia illa opera seruilia sunt?

M. Præceptum illud de non faciendis seruilibus operibus, sub duplici conditione intelligitur. Prima est, ut eiusmodi opera non fiant, quæ ad sustentandam humanam

ՃԽԷ

Իսկ հրկրի բան ասի է
զ ի իսկը ունակն տօսեր
պարտէ երթալ յեկեղ
եցիս և տեսանել ճրնդ
ըր գրւթ զսբ պատրգն
թէպէտ և սբ եկեղեցին
այլ ոչ ինչ պտի իրէ ոկն
խիստ բայրի է քաւմ
աւուրըս տէրոսկն տօս
ից միշտ աղօթս առնել
և ընթեռնոյլ զսբ գրք
ասըս երթալ ի յըխտտ
եղաց սբ եկեղեցիս ոսգ
ընդրել սբ քարոզաց և
առնել այլ սբ բարէ գո
րծութիս քանզի մս ան
ոցիկ կարդեալ էղէ տէ
րոսական տօսերն:

Ե. արդ եթէ յաւոր տօսի
ոչէ պարտ գործական
արվեստ առնել այսպ
էսեւ ոչ կարեմք կարկ
անել զանգայկ կմսեղն
պտրստելոց կերկորէիլ
զ ի գործ կալքէն:

Կ. հըրմանք չառնելոյ իր
ըս գործ կալս հրկոյ կէ
րպիւ իմցիր նախ եթէ
չիցէ պիտո մս կէսաց
մրդկան մս որոյ թուլ
տան

T ij

տախ է փէլ սեղանս ալ
տրաստել և այլ նրման
նցին զորս ոչ կարցին ո-
հել յանցել աւորն . երկ-
որև իցէ հրկաւոր քսել
եղեցոյ վս այսորիկ ըն-
որհի հարկանել զանգ
աւրս և առնել զալսպս
փորձի եկեղեցոյ զոր
ըս ոչ կարիցուք առնել
յալու մաւորս . այլ
վս հարկաւոր պատճի-
րց ևս կարիցուք առն-
ել գործ կան իրրս յալ
որ տօնից հրամանսք
հայրնապետաց :

պարզաբանութի չորդ պատ
գամին :

Դ.

Էտեւի չորդ պ
տգմն որէ պա
տվեայ զհայր
քոյ և զմայր .
զանգամ իմանայլ թէ վս
ըն երկրորդորդ տախտ
ակի պագամն ըսկիւրըն
առնէ վսն պատվել ըզհ
այր և ըզմայր :

Այ.

վս զի երկրորդ տախտակի
պատգմն պատվիրէ վս
ընգէրոջ ույ յառջին տա-
խտակն որ եր վս ալ

vitā necessaria nō sint. Quare
coquere, apparare mensam,
& similia permittuntur, quæ
pridie festi fieri nequeunt. Al-
tera est, ut etiam illa opera in-
termittantur, quæ cultui di-
uino non inserviant. Vnde
pulsare campanas, aut alia of-
ficia in Ecclesia peragere,
quæ alio die fieri non possunt,
permittitur. Præterea per-
mittuntur diebus festis ope-
ra servilia, quando ea fieri
rationabili de causa Prælati
indulget.

EXPLICATIO quarti Præcepti.

Equitur quartum præ-
ceptum, quod de ho-
norandis parentibus
est, Patre nimirum ac Matre.
Vnde mihi explicari cupio,
quamobrem præcepta secun-
dæ tabulæ ab honore Patris
ac Matris initium sumant?
M. Præcepta secundæ tabu-
læ proximum contingunt, &
præcepta primæ tabulæ ad
Deum spectant. Et quia in-

ter proximos nemo cōiun-
ctior, nec cui obligati magis
simus, Patre ac Matre, est, à
quibus esse nostrū habemus,
item vitam omnium bonorū
temporalium fundamentum:
ideo iustissima de causa prae-
cepta secundae tabulae ab ho-
nore Patris ac Matris initium
faciunt.

D. Quid per honorem Pa-
tri ac Matri debitum intelli-
gimus?

M. Tria accipimus, subsidium
scilicet, obedientiam, reue-
rentiam. Et primò quidem
ante omnia obligati sumus
Patri ac Matri in necessitate
subsidio venire. Et subsidium
illud in scriptura Sacra ho-
nor appellatur. Nam valde
rationabile est, ut filij, qui
vitam à Patre ac Matre susce-
perunt, eorandem vitam cō-
feruare nitantur. Deinde ad
obedientiam Patri ac Matri
præstandam obligati sumus,
vti Diuus Paulus ait: Filij o-
bedite parentibus vestris per

Հիսթ

և քան զի իմէլամ ընդե-
րց է առվել մէր ճավոր
և հարկէ պատվել զՀոր
և զմոր յորոց ընդալաւ ք
զկեանս և զլիսելուծի
որէ ըսկիսբնս ամ կէց
մէրոց վս որոյ բազում
պատճառաւ ըսկիսբն
առնէ հրկրդ տն տկն
զպատվիւ հօր և մաւր:
Դ. ոպիսի հրրամայեաժ է:
Թէ պարտէ պատվել զհ
այր և զմայր:
Այ. Եթիս իբրս ծախուցնէ.
անգնէլ պատվել և հը
նզ նդիլարդ պրտէ նն
օգնէլ և իրս պարգէւել
հօր և մօրս իսկտրս իս
ւրեանց. իսկ զայս օգնո
վծիս իսբգիբրոն ախմնի
պատիւ և հատվել ևար
կվոր զի որդիք որըն գլ
ան զկեանրս ի հօրէ և ի
մաւրէ պարտէ հոյգալ
վս կէնցիուրեանց և ըս
պարտէ հընզ նդիլ հօր
և մօրոպ ասէ սբն պող
ոյս ամինս ամ որէ զի ամ
ինս իցէ իկամրս այ քա
նզի էրք հայր և մայր ք
հըր

T iiij

հրրմանն իրրս հակոկ
կամացրն այ յստմմ պ
րտէ ըստ հրրմանցս քի
ատել զհայրն զմայրն
հրնագանդել կամց նց
երրրն թրչնամեայցմէ
րոց. այլ ևս պարտիմք
հարկն որել զհայր և զ
մայր պատվելով հարկ
ել էրեւելի բանիւ և գո
րծով որպէս հարկէ քա
նզի ած ի հին օրէսս մէ
ծաւ ըսգուշու թբ պա
տվիրէր վնայսորիկ թէ
մահուամբ վաղջանես
րի աստքիկ որք յանդը
քսին չարախաւել զհ
այր կայմ ըզ մայր ըստ
գրրոց. էթէ ոյք բամբ
ասեսցէ ըզ հարկ կամ
ըզ մարկ մայհուամբ
վախջանեսցի:

Դ. վս էր հրրաման ած յօ
րէնըս թէ որդիք օգնե
սցեն և խրնմրկեսցեն
հարց և մարց և ոչ պա
տվիրէ ևս հարկ մօր
աւգնել և խրնմրկանել
որդոց իուրէնց առաւ
ել ևս երբ փայբրրեն և
պի

omnia ; hoc enim placitum
est in Domino, id est, in om-
nibus, quæ ipsius voluntati
sunt conformia. Quod si ve-
rò Pater aut Mater aliquid
præcipiant, quod diuinæ vo-
luntati difforme sit, tunc iux-
ta præceptum Christi, Pater &
Mater odiendi sunt, id est,
obediendum illis non est, nec
auscultandum, perinde ac si
inimici nostri essent. Deni-
que ad reuerentiam Patri Ma-
trique præstandam obligati
sumus, peculiarem illorū re-
spectum habendo; atque acti-
bus exterioribus, vti par est,
honorando. Quod tanti fe-
cit D E V S, vt in lege veteri
præceperit, morte punien-
dum illum, qui Patri aut Ma-
tri maledixisset.

D. Ignoro autem, quare
præceperit Deus in lege vete-
ri filijs, vt Patri ac Matri suc-
currerent, non verò Patri ac
Matri vt adiuuēt succurrant-
que filijs, præsertim cum mi-
norennnes sunt, eorumque

adiutorio indigent?

M. Obligatio profectò Parentes inter ac Filios reciproca est: & quemadmodum hi obligati sunt subuenire, reuereri & obedire parentibus; sic quoque illi obligati sunt, nò solum de victu, vestituq; providere filiis, sed etià ad omne bonũ impellere, & informare. Est tamen amor Parentum in filios adeò naturalis & ingenuus, vt alia lege scripta opus non sit, quæ eos obligationis in filios suos admoneat. E contrariò verò sæpissimè videre est, filios non respondere amore suo amorì parentum, ideòque necessarium fuit, legem aliquam ferri, quæ eos obligationis suæ in parentes memores faceret. Neque n. Deo nudum præceptum satis erat; sed voluit etiam mortales ad illius obseruantiam, tum promissis prouocare, tum minis. D. Age verò dic mihi, quænam promissa, quæ minæ fuerunt?

ՃԺԱ

պիտոյ է նոյն օգնուի:
 Կ. միմիախց Ջրմիտ պա-
 րտէ փոխ րկէլ ծնոնք
 որդոց և որդիք ծնող
 և որպէս որդիք պարտ
 ին օգնել պատվել և հր
 կել որել զծնողս. նոնա
 էս ևս ծնողք պր տին պ
 տրս տել ոչ միախ զպետ
 րս միմիայ ալ ևս ոսու
 ցնել ուղի որել զորդիս
 բցսէր ծնողք ի վր որդ
 ոց անչափ առվել բնկ
 անէ որ ոչէր պիտոյ օր
 էսս գրել առմիտ արկ
 անէլ ծնողք զորդիս կմ
 զծնողքս իւրէսց իսկ
 հնաակ սմին միշտ տես
 անէմք զի որդիք ոչ փո
 իցկէն սիրոյ ծնողքս
 իւրէսց: վսորոյ հարկ
 էր այս պտգման յատ
 առնէ զպարտս զոր ոս
 ին որդիք առ ծնողս իո
 ւրէսց և սոց հօգործէց
 ամ պտգմէ միախ ալ և
 արգելք շտորհէ և պտ:
 իծ չպավող զծնողրս:
 Կ. կամիմ իմանալ թէնպ
 պարգելքէն կմ պտ իծ
 պ

Այս չորրորդ պատգամին
հըրմայէ ած զայս բնս
զի երկանց լիցին էմբ
երկրի այսոքիկ որքա
տմէն ըզհայր և ըզմայր
պարզևս ընգլցին զի եր
կանմ որք լինիցին և որ
քոչ պատմէն զծնողս
ի ուրեանց բազում պա
տիծրս ընգալցին և սո
ւալել զիմի լիցին երկա
նմ որք որէ պատիծ հր
կաւոր քանզի ոչէ պա
րտ զի վաւէլէն զկեանս
երկրորաւորս այսոքիկ
որք ոչ պատմէն ըզծր
նողս ի ուրեանց յորոյց
ընգլն զկեանսն:

Ե. այժմն հարցնեմ էթէ
զոր ասցք վս պատմելո
ծրնողց հարցև մրց իմ
նամք ևս վս այլ մէծ վո
րաց որք ունին իշխան
ուծիուն իմբ մեք երբ
և ըզ հայր:

Ա. բարիոյք խորհեցր քան
զի այս պատգամրս հա
վասարական է ամ մէծ
ավորաց էկեղեցական
աց և աշխարհական:

ԺԺ

M. Quarto præcepto appen-
dit Deus verba hæc, Vt sis ló-
gæuis super terram, quam
Dominus Deus dabit tibi; ac
si diceret: Qui Patri ac Ma-
tri honorem debitum defe-
runt, pro mercede vitam lon-
gam reportabunt: Qui verò
id non faciunt, inter alias in-
super & hac poena multabun-
tur, ~~et~~ vita longiore priuen-
tur, ~~et~~ poena admodum
rationabilis est, quia iniquū
esset illum vita longiore frui,
qui inhonorat illos, à qui-
bus vitam accepit.

D. Num illud, quod de Pa-
tre ac Matre dictū est, etiam
de alijs in dignitatibus con-
stitutis, quos parentum loco
habemus, accipiendum sit?

M. Rectissime id cōsiderasti;
nam præceptum hoc ad su-
periores omnes, tam Eccle-
siasticos, quàm seculares ex-
tendi debet.

E X P L I

153
E X P L I C A T I O
quinti Præcepti.

D. xplica mihi nunc
quintū præceptū.

M. Præceptum illud prohibet primariò homicidium ; nimirum occidere homines : quia alia animalia occidere non est præcepto hoc prohibitum. Cuius ratio est , quia in bonum hominis ea creata sunt ; & ideò , quando ad vitam hominis sustentandam animal facit , occidi potest ; at verò homo propter alium hominem creatus non est , sed propter Deum ; ideòque unus homo vitæ alterius hominis non est dominus. Vnde nec licitum est eundem occidere.

D. Videmus nihilominus à Principibus ac Præsidibus latrones aliòsque malefactores occidi ; qui reuera homines sunt , in quo , experientia teste , non malè , sed benè faciunt.

ՃԺ
պարզաբանուի հիսգէրդ
պատգմիս :

Դ. արգարանէայ
իսձած մարդ
հինգէրորդ
պատգամըն

պ. այս պատգմն նախ հը
րածայրէ զըսպանումն
որէ . մի ըսպանաներ զ
մայրդ : քանզի մօրթել
զայլ անասունս ոչ արգ
ելոյ այս պատգայմն և
պատճոն այսէ զի անս
ունք վն մրդոյ ըստեղծ
եալ էղել վս որոյ բար
իոյքէ մրդոյ ունել իպէ
տըս զմիմիսս անսնոյց
և կարողեմք ըսպանան
ել . իսկ զմրդն ոչ ըստե
ղծած վսն այլումն մր
դոյ այլ վն այլ վն որոյ
ոչ է տէր միոմըն միուս
սն վն այսորիկ ոչէ պա
րտ ըսպանանել :

Դ. տեսանեմք միշտ որ
իշ խանք և դատմ որք
մա հոյ մատեն զավագ
ակըս որք մարդիք են և
ոչ համարին էթէ իցէ
մէղք այլ իրավունք ար
դարութեան :

V

Այ. դատավորք և իշխանք
որք. ունին յատնայլէս
իշխանութի մահոյ միտ
նէն զչարագործոց ոչոս
զտէր կէսց մորկան ալ
իբրև ըսպսվորք այ ըս
տ պողոսի քանզի ած. Կ
միև հրաման թէ չարա
դորքք պատժեսցին և է
րբ արժանիցէ ըսպան
ցէն զի արդարք աներկ
իռու բնակեսցէն խաղ
ղութք վս այսորիկ ինք
ընած էտ իձեռս իշխա
նց և դատավորց զէս ըս
զի արնցէն իրավունքս
օգնելով բարեգործց և
պատժելով զչարագոր
ծս արդ. երբ համ օրէն
հրամանաւ սմբանէն
զչարագործս ոչ անու
անի մոր ասպրհուի ալ
արդարուի և երբ հրա
ման ած թէ մի սպանա
նէր իմանամք զկմվոր
մորասպանուի:

Դ. Կարծեմ թէ այս պատ
գանս արգելոյ ևս զիմի
ոյք սպանցէ զանձնիոր
ոս որ արդելոյ սպանա
նէլ

M. Principes ac Præfides pu-
blica auctoritate præditi ma-
lefactores occidunt, non uti
Domini vitæ illorum, sed ut
ministri Dei, Diuo Paulo
testante: Quia Deus vult ac
præcipit, ut malefactores pu-
niantur; & si meriti sint, etiã
occidantur, ut boni viri secu-
rè ac pacificè degant. Qua-
propter Principibus ac Præ-
fidibus dedit Deus gladium
in manibus ad exercendam
iustitiam, ut bonos defendât,
malos verò puniant; Vnde,
quando iussu publicæ huius-
modi auctoritatis occiditur
maleficus, non vocatur illud
homicidium, sed actus iusti-
tiæ. Quando ergo præcepto
hoc cauetur à DEO, ut non
occidas, intellige auctoritate
propria.

D. Occurrit mihi hîc du-
bium, num præceptum il-
lud etiam prohibeat seipsum

occidere , vti prohibet occidere alterum?

M. Procul dubio præceptum hoc prohibet etiam occidere seipsum , vti alterum occidere prohibet: quia nemo vite suæ dominus est, nec propter seipsum homo , sed propter Deum creatus est : ideoque nemo propriæ auctoritatis motu sibi ipsi vitam adimere potest. Et licet aliqui Sanctorum aut Sanctarum, ne vel fidei, vel pudicitiae iacturam facerent, sibi metipsis mortem consciuerint ; considerandum tamen est, illos peculiari instinctu motos fuisse: cum alias id sine grauissimo peccato fieri nequeat. Quare qui semetipsum occidit, hominem occidit, & consequenter homicidiū facit, quod vti que peccatum est principaliter præcepto hoc prohibetur.

D. Quare dicitur principaliter ?

M. Quia non modo prohibitum est occidere, sed etiam vulnerare ac percutere alium:

հեւ զայլոք:

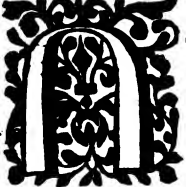
Այ. առանց բնաւ կարծից այս պատգմիւս արգելո լաւ զաւրնարսպանութի քանզի ոչոյք է տէրանա ին իուրոյ զի ոչ ըստեղ ծած զմորդ վս իուր ալ վս այ նոյնպէս ոչ ոյքի ըհ բընական գորութի բառնալ զկէանս իուր ըց էթէ սբ. ք. և սբ. ոհի. ք. վս հաւատոց և մքրութե տնաւաց էղէն անաւրսա սմն. ք. պարտէ իմանալ թէ Ճշմրիտ ասդ մուս. ք. բնկալան այ զայս առն էլ թէ ոչ չըկարեն պատ Ճոէլ ախա պիտի մեծ մէղաց քանզի երբ ոյք անա նասպանս լինի սպնախէ զոյմն մի և լինի մրդսպ ան որ է մեծ մէղք զոր առավել արգելոյ ած իյ այս հինգ է ըորդ. պատ գմիւս աւրինաց:

Ե. վսէր ասի առավել:

Այ. քան զի ոչ թէ ըսպանո մն միտն արգելոյ այլ և զվիրավորէն զհարկնէլ ըն և զայլ ամար հվիրս անա

ան ճանց և միմեոց ընկե
րց և տէրն մեր յս քսի
սբ ավետրսին ծանոց
սելով որ այս պատգմս
արգելոյ ևս զբարկուի
զխէթընկ զտախն նձրն
և զայլ ամ ար Դմարին
քրն բանիւ և գործոյվ
որք պատճռէն և սկիս
բըն մարդ ասարնու թէ
այլ հակոկ սրմին կամի
քս գի լիցուք հեգք և
բր երարք և իռազաղու
թի առնել և միբնուի
ընդ ամենեւեան:

պարզաբանուի վեցերորդ
պատգմին:

Դ. րպէս իմնամք
զվեց երորդ
պատգմին:

Ա. նայիւ արգելէ զպօռ
նգութի որէ շրնալ ընդ
այլոց կանց և քանզի մի
դիք զպատիւ կանց առ
վելընդ ոսին քանզկէն
ըս իուրէնց վսորոյ յետ
ըսպանման պատգմին
բազում պատճառաւ
գելոյ ըզ պաւորնգութի
իոոյվ կորուսնէն զպա
ւորս իուրեանց.

item iniuria omnis vitæ, aut
personæ proximi irrogari so-
lita, prohibita est: Immo
Christus Dominus noster
prohibet quoque in Euan-
gelio, dum præceptum hoc
explicaret, omnem iram, o-
dium, indignationem, ranco-
rem, affinesque affectus ma-
los, aut verba quæ homici-
dio viam sternere solent: Et
è contrario vult, vt mansue-
ti ac pacifici simus, pacemque
cum omnibus ac concordia
foueamus.

EXPLICATIO sexti Præcepti.

 Vid Præcepto sexto
confinetur.

M. Continetur primariò in
hoc præcepto prohibitio
adulterij, quod peccatum cū
alterius coniuge committi-
tur. At verò post vitam ho-
minis, in hoc mundo, cum
nihil maioris æstimetur ho-
nore, ideò post præceptum
de non occidendo conue-
nientissimè adulteriū prohi-
betur, quo honor deperdi-
tur.

D. Quare dicit primariò?

M. Quia decem præcepta leges iustitiæ sunt, ideò primariò peccata illa prohibentur, in quibus primariò iniustitia admittitur, quale peccatum est adulterium. Prohibentur nihilominus secundariò alia genera peccatorum carnaliù, vt sunt sacrilegium, quod cū persona Deo consecrata fit: Incæstus, qui cum consanguineis: stuprum, quod cum virginibus: fornicatio, quæ cum corruptis, liberis tamen, vti viduis aut meretricibus comittuntur: item alia abominadorum peccatorum species, quæ inter Christianos nominari nequaquam debent.

D. Credo quidem vera esse, quæ hætenus à te dicta sunt: nihilominus scire cupio, quo fundamento nitatur, fornicationem peccatum esse; quia non apparet, cui damnum aut iniuria irrogetur, si modò

ՃԾԷ

Դ: Վնէր ասի նն սկիօրն: Կ: քանզի ժպատգմք օրի նցն նախ իրվ մը արգելոյն զայն պիտիմէ՞ղ ըսոր առգէլ գործի յայտնի տնիրաւութիւն և տնայն սէ պոռնոգութիւն այլ և արգելոյ զայլ ամ մէզս վաւաշտութիւն որի մէջ զանչել ընդ կանայտր զանձինքս իուրեանց խօստացեալեն այլ և զանգատարդութիւն և զմէզանչել ընդ ընդ կուսիցեղ շնութիւն որի մէջ զանչել ընդ ազ յորս որքեն այրի կանայք կամ յանոնի պոռնոգաց և արկագիտաց և զայլ ամ ոպեցեցէ առաւել արհամարհելի մէղքս զորքս ոչ արժան տնտնաւ իմէջ քրիստոսից:

Դ: Կամ տամ որ ճշմօրիտէ ամ բանք զորանցէրքց յաւթարինիմանալ թէ ինչ պատճառով կրաման թէ մէր ճամորութիւն ամ այս կանոց մէղքիցէ քանզի կարծեմ թէ բնական մէջ

V üj

ուսմէք վրսաս ոչ առնի
միամիտ մերձի որուի:
Այ. ծաւլի յամօրէնրս բն
ակն օրէնքն իգրրեալ
օրէնսն և յօրէնս շինո
րհաց. արդ իբրնական
օրէնսն ասի թէ նշպետ
ն յուդայ իրմ մեկամէ
ցվ զհիմէոցի թմր կիսե
ղբաւր իուր որէր այրի
զի յղղեալ տեսին զնա
որով ճանաչեմք որ յն
աջ քան թէ լեալէր օրէ
նքն մովսէսի բնկն մի
տք մրդկան իմասր ցր
մերձի որու թի արեցմէ
դքէն. իսկ յօրէնսմովսէ
սի իբր ուստեղի սարգե
լոյ զմերձի որու թի ար
եց. իսկ յօրէնս շինո
րհերս պողոսի ընթե
ռնումք բզ ուս անգմոր
շինողք ոչ մրտնէն յա
րքմ ու թի այ և սէ ճր շ
մրիտ որ մերձի որու թի
արեց չնէ վրս կամ
արհմրհանք այլոց քա
նզի անրգանք լինիայն
մն կրնոց զի լիցի նրտե
այլ և առնէ վրսն ծնրն
դեան

simplex fornicatio commit-
tatur?

M. Fundamentum huius in
omnibus legibus est, videli-
cet lege naturæ, lege scripta,
& lege gratiæ. In lege enim
naturæ Patriarcha Iudas oc-
cidi voluit mulierem, Tha-
mar vocatâ, quæ ipsius nurus
erat, eò quod in viduitate
sua grauida inuenta esset.
Vnde colligere est, quod il-
lo tempore, priûsqvam lex
Moyfi data fuisset, ex instia-
ctu naturæ collegerint ho-
mines, fornicationem pecca-
tum esse. Deinde in lege Mo-
saïca varijs locis prohibetur
fornicatio: & in Diui Pauli
Epistolis frequentissimè le-
gimus, quod fornicatores
regnû cæleste ingressuri non
sint. Et præterea falsum est
ad nullius dânum iniuriâm-
ve fornicationem extendi:
quia infert damnum mulieri,
quæ ideo infamis redditur;
item proli, quæ illegitima

nascitur: item facit iniuriam Christo, quod cum simus membra illius, fornicando faciamus nos membra meretricis: Facit denique iniuriā Spiritui sancto, quia corpora nostra templum sunt Spiritus sancti. Quare quisquis corpus suum fornicatione contaminat, ille templum Spiritus sancti prophanat. D. Num præter commemorata præceptum hoc etiam alia peccata prohibeat?

M. Prohibet etiam hoc præceptum omnia alia inhonesta opera, quæ viam ad adulterium præparant, aut fornicationem, ut sunt lascivi aspectus, libidinosæ exosculationes, & similia. Quæ nos in Euangelio Dominus docuit, dum in declaratione huius sexti præcepti ita ait: Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo.

ՃԾԹ

դէան զի լիցին անիրմէ
բլմեղնէն քի քան զի
մէն քամէնէ քէն անդմ
քեմք քի արդթի ոյքմի
րձմորի ընդ այրի կան
այս առնէ զի անդմք քի
լիցին անդմք պօռնոյց
իսկի վերջն մեղնէն հո
գոյս սբոյ քան զի անդ
ինք մերմաքէն հոգոյս
սբոյ և որ քապկսէն զն
ճիւղս ապկսէն զտաճր
հոգոյս սբոյ:
Դ. այս վեցերորդ պատգմ
արգելոյ այլ ինչքս թի
միայն զայնպիսի մեղք
երն զոր ասցեր:
Ա. առ վելևարգելո զայլ
աման հրկթի որք առ
ջնորդքէն շնուլթեցև
պօռնոգութեց որի ար
ատ նայելն և վաւաշ
ոյտ պատշոտութի և ն
ըմանէց սոյցին քան զի
այսպէս ուսոյց մեզ տր
մեր յն ինք ապետրնին
երբ յատնի առնէ զայս
վեցերորդ պատգմոր ասէ
թի ոյք հայի անատիկ
ին առի զանգանայոյ
նըմա

հրմա առդէն շրնցվիս
ըրտիւրում. վս որոյ
ոյվոյք որ կամի գէրծն
իւ յօժրուլթ բ յայսպիսի
մէղցս պարտեզ գոշուբ
պահել զգաւթնսն սո
ավել զաշրս իուր որքէն
գրոնս մէղց և մէոյ:
պարզաբանութի իաւթն էր
որդպատգմիս:

Մրպէս իմանմք զի
օթն էր որդ պատ
գմիս:

այ. արգելոյ զգողութի ճէ
ոց որէծածկբր առնու
ղինչրս այլոց առանցկ
մաց տիրանալ և բարիոք
կազմ որութե արգելոյ
զգողութի յետոյս պա
նման և շրտութե պատ
դմիս քանզի մէջամաշ
իւրկի բարեց բց իկէնց
առվել կարծէն զպատ
իւս իուրեց և յետ պտ
վոն զիսչս և զստ ցոծս:
Ե քան ի կերպի գործիչ
կոակ այսմն իօթընէրր
դպտ գամիս:

այ. Երկուգրլիս վոր կերպ
իւ որք ունիս յիսքէսս
զայլամ. նախ զիծծկբ

Quare si quis cordatè pecca-
tum hoc effugere volet, ne-
cessarium erit sensus suos, &
præsertim oculos accuratif-
simè custodire, per quas ve-
lut fenestras in animam mors
ingreditur.

EXPLICATIO
Præcepti septimi.

Vid Præcepto sep-
timo continetur?

M. Continet prohibitionē
furti, vt videlicet aliena bo-
na inuito Domino non attra-
hantur. Et conuenienter in
primis prohibitio furti, ho-
mici di j, atque adulteri j pro-
hibitionem subsequitur; quia
inter bona mundi huius, ni-
hil pluris post vitam honore,
& post honorem bonis ac
fortunis æstimatur.

D. Quot modis in Præcep-
tum hoc septimum pecca-
tur?

M. Duobus principaliorib⁹
modis, sub quibus reliqui
omnes comprehenduntur.
Prior principalior modus est,
quando

quando alterius bona clam alienantur; qui propriè furtū vocatur. Alter principalior est, quando palàm bona illa rapiuntur, vt Assassini seu latrones faciunt, qui rapina vocatur. Et licet de priore duntaxat modo præceptum hoc loqui videatur, dum ait: Non furaberis: nihilominus, de altero quoque modo accipiendum est. Quisquis enim minus malum prohibet, absque dubio etiam maius prohibebit.

D. Quænam peccata sunt, quæ ad furtum reducuntur, quæ ad rapinam, & quæ in hoc præcepto inhiuantur?

M. Sunt hæc: primum fraus & dolus est in emptione, ac venditione, similibusque contractibus admissa. Et hæc ad furtum reducuntur, quia qui eiusmodi fraudem facit, clam aufert plus proximo, quàm illi debeat. Secundò: Usura omnis quæ pecunia exercetur, cum tali pacto,

Ճկմ

ար յափշտակէն զինչս
այլոց և այս կոչի բռնա
կն գողութի. Երկրորդն
այս է առկէլ գրլի վոր
որ յտնայէս յափշտակէն
զինչս այլոց ուն առնեն
ավ զկսի՞ն ստպարհիւ
այս կոչի յափշտակութի
թէպէտ և պատգմն այ
հրամանն վն առաջնոն
ասելով մի գողանայր
սակաւ իմանմք ևս վն
է ըկրորդին քանզի երբ
ըգէլող փոք ըջայրն ոնց
կրծից ըգէլո և սզմէ՞ծ
հ. որպիսի մէղքէն որք յօ
դէպէն իգողութի և ի
յափշտակութի գորս ար
գէլոյ այս պատգմոս:
այ. այսոյքիկէն նախ ամ
խաբէութի որառնի յառ
և իտուր և նմանեց սցի
իսկ սոքին յօրէլէն իգո
ղութի քանզի ոիք ծծկ
բր խաբէութի տուլէլ
առնուն յրնգերց քան
զկարկն. Երկրորդ ամսն
հռութի որք առնեն փո
խովութի բսակարելով
էթէ հատոյ ինչ առկէլ
իւս քան

X

քան զոր ընդլաւ իսկայ
սէ յափշտակութի զի ո
րք չհռութի առնեն յա
տնապէս առվել խնդր
էս քան զայն զոր հտոցի
ս. էր որդ զամ թշնամի
զոր առնեն ընդերց որչ
փմեծար հվիրք եցենոց
ինչ շահին սպս էրբ և
հրով այրեն գտոսըս կմ
զայլ ինչս ընդերց արդ
այս հմրի իգողութի և
ի յափշտակութին ըստ
պտշաճի գործոյն թէ
իծծ ուկ արլ և թէ յատ
նապէս գրարն չորրդն
որք ոչ հտուցնեն զան
զոր պրտին հտոցնելմի
դանչէն ընդէմ պատգ
մցն այ և է ոպ թէ ոյք
գողցի քան զի ունի զի
նչս այլոց հկառկ կմց
տնսորին. հինգր որ մէ
դանչէն ընդէմ այս պտ
գամին և առնեն գողցի
որք գտնաւն իրըս կորո
սելըս յալոց և ընդոսի
վս իուր արդ վս յատն
ի այլոց կորոսել ընչից
ասցք զի ոչ մէղք էրբ
ոյք

vt amplius quid ipsa summa
capitali recipiatur : quæ ad
rapinam reducitur. Nam qui
fœneratur, is palàm ac mani-
festè plus exigit, quàm expo-
suerit. Tertio damna omnia,
quæ irrogantur proximo, ta-
met si illator damni nihil inde
lucretur : vt si quis alterius
domum accendat, quod ali-
quando ad furtum, aliquan-
do ad rapinâ reuocatur, prout
vel occultum, vel manifestû
damnum fuerit. Quartò, qui
non restituit id, quod debet,
etiam in hoc præceptum pec-
cat ; & tantundem est, ac si
furtum committeret, qui rem
alienam inuito domino deti-
net. Quintò, peccat in hoc
præceptum, furtûnque com-
mittit, qui rem aliquam in-
uenit, quam perdiderunt alij,
sibi quæ eam reseruat ; quia
peccatum non est inuenire a-
liquid, quod nemo perdidit,
vti gemmæ sunt; quæ aliquâ-
do in littore maris reperiun-
tur. Sextò, ad furtum etiam
ac rapinam reducitur, si quis

quippiam communibus vfi-
bus inferuiens accommodet
proprijs, quia talis socios suos
illius vfu destituit , quod
etiam illorum erat.

D. Nunc scire cupio , num
grande peccatum furtum sit?

M. Omnia peccata mortalia
grandia vocari possunt , quā-
do quidem priuant vita æter-
na hominem : at verò furtum
habet hoc proprium , quod
in maximum malum homi-
nem inducat. Quia Proditor
ille Iudas ex consuetudine fu-
randi ea , quæ in communem
vsum Christi & Apostolorum
collata erant , eò tandem de-
uenit , vt sanctissimum suum
Magistrum traderet. Item vi-
demus in dies à latronibus
homines mactari ; tametsi
nunquam eos viderint , nul-
lum in eos odium aut inimi-
citiā susceperint ; solum ex
desiderio obtinendi exiguum

ՃԼԳ

աքգտանէ իրս որ ոչ ից
է այլոց ուն զպալ կնակ
ունըս զորս գտանի առ
ափըն ծովոյ վեցէր ըդ
ևս իգողութի և յափը
շտակութի հմրի զկվս
արակն իրրս բնակնաւ
ճինիութեամբ ընդունել:
Հ. յանգամ իմանալ թէ զո
զւի որչափմեծ մեղքէ:
Ա. ամմահոյ չափ մեղքեր
մեծանուանին քանզի
մերծեն զմրդի յաւիտ
ենկն կենցն բց գողութի
ունի բնկն զի յաջորդէ
յայլ մեծ մեծ չարիսւա
յապէս իմանմք որ յուր
մտնից վս յաճն գողութի
զի բնկն առնէր զանգո
րև տուեալ էր վս հվս
ար պիտոյից տն և աշա
կերտցիութեոց իվերըն
յաջորդէց լինել մտնից
սբ վրդապետին իութ
և յամ աւուրըս տեսա
նեմք որ յափը շտակողք
միջտ ըսպանանեն զմր
գիք զորըս բընաւ ոչէն
տեսեալ և ոչունին ընդ
նսին բընաւ խէթ կամ
նսնն

X ij

Indice de alio testetur, quod furatus sit, quod occiderit alium; sciens nihilominus falsum esse; quod utrique mendacium damnosum perniciosumque vocatur. Secundò, ut si quis incommodum proximi hoc faciat; v. g. ideò mendacium proferat, ut proximum à periculo liberet, quod mendaciū officiosum vocari solet. Tertiò, ut neque noceat proximo, neque commoderet, & hoc mendaciū otiosum est. Primus modus proprijsimè prohibitus est in hoc præcepto; quia testimonium illud non modò falsum est, sed etiam iniustum, & peccatum gravissimū: reliqui duo modi, licet iustitiam non contineant, nec adeò gravia peccata sint; sunt nihilominus reuera peccata minimū venialia: quia mendacium nemo hominum loqui potest, licet rem momenti maximi in hoc mundo contingat.

D. Anne alterius cuiuspiam, præterquàm mendacij, præceptū hoc, prohibitionē contineat?

M. Præceptum hoc adhuc tria peccata prohibet, quæ lingua

ՀԿԵ

պատկառելի տղայի որ ստիպու
ն է այս կողմի վրայս արար
սուտ վս թընթուծէն
էրկրդէր քոգոյտ առնէ
ընդերոց սպգայն որաս
է սուտ վս փրկուծէ
ընդերոցն իփորցնց այս
կողմի օգտակար սուտ.
էր րդ գիտցվրայս առ
նէ և ոչ օգոյտ և այսկո
չի դատրկընծէ սոտ
արդ զառաջ իս իսոյսէ
ամէնէվիս արգելոյ այս
պատգմն քանզի ոչմիա
նէ սուտ վկանութի այլ
և ստիպուծութի և է ու
էլ մէծ մէղք իսկ այլէր
կուքն թէպէտ ճընթի
տ մէղքէն սակաւ ոչէն
անիրկութի ք և ոչ մէծ
մէղք ուղղառ իս այլ փ
ոչէտեակ մէղք վս որո
քնաւ ամէնէվիս արգե
լոյ զսուտ իստէլըն և զ
սուտ վկանութի:

Դ. այլ ինչ արգելոյ այս
պատգամն քան թէ ըզ
սուտ ասելըն:

Ա. արգելոյ և սէրիս մէղք
զորս առնէն լէղվաւք

որք ևս միաւորին ընդ
սուտ վրկաութե և այս
ոքիչ եննախ չարի օսի
հրկր զս և արհամիհա
սք իսկ հրդրնէ անի
ծաբանութի:

Է. Ինչ գողակէ չրնօսուի:
Ա. չարքնութիք Էս բնք
արհմրհնց զորս ասի
վս նիտանց ընգերոջն
ոպ և ասիյոմանցթէ յի
մրէ և պակմիտ անրգ
և անպիտան և անանեց
սոցիս և թէ այսոքիկէն
մեծ մեղք էրբկամ վս
արհմար հելոյ ընգերց
ծախոցնէ փրկի չնմեր
քս իսբ ավետրնաի որ
ասի . Եթէ ոյքասիցէ ցե
ղբայր իուր յիմր պար
տակն լիցի գեկէն հրոս
զի ասցաք թէ էրբասի
կամ վս նախատնցրն
գերոջն քանզի էրբասի
վս խրրատելոյ կմուտ
ցնելոյ ոպ առնէն ճրն
ողք որդոց իուրէնց կմ
վարդպետք աշկերտց
իուրեանց առանց մրտ
ցարհմր հելոյ զսսյախ
ժամ

omniuntur, & ad falsum
testimonium suo modo redu-
ci possunt; vt sunt contume-
lia, detractio, maledictio.

D. Quid est contumelia?

M. Contumelia est iniurio-
sum verbum, in contemptum
proximi prolatum; vt cum
quis exprobrat alteri, quod
indoctus sit, quod contracti
cerebri, quod vilis, infamis,
&c. Quod grauissimum pec-
catum esse, praesertim quan-
do animo iniuriandi alium
sit, ostendit Saluator noster
in Euangelio, vbi ait: Qui
dixerit fratri suo, fatue, reus
erit gehennae ignis. (Mat-
thaei 5.) Dixi, quando ta-
lia verba animo iniuriandi a-
lium proferuntur. Si enim io-
ci gratia, aut vt admoneatur
alius, vel corrigatur, fiant;
quemadmodum cum filiis Pa-
ter, & cum discipulis Prae-
ceptor agit; non vero, vt con-
temnatur alius, aut iniuria
notetur, certè non vocabi-

tur contumelia, neque peccatum erit, nisi fortè veniale.

D. Quid est Detractio?

M. Detractio est, famæ proximi denigratio, loquendo malè de illo: quod fit aut vera dicendo de proximo, falso animo; aut mala narrando, quæ vera quidem sint, sed tamen occulta. Sic enim bonæ famæ suæ iacturam facit, quā apud illos habuit, qui peccati eius conscij non fuerunt. Quæ detractio, ut malum est admodum frequens inter homines, ita quoque periculosū ac graue: nam fama maioris ipsis bonis fortunisque æstimatur; immò à plerisque vitæ ipsi anteponitur fama bonæ. Quare magnum malum est famam deperdere, quippè cū malis alijs facile remedium adhiberi possit: at verò fama deperdita, summa cum difficultate recuperari queat. Vnde qui alteri famam abstulit, ad illius restitutionem obligatur. Confilium ergo optimum

ՃԿԷ

Ժամ ոչ կոյէի արհիւրհ
 Եւ քայլ քոչ տեսնէ մէջք:
 Զ. ուրիշի էրմբանս քն:
 Ա. բանքս անքայնէ զիրտ
 Եւ ան ըզպատիւս ընգերց
 Զարիսուն թք և այս առ
 Նի սուտ Զարբն թք ըն
 գերց կմ յիշտ կելով զՃ
 ընթիտ ծծ ուկ և անյտ
 Զարիս ընգերց զայս առ
 Նելով կորոսնէ զպաիւ
 Եւ որին զոր ունէր առ մ
 ըդիք որք ոչ գիտէին ըզ
 ծծ ուկ գործս այլոց և
 այսէ բամբասանք և էշան
 ըիք առվել յաճիւ իմր
 դկանէ և էմէծ մէղք և
 ահրկու քսնգի պատիւ
 մրդոյ առվելէ քանզ կե
 անս և զգանձրս աշխ
 Էիս վս որոյ մէծ մղքէ
 առնել զայս վ ընայսրս
 ընգերց և սառվել քան
 զի այլ Զարիք զորանսն
 ընգերց դիուալ գոյ բծ
 ընկու թի այլ վս կորրս
 տէն պտվոյ ոչ գոյ կն
 անք և պարտիս հատուցն
 Էլ զպարտս պատվոյս
 վս որոյ բարիոյք խրրա
 տմի

ամբ զիմիշտ բարեխօս
ել զձրսգերոց երբ կրես
Ճմրտութի ոչ կուսցի:
Դ. ոսկ լինի չբախուիթ իւ:

Ա. չարքսութի երբ մոր
վայտ. ասէ ընդերոց ան
իծնելով կմայլէ այլ բ
նիւնախտելով թէ մէն
իւ կմկորիսիր և այս չա
րաբանքս մէծ մեղքէս
երբ ասինախն անով և կ
ամբ զի այս չարքս Ճը
ճմրտ եկեսցէս իմ լորն
գերոցն. այլ երբ ասի
անսցնախն անոյ և ոչ չա
րկամբ այլ վս այնպան
ելոյ կմ թէրամտութի բ
կմ իյսակարծ կս բար
կութե առանց խորհե
լոյ զանցեխն սակվ չայ
րէ բցմիշտ չարեքանգ
իւրանս քրքիստոնից
որքէս որդեգիրքայ ոչ
հպարտ անիծնել այլ

օրհնել ըստ
դրոց. թէ օրհն
եցէ բնամիւ
սիծնէք:

est, benè omnibus semper lo-
qui, quando cum veritate id
fieri potest; sin secus, silere
præstat.

D. Quid est Maledictio?

M. Maledictio est, quando
quis maledicit proximo suo
dicens, Esto maledictus: aut
diuersis modis maledicendi
vitur, verbi gratia, impre-
cando, vt hoc aut illud ei ma-
lū eueniat: & illa maledictio
est peccatum grauissimum,
præsertim quando ex odio fit
& malo desiderio, aut tali
intentione, vt eiusmodi ma-
lum proximum compren-
dat. At verò si sine odio, &
malo eiusmodi desiderio fiat,
neque ex mala intēctione pro-
ficilcatur, sed solum ex ioco,
aut leuitate, aut præcipiti ira
inconsideratè non aduertē-
do quid dicat, graue peccatū
non est: nihilominus semper
malum est; quia ex ore Chri-
stiani, qui per adoptionem
est filius Dei, nihil quàm be-
nedictio, verbaque bona ac
salutaria debent procedere.

EXPLI-

EXPLICATIO noni Præcepti.

D. Vid præcepto nono continetur?

M. Continet prohibitionem nimirum concupiscentiæ vxoris proximi. Tametsi enim in sexto præcepto adulteriū prohibitum sit, voluit nihilominus Deus etiam desiderium, seu concupiscentiam adulterij peculiariter prohibere; vt ostēderet, hæc duo diuersa esse peccata. D. Non videtur in hoc præcepto prohibitum esse desiderium adulterij, quod vxor erga alterius maritum habet; sed solum adulterij desiderium viri, quod cum alterius vxore committere parat, quia dicit: Non concupisces vxorē proximi tui.

M. Non est ita, nam perinde ac vxori prohibetur desiderium committendi adulterium cum alterius marito, ita quoque viro cum alterius vxore. Nam licet dicatur, non concupisces vxorē alterius; est

Ճկթ
պարզաբանութիւն
պատմութիւն

Դ. Ինչ պատմութիւն
ինկորորդ պատմութիւն:

Ա. պատմութիւն արգելու ինչն
գախալոյ այլոց կանցքա
նքի երբ ի վէջերորդ պատմութիւն
արգելեց զպոռնս
գութի սակաւ կամ էջ վ
ած բծսէլ իմիմիանց
արգելու զգնկութի ա
յլոց կանց զի ծանխոք
թէ սոքաէն հրկութիւն
առաւել մեծ մեղք բաժ
անեալլ քիմիմիաց:

Ե. կարծեմ թէ այս պատմութիւն
ոչ արգելոյ զգնկութի
այլոց շրտութե ու պատմութիւն
կանայք ըսդ այլոց
արանց այլ միմիան զգնկ
ութի արանց միս այլոց
կանց քան զի հրմանա
ելով թէ. միցանգայրկ
ընտըրնգերի քոյ:

Ա. ոչէ պատմութիւն այլ արգել
լոյ զշրտութի հրկուցոյ
նցըս իմիմիան զի թէպ
էտ և առի վս միջոյ իմ
տամք և սոր առի վս կա
նց զի երբգութիւն մի

դսոր էառավել ազնիւ
 իմացի ևս վսկանց և յա
 տնիէ ամէնէցուն որառ
 վել արհմբելիէ իմէջա
 շնորհիս շնութի կանց
 քան թէ զարանց. ոպ
 ևս առվել է պատվեալ
 հրկել որութի և ամօթ
 խածութի կանաց քան
 թէ արանց արդէ թէ ա
 ըգելոյ զմորդ իցանգան
 ալոյ այլոց կանաց . առ
 անց կարծից առավել
 ապէս հայրկէ արգելոյ
 ևս վսկանացի բընուէ
 ըզ ցանդութի ունայլոց
 արանց քան զի առաւել
 էքան զարանց:

Ե. ասցէր թէ երբարգելո
 զշնութի և զպոռնդ
 ութի արգելոյ ևս զայլ
 ամայլև այլ միմսավոր
 մեզ ըս ցանգմ իմանալ
 էթէ նըմանապէսև սիմ
 նամք մի ցանգութի:

Ա. առանց բնաւ կարծից
 որ երբ արգելոյ զցնգւի
 շնութի իմանմք զիար
 դելոյ ևս զցնգութի պո
 ռնգութի և զայլամէ
 արհ

tamen illud, quod de viro
 dicitur, etiam de vxore acci-
 piendum : quia sub viro, vt
 nobiliore creatura, etiam cõ-
 prehenditur fœmina. Adhęc
 nouit quilibet adulterium
 fœminæ infamæ magis apud
 mundum esse, quàm viri : vt
 etiã honestas ac verecundia
 in fœmina magis quàm in vi-
 ro laudatur : Itaque si pro-
 hibitum est viro, alterius vxo-
 rem concupiscere ; haud du-
 biè prohibitum etiam erit
 fœminæ alterius maritum ap-
 petere.

D. Dictum est superius ,
 quod vbi prohibitum adul-
 terium est, ibidem & alia pec-
 cata carnalia prohibita esse ;
 quare nunc scire cupio num
 idipsum de desiderio etiam
 accipiendum sit?

M. Non est dubium, quin v-
 bi prohibitum est desiderium
 adulterij, intelligatur etiam
 prohibitum esse desiderium

affiniūmque libidinum: quia eadem ratio horum omnium peccatorum est.

D. Dic, amabo, mihi num omnia desideria vxoris alienæ peccata sint, etsi consensus voluntatis non accedat?

M. D. Grēgorius Papa docuit in eiusmodi malo desiderio tres gradus esse. Primus vocatur suggestio; Secundus delectatio; Tertius consensus: Suggestio est, quando Diabolus animo immittit cogitationem turpem, ad quam in principio sese inexpectatum desiderium agglomerat: Cui cogitationi si illicò resistatur, adeò vt delectatio non accedat, non peccata homo, sed meritum apud Deum habet. Si verò ad suggestionem, carnalis delectatio accedat, nec tamen in eam ratio vel voluntas consentiat, non est homo sine peccato veniali. Si denique

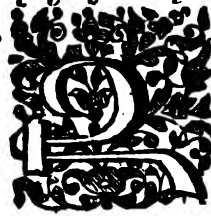
ՃՀԻ

արհմրհէլի կիրըս քան զինոքս պտ ճառվէնայլ ամ ասցեալ մէղքեր: Դ. կամիմ իմանալ էթէ ամ ցանգութի այլոց կանց մէղքիցէ երբ յոչ կամ ընգալաւ զայն պիտի ալ ցանգութի ն:

Ա. սբ գրքի գործիքս ուսոց որ չայր ցանգութի ուսի էրիս կերպրս նախ անուանի փորցութի է ըկրթդ հելտութի իսկ էբրդն է կթակց ութի արդ փորցութի այ նէոր երբ սատնս արկանէիս իրտըս մրդ կան խորհորդ պղծութե որև իս կիսբն ուսի ընգերգյա ըուցմոսս չար ցանգւէ իսկ էթէ այս փոյրցուէ փոթով առնի ընդիմա կցութի գիմի բնաւիւր էկեսցէ հելտութի ոչ է մէղք այլ վարցս ընգլ ցի իտէ իսկ էթէ փորցութի հետէի ի մրմս մ որ հելտութիւ գի ոչ ուսի զկթակցութի մտց յանժամ լիսի փոշտէ սակ

Y ij

սակ մեղք. բայց էթէ իփո
րցութի և ի հեշտութի
առմէլոյ ևս յաւթուր
կամակցութե մըտացն
որև իմասայ մըդ զայն
զոր խոյրհի և ցանգայ
է կամաւ որութե հա
ստատէ իմիտս իուր զն
խորհուրդն և զցնգութի
մեղնէ մահոյցն մեղք
է այսէ շքութի զոր
արգելոյ այս պատգմն
որ ասէ. միցնգար:
պարգաբանութի տասըն. էր
որ պատգմիս:

Դ. ինչպատկերի
տաս էրորդ
պատգամն ո
րէ միցնգար
նչից ընգերո
ւ. առմէլ արգելո զցնգութի
ընչից այլոց թէ իցէ բն
ակախ ոպտունս այգիս
է անգրկըս կամ թէիցէ
շարժուն տնտնսկամ
ոյսկի արծաթև պըտո
ղըս իծնոց և նըմանէց
նցիսէ այսէ Լըրումըն
կատ ըեալարդ արևթե
զիմինախ տեսցուք զէս
գէրըս մեր ոչ բանիւ և ոչ գործով ոչ մտքով ոչ խո
րհրդէմբ:

cum cogitatione ac delecta-
tione consensus rationis ac
voluntatis sese coniungat,
adeò vt homo aduertat id
quod cogitat ac desideret, &
voluntariè eiusmodi deside-
rio inhaeret, committit pec-
catum mortale. Et hoc præ-
cipuum est, quod in hoc præ-
cepto prohibetur.

EXPLICATIO decimi Præcepti.

Vid continetur de-
cimo præcepto?

M. Continet pro-
hibitionem concu-
piscentiæ bonorum alterius,
videlicet immobiliũ; vt sunt
domus, agri: vel mobilia, vt
sunt pecuniæ, animalia, fru-
ctus, & similia. Quando enim
non inferitur proximo iniuria
opere, verbo, aut cogitatione
& desiderio, tunc perfecta iu-
stitia exercetur.

մէ: 5

D. Miror in primis, postea-
quàm Deus homicidium, ad-
ulterium, & furtum prohi-
buerit, non prohibeat quo-
que desiderium homicidij, vti
adulterij ac furti prohibuit:

M. Ratio est hæc, quia ho-
mo principaliter nihil aliud
desiderat, quàm vnde ad eum
commodum aliquod etsi ap-
parens tantum, redūdet. Ideò
adulterij committendi desi-
derio ardet, quia delectatio-
nem haud modicam adfert:
vt & furti, quia id fructuo-
sum est: homicidium verò
nulli fructuosum est; ideòque
ab homine pro seipso nō ex-
petitur, sed solum vt illius in-
reruētū adulterium aliquod,
aut furtū, aut aliud affine pec-
catum, committat. Quamob-
rem tametsi desiderium occi-
dendi, peccatū sit grauissimū;
non tamen in particulari id
Deus prohibuit: quia cūm
homicidiū ex seipso prohibi-
tum sit, satis colligere est; etiā
desiderium occidendi prohi-
bitum esse: Et quia inordina-
ta desideria delectationis, si-

ՃԿԴ

Զ. Կիանմ որ էր բաժն արդ-
էլէց գըսպանութիւն և
չըսութիւն և զգութիւն
վս կը ոչ արգելոյ և սրգ
ցանգութիւն ըսպանման
ոպ որ արգելոյ զցանգ
ութիւն չըսութեալ գողութե
պ. պատճառն այս է զի միդ
խընդրէ միտա իրաւով
էլ օգտակարութեան
տե իցէ կրէլ էլիս այսպ
էս ցանգայ չըսութեզի
ինքնմանէ ըստոյնի Կէշտ
ութիւն և ցանգայ գողութե
զի օգոյտ ունի. բց ըսպ
անուան ոչ ինչ աւգտի
վս աստորիկ ոչ գոյ բնա
կանցնգութիւն այլ միան
թէ ըսպանմամբ կարի
ցէ առնել զչըսութիւն կմ
զգողութեան այլ ինչ ըս
կամց. վս այստորիկ որք
անուան ցնգութիւն ըսպա
նման կմ Եմէղք սական
ած բնվ որպէս ոչ արգ
ելոյ քան զի իմասն միք
որ արգելէլէ կը արգե
լէց զմիդ աստիւն և զի
արգելէց զցանգութիւն ար
Կմիւնէլի կըրից Կէշտո
վթէց

Y iij

Եթէ ց միմսոց իմանմք և
զի արգելոյ ևս զցանգ
Թի ըսպան ման զորսոց
ոյք բնաւ ցնգայ Թէ ոչ
վս հասանելոյ այլ ինչ
աւգտի կամ ալախիկէ
լտուԹէ:

Դ. կամ իմ իմանալ Թէ վս
էր յերվ ունըս ալ ի րհի
ոչ արգելոյ բնվ զմսգւի
ըն չից ում տեսնեմք որ
արգելոյ օրէնքն այ:

Ա. յատնիէ պատ Ճ ուն քան
զի միդիք Թէ ևս իցէ քա
հասեայալետ կմ կայսր
ոչ իմանան զգաղտնիսմ
ըդկան այլ իման զէրեվ
էլ ի իրըս վսորոյ ոչ կա
րէն դատել զմիտըս և զ
խորհուրդս ևս ոչ կար
էն պատժել վսորոյ ոչ է
հրկ արգելու. բց ած
որ բընընէ զսիրտըս և զ
էրիկամունսս ամ միգկն
կարողէ պատժել զհար
իս ցնգուԹէ խորհըրդ
այ և մըտց վսորոյ արդ
ելոյ իսբաւրէնըս:

ըզցանգուԹիս
մըտաց

պարզա

militumque rerum non per-
mittit, utique sequitur illum
nec desiderium occidendi
permittere, quod non appe-
teret homo, nisi peculiatem
inde ad se utilitatem, aut de-
lectationem emanare spera-
ret.

D. Nunc porrò scire expeto,
quare non eo modo in hu-
manis legibus atque in diui-
nis desideria prohibentur?

M. Ratio manifesta est; quia
homines tametsi Pontifices
aut Cæsares sint, non tamen
corda introspicere possunt,
sed solum exteriorem specie
contueri: ideóque cogitatio-
nes tales, aut desideria iudi-
care nequeunt, nedum pu-
nire; quare ut prohibeant,
æquum non est. At verò
D E V S cùm omnium ho-
minum corda discernat, po-
terit utique malas cogitatio-
nes omnes, ac desideria

punire; ut eadem
etiam in sua san-
cta lege pro-
hibet.

EXPLICATION Præceptorum Ecclesiæ.

CAPVT VII.

D. Nne præter decalogum alia præcepta obseruanda proponuntur?

M. Immò verò, nimirum Ecclesiæ sanctæ, præcepta, quæ sunt hæc:

1. Sanctissimo Missæ sacrificio diebus festis, qui præcepti sunt, interesse.

2. Ieiunare in quadragesima, quatuor temporibus; ite vigilijs præceptis, & diebus Veneris ac Sabbati ab esu carniū abstinere.

3. Ad minimum semel in anno confiteri.

4. Corpori Dominico ac minimum semel, idque circa Paschacomunicare.

5. Dare decimas Ecclesiæ.

6. Non celebrare nuptias temporibus prohibitis, videlicet à prima Dominica Aduentus vsque ad epiphaniam Domini, & à primo die Quadragesimæ vsque ad octauā paschatis seu Dominicam in Albis. D. Porro de præceptis

ՃԼԷ
պարզաբանութի հրրամանց
սբ էկեղեցոյ կանոնս

էնր որ:

Դ. ամիմ իմանալ
թէ եղէ այլաւ
րէն քապահելո
քս թէղաւրէ
նրս տասըն պատգամա
ցըն:

Ա. Էն այլևս օրէնք սբ էկ
եղեցոյ որքէն այսոքեկ
եռւէ վեցէն որ:

Ա. Ժընդընդ ըռլ ունկը
նդրէլ սբ պատրազին
յաւոր տօնից և կիրեկին
բ. զսբապայքն ծոյմ պա
հէլ և զայլ շաբդայքեր
զուրբթ և զչորէք շբթ
իսկ ի պատիւ ամ ծնին
միանիմրտարգելոյ զօր
շաբաթոյն:

Գ. Խօստով նիլ մի առ ազմ
իտարոցըն:

Դ. Հաղորդըվելի յարուէ
զատիկի ավորըն:

Ե. Հատոցթէլ ըզ տնանոր
գըս էկեղեցոյ:

Զ. արգելոյ ըզ հարսնիքն
ի յատնութե առ լին կի
րակնվոր մին չի յատնո
ւթի և յառլին ավոր
պահոցն միեջև յութ

օրէք զատկըմս . Բցիպ
ատկիրանս յաստիկոց
ինչ ասի ածմս զի դիոր
աւ դտանէս իպարզ բա
նւի . Էխոր հրդէսսբէկ
էղէցո յորս հմօտասի
վս ամէնէցունց:

պարզաբանութեամբ տրնակ
ախն խրրատից կանոն
ուծէր ըդ:

Զ. **Յ**ազմ իմանալ
թէ առվել
քան զպատգ
մստն էս այլ
ևս խրրատք նմնապէս
վսնկատարելութէն կէ
նցաղավարութեմ երոյ:
այ. Էս այլ ևս բզում սբևօ
գտակար խրրատս վսպ
հելոյ հատրել զօրէնքս
տն. իսկ գլխվոր քնէրէք
էս. իմվորաղքատութ. ող
ջխոհւի և հնազդէի:

Զ. որպիսի խրրատէ կամ
վոր աղքատութի:

այ. այնէ զիմի ունիցի բնկ
ան ինչքս և զոր ունիցի
տացէ աղքատց կմ դից
էի համարկն տեղիս և
ախն իսկի իպէտս աղքա
տց. արդ զայս խրատս
dispensauit; quod tantundem est,

illis nihil tractare cogito;
tum quia facilia sunt, tum
etiam quia de Missa, Con-
fessione, ac Communione,
vtri& de Ieiunio in explicatio-
ne sanctorum Sacramento-
rum agemus.

EXPLICATIO
Consiliorum Euangelicorū.
CAPVT VII.

D. **N**unc scire vltcrius
cupio, num præ-
ter præcepta Do-
mini sint consilia aliqua Euā-
gelica, ab eodē ad perfectius
viuendi genus instituendum
proposita?

M. Multa consilia sanctif-
sima, & vtilissima à Deo da-
ta sunt, quorum beneficio
perfectius præcepta obserua-
ri queant. Sunt autem tria
principalia, Paupertas volun-
taria, Castitas & Obedientia.

D. In quo consilium Pau-
pertatis consistit?

M. In eo, quòd quis nullam
rem propriam habeat; post-
eaquam iam ante, aut omnia
sua bona in pauperes distri-
buit, aut certè in commune

Quod

Quod consilium non modò
verbis Christus docuit, sed
etiam exemplo, & post Chri-
stū Apostoli imitati, vti etiam
primi omnes Christiani Hie-
rosolymis primitiua Ecclesiæ
tempore habitantes. Deni-
que omnes Religiosi voto se
obstringunt, quod sanctum
consilium voluntariæ pau-
pertatis obseruare velint.

D. In quo consilium Casti-
tatis situm est?

M. In eo quod quis perpe-
tuò castus esse velit, non so-
lùm ab omni genere peccati
carnalis abstinēdo, sed etiam
à Matrimonio. Quod consi-
lium etiam Dominus noster
verbo exemplòque docuit,
quem D. Virgo, S. Ioannes
Baptista, omnesque Aposto-
li, vbi ad Apostolatū ab illo
vocati fuere, insecuti sunt: vti
etiam omnes Religiosi, & sa-
cris Ordinibus initiati votum
particulare castitatis edunt.

ՄԱՏՈՑ ԻՆ ԴՆՈՒՄԵՐ ՔՆՈՋ
միան բանիւ այլ օրինա
կալ. յետ քի սբ առգէլ
քրն հետեւ եցն հոսպե
սեւ ամառ լին քրիստո
նէքն որքէին յերոսղեմ
յառ ջին քրիստոսէն
իսկ ածմն ուխտըս առ
հեմ ամկրօնալ որք վս
պահպանութեւն այսմն
սբ խըրատոյս որէ կա
մաւոր աղքատութի:
Դ. ոմսի իմանամք զխըր
ատող ջախոհութեւ:
Ա. ովոյք որ կամի միշտող
լիոյն լինել ոչ միանէ
պարտ արգելուլ յամ մ
րսական մէջց այլև յամ
ուսնանալոյ. իսկ զաբ
խըրատս ևս ուսոց մեզ
տրմեր քնբանիւ և օրի
նական և հետեւ ողք էլ
ես ողջ խոհութեւ սրկոսն
միման սբ յովանէսմը
կրտիչս և ամառ գէլ քն
յետ կոչման քի յաշակ
երտութի և յետոյ ամ
կըրօնաւորք առվելոխ
տըս առնեն և ամէկէլ
եղկանք որք ունին սբ
բզըս: Իգ Դ. ո.

Դ. ունիսի իմանամք զխր
ատ հընազանդուէ:

Ա. այնչ զի մէրծէ մրդըզ
բընկն կամսիուրեւ զբը
ըս իուր որի սբ. ավետր
ան կոչի. ուրանալ զան
ճըն իուր. և հընգնդիւ
կամց մէծվորց ամէնայ
նիւ որ ոչ եցէն հակոկ
այ և զայս խրատորս ոս
ուց մէզ փըրկիչն մէրոչ
միան բանիւ այլևս օրի
նակվ հընազնդիւ ամէ
նայսոիւ կամց հաւր այ
ևս երբ մանուկէր հըն
տակ լինել ծընողցն և
սբ. յովսէփոյ որէր իբր
և զհայր քանզի երայր
ածածնին որև Ճընմրտ
նակն ոչէր հայր նրմիւ
քանզի ծընաւ իմօրէ ու
անց հայր ուն իսկըսբա
նէ եր իհօրէ առնցմայր
և այսէ եր ըդիւ ըսն զոր
ոխտս առնէն կրօնվորք:

Դ. վն երէրէքէն գլխվոր
խըրատք և ոչ աւելի:

Ա. քանզի գլխվոր խրատ
նէրն էն վն հէրքէլոյզ
դիմրդուծի կատրել
ուծէ

D. In quo consilium obe-
dientiae consistit?

M. In eo, quod quis pro-
prio iudicio renuntiat ac pro-
priae voluntati, quod in san-
cto Evangelio seipsum ab-
negare vocatur; & in om-
nibus rebus Deo non con-
trariis Superiori subiectum
esse. Et hoc consilium Chri-
stus mundum docuit non
solum verbo, sed etiam ex-
emplo, cum aeterno Patri
in omnibus obediuit; item
Matri suae, cum adhuc puer
esset, ac Iosepho, qui pu-
tatiuus eius pater erat, eo
quod sponsus erat matris
eius (nam in veritate Pater
eius non fuit, quippe qui ex
Matre semper Virgine natus
sit.) Est autem hoc tertium
consilium, ad quod per to-
tum sese Religiosi omnes ob-
ligant.

D. Quare tria duntaxat con-
silia principalia sunt, & non
plura nec pauciora?

M. Quia consilia haec prin-
cipalia ideò seruantur, ut im-
pedimenta perfectionis in

charitate sita amoveantur;
 Quorum tria sunt, videlicet
 amor bonorum, qui per pau-
 pertatem tollitur: deinde a-
 mor voluptatum carnalium,
 qui per castitatem tollitur:
 denique amor honoris ac
 potestatis, qui tollitur per
 obedientiam. Quare cum ho-
 mo non nisi hæc tria bono-
 rum genera habeat, scilicet
 animam, corpus, & externa
 bona; ideò tradidit Deo exte-
 riora bona per paupertatem;
 corpus per castitatem; & ani-
 mam per obedientiam, & sa-
 crificij in morem offert Deo
 omnia sua, & sic ad perfe-
 ctionem charitatis meliore
 modo disponitur, quoad in
 hac vita possibilis fuerit.

EXPLICATIO
 Sacramentorum sanctæ
 Ecclesiæ.

CAPVT IX.

D. Ognitis iam satis,
 diuina gratia aspi-
 rate, tribus princi-
 palioribus doctrinæ Christia-
 næ partibus, restat vt quarta

ՃԿԹ
 ութ է որք էս վո սիրոյ
 իսկ դիմորցութիւք հրէ
 քէս նախ որեսէր գանձ
 ոց որև վասի կամվոր
 ղքութիւք. սէր հելուէ
 մէրծի ողջ խոհութիւն
 իսկ սէր պատվոյ և իշ
 քնութիւն ունասցի հը
 նգնութիւք. առվելու
 քանզի միդն ունի հրիս
 բարիոք իրոս. հոգի և
 միմիսն իրոս հրէվելիս
 վս որոյ ընձաւոյվ այ
 զիս չրս հրէվել իսկամվ
 որ աղքատութիւն և զմ
 րմիս ողջ խոհութիւք և զ
 հոգիս հընազնութիւք
 առնէ միդ գանձըսիւր
 ողջ կեզ այ և զամիս չս
 իուրյորիսէկատրելսիրո
 վորչաք որև կարողէ
 իկէսցաղոյս:

պարգաբանութիւն հրորհրէ
 ան սը կկեղեցոյ. կանո
 իս իսէրոյ:

Զ իմց շնորհօքս
 այ զհրիս գլխ
 վոր բաժինս
 բըրիս տոնէա
 կանվարդ պետ ութ
 էաժմն կամիմզի ու
 սոցնէս ինձ զչորր
 Z ij

որ և իմիտըս ունիմ որս
սացերթէ է է խորհու
րդ սբէկէզէցոյ:

Այս չորրորդ բաժին վա
րդապետութե առաջ
օգտակրէ և պարտէ յո
ժրոժ բ ուսանիլ արդ
կարկէ իմանալ որ էս ի
մէջ սբէկէզէցոյ բազմ
ամե անթիւ գանձըս որ
է է խորհուրդ սբէկէ
զէցոյ որով ընդհանր
զընորհըս այ որով պա
հպնիմք և աճիմք և երբ
յանցսօք կորուսնեմք զ
ընորհըս սօքօք դարձ
ել գտանեմք այժմս կ
միմ պատմել քէզ էրիս
կէրպիւ նախթէ ինչիցէ
սբ խորհուրդն էրկր զ
զհմըս նցիս էրբդ թէ
ոյվ պատմի ըէց ըզնայ
և միմի պատմեսցուք:

Դ. աժմս պատմեա ինչ ինչ
չիցէ սբ խորհուրդն զի
ցազմիմանալ:

Այս սբ խորհուրդն է տրն
օրէնութի որոյվ աժպ
րգէւէ մէզ զընորհըս
իւր և իմիմանին ծանո
ցանէ

mihi declaratur, in qua, si be-
nè memini; de septem Eccle-
siæ Sacramentis tractatur?

M. Quarta hæc pars Doctri-
næ Christianæ vtilissima est;
ideòque necessarium, vt can-
dem multa industria condif-
cas. Itaque scire tua interest,
in Ecclesia sancta thesaurum
magnum inueniri, qui septem
Sacramentorum est, per quæ
diuinâ gratiam impetramus,
conseruamus, adaugemus; &
si nostra culpa illâ perdideri-
mus, recuperamus. Quare de-
clarare proposui primò, quid
Sacramentũ sit, deinde quot
eorum sint instituta, & id ge-
nus alia. Denique quid quod-
libet Sacramentum in parti-
culari sit, explicabo.

D. Incipe ergo aliquando
explicare quid Sacramentum
sit, id enim scire vehementer
desidero?

M. Sacramentum est signum
sacrum per quod Deus gra-
tiam confert, & simul exte-
rius effectum inuisibilem re-

præsentat, quam in anima nostra gratia operatur. Si enim in corpore spiritus nos, ut angelis, essemus, spirituali modo gratiam suam conferret Deus: nunc verò cum ex anima ac corpore compositi simus; ideo naturæ nostræ attemperans se Deus gratiam per media actionis corporalis nobis confert, quæ certis similitudinibus exterioribus effectum interiorem gratiæ communicant: ut patet in exemplo de Baptismo, qui unum ex Sacramentis Ecclesiæ est, in quo corpus aqua abluitur, & simul sanctissima Trinitas invocatur, ac per cæremoniam illam abluitionis confert Deus gratiam, & animæ baptizati immittit, significatque ut quemadmodum aqua lauat corpus, sic quoque gratia lauet animam, & ab omni

ցախէ յատնալէս զսէրգ
ործւթի աներեւոթիս
զոր գործիչ ըսոր քն ան
ի հոգիս մեր զի էթի մե
ն քէայք անմիմիս հոգի
այ որէս հրէշտիք տար
մեզ ած զհոգեւոր շնո
րհրս իուր այլ զի մեկ
մեալ ի հոգոյ և ի միմսոյ
վսորոյ տրմեր վս տրկ
արութե բնութե մերո
պարգեւէ մեզ զշնորհս
իւր մի ջնորդութե մի
մնավոր գործոց ու պ որ
էրէ Էլի օրինակաւ ծա
նուցնի ներգործութի
աներեւութ շնորհս
աւրինակաւ ու թի սբ
մրկրտութի որ է մի է
խորհրդէս սբէկեզեցո
անսի լրվնալով զմիմի
սրս ջրով կոչելով զա
նուն ամենայ սբէրորդ
ութե արորդութե սբ
վրլցման պարգեւէ ած
զշնորհրս իւր և ան
գուցնի ի հոգի սորին որ
մրկրտի և ծնուցնի թի
ոպ ջրով վրլցվի միմիս
անալէս շնորքայմբրէշ

ողբին և սրէյա մէղց:
 Դ. այժմս ծախէ որերբոք
 կամի անուէլ զսքիորհ
 ուրդն էրիս կէրպիւ նիւ
 ար ըողութքն էրէւէլի
 գործոց. էրկրդ զի նով
 աւ տացէ ած զշրնորհ
 ըս իուր. էրրդ զի ար ըո
 ղութի այն ոնէնայ զնր
 մահութի ներգործւե
 շրնոր հց և այնպէս յա
 տնի օրինակաւ ծախոց
 էրէւէլի տեսլեմբ:

Ա. Լաւ իմցար ածմս առը
 եւ պարտիս իմասալոր
 այսոքիկ էն է սքիորհ
 որդ իսկ անուան քնցին
 է. մրկրտութի. Դրրոշ
 մրն կմկրնոսք. Հաղոր
 դութի. ապաշին ըուի
 վէրջին օծումս. կարք
 քա Դնաւթէ. և պրսկն
 վսէր է էն պատճառն
 այնէ զի ած կմէցվ յաջ
 որդէլ իտայլ մէջ զկէս
 ըս հոգեւ որս ոպ և միշ
 տ յաջորդէ իտալ մէջզ
 պէտս մրմսավորս արդ
 վս մրմսավոր կէնց նիւ
 պարտի ճընանիւ էրկր
 աշիւ

peccato perpurget.

D. Si benè intellexi, vt res aliqua Sacramentum sit, triplicem conditionem requiri video. Prima est, vt aliqua cæremonia adsit, siue actio externa. Secunda, vt per illam Deus suam gratiam communitet. Tertia, vt illa cæremonia seu actio similitudinem cum effectu gratiæ habeat, eumque exterius repræsentet, atque significet.

M. Optimè intellexisti. Nunc verò vltcriùs addiscendum est, quod Sacramenta in vniuersum septem sint, hîc nominibus notata, nimirum: Baptismus, Confirmatio, aut Chrisma, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema vnctio, Ordo & Matrimonium. Ratio verò quare septem sint, est hæc; Quia Deus eo modo in vita spiritali danda procedere solet, quo in corporali. Quantum autem ad corporalem vitam spectat; Primò, necessarium est nasci: deinde, crescere: Tertiò, nutriri: Quar-

tò , si quo morbo vitietur homo , medicinam accipere: quintò , si quando pugnandum est armari : Sextò , necessarium est caput aliquod, quod natos & augmentatos homines regat ac gubernet : Septimò , vt sint , qui ad multiplicationem humani generis incumbant : nisi enim de mortuis alij nati succederent, illicò humanum genus interiret. Sic quoque res cum vita spiritali constituta est. Primò enim necessarium est nasci in nobis gratiam Dei , quod per Baptismum fit. Secundò , vt illa gratia crescat & roboretur , quod Confirmatio facit. Tertiò , vt nutriatur ac sustentetur , quod sanctissima Eucharistia præstat.

Quartò , vt si quando perditæ fuerit recuperetur , quod medicina pœnitentiæ efficit. Quintò , vt in articulo mortis

ՃՀԴ

անիւնէն իւրոյ սնանիւն չըր
երբ հիւանդնապարտ
էր ժշկանսարվեստիւ
առողջնալ . հիւսգէր իւր
երբ պատերգ մի պարտ
զըրահս ըսգէսուլ . վէց
պիտոյ է իշխնս և ուղիչ
միդկան որք ծընել էս
և սընել . էր իւր պիտոե
սոմանք վսյաճ խուծե
ազգիս միդկան . քանզի
երբ մէնսին այսոքիկոր
ծընեալքէս , յաջորդիս
թէ ոչ շոտով պակս էր
ազգըս միդկան . իսկ վս
հոգեվորկէսցնսնապա
րտէոր ընձանի իմեզ շըն
որքնայ և այս առնի սբ
մկրտութք . էրկր զի
շընորքնայ յաճիւիւզ
րանայ և այս առնի սբ
կընք մմբն . էր իւր պարտ
էսընուցնել և պէպան
ել և այս առնի սբ հաղո
րդութք . չոր իւր պարտ
է գըտանել զհորուսել
և այս առնի սբ ապրիա
րութք . հիւսգէր պար
տէ միդոյ իծամ մշուն
զիսիուք ամբնալ ընդէ

մատնանաի զի յախժամ
ոյ առվել պատերգմիւ
յաղթա հրի սբ վերջին
օծմամբն վեցերորդ պի
տոնէ իմէջ եկեղեցոյ առջ
նորդս զի ուղեւոյնս
եանս հոգեւ որդս և այս
առնի սբ կարգիւ քհն
անգ. իօթերորդ պիտոնէ
և սիմէջ եկեղեցոյ զի սբ
ուլթբ յարգին ի յաճի
ունս սէռիս մրդկան զի
բազմասցին համտաց
եալք և զայս առնի խոր
հրդեմբս բարեակին:

Դ. աւվիրգեացմէզ զայս
հիսնալի սբ ուլթի:

Ա. զայս սբ հիսնալի խոր
հորդս ոչ ոյք կարերգը
տանել էթէ ոչ իմնու
թիայ և յոմէք է կարող
էթէ ոչ յայ որ և կարող
է տալ զչնորհրդս: այս
պէս յս քս տր մէր որէ
ած և մրդ արար և պա
վիրէց սեզ ևս առվել
ամ սբ խորհորդք էսիբ
ըրէ և զոլորս զըրոց օրո
յվ ծաւալի իմէզ զօրու
թիք շրնորհց չարչրնց
իգ փըր

se contra inimicum interna-
lem obarmer, qui magis nos
illo, quàm alio tempore in-
festat, quod in extrema vn-
ctione fit. Sextò, vt quis sit
in Ecclesia, qui nos regat,
gubernétque in vita illa spi-
rituali, quod Ordinis est. Se-
ptimò, vt in Ecclesia sit, qui
spirituali multiplicationi hu-
mani generis attendat, quo
sic fidelium numerus multi-
plicari possit, quod officium
Matrimonij Sacramentum
exequitur.

D. Quis adeò miranda adin-
uenit & instituit?

M. Sacramenta hæc adeò ad-
miranda non nisi à diuina sa-
pientia adinuenta sunt, &
non nisi à Deo, qui solus
gratiam dare potest, institu-
ta. Ideò Christus Dominus
noster, qui simul Deus & ho-
mo est, illa adinuenit & insti-
tuit. Præterea sunt Sacramen-
ta hæc, certi veluti canales, per
quos deriuatur in nos virtus

passionis

Passionis Christi. Vnde certum est, neminem quidem aliter thesaurum Passionis Christi dispensare posse, quam solum eo modo, quo Christus instituit.

D. Dic quæso mihi, num tempore legis veteris aliqua Sacramenta fuerint, & num adeò præstantia ac nostra?

M. In veteri Testamento Sacramenta multa fuerunt; sed in quatuor à nostris discrepabant. Primò, superarunt illa numero hæc nostra, ideòque lex vetus difficilior erat lege noua. Secundò, erant illa obseruatu difficilia, vt non sunt nostra. Tertiò, obscuriora quoque fuerunt; ideòque pauci quid significarent, intellexerunt: contra verò nostra adeò clara sunt, vt quilibet ea capere possit. Quarto, illa non conferebant gratiam vti nostra conferunt, sed so-

վրդեցին մէրիյ քի և է
Ճշմրիտ զի ոչ ոյք կարէ
վատեսել զգանաւ ճարէր
նայց քի թէ ոչ անս սբի
որհրդեամբն զոր կա
րգեց քսած մեր:

Է. Կամիմ իմասալ թէ ինչ
ին օրէնս կայր այսպի
սի հրաշալի սբ խորհ
ուրդոս կիանալի իբը
րև զմերոս:

Ա. Ինչին օրէնս էին բազ
ում խոր հուրդք այլոց
նոսէին զսմանութի մէ
թոց չորս կերպիւ. նախ
զի առվել քէինի համրս
քան զմերս զորոյ էին
օրէնքն գծվ ընկերոյ ծ
երկր ըդ զի սոքին զծվ ը
ինչին առեսել քան զմեր
էր ըդ զի քօղարկել քէին
և սակվք իմասանին զսմ
անութի ույ սբ խորհուր
գքմեր պարզև ըստկոն
ին զսմանութի որ ամ
ոյք իմասայ. չոր ըդ նոյ
քին ոչ տային շնորհա
նակ մերոս քառնէնայլ
միան առ շտեսութբ ի
օստանանին բցսբ խորհ
իդ ուրդեթ

AA

որոգք մեր առվել հրր
աշարի զի սակաւքէն
առվել դիուրեւ իմանա
լի և շրնորհս պարգեւ
էս որոցէին հոքայ:

Հ. Էս կամ իմ իմանալ թ
է իմէլ ամսը. խորհրդ
ոց որընիցէ մեծ:

Ա. ամէնէքէն միապէս մե
ծքէն և իուրաքանչիւ
ւրոք ինցնէունի բընկն
բց առվել մեծս հարէ
ղորդութի զի հոյսաւ Ճ
նաչի ըստեղծողն շրնր
հց և ամ բարեց որ էյս
քս տրմեր բց ըստ պիտ
ոյից առվել քան զամէ
պիտոյ է սբ մեկրտուի
և ասշխրութի իսկ ըստ
պատմոյ տոյցին և որք
կրողէն առնել զոր խոր
հուրդն առվել պատմ
ոյվէ սբ կրնուքս և ի
արգ քաշնառութէ զիզ
այս երկու սբ խորհուր
դըս ոչ ոյք կարէ տայլ
բց միան է պիսկաւսն
իսկ վս հէշտութե գոծ
ոքս դիուրաւ առնի սբ
վերլի օծումն զի հոյսա
վքաւին

lùm illam præfigurabant &
promittebant. Quare Sacra-
menta nostra multò excellen-
tiora sunt, quia sunt & pau-
ciora & facilia, & claria,
& efficaciora Sacramentis ve-
teris Legis.

D. Porro vlteriùs aperi, quod
inter Sacramenta hæc septem
maximum sit & præstantissi-
mum?

M. Omnia sunt præstantia,
& quodlibet illorum excel-
lentiam propriam habet. Ma-
ximum porro omnium est
sanctissimum Sacramentum
Eucharistiæ, quia illud aucto-
rem gratiæ continet, & om-
ne bonum quod Christus
Dominus noster est. At ve-
rò si necessitatem spectes,
sunt Baptismus & Pœniten-
tia præ omnibus maximè ne-
cessaria. Si vlteriùs dignita-
tem illorum, qui Sacramenta
dispensare possint, consideres,
digniora vtique Confirmatio
& Ordo sunt, quia non nisi
ab Episcopo conferri possunt.
Si autem facilitatem spectes,
facillimum erit Extrema vn-

ctio, quippe in qua peccata sine defatigatione Pœnitentiæ remittuntur. Denique si significationem vrgeas, maximum est Matrimonium, quia vnionem Christi cum Ecclesia significat.

DE BAPTISMO.

D. Vnc ergo ad explanationem primi Sacramenti pro-

gredere, & primùm dic, quare illud Baptismus vocetur?

M. Nomen illud Baptismus Græcum est, & tantum valet, ac Latinè ablutio. Voluit autem Ecclesia hoc nomen Græcum retinere; quia nimis communis est vocula illa, ablutio, eiusque vsus, etiam in rebus quibuscumque vilissimis. Quare vt Sacramentum hoc proprium suum nomen haberet, & cognosceretur magis, ac honoraretur, vocatum est Baptismus.

D. Quæ ad Baptismum necessario requiruntur?

M. Requiruntur ad minimum tria benè notanda. Quia in certis casibus, vti suis lo-

ՃԼԷ

վ քաւիս յահագն ք առնց
ապաշխ ընթէ բց ըստ
սրմանութե առվել մե
ծէ սքալոյակն քանզի
օրիսակէ քի և սքէկէղ
էցոյ ըստ պողոտի:

վսմրկըրտուէ:

Դ. ախ պատմեայ
իսկ գրաւին
սքխորհորդըն
մըկըրտութե
թէկամիս և վս էր ասի
սքմըկըր տութիուն:

Ա. այս ասունս որէ մըկը
տութի հրոռմաեցոց բռ
իւ կոչի վրլացունս իսկ
սքէկէղէցին կամէցամ
ունել զայս բառս հրո
ռմեացոց քանզի ասունս
վրլցմանէ հաւսրանին
և միշտ անսի իգործս պի
տոյից վս որոյ զինչս սք
խորհուրդս բնականս
անմիտի և բարիոյ ք ճան
աչի և պատմի վս որոյ
կոչի սք մըկըրտութի:

Ե. վս առնելոյ զսք մըկը
տութի ոպսի ինչպիստի:

Ա. էրիս իբրս պարտէ ոս
էլ և բարիոյ ք ուսնիլցի
իտէղիս պիտոյց ոպ յա

AA ij

անընդհատ անսպառ Թէ
 ունի ամ ոյք կարողէ մը
 կրտէլ վստորոյ բարիութի
 յայտնաւել զի իրաւ պի
 տոյց ամ ոյք գիտացի ո
 նել. նախ զի ունիցի բն
 ախան մքոր ջուր որոյվ
 Լըվ սցի անձրն որ մըկը
 տի. Երկրորդ պարտէ ին
 ոյն ժամոյն ասել Երբէ
 Էղոյ զջուրն զայն բա
 նըս. Եւ մըկրտէմ զքեզ
 յանուն Կորն որդոյ Լ
 Կողոյն սբոյ. Երբէ Երկ
 Է այնմիկ որ մըկրտէ զի
 ունէնայ զՃմբիտ իոր
 Կուրդ մըկրտուէ որի
 առնել զմըկրտուի ըստ
 օրիցն քիւն ունսրէկեզ
 Էցին շըսոր Էէ Երբ ունէ
 մըկտւ թի. քանզի Երբ
 ոյք ունէնայ խորհորդս
 այիարն առնելոյ կմ Լը
 վնապոյ ըզմբմիս միայն
 յայն պիսի ազաից Լինէր
 մէծմէղ քեռն Լինէր Ճ
 մարիտ մըկրտուի
 Ե. ոպսի շըսորէն պարգե
 ւէ սբ մըկրտու թի:
 Կ. առնէ Էրիս ներգործ
 ու թիս

cis dicemus, quilibet bapti-
 zare potest; vnde necessarium
 est, quemlibet scire, quo-
 modo id faciendum sit. Pri-
 mò, requiritur aqua vera &
 naturalis, qua persona bap-
 tizanda perfundatur. Secun-
 dò requiritur, vt illo tempo-
 re, quo quis aqua tingitur,
 illa verba pronuncientur,
 Ego te Baptizo, in nomine
 Patris & Filij & Spiritus san-
 cti. Tertiò, vt persona ba-
 ptizans, veram baptizandi
 intentionem habeat, id est,
 dandi hoc Sacramentum, vt
 Christus instituit; & Eccle-
 sia sancta, quando baptizat,
 conferre solet. Vnde, si quis
 intentionem, verbi gratia, io-
 candi solum habeat, aut cor-
 pus duntaxat abluendi ab im-
 munditie, grauissimum pec-
 catum admitteret; & illa mise-
 ra persona reuerà non bap-
 tizaretur.

D. Quos effectus Baptismus
 operatur?

M. Tres effectus. Primus est,
 quod renouet hominem per-

fectè dando illi Dei gratiam, per quam ex filio Diaboli, in filium Dei, & ex peccatore in iustum transit; nec solùm animam ab omni macula culpæ lauat, sed etiam eandem à pœna Inferni, ignisque purgantis liberat. Si quis enim subito moriatur post Baptismum, illicò cœlos penetrat, non secus, ac si nunquam peccato obnoxius fuisset. Secundus est, quod in anima certum spirituale signum seu characterem relinquat, qui nunquam ab homine expungi potest, ex quo semper cognoscitur, quod baptizatus sit, licet ad Inferni pœnas damnetur, quòd de numero ouium Christi fuerit: uti ex stigmate, seu cauterio in hoc mundo homines cognoscuntur, cuiusnam sint mancipia, aut animalia. Quæ etiam causa est, quamobrem Baptismus non nisi semel suscipi possit; quia non amplius ex

ՏՆԹ

ուրթիս նախ կանեալ
նորողէ զմեզ տալով զ
շնորհս զի որդեք այ
լինիցին որքէին որդեք
ստնայիւ ի մէջ լիցին
արդեք և ոչ թէ միան մ
քրէ զհոգին յամսպեզ
նաց մէջ այլևս զերծ
ուցնէ զնայ ամ տանջն
աց դժոխոց և իքաւնի
բց էթէ ոյք յետ մրկրտ
ուրթ էնոյն ժաման մէն
նի առնցկտրծից գրնա
յարքաուրթ ի ուրթէնմ
մէղս չիցէ գործել երկր
զի սբ մրկրտուրթ ի կրն
քէրէ զհոգիս մրդկան
հոգեւոր կրնք մամբզի
բնաւ ամենեւին ոչ ոյք
կարէ ջրնել մտայտորի
ունին և տախտքին որք
իջնէնիգ ժոխս զի ճնա
չի այրն անթէ մրկրտ
էլ է և էի հօտէն քի ուր
կէնցղոյս ամ ոյք ճնաչ
իգին չս իուր կրնք օվ ի
ուրով արգ այսէ պատ
ճոնզի զսբ մրկրտուրթ
ոչ ոյք կարէրնդոնել բց
միանգամ ինայն զի բնմ
ոչ

A A iij

ոչ Երեսնի այլ միշտմնայ
կաղմեալ իհոգիս զսէր
գործութիւնոյս սբ մրկ
րտութե . երրորդ սբ մրկ
րտութե քն մրդ մտասն
իսբ եկեղեցին և լիցիհզ
որդակից սբ ոց ոպ զոր
դիս սբ եկեղեցոյ և դա
մնէ լիսել քրիստոնէ և
հնգնդիւնցկնորքիտեղ
իս քի ուղէս գ եկեղեցիս
հ. աւսուսիւն խաւի առ
սել զմրկրտութիւն:

պ. քահնայից միայն հրկ
իւ առսել զսբ մրկրտութի
և սախք հնայս ործող
ովուրդ ունի իսկերբոց
իցէ քահնայս պարտէ
սարկվրքին իծամոյ մ
հոսս հարկի պիտիցմմկ
րտել և սերբ չիցէ սարկ
վարք պարտին և սալ իս
արհ կանք այրք և կան
այք առսել մկրտութի
այլ միշտ պարտէ կեալ
ըստ կարգի զի երբ իցէ
այր կին մի ի խեցեհոսել
և էթէ իցէ եկեղեցկան
մի ի խեցեհոս աշխր հկան
մկրտել իսկ իմէլ եկեղ
եցկան

anima impressus ille chara-
cter, seu effectus Baptismi, de-
perditur. Tertius est, quod
per Baptismum quis Eccle-
siam ingrediatur, eiusdemque
bonorum omnium partici-
patione gaudeat, vti germa-
nus Ecclesiae filius, facieque
professionem, quod Chri-
stianus esse velit, omnibus-
que illis obedire qui Chri-
sti loco Ecclesiam guber-
nant.

D. Ad quem propriè spectat
Baptismum conferre?

M. Spectat ad Sacerdotem,
ex officio proprio; & prae-
sertim illum, cui cura anima-
rum incumbit. At verò, si Sa-
cerdos praesens non sit, ad
Diaconum pertinet; & in ca-
su necessitatis, quando sub-
est periculum, creaturam il-
lam sine Baptismo hinc de-
cessuram; cuilibet incumbit,
vt Sacerdoti, sic Laïco: vt
viro, sic mulieri: ordo tamen
semper hîc seruari debet: ne
videlicet baptizet mulier, si
vir haberi possit; nec laïcus, si

ad sit Ecclesiasticus; & ex Ecclesiasticis ille, qui gradu semper superior est.

D. Miror autem Baptismum infantibus primùm natis conferri, vtpotè qui non cognoscant id quod accipiunt.

M. Tanta est Baptismi necessitas, vt si quis sine accepro Baptismo, aut ad minimum eius desiderio, votòve moriatur, intrare cælum nequaquã possit. Quia verò Infantes eiusmodi periculo obnoxij sunt, & facillimè mori possint; nec adeò capaces sint, vt baptismum desiderent: id eò quantociùs baptizare eos est necessarium. Et quamuis non cognoscunt id, quod suscipiunt, supplet tamen id Ecclesia, quæ mediantibus compatre, ac commatre respondet; spondetque pro illis: quod sufficit. Vti enim per Adamum in peccatum, Deique disgratiam prolapsi sumus, quod tamen nesciuimus: Sic quòque Deo satis est, si per Baptismum, & Ecclesiam à peccatò liberemur;

Ճղա

Էջկանանցն փոքրովորն տեղիք տցէ մէծովորաց: Ե. Հիմանմոր զսբ մկրտող թի առնի անխ ըզախ մանգանց որք ոչ գիտեն ըզօրութի նորին:

Ա. անչափ պիտոյ է սբ մկրտութի զի թէ ոյք մէն նիանց մկրտութի է կմ առնց ցնգանալոնըմին ոչ կարէ մըտանել յարքաութի այլ քան զի մնգուն քղիւրով մէնանի ն և ոչ կարէն ցնգալ սբ մկրտութի. վսորոյ պարտէ ան յապաղ մկրտել և քանզի ոչ գիտեն զօրութի մկրտութի սակայն սբ էկէղեցին լրնոյ զպակս ութի նոցին որ և միջնորդութի կրնա հարց պատմխանեն և խօստնան վսնց և այս բավականէ զի ոպ միջնորդութի ադամովիրավորեցք մեղօք և զըրկեցք իտեսունայ ոչին չգիտելով մեզնոն պէս կամեցոված զի միջնորդութի սբ մկրտութի են և սբ էկէղեցոյն բըրկել Լիցութի

իցիւք իմէղաց և արծա
նասցուք սբ տէսուն այ
թէ ևս ոչ իմանմք:

Դ. վսէր ասի կրնքա հար
կմկրնքամբ զոր իվերո
ասագերև ուիսիէն ար
արողութիք նցին:

Ա. առնել զսբ մկրտութի
ըստ հըսոցն սրարտէ
ունելայրմի որ կոչիկը
նքանայր որէիբրև ըզ
հայր և ըստ պատշաճի
կին մի որ կոչի կնքամբ
որէիբրև զայր իսկայս
երկուքինըս կմ մին ին
ոցնէ ըսգալցի զնորըն
ճամասուկն իգիրիս իո
ւր մինչ մկրտի և պատմ
խանէն վս մանգան էրբ
քա Դանախ հըցանէ ըզ
մանուկըն. էթէ կամի
մկրտիլ և թէ Դավատայ
զմանորս սբ համ տոյց
և զայլ խորհորդս էկեզ
էցոյ իսկ էրբ մանուկն
զօր. մայ հասկալ պա
րտէկզնքա Դըց և կրնք
ամրց հոգալ ուղէլ և ոս
ոցսել զգործս սբ համ
ողոց բարիոք իրբաւով
իդ էրբ

& in eius gratiam, tamen
id non aduertamus, recipia-
mur.

D. Quid per compatrem,
commatremque accipimus,
quorum mentio facta est, &
quod illorum officium?

M. In dispensatione Baptis-
mi ex veteri laudatâque Ec-
clesiæ consuetudine semper
assistit vir, qui compater
vocatur, id est, alter pater;
& mulier, quæ vocatur com-
mater, id est, altera mater:
Et illi duo, siue alter illorum,
tenent infantulum baptizan-
dum, respondentque pro il-
lo, dum rogat Sacerdos ex
infantulo, num baptizari ve-
lit? num credat articulos Fi-
dei, & similia? Præterea ubi
iam infans adoleuerit, com-
pater & commater obligati
sunt, vt curam illius habeant,
Fideique capita principatio-
ra, & bonos mores doceant,
si in eo parentes pueri remis-
siores fuerint. Denique obser-
uandum etiam est, quod in Ba-
ptismo compater ac comma-
ter,

ter, vti & ille, qui baptizat, cum baptizato, eiusdemque patre, ac matre, spirituales cognationem contrahant.

DE CONFIRMATIONE.

D. Atis iam de Baptismo egimus, ordire ergo iam agere de Confirmatione, seu Chrismate, secundo Sacramento.

M. Secundum Sacramentum Confirmatio vocatur: quia illius effectus est, hominem confirmare in Fide; vti paulò post dicemus. Vocatur etiam Chrisma, quod Græcum nomen est, vñctionemque significat, quia in hoc Sacramento frons recipientis illud inungitur. Nam vti in Baptismo aqua baptizandus abluatur, vt nimirum animam à peccati macula per Dei gratiam perpurgari significetur; sic in Chrismate frons inungitur, vt significetur diuinam

Ճ ՂԳ

Էրբ. Հայրք և միք ոչ հոգախ և սառվել պարտէ իմանալ որ սբ մկրտութեղէս հոգեւոր ազգականք մանգան որմըկրտեցու և հօրե մօրսորին ամէսէք էան որ մկրտէս ուկնք հրե կնքմիք:

Վն սբ կրնք ման:

Կ. յծմնքալկան ասցք վս սբմկրտութե ածմն պատմեայ ինչ զորպիսութի սբ կրնք ման որէ հաստտութի սբ հալտ ոյ և էեքկըդի էսբ խորհորդորն:

Մ. Էրկըդ սբ խորհորդն կոչի սբ կրնունք որէ հստատութի զի ներգործութի նորին հաստտէզմրդի հալտս ուկյառ լիկան ասսցուք այլև կոչի կրնունք որէ զիօծանի կրնք մամբ զի յայս սբ խորհորդս օծանէս զգեմս. այսմիկ որ ընդունի զայս սբ խորհուրդըս. զի ուկ իսբ մկրտութե լըվնան ըրոյ զայս որ նըլանակէ էթէ շընո:

B. B.

ըբըն ալլըմնայ զհոգի
նյամ սպէղնաց մէղաց
նոյնպէս ևի սբ կրնուն
քընէրբ օծանէն զդէմ
ըսսբ մէռնալ նըշան
ակէթէնորքն ալ օծ
նէզհոգին և կրնքմամբ
զօյցուցանէ և արիացո
ցանէ զի կարողի զիպա
տէրդ մէլընդ սատնաի
ևանայիդնէլ զհիտս
ննցկրծից միոյտնց:
Է. յորում հասկի պրտէ առն
էլ զոր կրնունքն:

Ա. պարտէ ընդունել իմագ
ուծէ ժմանակի էրբ որ
ճանաչէ զգարն և զբար
ին քանզի ինոյն ժմանկ
ին ըսկսանի դիմել զսբ
հիտրն և պարտէ հստտ
էլ կրնքմմբ չորհօք ալ
Է. ալլնէրգործուծի ոսի
սբ կրնոնքն թէմիան հս
տտնէ զհոգին մրդկան:

Ա. տըպաւորէ կրնքմմբ
նըշանմ հաստտուծէ զ
հոգին մրդկան զիմի ըլ
նըէսցի յաւիտէսմ սոր
ոյ զայս սբ խորհուրդս
ոչ ոյք առնոէթէոցմիա
նգմմիան վ: Է

gratiam animam quoque in-
ungere, huiusque vnctionis
virtute adeò illam confirma-
re atque erigere, vt bellum
in dæmones mouere, fidem-
que Christianam audacter ci-
tra vllum tormentorum me-
tum; aut mortis profiteri pos-
sit.

D. Quo tempore recipien-
dum est Sacramentum hoc?

M. Tum recipiendum est
Sacramentum hoc, quando
ad vsum rationis peruenit
homo, Fidemque profiteri
incipit; & vt confirmetur,
stabiliatúrque in gratia, opus
habet.

D. Num alium adhuc effe-
ctum in anima præter hanc
Confirmationem operetur?

M. Relinquit etiam fixum,
impressumque in anima si-
gnum seu characterem, qui
eradi nequit, ideóque non
nisi semel recipi Sacramen-
tum hoc potest.

D. Quid opus est alio signo impresso in anima, áñne sufficit character Baptismi?

M. Non sine causa imprimitur secundum hoc signum in anima : quia per primum solum cognoscitur homo Christianus esse, & de Christi familia : at verò per secundum hoc signum, miles Christi esse cognoscitur, ideòque in anima signum Ducis sui seu Capitanei portat : ut in vestibus suis mundani milites suorum Centurionum gestant insignia. Illi autem qui recepto hoc Sacramento ad inferos descendunt, maximè confundentur, eò quòd quilibet visurus sit tales suam professionem, ac Sacramento semilites Christi tulisse, & postmodum adeò fœdè, ut perduelles rebellasse.

DE SANCTISSIMA EUCHARISTIA.

D. xplica nunc tertium Sacramentum, & primum dic mihi,

ՃՂԷ

Դ. Վսէր կրնաքաշրէս մի ուս նըշանավ զանձինս միթէ չէր բավ կան կը նիք սբմկրտուէ :

Ա. Բազում պտճուաւ կը նքիմք այս էրկրորդ նըշանաւս քանզի նախնի Ճնացի միան որ մրդքը իստոնէյէ որէ ընդանի քի իսկ այս էրկրորդիւս Ճնացի որէ լգ իսկորքի զի բարձել ունի անձա մը զնըշան գորավ ըինի ուրոյ ոպ իկէնցղոս ոս ին նշանս իվր էնդերց իցիուրէսց . իսկ յետոյ էրբապկնէս մէղօք զա նձինսւ իջնէս իդոնիս մէծ պէս ամաղէսցէնզի ամէնէքէս տէսնէս որ նոքա դավնեցին լինել զիսկոր քի իսկ յետոյ վս աղտեղութե մէաց այսպիսի տանջանաւք ապրատամբ էղէս :

Վասնսուրբ հաղորդուէ :
Դ. այժմն պատմ էային ձգէրը Դսբխորհորդ նիսն

BB ij

Եւր սւտոյ թէ վ սէր ասի
 սը կաղորդութի :
 Կ. այս անունս նըշանէ
 ընդոսելի յիշատկ կամ
 շնորհ կալութիւն քան
 զի այս սը խորհրդեմբ
 առնի յիշատկ քի և գոհ
 նամք զտէ վ ս հրաշալի
 բարեց սը չարչրնացի
 ըր կէին մերոյ և իմիաս
 ին պարգեւէ մեզ ըզ ճշմ
 ըիտ միմիս և արիունտն
 յի քի վ ս որոյ միշտ պար
 իմք գոհնալ զնմանէ :
 Դ. պատմեաին ճառվել Կ
 ըզ և ըստակ զամիսնոր
 յօգեալէն ի յայս սը խո
 ռհորդրս զի իմանմ զա
 կեզ մէծութի նորին և
 անվել պատվեմ զնա :
 Կ. Էրբ տեսնես զնըշնրք
 ի վրէմբինսն քան ըզ
 սը անցութի որէ փոքր
 նօսըր բաղ ըճէ անխմոր
 հայց . այլ իսոյս ժաման
 էրբ քա հնան որ անց զ
 բանս սը անցութե յան
 ժամ լինի սը նըշնրքն
 ասն ճըշմրիտ միմիս և
 իուն քի այ մերոյ և զի ճ
 ըշմրիտ

quid significet Eucharistia?
 M. Nomen illud purè Græ-
 cum est , significatque gra-
 tam memoriam, aut gratia-
 rum actionem , quia in illo
 mysterio memoria fit, & gra-
 tiarum actio de excellentis-
 simo beneficio sanctissimæ
 Passionis Saluatoris nostri, &
 simul verum corpus , & san-
 guis Domini porrigitur ; pro
 quo, Deo gratias agere per-
 petuò obligamur.

D. Explices mihi plenius om-
 ne id, quod in hoc sanctissi-
 mo Sacramento continetur;
 vt cognita eius excellentia,
 tantò meliùs id venerari
 queam.

M. Hostia, quæ in altari con-
 spicitur ante consecratio-
 nem , nihil est aliud quàm
 modica panis particula , ex
 subtili materia in rotundita-
 tem formata : at verò, quam-
 primùm Sacerdos Consecra-
 tionis verba protulit , Ho-
 stia verum Domini nostri
 corpus inuenitur. Et quia
 corpus Dominicum viuum

est, & Diuinitati in persona Filij Dei vnitum; ideo simul in corpore, sanguis & anima, ipsaque Diuinitas inuenitur, & sic totus Christus & homo in ea existit. Pari modo in Calice ante consecrationem nihil aliud, quàm modicum vini est, aqua modica permixtum: at verò facta consecratione, inuenitur in calice verus sanguis Christi: & quia sanguis extra corpus non est; ideo simul in calice cum sanguine corpus, & anima, ipsaque Christi Diuinitas est; & sic totus Christus Deus, & homo in ea existit.

D. Video autem hostiam post consecrationem, speciem panis vti prius, & quod in calice est, etiam speciem vini vti prius retinere?

M. Ita est: remanent enim in Hostia species, vt & color, & sapor panis, vt ante

ՀԴԷ

ըլծրիտ միմբն քիկէսդ
անիէ միացել ածուբից
անձն որդոյն այ քս որ
ոյ իմասին ըսդ մարմն
ոյ էլ սքարիուն և ան
ձրն և ածուծի ոպորէ
քս ած և միդ նրմանա
պէս նախ իսրկին քանզ
սքսցուծի ոչայլին չէր
թէ սակավմի բաժն և
սակաւ մի ջուր բացերբ
որ ասի բախք սք ասաց
աւծէ լինի իմէլ սրկոյն
Հըլծրիտ արիուն և միմ
ին քիքանզ իարիուն քի
ոչէ բժնեալ իմբնոյն
վս որոյ իսրկին էն իմի
ասին միմին և արիուն և
անձրնաժ ուծէնոյն քի
և նոյնպէս քսաժ և միդ
ոպ իսրկին նոյնպէս և
ինըլ խարքն:

Դ. տեսանեմ գնըլն րքն
յետ սքսացուծէ ինման
ուծի հացի ոպ յառջնէր
նրմանանպէս և իսրկինզ
կերպգինոյ ոպ յառաջն
պ. այնպէս ինըլն րքնմն
այ կերպգուն և համեմ
ատուծի հացին ոպ էր
յառջն

B B iij

յառջնայնոց ունի զբանո
թի զորուն էր և այնպէս
կերպիւ հացին ոչէ հաց
այլ միմին քի ևս իման
ալորինակմի տաց քեզ
զկին զովտայոր եղեւ ար
ձան աղի արդ ամէնէք
Էս որք տեսնէին զայն որ
սը անակեր ըզկին զովտ
այ ըց ոչէր իսկ այն կին զո
վտ այլ արձան աղի ինմա
սուն թի կրնոց . արդ ոպի
յախ փոխ տորո թի փոխ
եալ եղեւ ներգործութի
բնութե և մընցմիան էր
եւելի տիպըն . այսպէս
իսբ խորհորդն փոխ 'ըկի
ներգործութի հացին ի
միմին և իարիուն փրկչի
մերոյ և մնայարտ քոստ
միան կերպ հացի և գինո
ոպ էր յառջն սըմանապ
էս պարտիս իմանալ վս
բաժկին որունի զկերպն
զգուն զհամս և զհոտըն
գինոյ . սակայն ոչ գոյ բն
ութի գինոյ քան զի է ՃՃ
միտարիուն փրկչին մէ
բոյ յի քի ներգործութ
բկէ րպիւ գինոյ :

fuerunt: at verò nequaquam
ipsius panis substantia ibi-
dem est, quæ erat priùs; ideó-
que sub specie panis, panis
non est, sed verum corpus
Dominicum. Illustrabo rem
similitudine, vt intelligatur.
Audiuit haud dubiè Loth v-
xorem in statuam salis con-
uersam esse. Age verò quicun-
que hanc statuam videbat, il-
le speciem, figurámque vxo-
ris Loth videbat, quæ tamen
vxoꝝ Loth amplius non fuit,
sed sal sub specie mulieris de-
litescens. Quemadmodum
ergo in hac conuersione sub-
stantia intrinsecùs mutata
fuit, & species mulieris ex-
trinsecùs apparuit: sic quo-
que in hoc mysterio accidit.
Mutatur enim interior sub-
stantia panis in corpus Do-
minicum, eadémque exte-
rius panis species, vt ante fuit,
permanet. Idem de calice ac-
cipiendum est: species enim,
sapor, color, odórq; vini per-
cipitur; neq; tamen propterea
ibidé est vini substátia, sed sub
vini specie Domini sanguis.

D. Res magna est , corpus adeò magnum, vti est illud Domini nostri corpus , posse sub specie adeò pusilla, qualis Hostiæ consecratæ est, consistere?

M. Res magna profectò est, fateor : cæterum maior est Dei potentia , quæ vtiq̃ue maius quid capacitare intellectus nostri facere potest. Sic enim Christus , quando in Evangelio ait (Matth. 19.) facere Deum posse , vt camelus , quod est maius animal equo, per foramen acus transeat, adiungit : Apud homines hoc impossibile est, apud Deum autem omnia sunt possibilia.

D. Explica precor aliquo exemplo, quo modo possibile sit , Domini nostri corpus in tot Hostiis esse posse, quor in adeò diuersis altaribus reperiuntur?

M. Non est necesse, vt nos intelligamus miracula Dei; sed abundè satis est , si illa credamus ; quandoquidem certi sumus, non posse

Ճղթ

Դ. զանմանամ որ հըրաւ ալիա հեղմումին և արիոս քերթումն զակիտիտիպիոք ըրիկ իրաց միոյ որ է իսբ փոյք ըրիկ նըշխարքընա յս մեծ խորհուրդընս:

Ա. Ճըշմրիտ է մեծ խորհ որդ ալլառւմ էլ մեծ է զօրութի ալլա կարողէ առն էլ հիսանալի քարս զանգոր խորհիմք և իմանմք և քս հրամեց իսբալ էտրնին էթէ ած կարողէ առն էլ որ մալխոս ընդ ծայկա սխան անցանէ և դարցել ասաց թէ այտան խընար ինէ իմարդկանէ ալլ ոչ ու յայ զի ած ամէնակարողէ և ամէնայն անհնար ինք հընարալ որք էն առ իտեայոէ:

Դ. Կամէի զի օրինակաւ ալ տմեսին ճթէ ուկարէ ի նէլ բօլն զակ միմին քեր իբզումս ըշխ ըս յամտեղի սև իսբ խօրանսնս:

Ա. Հըրզգործութի ալ ոչ ոյք կարէ իմանալ զցմիա նպարտէ հմ տալերը գիտեմք Ճըշմրտիւ որ ած ոչ սըղալի. սականս օրինակալ

ճանուցնեմ քեզ Վսմի
 Թարութե քոյարդի մի
 Երոր հոգի մի րդոյ մի մի
 նէ Ճմրիտ և էյամ մի
 նրս մի մի նոյ ույ ի գլուխն
 նոյ պէս ի Թաթրս ոտից
 ևս առ Վէլյամ անդամս
 մի մի ոցմ էրոր արդ Վսէր
 զանման աս որած կարող
 էանս ելոր մի մի նմի ածն
 ի որդոյ ի ուոյ ի բազում
 նրչխարս երբ առնէ զի
 ոյ գիք մի րդ կան կատրէյ
 Լիցին յամ հեռեայլան
 գամս մի մի նոյ զի գրեայլ է
 ի վարդս սբն անտոնի Թէ
 երբ բարոգ էր ի մի ու մտէ
 զոն ամ ախն զօրութիւն
 կատրեալ մի մի նով գտել
 էր Եւ ի լուրի կիւս քանս
 Լին առնելով արդ է Թէ
 ած կարող է առնել որս
 անտոնի ոսբօյ նդակ մի
 ընովս Լիցի յերկու քեան
 հեռվ որտէղ իս զի արդոց
 կարէ առնել քս զօրութիւն
 ի ուրով բնակի ի բզում
 ի սբն սրնեալ նրչխարդս
 նոյն կէրպիւս շխրքի:

nos Deum decipere : nihi-
 lominus exemplum ad sui
 consolationem producam :
 Non est dubium , nos non
 nisi vnam animam habere,
 quæ tota est in omnibus
 membris corporis , tota in
 capite, tota in pedibus, immò
 tota etiam in quavis mini-
 ma parte corporis. Quid er-
 go mirum est Deum facere
 posse , vt corpus Filij sui in
 multis hostijs existat? quan-
 doquidem per eandem eius
 potentiam vna eadéque ani-
 ma, tota & indiuisa in tam di-
 uersis, longéque à se inuicem
 distantibus corporis mem-
 bris esse possit? Legitur in vita
 S. Antonij de Padua, illum,
 cùm quodam tempore in vna
 vrbium Italiæ concionare-
 tur ; etiam eodem tempore,
 mediante diuina gratia , in
 Portugallia extitisse, & ibid é
 aliud bonum opus peregisse.
 Nunc ergo, si Deus potuit ef-
 ficere, vt S. Antonius simul in
 duobus distinctis locis adeò
 disiunctis in propria specie ef-

fet; quamobrem eius potentiz non conueniret facere, vt in mul-
 tis Hostijs; sub earundem Hostiarum specie esset Christus? D.

D. Dic mihi præterea, num Christus descendat de cælo, quando in Hostia transsubstantiatur, an verò in cælo remaneat?

M. Quando Dominus noster in sacra Hostia transsubstantiatur, non descendit de cælo, sed per diuinam suam potentiam in cælo simul & in Hostia manet. Accipe exemplum in anima nostra: Infans paucorum dierum, est minimus, vti videre est, qui si mensuretur, vix vnus palmi erit: at verò in crescendo maior euadet, quàm antè erat, móxque duos palmos excedet. Nunc quæro ergo, num anima, quæ antè vnus duntaxat palmi erat, priorem palmum, vbi ad secundum gradum fecerit, reliquerit an non? Certum est autem quòd non reliquerit, nec disiuncta sit; quia indivisibilis est; Itaque retinendo primum palmum, acquisiuit secundum. Sic quoque Dominus noster non relin-

միւ

Յ. պատմեալն աղբէմ զ
քեզ թէ երբ քսւրնակէ
խորհրդի քիչն էրկնի
ցթէ էյերկինսս երկրի:
Ա. երբ տրմերսկսնի բնկ
իլիսքն լիքն ոչ զատի
յերկնից այլ զօրքւբ այ
էյերկինսս և իսքն իսա
րքն. օրինակ քեզ հոգի ք
մեր զի երբ որ ծնանի
մահուկն իմօրէ փոքրիկ
է հսկաւ ոպ տեսանէմք
և էթէ ոյքն իմրէ զնորտ
ծին մահուկն ոչէ ամէլ
քան զթիզմի. բց ունիկ
տարեալ հոգի իսկ յետո
սակաւ սակաւ զարգան
այ մէծութբ առամէլ ք
ան զառլին այժմն ոպի
րծես թէ հոգի նործին
փոքրիկ մահական մի թէ
բարցիէ թող զայտէկէլ
բնակէցի իմէծցեալ ան
չքն մահական. սակաւ չ
միտ որոչ բարց իէթող
զնայ և ոչ ճրկտեց զիբբ
և զմահուկն քան զի էմի
և նոյս անբծս լիարդ ոչ
իբացէ թող զփոքի թիչ
սակին և ըսկիսքն արբ
իզ նոյս

C C

նոյն հոգին բնակէլ իմէ
 ծովթէ . արդւո՞ր մէրեր
 բնակէիս բնշխր քսոց թ
 ողոյ զերկինս կմթոյտ ց
 միոս զինոյս ին քսէյամ
 Դ. իմաց որինչ յօդեալէ
 իսբ հաղորդութի ած
 մն ցնգամ իմասալ թէ ո
 ւ պարտէ առնել զի ար
 ծնի լիցոք սբ հղորդւէ
 ւ. երես իրոս պարտէ առ
 նելնախ զի խօստովան
 լիցի զմէղս իուր և ամշ
 թրութբ հաճոսցի այ
 երբ գնաիսբ հաղորդւի
 և է մէծ խորհուրդ որ զ
 այս սբութին տացի մէզ
 իկերպ հացի զի իմնցոյ ք
 որոց շնորհի մէկելոց մէ
 ղօք այլ կենդանե ցզի զօ
 վնցին և աճեսցին շնոր
 հօքնայ . երկրորդն պար
 տէ ծոյմ կենալ յամ կեր
 ալրոց իմէլ գիշերախնծ
 մոյս մինչ և իծմ սբ հղո
 ղւէ ոչ ինչ ընգոսել և ս
 ոչ սակվ միջուր . իսկ երր
 զի խորհեսցուք զոր ինչ
 առնելոց մք և ջերմեռա
 նդութբ ընդոսել զայս
 սբ .

quit cælum, eò quòd in Ho-
 stia sit; nec ab Hostia, eò quòd
 existat in cælo, discedit; sed
 simul in cælo, & in omni-
 bus illis Hostijs inuenitur.

D. Intellecto satis eo, quod
 in sanctissimo Sacramento
 reperitur, desidero nunc sci-
 re quid ad dignam eius sum-
 ptionem requiratur?

M. Requiruntur tria. Pri-
 mum est, vt suscipiens pec-
 cata sua confessus sit, & in
 gratia Dei esse labore, vbi
 ad communionem Sacra-
 menti huius ire parat. Quia
 inter cæteras causas, quare
 Sacramentum hoc sub spe-
 cie panis conferatur, est, vt
 intelligamus illud ad nutri-
 mentum & augmentum di-
 uinæ gratiæ viuus dari non
 mortuis. Secundum est, vt
 omninò sobrij simus, & vi-
 delicet à medio noctis ab om-
 ni cibo, potúque etiam aquæ
 modicæ, abstineamus. Ter-
 tium est, vt intelligamus id,
 quod facimus, deuotionem.

que erga tantum Sacramentum habeamus. Propterea enim Sacramentum hoc non datur pueris, nec amentibus, quod usu rationis destituti sint.

D. Quàm frequenter ad huius Sacramenti perceptionem obligamur?

M. Ecclesia Catholica ad minimum semel in anno nos, idque circa festum Paschatis, ad huius sanctissimi Sacramenti susceptionem obligat: esset nihilominus salutare ex consilio Confessarij.

D. Explica mihi nunc fructum, qui ex Sacramento hoc capitur; item finem, propter quem institutum sit?

M. Propter tres causas instituit Dominus noster Iesus-Christus Sacramentum hoc. Prima est, ut sit cibus animæ. Altera, ut Sacrificium novæ Legis. Tertia, ut sit perpetuum memoriale Passionis eius, pignusque amoris sui erga nos charissimum.

D. Quomodo effectum ope-

մի

սբ խորհորդու վս որոյ զայս սբ խորհորդս ոչ է պարտ տալ հրէիս իցկմ թէրամրտաց կաման է վատից կմայլոց սրբ ոչ գիտեն զօրութիւնս:

Դ. պարտ է միշտ ընդունել զայս սբ խորհուրդս:

Ա. սբ էկեղեցիս հարկիւ հըրմտէ միանգամ իտար ոչ ըն որէ իտօսի յարուէ զատկին այլ սակայն հր կաւորէ անսել միշտ ըստ բարիոյք իրատոյ խոստովան հրց:

Դ. պատմեայ ինչ զպարդէս զոր ընդունիմք իսբ խորհորդոյս և թէ վսեր կարգել հղէ:

Ա. հրիսպատճ աւա մորմէ ըյս քս կարգէց զայս հի անալի սբ խորհուրդս սն զի լիցի կերակորհո գոց եւս առավել զի լիցի ողջ կէզ սոյրօրինց հըրգ զի լիցի մըշտըն ջենվոր յիշատակ չար չընացիւր րկչին մէրոյ և ահէդ գրապ կան սիրոյ առմէզ

Դ. ոպսի սերգործաբ պր

արէ զհոգիս միողկաւս :
 ւ. առնէ ըզնէրգործուի
 զոր ունի միոնավոր կէր
 ակորյան ճինս մէրվ սայ
 սորիւշըսորհի մէզ իտի
 պէտքի քանզի ուն կցիւ
 հաստի բնութի ջերմ
 ութեորով լինի կէաք մ
 րմնոյ . այսպէս սբազն
 խորհուրդն էրբ արծն
 պէս ընդոնիս պահէն ճ
 էզսէրն որէ կէնք հոգւ
 ի . ունի ներգործուի առ
 նէսբ պատարագըն :

ւ. այսպէս հաշտուի առ
 նէ ընդայլ ընդոնի բազ
 ում պարգեւ ոչմ իսն վ
 սն կէնդանէցայլ . սվս
 մէնէրգորքէնի քալ րա
 նիս . արդ պարտիս իման
 ալ զի հին օրէնքն բազո
 ւմ ընձայս յանսնոցմ
 սոցան էին այիսկ իսոյր
 օրէնքն վսմմ ընձաիցն
 է յառջ դրեալ սբազան
 խորհորդ . սբ պատրգին
 զոր է ճեռօք քանչն աից
 մտուցնի ալ ընդոնէ ի
 աղջակեզ Ճմբիտ միմին
 է արիուն որդո խորոյ
 որօրինկէն

ratur, in quantum est cibus
 animæ?

M. Illum operatur effectum,
 quem cibus corporalis in
 corpore : vnde etiam sub spe-
 cie panis porrigitur. Vti enim
 panis conseruat calorem na-
 turalem, in quo vita corpo-
 ris sita est: Sic quoque san-
 ctissimum hoc Sacramen-
 tum, quando dignè recipi-
 tur, conseruat, augmentat-
 que charitatem, in qua sani-
 tas & vita animæ consistit.

D. Quem effectum operatur,
 in quantum est Sacrificium?

M. Mundo Deum reconci-
 liat, multaque beneficia non
 solum pro vivis, sed etiam
 pro mortuis in igne purgan-
 te degentibus, obtinet. Sci-
 re enim vestra interest, quem-
 admodum in veteri Testa-
 mento obtulerunt Deo mul-
 ta sacrificia animalium; Sic in
 nouo eorum loco surroga-
 tum sit Missæ sacrificium, in
 quo per manus Sacerdotum
 offertur Deo Sacrificium ac-
 ceptissimum corporis & san-
 guinis Filij eius, qui omnibus

illis veteris Legis sacrificiis
præfigurabatur.

D. Quem effectum, ut me-
moriale & amoris Domini
nostri erga nos pignus est,
operatur?

M. Nimirum, ut memores
beneficij tanti fiamus, nos-
metiplos ad redamandum,
tantoperè ab eodem amati,
accendamus. Et ideo quem-
admodum in veteri Testa-
mento voluit Deus, ut He-
brei non solum manducarent
manna, quod de cælo eis de-
derat; sed etiam voluit, ut
conseruarent in vase aliquo,
ad iugem tantorum benefi-
ciorum memoriam, quæ Deus,
dum educeret ex Ægypto po-
pulum, eis præstitit. Sic quo-
que Christus voluit, ut Sacra-
mentum hoc sanctissimum
non solum manducaretur à
nobis: sed etiam asseruaretur
in Altari, & interdum in Pro-
cessionibus circumferretur, ut
semper, quotiescunque hoc
inspexerimus, infiniti amoris
sui erga nos recordemur. At
verò in particulari loquendo,
sanctissima Missa. vniuersale

անող չկիզցի հին օրինց:
Ե. ուրիշի ներգործութի
առնէ յիշատկ սբ. գորա
վ կան սիրոյ տն մէրոյ:
Ա. առնէ զի մէնք յիշատկ
Էսցուք զանթիւ բրուի
և զի ջերմեռանդութի
րեցուք զախ որախ բվ
սիրեց զմեզ և ունիւած ին
ին օրէնս կամեցավ որ էփ
ըրաեցիք ոչ միան ճաշա
կէն զմահաւախ զոր ոգ
էնց նց յերկնաց ալ և ս
կամեցավ զի ապէսցեն
սբ. անօթիութե յիմահայ
նախմ ս յիշատկի անչի
բրութե զոր Էտնց ած
երբ էհան զնս յէգիպտ
ոսէ. ախալէս և քսկամէ
ցաւ զի այս սբ. խորհոր
գրս ոչթէ ճաշակեցոք
միահայլ և սգի միշտ պա
կեցեն իմ րսեղանոյ. և
զի ըստ պիտոյից, նօթաւ
արասցեն միա Կմութ
փութս զի սմէնէք Էս որ
տէսահալն յիշէն զանթի
ւօթընր առմեզ. և ստու
աղէլ սբ. խորհուրդ պա
տարգին է ծողով քանա

quoddam compendium totius

տրնօրէնութիւնքն անմեղ
րոյ զի բնական ի հեռս
ցիւմընցմէրոց :

Կ. յանգամ իմանալ թէ
ոպ խորհուրդ սբ պատ
րագին է ժողովրդանամ
տրնօրէնութեանքն ինո
ւալէլ ջերմեանդութե
րնդոնիմ երբտեսանեմ:
Ա. ասեմքէզ կարճառօտ
զի ժամանակս սբ պատ
արագին նըշանկէ զսբ
ցանգունի նն հարցնորք
մնայն դալըստէն փրկ
չին . տրոգորմէքն նըշա
նակէն զբառբռս նաշ
պետցւ մրդարէ իցորմի
շտ խընդրէին յայ զգալ
ուստ փրկչին ցանգան
ալով նրմ. իսկ փառքիբ
րձումն նըշանակէ զծրն
ունդիւր րկչին . սբ աղօ
թքընէրն որ հետեւին
նըշանակէն զընձառումն
քի տաճարն . ընթերց
ուածք զոր ընթեռնոյն
իճնկողմն խորանին նը
շանակէ զքարոզունի սբ
յովնոյ մկրտչին որ յոր
դորէր զմրդիք հետեւի
Լքի

Gentium per prædicationem Diui Ioannis notat. Euange-

vitæ Domini nostri est , ne
videlicet vnquam illa ex me-
moria nostra elaboratur.

D. Audito hoc , scire aueo ,
quomodo Missa compen-
dium quoddam totius vitæ
Christi sit ; quia sic ad de-
uotionem , attentionemque
magis excitabor , quando me
præsentem esse continget?

M. Dicam breuissimè. Intro-
itus Missæ , significat deside-
rium Sanctorum Patrum ,
quod de aduentu Christi ha-
buerunt. Kyrie eleison , si-
gnificat vocem istorum Pa-
triarcharum ac Propheta-
rum , qui à Deo aduentum
Messiæ tanto tempore desi-
deratum petiuere. Gloria in
Excelsis , significat Natalem
domini. Oratio verò , seu col-
lecta proximè subsequens , si-
gnificat præsentationem eius ,
& oblationem in Templo. E-
pistola ad sinistrum cornu Al-
taris dici solita , prædicatio-
nem sancti Ioannis Baptistæ
inuitantis homines ad Chri-
stum. Graduale seu responsio
ad Epistolam , conuersionem

lium in dextro cornu Altaris legi solitum, prædicationem Domini nostri significat, quâ nos à sinistra parte ad dexteram, id est, à temporalibus ad æterna, & à peccato ad gratiam traduxit; vbi præterea lumen adfertur, & incenduntur thura, vt significetur, sanctum Euangelium nondum illuminasse vniuersum, illumque odore bono diuinæ gloriæ repleuisse. Credo, Conuersionem sanctorum Apostolorum, aliorumque Christi discipulorum significat. Secreta illa, quæ immediatè, Credo, subsequuntur occulta machinamenta Iudæorum contra Christum significant. Præfatio alta voce cantari, & illo, O-sanna in excelsis finiri solita, significat solennem ingressum Christi in Ierusalem ipso die Palmarum factum. Secreta illa, quæ proximè excipiunt Præfationem, Passionem Domini repræsentant.

ՄԷ

Լքի. մէսէթիքն նըշա
նակէն զ դարցումս հէթ
անոսց քարոզութիւնս
յովանոյ մկրչին. աւետ
արան երբ ընթեռնոյն
յաջկողմն խորանին օրի
նակէ քարոզուէ ըսքա
նչէլէց փրկչին մէրոյ որ
և փորն րկէ զմեզ ինքն կո
ղմեան մոլորուէ իյաջկ
ողմն որէ իկէնց զոյս իյա
վիտէնական և իմեղցիկ
էն ըս և երբ լուցնէն լա
տերս և խոնգս ծինէն
վս օրինակի ի թէ սբ վ
ետարանաւ լուսվորէց
անամ տիեզերք և լըցն
անուշ ցոտութիւն շնոր
հց փռօքնայ. իսկ համ
տամքն նըշանկէ զուղ
փառութիւն սբ առգէլոց
և աշկերտց քիայ մէրոյ
բց ծածուկ աղօթքն եր
որ յետ համ տմքին ասի
օրինակէ ծածուկ գոր
ծոց հըրէից վս մոնուէ
փրկչին մէրոյ. երբոյր
ասի. սբ սբ սբ տրգօրուէ
բաճըր ճախիւ նըշանա
կէ զհանդիսի օրծանկ
ազրդին

տղ ըղին զոր տրմեր քս
 էմուտ այերոսդեմ նըստ
 էալ իյէլէ յամսակ . իս
 կծծուկ աղօթքներ որ
 հետէին օրինակէն սբ
 չարչրնացն քի բցիբար
 ճրցուցել սբմինն նըշա
 նակէ զբարցանալ փրկ
 չին մերոյ ինացին . իսկ
 հայրմեր յերկ . օրինակ
 է աղօթից տնմերոզոր
 արր ինացին . և բեկանե
 լսբ մինն նըշանկէ խոց
 ումն գեղ ըղին . իսկգուն
 այ որ բռ . օրինակէ ոգ բ
 էրից սբողբմանց էրբի
 վայր առին զքնիսացէն
 էրբ հաղորդի քհնայն
 օրինակէ սբԹաղմանքի
 բց զյետ հղ որդւէ էրբ
 ցընձւբ էրգէն նըշանկէ
 սբյարուէ . իսկ արձկմն
 օրինակէ սբ հմբրցման
 բց էրբ քհնայն եաջն
 քէ օրինակէ հոգոյ գայո
 տէն . իսկ վերջի ամէնա
 րն օրինակէ քարոզուէ
 սբ առգելոց էրբլի հոգ
 ովն սբով բսկիւրն ար
 ընն աւետ ընական քս
 ըողուէ : իզ սվ

Elevatio Hostiæ docet, quia
 Christus in crucem sublatu
 sit. Pater noster orationem
 Christi in cruce pendentis.
 Hostiæ fractio - vulneratio -
 nem eiusdem per lanceam
 factam : Agnus Dei significat
 planctum Mariæ in deposi
 tione Christi de cruce. Corn
 munionio, Sacerdotis Christi se
 pulchram significat. Cantus
 ille, qui communionem ma
 gno cum gaudio sequitur,
 Resurrectionem Domini no
 tat. Ite Missa est, signifi
 cat Ascensionem. Benedictio
 Sacerdotis, aduentum Spiri
 tus sancti refert. Euange
 lium in fine Missæ lectum, si
 gnicat prædicationem san
 ctorum Apostolorum, quan
 do repleti Spiritu sancto cœ
 perunt prædicare Euange
 lium per uniuersum mun
 dum, & sic conuersionem
 Gentium inchoarunt.

DE

DE POENITENTIA.

D. Equitur quartum Sacramentum, quod vocatur Pœnitentia. Vnde dic mihi, quid Sacramentum hoc sit?

M. Pœnitentia significat tria. Primò significat certam aliquâ virtutem, per quâ quis dolet de peccatis suis, & contrarium vitium. impœnitentia vocatur, cùm de peccato dolere non vult, sed in eo perseverare. Secundò pœnitentiam vocamus pœnam & afflictionem illam, quam homo, vt Deo pro peccatis admissis satisfaciât, in se suscipit: & sic dicimus facere aliquem magnam pœnitentiam, si multis se ieiuniis & asperitatibus exerceat. Tertiò, Pœnitentia Sacramentum à Christo institutum significat, per quod illorum peccata remittuntur, qui post Baptismum gratiam diuinam perdiderunt: attamen

ԺԹ

վստուրբապազ խարութե.
Զ. յժմն հէտեի
չորրորդս խոր
հուրդն որէ
ապշխարանք
պատմեաին՝ զորպիսս
Թեմայս սրբախորհրդեա
յնս:

Այ. ապաշխարութի էրիս
իրոյս նշանակէ նախ օրի
նակէ ասմն շնորհացոր
քորդ զ զ զ նախմէդց և է
կառն սրմիս կոչի. անգը
ղջութի որէ զիոչ կամի
դառնալ իմէդց այլ կմի
հէտեիլ սրմիս. էրկրորդ
կոչի ասք խարանք որք
նրկէն զանձիսս իտրե
անց պահիուք և աղօթ
իտքս սմէդց զոր առ զի
հաճի ած իւր նրմէա
տպէս պատմի թէ նախն
իքն ար ըին բազում անշ
խարութի զի նրկէցիս զ
անձիսս իտրեանց պհի
ուք և զօթիուք: Էրրորդ
ապաշխարսք օրինակէ
որ խորհրդէս զոր տն
մէք քսկարգէցի սթող
ութե մէդց ասոցիկորք
յէտմկառութե կորուստ

DD

նեն զլընորհայ և յետ
ոյ զղջմանք ցնգան դո-
նայ և ամշխարել:

Դ. ոպսի պարտէ առվելն
նելգսբխորհուրդս:

Ա. Էրկրդ բանիւ խոստ
ով նուրթ մեղց և յարձ
ակումն քաջնային քան
զի քսարր զքաջնայսմէ
ղց դատմորս զորս առն
նեն յետմկրտութե և կա
մի զի հրմանաւ քի իշխ
նութի ունել արձակելո
սակնա պարտէ խոստո
մնել զմեղ և ամշխար
ել և այսոյ կարգի սբխ
որհուրդս. զի ոպ էրեւ
ել թքմեղմ որն խոստմնի
զմեղս ի ուր և քաջնայս
յատնապէս բառբռէ զա
րձակումնն այսպէս ած
ներգործութբ միջնոր
դութբ բնից քաջնային
արձակէ զայն հոգին իկ
պանց մեղց զոր ունէր և
տայ ըզլընորհայ ի ուր և
փրկէ զնախարտոցն
զոր ունէր մս գրնալոյ
խոսնազանս յամիտէնակ
ան դրժոխոց:

Դ. Ինչ

dolent de peccatis suis, & ad
gratiā eius redire desiderant.

D. In quo principaliter Sa-
cramentum hoc consistit?

M. In duobus, videlicet con-
fessione peccatoris, & abso-
lutione Sacerdotis. Christus
enim super peccata à suscep-
to Baptismo commissa Iudi-
ces cōstituit Sacerdotes, vult-
que suo loco auctoritatem
remittendi peccata habere;
ita tamen, vt ea confiteatur
peccator; & vti conuenit, dif-
ponatur. In illo ergo Sacra-
mentum hoc consistit, vt
quemadmodū exterius pec-
cata peccator cōfiteatur, & Sa-
cerdos exterius absolutionē
pronunciat: Sic quoque in-
terius Deus mediantibus illis
Sacerdotis verbis, à nodo
peccati animam illam soluat,
quo alligata erat, ei que gra-
tiam suam communicet, &
ab obligatione Inferni, in
quam præcipitanda erat, libe-
ret.

D. Quæ, precor, vt debitè Sacramentum hoc recipiatur, necessaria sunt?

M. Tria necessaria sunt, nimirum Contritio, Confessio, Satisfactio, quæ tria tres quoque Pœnitentiæ partes sunt.

D. Quid ad veram Contritionem requiritur?

M. Vt nimirum cor durum peccatoris emolliatur, & veluti rumpatur præ dolore offensæ in Deum factæ. At verò in particulari, duo ad veram contritionem requiruntur, nec vnum sine altero esse potest. Prius est, vt peccator reuera de peccatis omnibus post baptismum admissis doleat. Et ideo necessarium est, examinare benè, & considerare omnes actiones suas, & dolere illas ad regulam legis diuinæ non esse exactas. Posterius est, vt peccator firmum propositum non peccandi in posterum sæpius faciat.

D. Quid exigit Confessio?

M. Vt non modò peccator contritione sua contentus sit; sed etiam se ad Sacerdo-

մծա

Դ. Ինչ պարտիմք առնել վս ապաշխրուէ:

Ա. պարտէ ունել էրի սիրս զըղըումն. խօստովս ունի նապշխրութի. որքէն էրէք ըծինք ապաշխրուէ:

Է. որպիսիէ զըղըումն:

Ա. զի կակղասցի քարցել սիրտմէդ վորաց և զիկս կրծնաւք ըէկցի քանզի մէղաւայ արդէ երկու գլխավոր բանիւ Ճանաչի զըղըումն իսկ մին առնց միուսոյս ոչ կարէ կեալ նախ երբ մէղվորսկըսկ ըծայ վս անժիւ մէղցն զորարր յետ մկըրեուէ վս որոյ պարտէ խորհել և բարիոք զմտաւ անել զամ զգործս իուրեւ զըղըալ զի ոչ արրըստ կամաց սբօրինացն այ. իսկ երկրդ զի մէղաւորն առնէ ուխտըս զի բնաւ ամէսէվին մի մէղիցէ յաւիտեան:

Է. որպիսիէ խօստովս ունի:

Ա. զի մէղաւորն ոչ հաս գործի զըղըմամբ միանայ և գրնայ առ ստըս քա հասաինս

DD ij

Հաս աիս ոպէ գրնց սբժ
րիմ մակղէղանցիս առո
տրս յիւ խոստովնէղէ
զմէզս իուր ճշմարտեւ
չն մ. գէացեղ յաճնէգ
սըտա խօսութբ այլ միմ
տութբ ոչ պատճառելով
կմ պարտով որել 'զայլոք
բզմախօսութբ կատրել
զմէզս իուր ասելով ոչթ
ողով բնաւ մ. պատկո
անցս ասելով զհմրումէ
ղց և զմտնորս ամորչ
աի մէծ և իցէ զորկանց
զմրտաւ ծել և առմէլ
պատկոնօք և խոսարհո
ւթբ ոչ ճաբանելով զմէ
զս այիպբնառնելով այլ
ղրզմամբ խօստովանե
լով ասար հմբէլի իրս
և անարժան քրթա տրս
էից և խոսարհութբ. Դ
իցելով չթողիղց :

Դ. ոպէ ասպախութի :

Ա. զի մէզաւորս կամէզի
ասպախութել մ. որոյ կմ
յանչնառնի զաս ասպա
խարանքս զոր խոստով
նաչքս էտնրմայ զիս
յապի կատրելացէ իմնա
տարեւոյ զոր խոստով
նաչքս էտնրմայ զիս
յապի կատրելացէ իմնա

tis pedes abiiciat, vti Magda-
lena sese ad Christi pedes ab-
iecit, (Luc. 7.) confiteaturque
cum veritate peccata sua, ni-
hil adiungendo nec minuendo,
nec mendacium aliquod
immiscendo. Deinde cum
simplicitate, non excusando
se, nec culpam in alium re-
iiciendo, nec superflua ver-
ba multiplicando. Tertiò
cum integritate, omnia di-
cendo nimirum, nec præ pu-
dore vllum omittendo; item
numerum cuiusque, graués-
que circumstantias, quantum
quidè recordari poterit, at-
tendendo. Denique cum verecū-
dia, ac humilitate confiteatur;
non perinde, ac si historiā ali-
quā narraret, peccata sua nar-
rando, sed ea veluti abomi-
nanda quædam, & Christia-
no indigna facta recensendo,
humiliterque indulgentiam
eorum obtestando.

D. Quid ad Satisfactionem
necessarium est?

M. Vt peccator animo fa-
ciendi pœnitentiam, volun-

tarièque acceptandi pœnam illam, quam confessorius im-
posuerit, & quantocyùs adimplendi accedat. Considerans

interim Deū maximā illi gratiā praeſtare, quod aeterna Inferni poenā indulgeat, poenāque temporali contentus ſit, multo vtiq̄ue quān peccata meruerint minore.

D. Dic mihi, quem fructum Sacramentum hoc afferat?

M. Quatuor fructus maximos ex hoc Sacramento percipimus. Primus, de quo diximus, eſt, quod Deus peccata commiſſa poſt Baptiſmum remittat, mutetque aeternam poenā in vita hac, aut in purgatorio ſuſtinenda. Alter eſt, quod bona opera facta à nobis in Dei gratia conſtitutis, & per peccatum deperdita, mediante hoc Sacramento redeant. Tertius, quod ſumus ſoluti ab Excommunicationis vinculo, ſi forte eo innexi fuerimus: quoniam ſcire tua intereſt, Excommunicationem poenam eſſe grauiſſimam; ut pote, quæ nos ora-

մծգ

լովորրած անորոշմազ
ուն գրգռութի բառնալ
ովինըմանե զաւանդ
ան տանջնս գրծոխոյց
իկենցողական զորոք
իսկս զորմեղքնալուէր:
Ե. այս սբ. խորհուրդըս իսկ
օգուտ ունի:

Ա. շորդ մեծ պարգէւք
ընդունիմք յայս սբ. խոր
հորդոյս նախ ասեի որ
ասցաք թէ ած թոյղոյ
զմեղս զորյետ մկրտու
արրաք և փոխ ըկեղյաւ
իտենական տանջնսդը
ծոխոց իկենցող պաշա
ն բանք զինըկենցուք
զանձինս աստկմ իբաւ
արանին. երկրորդ զի զբ
րեգործութի զոր առնե
մք երբեայք ընորհօքն
այլ յետոյ մըլորեցք մէ
ղօք դարձել ընորհմե
զքս ասալ ի բւթբ. երբ
զի արձակեմք իկապանց
անիծեց միինս պրդէյլ
է այքնօքոյք մս որոյ պ
րախ իմանալ որանեծք
մեծ պատիժ ունին որե
կմերծէ զմեզ իհազորդ

D D iij

ուրթէ սբէկէղէցոյ զիմի տացինմա սբուրթ իւր ոչ հրէք բարեւ տացենե խորը տեղիս մի թղէս ցեն ըզնայ այծմն իյայ աչվոր տանջնցս փրր եալ լիցուց խորհրդէմբ սբ ապշխարութէ ըստ իշխանութէ զոր ունին խօստովանէրք յէպիսկ պոսէն կմ խորք փափէն թէպէ տե արձկումն ան իծից լիցի առանց խոր հրդոյ սբ ապշխարե հարապէց և սթէ ոչի ցէքաչնայ. չր ըդ օդոյտ նայնէ զի ծախոցնէ մեզ զգանձըս սբորէնէրոմն տնջնց քալ ընին զորմի շտնոր հէսք հնէպէտք Դ. ոպսի իմանմքնէրոմն տանջանաց:
 Կ. Ենէրումն տանջնց հառատ պարգէւ քայլորառնէ միջնորդութբ հրէս փոխանին համ տացելոց իուրոց շրնոր հէլնցյ զամ կմ մանսինչ իտանջնաց զորս պարտին վս մեղց իկնցզոյս կմի քալ արան

tionibus Ecclesiæ destituat, item Sacramentorum usu, ac conuersatione fidelium, & denique in loco consecrato sepulturâ. Nunc ergo à pœna adeò terribili per Pœnitentiæ Sacramentû liberamur in vigore auctoritatis eius, quam Confessarij ab Episcopo suo, aut Summo Pontifice accipere: licet etiam illam absolutionem ab Excommunicatione extra Sacramentum, & quidem à Prælato non Sacerdote habere possimus. Quartus & vltimus fructus est, quòd capaces per hoc Sacramentum fiamus thesauri indulgentiarum, quem frequenter Pontifices summi dispensant.

D. Quid est Indulgentia?

M. Indulgentia est liberalitas quædam, qua Deus mediante Vicario suo erga fideles suos vititur, dum temporalem illis pœnam indulget, aut totam, aut ex parte, ad quam, siue in hoc mundo, siue in Purgatorio exhauriendam,

obligati erant.

D. Quid, ut quis indulgentiis gaudere possit, requiritur?

M. Ut videlicet homo in gratia Dei sit, confiteaturque, si se peccator novit obnoxium; item adimpleat omnia quæ Summus Pontifex in Indulgentiarum promulgatione exigit.

D. Quoties verò ad Sacramenti Pœnitentiæ receptionem obligamur?

M. Sancta Mater Ecclesia cuilibet semel ad minimum in anno confessionem præcipit. Est nihilominus toties alicui confiteri necessarium, quoties Eucharistiam sumere proponit, & conscientiam peccati mortalis habet. Similiter quando quis in mortis articulo est: aut facinus aliquod aggreditur, cui periculum mortis subest. Præterea & hoc perpendendum est, bonum opus esse frequenter confiteri, & identidem expurgare conscientiam, præsertim, cum illi, qui rarò confitentur, maxima cum difficultate id bene facere possint.

արանիս:

Է. ոպարտէ ձնել վսրն զոսէյո գներմն տանջնց:

Ա. զիմրդ ընդունի զչըն որհս այ խոստովնութեապաշխարել ըզմեղս և կատրել զհրմանսս սբ փափիս երբ շընորհէ զ ներումն տանջնց:

Զ. միշտ պարտէ ընդունել ըզխորհուղըս սբ ապաշխարութեա:

Ա. սբ եկեղեցին հրմյէթի ամոյք միանգամ խտար ոչ ըն պարտէ խոստովնելայլ ևս առվել հրկյո ըէ մի շտխոստովասել երբ ոյք կամի հաղորդել ևս բիծիմա հցոյիմեղաց ևս երբիցէ հրկիուղ մահոյ ևս առվել երբ ոյք կամի գնալ ընդ ծով կմլնդ գամք ուրիցէ հրկիուղ մահոյ այլ ևս պարտէ և բարիութի միշտխոստովսել և կեայլ միշտ սբութեա քանզի թիէ ոյք որ մոշտ շխոստովասի ոչ կարի բընաւ բարեգործութիս առնել:

Դ. Իսկ ի վերջն հրգանեմ
 էթե որ քեզ քեզ գործք քեզ
 ի ք հաճոյք այ վսթողը
 թէն մեղաց :

Ա. Երիւ իրրս պատուենորէ
 ողորմութի պայքէ զօ
 թքրն զի պայքէ ուսոց
 մեղ հրէշտկ պէտն ուաք
 աւել տորիայ իսկ պատ
 ճառն տրեղի միտունի
 հոգի. և միմիւ. և ինչրս
 երեւել իս տոր աղօթիո
 լքն ընձանք այց բարի
 սկողեւորս . իսկ պաշ
 իուքրն գրորութի իմիւս
 որս. և վս ողորմութեզ ի
 թրս երեւել իս. այլ և վս
 աղօթից իմանաւք և սեր
 թայ իծամ և իսր պատր
 աքն աղս անել ըն ունգն
 գրել սր քարոզողց. վս
 պաշոց իմանաւք և զամ
 տանց նմանաւ որս ու
 իորց աղեստիւնսն ջէլի
 վրէպրի և երթայլ յըզ
 տուէս. վս ողորմէ իմա
 նմք զո գոր վսայ առնի

Դ. վս պաշոց զիս պրտի
 մքառնել զի հճոյց քայ

Ա. Երիւ իրրս պարտէ առ

quis proximo propter amorem Dei exhibet. D. Quid ad ieiuniū
 benè instituendum requiritur? M. Tria requiruntur, nimirum,

D. Adhuc vnum, quod vlti-
 mo rogem, superest, quæ ni-
 mirum illa bona opera fiat,
 Deoque grata, quibus satis
 faciamus pro peccatis?

M. Omnia illa ad tria prin-
 cipalia reducuntur, videlicet
 Orationē, Ieiunium, & Elee-
 mosynā, quæ S. Angelus Ra-
 phaël Tobia docuit, (Tob. i.)
 Et ratio est, quia cum homo
 habeat animam, corpus, bo-
 nāque exteriora, oratione of-
 fert Deo bona animæ; ieiu-
 nio, bona corporis; eleemo-
 syna verò, bona exteriora. O-
 rationis nomine etiam com-
 plector illa, vt, verbi gratia,
 audire Missam, dicere septem
 Psalmos penitentiales, Offi-
 cium defunctorū, & similia.
 Per ieiunium accipiuntur etiā
 omnes alie asperitates cor-
 porales, seu mortificationes,
 quæ cilicijs, disciplinis, hu-
 micubationibus, peregrina-
 tionibus, & similibus inflig-
 untur. Per Eleemosynam
 denique quodlibet charita-
 tis officium intelligitur, quod

semel in die cibū sumere: & de
inde circa mediū diei eūde su-
mere (& quidē, quo tardius,
eō melius,) Tercio, abstinere
à carnibus, ovīs & lacticiis.
D. Est-ne melius satisfacere
Deo pro seipso operibus istis,
an verò indulgentiarum se
participem reddere?

M. Melius est hominē ope-
ribus istis pro seipso satisfacere:
quia per indulgentiam satis-
facit solum ab eo, pro obli-
gatione poenae aeternae: ac ve-
rò istis operibus & Deo satis-
facit, & aeternam simul vitam
meretur. Nihilominus om-
nium optimū est, ut utriusq;
homo diligentē curā habeat:
nimirū, ut partim pro se met-
ipso satisfaciāt, quoad fieri
poterit; partim verò indulgē-
tiarum se participem reddat.

DE EXTREMA UNCTIONE.

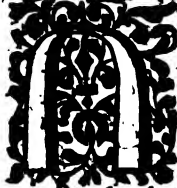
D. Vid est extrema
Unctio?

M. Extrema Un-
ctio est Sacramentum, quod
ad infirmorū usum Dominus
noster instituit. Dicitur verò
unctio; quia in eo, ut oleo S.

ԺԺԷ

նեղմիմանգամ ճանկելի
անրկապորոն և բարի
հնդործել միսն յերկր
Ես ժամիարգելեալ իմսո
և զատկիսն կերակրոց:
Զ. Բարի ընկալի իմսն և ճ
ռանալ աշխիսն ընդդէմ
նեղութեան յանցանաց:

Գ. Բարի ընկալի իմսն և ճ
ռանալ աշխիսն ընդդէմ
նեղութեան յանցանաց: Կատուց
նէ միման զպարտոս տա
նը նոցիսն սբ պաշկիւնքն
Կատուցն զպարտոս և ի
միմանս ընդդէմ զկեա
նքս յաւիտեանս բոլր
իմասն զի զերկրիսն
արանցութեան Կատուցն լա
նա՞մք որչա՞ր որ կարեւ սգ
նեղութեան յանցանցն ընդդէմ
միմանս ընդդէմ:

Զ. Մ ճանաչի վե
րէ իմսն խորհու
րդաբանութեանս
պ. վերէնս օծ
ումն և սբ խորհուրդ զոր
մերմէր յանդիմանս
անդիման ասի վերէնս սբ
խորհուրդ քանզի նովա
սբ մէնս վ օծանէն:
Զ. Եւ ասն զ ս. անդ
Եւ

օթէլով ի վրէն անյեւսա
սի վերջին զի էմիէխոր
էրդոցս որէ վերջին օծ
ումն զոր առնէ սք էկի
ղեցի վսզի զառ ին ըսդ
մսիմք իսքմ կրտու թէն
իսկ էրկրորդ իսքմ կրն քմա
նէ էրդիկարս քաչսա
ու թէ ի վերջ հիւանդութե
ւսասի վերջին քանդի
չրնորէ ի վերջ կենայց
մարդկան :

Ե. որպիսի ներգործութեա
ռնէ վերջի օծումն :

Ա. Երես կէրպիւ նախ քո
նա զմէղս զոր մոռցեալ
է կմոց ճանաչէ որք մըն
ան ան խոստովն ի զոր
ըսէ թէ չէր մոռցեալ ճշ
մը իտղը զնար և խոստ
ովն էր. Երկրորդ. որ ինցո
ցմանէ և զօրացումն է զհի
ւանդն իտկարութե ի
ուրում և ի փօրցութե ս
ատանաի . Երրորդ. սո
ողջութե մըմնոյ հիւա
անդկն ըս կամցնայ վս
յաւիտէն կն կենցն արդ
այս երես ներգործութի
օրինակէն սք իտղոյ զոր
օծ

vinetur infirmus, consistit,
super eo preces certæ dicatur.
Quamobrem verò extrema
dicatur, inde est, quod inter
omnes vñctiones in Sacramen
tis adhiberi solitas vltima sit.
Nam illarum prima in Baptis
mo, altera in Confirmatione,
tertia in Sacerdotio, vltima
denique in Infirmitate con
fertur. Potest etiam extrema
ideò dici, quod in fine vitæ
nobis detur.

D. Qui sunt huius Sacra
menti effectus.

M. Tres sunt, quorū Primus
est peccata remittere, quæ à
suscceptione Sacramentorum
aliorū adhuc manent; vti sunt
illa, quorum memoriam non
habuit, aut non cognouit: &
licet cognouerit, memorque
fuerit, de iis non doluerit, aut
confessus non sit. Secundus
est recreare infirmum, illóque
tempore confortare, quo ab
infirmitate opprimitur, & de
monum tentationibus infe
statur. Tertius est sanitatem
corporis restituere, si ita ad
salutem æternam infirmi il

lius expediat. Et illi tres effectus in oleo denotantur, cuius in hoc Sacramento usus est; quia oleum confortat, refrigerat, sanat.

D. Quo tempore Sacramentum hoc excipiendum?

M. Multi hinc graviter errant, qui non volunt hoc Sacramentum suscipere, nisi ubi cum morte luctantur. Tum tamen verum tempus suscipiendi est, quando Medici iudicant periculosam infirmitatem esse, nec humana remedia ad manum esse, quæ sufficient. Quare in tali temporis articulo ad cælestia remedia recurrendum est. Sic enim frequenter accidit, ut olei sancti beneficio consanescat Infirmus. Vnde non debet peti Sacramentum hoc, si mortis periculum non appareat: & multò minùs tam diu expectari debet, quoad omnis meliorationis spes evanescat. Quæ etiam causa est, quamobrem non detur Oleum sanctum ad mortem ex

մծծ

րոծ նէ՞ յայս սբ խոր հորդոս քանզի է բնութի իուզոյն որ զաւրաց ուցնէ զաւսացունցնէ և առողջութիունս պարգեւէ հոգոյ և միմսոյ:

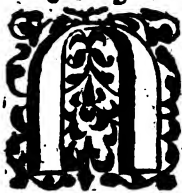
Է. Երբ պարտիմք ընդունել զայս սբ խորհորդս:

Ա. Բազումք մէծ պէս սրղալին որք կամին ընդունել զայս սբ խորհորդս ի վերջին աւուրմ հոսսայլ ճշմրիտս ժամս ընդունելոյ զսբ վերջի օծումս Երբ բրձիչկնս իմասայ որ հիւանդութի տն բրձիչկէն է և միմսաւոր դէղ տրվութի ոչ օգտի սրմ. յանժմ պարտէրն դունել զբրձիչութի երկընայն որէ օծումս սբ խորհորդ զի բազում անգամ վերջին օծմամբս էղէ բրձիչութի հիւանդաց վս որոյ ոչէ պարտ ինդրել զայս սբ խորհորդս Երբ ոչեցէ երկիւղմ հոայլ ևս ոչէ պարտ անջի հանդործել մինչև մէնսիցի և այսէ պատճառն զի ոչ

EE ij

զիռչը ըստրկիւք իուզս
այս այսոցիկ որք երապ
մբարատւ որք մեռանին
զիւնք աչեւ հիւսդեւոչ
մսիւյուս կենց

մս սորբ կարգի քահանայից
հ. Եւ անի կարդ

Մ. Եւ անի կարդ
քահայանաու
թեան.
մ. Եւ խորհո
րդ որոյ՛ ըսողոսին քահ
նայք իշխ նութի մատո
ցել զսրբ պատրգն և
բաշխել ժող ուրդեան
դայլամ սրու թիւ. կմառ
նել բրնակն գործիուք
ախտքիկ որք ընգալան
զասպիսի իշխ նութի և
կոչի սր կարդ քահայի
յայս սր խորհոր դրս էս
բազում աստիճանք և
միւս մեծէ քանոց միու
սրն ուկարդ քահանա
թե. ավայք սարկիւք և
սարկիւք և այլրոսկ
արգի. արդ մս նցին ոչ
իւն պատմի զի այս սր
խորհորդո ոչ որոյքացվ
քց միւսն քահանայից կամ
իմն տուն և կրմուտ արա
նց որոյց ոչէ պիտոյ սնն

sententia iudicis damnatis,
tum quia infirmi non sunt,
tum quia nullam longioris
vitae spem habent.

DE SACRAMENTO

Ordinis.

D.

Vid est Sacramē-
tum Ordinis?

M. Est Sacramē-
tum, quo potestas consecran-
di sanctissimā Eucharistiam
confertur, & in populum re-
liqua Sacramenta dispensan-
di: aut in Officio diuino iis
ministrandi, qui eiusmodi po-
testatem receperunt. Porro
dicitur Ordo, quia in isto Sa-
cramento sunt multi gradus,
& alter alteri subordinatus,
vt sunt Sacerdotes, Diaconi,
Subdiaconi, & alij inferiores
tamen. Quod fusiore explica-
tione opus non habet; quia
Sacramentum hoc omnium
non est, sed illorum tantum,
qui mature ætatis sunt, tanta-
que eruditionis, vt in Chri-
stiana doctrina vltiore in-
structione non indigeant,
sed multo magis vt alios
instruant.

DE SACRAMENTO MATRIMONII.

D. Vid est Sacramentum Matrimonij.

M. Sacramentum Matrimonij est coniunctio maris & foeminae, coniunctionem Christi cum Ecclesia per Incarnatione, Deique cum anima per gratiam, representans ac significans.

D. Qui sunt effectus huius Sacramenti?

M. Primò, confert gratiam, ut benè sibi vir ac mulier conuiuant, amèntque se inuicem spiritualiter, uti Christus amat Ecclesiam, & Deus animam fidelem ac iustam amplectitur. Secundò, confert gratiam, ut instruant, educèntque filios in timore Domini. Tertiò, adeò firmù vinculum maritum inter, ac mulierem statuit, ut illud solui villo modo sit impossibile; uti impossibile est, vinculum

ընդ այրև ընդկին որբն աւամէնէ վին ոչոք կարն

միա

էլ զքրիստոնէկն վրդա
Էտի գինոքա պարտին
ուսոցսէլ այլոց:

վս սբ պրսակին:

Է. Եւ ինչ սբ պսա
կին:

պ. խորհորդ սբ
պրսակին է միաւո

րութի այրոյ ըսդ կըսոչ
որև օրինակէ միաւորութե
և սրշանկ միութե
քի ըսդ սբէկէդ եցոյ մի
ջոորդ սբ միս վորէ
և ած ըսդ միդկն միջո
րգութ շրսորէց:

Է. ոպ սերգործութի առ
սէ խորհորդ սբ պրսակին
պ. հախ պարդէւէ զշնո
րէս զի բարիոյք հոգէ
որ սիրով և միաբնութբ
բրնակէսցէն իմիասին
այրքէկանայք ոպ քսոի
րէց զէկէղէցի և որպէս
ած բնակէ ի հոգիսարդ
ար հաւմտցէլոց. երկր
շրսորէէ պարգէւս զիգի
տացին կամաւ սրնուցն
էլ զորդիս իութեանց էր
կիողինս այ. էրրդ քնէ
այսպիսի կապկցութին

E E ij

արձակել որպէս որահ
 րնարին հարձակումս քի
 ինքէկէղեցոյ արդ. այսէ
 պատճառն որոչոյք այրկ
 արէ թողոյլ ըզկին իուր
 և ոչ այլ կին. և զի կին
 մի թողցէ զայր իուր զի
 լիցի այլոյց:

Կ. Ինչ իրոս պիտոյէ վս ի
 որ հրդէս սբ պսկին:

պտ. Երես իրոս պիտոյէ
 նախ զի իցեն կատեայ
 հսկաւ ըստ կարգի ամաց
 և զի չիցեն ազգէն քիչր
 աստիճանէս վեր և զի մի
 ունիցին ուխտըս ողջ ի
 ոկու թէ. երկրորդ երես
 են սրշանտը վէս վրկաս
 ունիցին ըստ անկ տան
 իրիցուն. երրորդ զի երկոց
 նցկամօքն լիցի մի զօրու
 թբկմ երկուդիւ պարզ
 և իստի խօսելով կմ երե
 վելի հարկելոր նըշանի
 ուք արդէ թէ իսոցան է
 ի յայս երեց բանից ըսզ
 որ ի վերոյ ասացաք պա
 կասէսցի մի իսոցանէ ոչ
 լինէր կատարեալս բխո
 րհորդ պըսակին:

ըստ

Christum inter & Ecclesiam
 dissolui. Vnde sequitur nemi-
 nem dispensare posse, vt pri-
 mam coniugem maritus re-
 linquat, & aliam sibi conso-
 ciet: similiter, vt mulier pri-
 mum maritum relinquat, &
 cum alio sese coniungat.

D. Quid ad Matrimonium
 constituendum requiritur?

M. Tria sunt necessaria. Pri-
 mum est, vt vtráque persona
 sit habilis ad coniunctionem,
 eiúsque capax, videlicet vt
 ætatem legitimam habeant,
 nec se inuicem ad quartum
 vsque gradú sanguinis con-
 tingant, nec solenne castita-
 tis votum fecerint, & similia.
 Secundum est, vt in contra-
 ctu Matrimonij testes adhi-
 beant, & nominatim quidem
 Parochum proprium, seu Pa-
 storem curam animarum ge-
 rentem. Tertium est, vt con-
 sensus vtriúsque partis liber
 sit, nec graui metu coactus,
 sitque verbis certis, aut simili
 signo æquiuivalente expressus.
 Tenendú est ergo, vt si vnum

ex tribus hisce deficiat, nec Matrimonium validum esse posse.

D. Vtrum melius est, vel ad Matrimonium procedere, vel Virginitatem seruire?

M. Diuus Paulus explicauit hoc dubium sic scribens: Qui Matrimonio (inquit) iungit virginem suam, benè facit, qui non iungit, melius facit, scilicet Virginitatem conseruando. Et ratio est, quia Matrimonium est res humana: Virginitas verò Angelica. Matrimonium secundum naturam, & virginitas supra naturam est: nec solùm Virginitas, sed etiam Viduitas Matrimonio excellētior est. Vnde Saluator in quadam parabola dixit: semen, quod in terram bonam cecidit, atulisse fructum nunc trigessimum, nunc sexagesimum, nunc centesimum: quod sancti Doctores ita explicarunt, fructum trigessimum esse Matrimonij, sexagesimum Viduitatis, Vir-

միգ

ղստ պողոսի թէ. խորհրդս այսմէ՛ծէ բցեսան էմ քսեւ յէկեղէցիւ:

Կ. բարեիոքէ կեալ ողջախոհո՛ւ թ բ է թէ ընդոնէլզ սբ խորհուրդ պրսկին.

պտ. սբ առագէլն պողոս յատնէմէլզ զպատճռն գրըլ ի սբ գերս ի ուր թէ ոյք կամ իցի ամոսնանալ բարի ոյք առնէ. բցէ թէ ոյք կամ ի ողջ խոհո՛ւ թ բ կէլ յառվէլ բարի ոյք առնէ. և պատճռն այսէ քան զի ամոսնանալն միմնա մոր էիսկ ողջ խոհո՛ւ թ էիլ իցէն և հոգէւ որալ և սբ ամոսնո՛ւ թ էիլ բնական բց ողջ խոհո՛ւ թ էիլ վերոյ քան զբնու՛ թ էիլ այլոց միան կուսլ թ էիլ և պարկէլ տու թ էիլ այրի կանաց բարի ոյք քան զմոսնու թ էիլ զոր առկալ փրկիչն մերասէ. սերմն բարիան գէլ յերկիր ար պտ ոյլ էրէսն մոր վ տսոն մոր և հարի որ վ որ. և սբ վրդաւ տք ասցին թէ էրէսն մորն սբ ամոսնու թ վա սոն վ

տնսյ յորնէ այրի կանց և
Հայրի ուրմ յորնէ կոսնց:
վս ամէսանշ ընթէց կանոս
Ժէրորդ:

Դ. **Ժ**մն ծանոց
էր ինչորդ չոր
որդ բաժին
քրիստոնէան
վարդ ասէտ. Թէ ամ
մնցանգամ իմանալ Թէի
ցէայլ իրս ուէլո.

Ա. ասվել պիտոյս էն չոր
իրքս պարտիմք ոսնէլգ
որս ծանուցի քեզ ըցէն
այլէն իրս օգտակարս
ը պիտոյէ վս յաւիտէնա
կան կէսց. Թէորք էսքր
ուԹիք և շարք զգործս
բարիս և զմէղս Թէպէտ
իսոցսն մկաւ մի պատմէ
ցք իպարզաբախուԹի
պատմի օրինցրն և ի
հմտամքին. բց և սան
վել օգոտէ միրստմիոց
հպատմել զամէսէսէն:

Ե. պատմէայ ինչ Թէիցէ
զաւրուԹիուն:

Ա. զաւրուԹի էիրքս զոր
բնդոնի հոգին օրոյս
նի միդ բարեգործս և ո
րպէս իմստուԹի առնէ
հըմուտ փիլիսոփա և ար

ginitatis denique centesimā
DE VIRTVTIBVS
IN GENERE.
CAPVT X.

D. **E**xplicatis iam qua-
tuor principalibus
doctrinæ Christianæ parti-
bus, nunc scire cupio, num ad-
huc discendum restet?

M. Partes à me hæc tenus ex-
plicatæ, illæ sunt, quas vnum-
quemque scire oportet. Sunt
nihilominus & alia quædam
scitu necessaria, quæ ad finem
nostrum, quem adipisci con-
tendimus, beatitudinem scili-
cet, maximè conducunt: vt
sunt virtutes ac vitia; item bo-
na opera ac peccata. Tamen si
enim de his in confuso, dum
Symbolum Apostolorum, ac
decē præcepta explicaremus,
egerimus: conducibilius ta-
men indico de illis distinctè,
& in particulari differere.

D. Dic ergo mihi, quid est
Virtus?

M. Virtus est qualitas, quæ
in animam recipitur, & ha-
bentem, bonum facit. Et vti
scientia bonū Philosophum
efficit.

efficit, ipsaque ars, ut artificis titulum dignè quis referat: ita quoque virtus facit, ut homo bonus euadat, benèque cum omni facilitate, promptitudine ac perfectione operetur. At vero, qui virtute caret, tamen si interdum bonum operetur, non tamen nisi cum difficultate magna, & imperfectione operabitur. Illustrabo simili, virtus similis est arti, eiusque vsui. Videtur à vobis aliquis artis, ac praxeos pulsandi citharam, aut testudinem peritus, is elegantissimè, magnàque cum facilitate ludet, tamen si chordas non videat; vbi verò aliquis alius artis, vsusque ignarus accesserit, poterit quidem chordas seu fides pulsare, sonumque aliquem excitare, non tamen expeditè nec benè. Sic quoque, qui habet virtutem, vbi gratia, temperantiam, magna cum facilitate ac gaudio, vbi opus fuerit, perfectèque horam convenientem expectando, ieiunabit, & non nisi

ԺԻԷ

վէստք առնէն խառնար
արվէստ գրծ արալէս զօ
րուծի տռնէ զժրդ բար
էգործս և սովէլ կարդ
ուծի տայդ փուրաւ գոր
ծել զբարիս կատրեալ
յօծրուծ բբց էծէ ոյքո
չունիցի զայս զօրուծի
ծէպէտ և ոյք արսցէ զգ
ործս բարիս սկսն ոչէ
կտրեալ և սնէ բաղդւմ
աշխ տանօք աւրինակ
միքեգ զի զօրուծի ծօր
իտակ արվէստից կմայլ
գործոց զի երբ տեսնէս
զայս արվէստագործոր
կարկնէ ցընչ զայս կմեր
գըսնրվ գրսնց բազոր
չայսիւ դիւրագոնս բա
նգալս որոչէ հրճուտա
րվէստիս ծէպէտ և տես
նէ զերգրսս և շօշիչնէ
նօք սչինչ կար առնել
բան զի ոչէ հրճուտա
րվէստիս արդէծէ ոյք
որունիցի ըզ զօրուծի
չըսոր հց որէ բարէկար
գործէ հէշտ և որալուբ
պաշտ պաշէ ըստ կար
կի և ուղղործ բ պայհէ
իծ մի

F F

միսն չէ ի ծմէրէկոյն միա
ճշակ լինելով պարկէշ
տւթ ի գատկովն կերակր
ող. և էթէ ոյք. ոչունիցի
զայս. հոգեւոր զօրութի
պարկէշտութե այլ հա
կնկ որմիս ագայէն դը
ծվրինէ պահէլն և թէ
րկիցէ պահէլն ոչ կարէ
հնդործել ճաշոյ ծմիս
և յերէկոյն ուլել զէնի:

Դ. որչափէս զօրութիք:

Ա. զօրութիք բազումէս
բց առվել գըլն վորքըն
յորս յօրին ամէնէքէն
էս հորքէն էրէք ած բն
ութիք. հավատն յուսն
և սէրն. և չորր գլխաւոր
զօրութիքէն. խորադիտ
ութի իրաւոնք կարողի
և բարեկարգութի. ըստ
այսմն օրինակի էս այլ և
սէ պարգէւք հոգոյն սբ
և աւետարանէն երանո
ւթե որք առվել ուղղէն
զմեզ ի կտրելութի բարի
ոյք քըրիստոսէն վրոյց
էս այլ և սէ մարմնավ
որ գորգք ոյղորմութէն
այլ և սէ գորգք հոգեւ
որողոր

concessis cibis, idque semel
duntaxat in die vescetur: sed
qui non habet virtutē hanc,
aut è contrario gulosus est; illi
ieiunium instar mortis acer-
bum erit; & licet ieiunet, non
tamē expectare poterit pran-
dendi horam. Vesperī autem,
cū tantū semel ei biben-
dum esset, tantam collatio-
nem facere parabit, quæ à cœ-
na parū differat.

D. Quot sunt Virtutes?

M. Numerosæ admodum
virtutes sunt, principales
tamen, & ad quas reliquæ
omnes traducuntur, sunt se-
ptem; nimirum tres Theolo-
gicæ, Fides, Caritas: & qua-
tuor Cardinales, Prudētia, Iu-
stitia, Fortitudo, Temperan-
tia. Totidem dona sunt Spiri-
tus sancti, quæ Evangelicæ
Beatitudines subsequuntur,
omnem perfectionem Chri-
stianæ vitæ complectentes.
Sunt etiam septem opera Mi-
sericordiæ corporalia, & tot-
idē opera Misericordiæ spiri-

tualia : de quibus succinctam
doctrinam tradam.

DE VIRTUTIBVS THEOLOGICIS.

CAPVT XI.

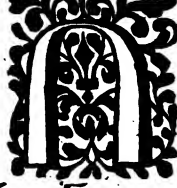
D. Vid est Fides?

M. Fides prima est
virtutum Theolo-
gicarum , Deum recipien-
tium. Cuius proprium offi-
cium est illuminare intelle-
ctum , excitare ad illud om-
ne credendum , quod Deus
per Ecclesiam nobis reuelat,
tametsi difficilius sit , omniq;
ratione naturali sublimius.

D. Quæ causa est , quæ ob-
rem res Fidei adeo firmiter
credere teneamur?

M. Est hæc : Fides enim in-
fallibili veritati innatur ,
quoniam totum illud , quod
proponit Fides , à Deo re-
uelatum est , & Deus est ip-
sa veritas ; vnde impossi-
bile est , vt id , quod Deus di-
xit , sit falsum. Quare cum
Fides aliquid , quod rationi

թի է
ողորմութեամբ ամենա
խիսկաւ ընկնողն ան-
վն զօրութեամբ արարու-
թե կանոյս մէտնան :

Դ. Կենսեհաւատն
պ. հաւատն է
միյառ ընդ զօ-
րութեամբ ար-
արու է որքէն այսոքիկ ո-
րէ հայտալ զի բը-
նական գորգք հայտոյ
էն լուսով որէլ զմի տրսւ-
վէրախալ հաւատն հաւա-
տով իճն աչել զամ ինչ
որած մի զսորդութեամբ
էկեղեցոյն ծանուցնէ
մէզ որքն իցենդ զի
նախ ճոելի :

Ե. վնէր պարտէ հաւատ
հպատակ զի տալ զգործ-
ըս զի վատոց :

պ. պատճառն այսն զի զի
ատրնէ աներկբա ճըշ-
բտութի զի ամենչ որի
վատրն ծնուցանէ մէզ
յայէն կարգեալ և ած է
ճըշտութի արդ անհ-
րաւրիս զի ած արդալի
արդ երբ հպատակ պտմէ
մէզ իրար զի ինչա . ուս
թէ

Թէ կուսրն յըզանցի. պ
րտէ իմանալ որ խորհոր
դք մըդ կախնունսն են
դիուրաւ որդի բայցի
որ հուրդք ամսինքն յէ
բբէք կարէ գրդալիկ և
ոչսէնգէ մըդ կան:

Դ. Ինչէ պարտ Կ վատաւ
վն գորուէ Կատայ
պ. պարտէ կատարեալ Կ վ
ատալ զամ բարս Կ վա
տմքին գորսի վերոյ պտ
տմէցք և սառ վել գայս
սբ մսունք Կ վատմքին
գորտոնախմբէ սբ էկ
էղեցին տաբէկն որէ մը
մնանալ փրկչին և զծը
նուդն և զ չարք թնս զ
անուծիկ և Կ վամբ բնութ
բգ գալոստ Կ զոգս սբոյ
և սբ Երորդուծէ. այլ և
սպարտիս ուղիզ Կ վատ
տալ զամ գոր Կ ղիկն պտմ
Կ մէղ սբէկէղեցի և սռ վ
էկ պատրստիլ ինքնանա
ցի գործոց ան Կ վատից
տալ Թէ ըսգէսոյ Կ սգէ
բցրս տաճկաց կմ Կ փրա
Էցոյցի յորբ Թոյ միւ ճա
շակէլ տպ առնէն Կ երցո
անողք

contrarium esse videtur, pro-
ponit, vt est, verbi gratia, vir-
ginem peperisse, sic conclu-
det homo. Ratio humana de-
bilis est, vnde & facile falli-
tur; at verò Deus nec fallere
potest, nec falli.

D. 'Quid ergo per virtutem
Fidei credendum est?

M. Necessarium est in primis
credere distinctè omnes arti-
culos Symboli, quos suprà ex-
plicauimus, & illos præsertim
articulos, de quibus festa per
anni circulum Ecclesia insti-
tuit, vt sunt Incarnatio Do-
mini, Natiuitas, Passio, Resur-
rectio, Ascensio, Missio Spiri-
tus sancti, & sanctissima Tri-
nitas. Deinde præparatum es-
se hominem oportet, vt om-
ne illud credat, quod creden-
dum esse declarabit sancta Ma-
ter Ecclesia. Denique exte-
rius ab iis sibi cauere, quæ si-
gna sunt Infidelium, vt ver-
bi gratia est Turcicarum, aut

Iudaicarum vestium habitus, vesci carnibus in die Veneris, vt hæretici faciunt, & similia; quia non modò necessarium est corde & ore, sed etiam opere exteriore ingenuè fidem profiteri, & sese alienum ab omni secta sanctæ Ecclesiæ contraria ostendere.

D. Quid est Spes?

M. Spes est secunda virtus Theologica, & vocatur sic; quod in Deum feratur. Vti enim per fidem in Deum credimus, ita quoque per spem in Deum speramus.

D. Quod est officium Spei?

M. Est erigere voluntatem nostram, & excitare ad æternam felicitatem sperandam. Et quia hæc bonum adeò sublime est, vt eò aspirare humanis viribus sit impossibile; idcò supernaturalem illam virtutem largitur nobis Deus, vt confidamus fore aliquando nos illud bonum

ԹԻԹ

ածողք և նրմանեցնցին վն որոյ պարտէ ոչ միան սրբութիւնք և բերանով չ վատալ այլ ևս երեւելի գործիւք խոստով նելց ճշմարիտ հավատըն և յատնապէս ծանուցանել զանէրն իուր հեռաց եւլ յամ խորհրդոց հակառակորդաց սուրբ եկեղեցոյ:

Դ. ունիմանամք զ յուսն:

Ա. յուսնն է կրթող զօրո լծի ած աքնութեւն կոչի յուս զի նովաւ յոսամք յաւժ, զի ունիմանովըն հավատմք յաւժ. նոնաչս յուսովըն յուս ունիմք առ աստուած:

Ե. ունիմանամք զ գործս յուսմանալոյս.

Ա. Եբարցրանալ մտցմէրոցի յուսն յավիտենակ անկենցն և զի այսէ անհասնիլի բարութիւն սրան հնարին է միողկան տկարութիւն խորհիլ. վն որոն ած շնորհէ մեղ զայս երկնաին զօրութիւն զի կարիցուք նովաւ յուսալ առ իշս

FF iiij

ի հասնել յայսպէս թրէց:
 Է. որով ճանաչի գործըք
 յուսոքս:

Ա. յատնի իմաստաբ որէ
 տալ թրէր թու թեւ մը
 դսիրութիւն մը է հաստ
 տեալ վստորոհումք ճշմ
 րիտ վրկայս որեւմէզզ
 միաճին որդին իուր զի
 նով ի որդեգրութե արծ
 նասցուք և խօստացաւ
 մէզ ծնանգէլ զերկնից
 արքանութի թէ արսցու
 ք զգործս ըստ արծնեց
 պատվոյ հարկին և իմիս
 իս եւմէզ զչորհասանս
 էլոյ կտրել օգնութիւն:

Է. ոպ ճանաչի սէրըս:

Ա. Էրրդ զօրութի մծա
 բանութե որէ սիրել զս
 տուած զիսովաւ վերա
 նասն հոգիք մէք առի սի
 րել զած վերոյ քան զամ
 իս չըստ ճիման իբրեւ ըզ
 տեզծ ողև արրող բնա
 կան գործոց մերոց այլ
 ևս արգելիչ չըսորհցև
 անճռելի փռաց:

Է. կամ իմ իմաստալ թէ սէ
 րըս սրկուի յայլ տեղծս
 Ա. սէ

consecuturos.

D. In quo fundatur hæc Spes
 & sustentatur?

M. Fundatur in infinita bo-
 nitate & misericordia Dei, in
 eaque sustentatur. Cuius hoc
 est argumētum certissimum,
 quod suum proprium Filium
 dederit, & per illum in filios
 nos adoptarit, & regni cœle-
 stis hæreditatem promiserit,
 si opera conformia dignitati
 receptæ faciamus; & ille simul
 gratiam, auxiliūque suffi-
 ciens ad præstanda talia opera
 subministret.

D. Quid est Charitas?

M. Est tertia virtus Theo-
 logica, quæ in Deum fertur,
 quoniam per illam anima
 nostra ad amandum Deum
 super omnia impellitur, non
 solum vt Creatorem, aucto-
 remque bonorum natura-
 lium; sed etiam, vt datorem
 gratiæ, ac gloriæ, quæ sunt
 bona supernaturalia.

D. Cupio etiam scire, num
 in creaturas quoque Charitas
 feratur?

M. Fertur Charitas propriè ad omnes homines, omniàque illa, quæ à Deo sunt facta, cum hoc tamen discrimine, vt Deus diligatur propter seipsum, quandoquidem bonum infinitum est: Alia verò omnia propter Deum diligantur. Et in particulari debet amari proximus, cò quòd ad imaginem Dei factus sit, vtinos. Vnde per proximum non solùm parentes & amicos, sed quoslibet homines accipimus: etiamsi inimici nostri sint, quia quilibet imago Dei est, & hoc titulo quoque amari debet.

D. Est-ne magna virtus Charitas?

M. Est omnibus maior, tantùmque bonum est, vt si quis illud habeat, non possit salutem suam perdere, modò antè charitatem non perdat: quam qui non habet, nullo modo saluari potest, etsi virtutes cæteras omnes, donàque Dei possideat.

ժլտ

այ. սէրընծալ լի յամ մարդիք և յամ ինչ ըստ որ ամ այս պատճառովս որ զամ պարտիմք սիրելիս փռաց իուրոց վս զի նա ճռ բարիս բց սէրըն որ ծվ լի յայմ նախ ինչ ըստ պարտէ սիրելիս այլ սառվել պարտիմք սիրել զընդերս որի ի պատկերայոյակ մէն բարդ վս ընդերոց ոչ մի նա իմաստ մք զազգկնրս կմ գ բրել ամս այլ զայլ ամ միդիք և սթէ իցէ թընամի զի ամ միդէ պատկեր այլ այսպէս զայմ նսեւեայս պարտէ սիրել և ոչ արէ մարհէլ այլ պատվել զի պատկերայ է:

Դ. Է մեծ գործ սէրըն:

այ. Էառվել մեծ քան զամ նսեւեան և է անչափ մէ ծբարոթի որ ոյվ ոյք սիրով բընակի միկորից էյաւիտեան էթէոք մէր ժէզէզ բա ըսիրութի և սէր ոչ ունիցի ոչ կարէ փըրկիլ թէպէտ ունից ի զայլ ամ շնորհսայ:

վսգ

cibo & instar Solis in mundo.
D. Quae sunt vitia Prudentiae
contraria?

M. Virtus semper in medio
consistit, ideoque duo vitia
contraria habet, quae sunt eius
eius extrema. Vnum vitium
Prudentiae contrarium, est
imprudencia, id est inconsidera-
ratio & temeritas; estque il-
lorum, qui non considerant
hoc, quod faciunt, quapro-
pter neque verum finem res-
piciunt, neque vera media ca-
pessunt. Alterum vitium est
astutia, aut prudentia carna-
lis; estque illorum, qui summa
cum industria expendunt fi-
nem, ac media; nihilominus
in omnibus utilitatem pro-
priam ideo spectant, ut bo-
num aliquod mundanum ob-
tineant. Quapropter proxi-
mum subtiliter decipere co-
nantur, & ad suum benepla-
citum vniuersa perficere. In
fine tamen videbitur, homi-
nes tales imprudentissimos
fuisse, quod summi boni pro-
pter amorem boni minimi ia-
cturam fecerint.

D. Quid est Iustitia, & quod

ժԼԳ

գոյ և զայդ համեմէք և
ուպ գրեգէն իմէք հրկրի:
Դ. որք են հոկաթորդիաւ
պ. հրկու չարիք հակուկ
ին խորագիտութե որի
մէջնմին և անքաւեսյալ
և յաւէակիսկմին ինցի
որի հակուկ խորագիտութե
հարգիտութե որի հրկիւղ
յիմրութե քայնոցիկ որք
ոչ խորհին զէլքս իրաց
գորտաւսէլոցէն և ոչ ըն
դոնին զճըշ միտիւրտս
և միտս չարիքս և տաւն
աութի որի միտաւորիտ
քաւգիտութե ին և հորոցք
այնոցիկ որք ամ հրմու
թե խորհին միւտ զէլքս
և զվերլքս չար խորհրո
դոց որք ուղ ըղին իպէտ
ըս բընակաւս միմնոց վս
տոկոսից և զանհիցալ ի
րի որոյվ մտացութե ըստ
րհինս են գութե խաբէլ
զընգէրքս զի զկամսիու
րէնց կատարէն բց յետո
տէսն են զտգիտութի որ
կորոսին զն ճռ բրիսվս
ոչինչ ուսմտութե:

Դ. ոպ առնի արդքութի և
L G G որք են

որքէն գործքնորն:
 Կ. արդարութի էգորութի
 մի որտայ երբ քանչիւր
 գարտորս և գործք իւր
 ուղղիչէն ամիցե և առ
 նէ միաբանութի առն
 ընդ ընգերի որէ հիմնի
 գաղութէ և լրութեզի
 թէ ամոյք որ յայ տրվել
 Երեցս հճոսացի և ոչխն
 դրէ զայնոց ոչլիսէր բնվ
 աղմու կամ հակառակու
 թի այրանց:

Կ. ունի ջայրիք հակակէն
 արդարութէն:

Կ. Երկուէն հայն անիցվ
 ութի որէ յափրչտակել
 զիսչս այնոց կմ յառ և ի
 տուր աւելի կմ պակաս
 առնու և տայ իսկմ իուս
 հանվել արդարութի որ
 երբոյք կամ ի առվել զօ
 րէղութե ուղղել զգոր
 ծըս քան զախ որ ուղիղ
 հարկէ վն որոյ իւր գում
 իրրս գործոց պարտէ շտ
 ղկպել զիւրղճ մտութիւր
 նդ արդարութէ. ուն թէ
 պարտտէրմի որոչ կարէ
 հատոցսել զամ զպրտս
 փո

cuius officium?

M. Iustitia est virtus, dans
 vnicuique quod suū est. Vn-
 de officium eius est in omni-
 bus, quod æquum est, ac iu-
 stum respicere, & in humanis
 cōtractibus æqualitatem ad-
 hibere. Quod vtique funda-
 mentum quietis omnis, ac pa-
 cis est. Quia si quisque suo
 contentus viveret, nec quod
 alterius est, appeteret, nullum
 amplius bellum, nec discor-
 dia moueretur.

D. Quæ sunt vitia Iustitiæ
 contraria?

M. Sunt duo, vnum est Iniu-
 stitia; quando videlicet quis,
 quod alterius est, accipit; aut
 in contractibus minus dare
 vult, quàm debet; aut plus re-
 cipere, quàm ei debetur. Alte-
 rum est nimia Iustitia, quādo
 videlicet quis nimium rigoro-
 sus est, & nimis subtiliter om-
 nia cōtra rationis dictamē ad
 iustitiæ regulam exigere vult:
 quia in multis casibus iustitia
 cum misericordia miscēda est,
 vti in paupere homine videre

est, qui si non possit debitum suum adeò citò absque gravissimo suo damno solvere, rationabile ac iustum erit, aliquid temporis pro solutione illi indulgere: quod qui non facit, in nimio rigore peccat.

D. Quid est Fortitudo, & quod eius officium?

M. Fortitudo virtus est, quæ promptum hominē facit, ad superandas difficultates omnes, quæ bonam operationem impediunt, imò etiam ad mortis passionem se extendit; quando videlicet, vel gloria Dei eam exigit, vel certè in debito nostro deficere nolumus. Huius enim virtutis beneficio, Martyres omnes de persecutoribus suis triumpharunt, omnesque similiter fortes milites, qui in iusto bello se fortiter probarunt, magnamque gloriam per virtutem hanc reportarunt.

D. Quæ sunt vitia contraria Fortitudini?

M. Sunt duo, videlicet timor & audacia. Timor efficit, ut

միւ

փոթապէս մեծաւ աշխատասօք պարտէ և իրաւէ որ համբերեսցէ նորմին ռդորմութ բապահան զէս ցէս և ոչ զբապարտելով իրավամբ առայլել դատասարտեսցէն:

Դ. ունի կարողութի և որ քէս գորցք նորին:

Ա. կարողութի է զօրութի միոր պատրաստէ առի աղծհրէլ զամ դիմրդրցութի որք հկռակին բարի գործոց մինչև իմահ էրբ պիտոյիցէ վսփառցայլ զիոց նընգիմքիպարտոց մերոց զիայսպէս ամսընայ է տայք իղծիցին հալածանց մի ջնոր դութը կրողութէ նըմսապէս և զօրէլ զինորք իպատերգ մունսարբինք աչոն իւրն զալանս զբրաքիոնս փոց մի ջնորդէր սը կարողութէ:

Դ. ունի չարիք հակահէս կարողութէ զօրութէ:

Ա. երկութէն մին է երկ կիռզ և մուսնէ առվել յանդէքսիլն քանդի երկ ինուզն

G G ij

իուղն անսէ յաղթհրել
որ լինի իսկաւ զօրուէ
իսկ յանգքսուի մութնէ
զմիտ յանկամ իկորուս
տըսերէւելիս էրբռչիցէ
պիտոյ զի առվել զօրի
էն պտվելի այլ արհմա
րհի վս սրոյ ոչէսբ. զօր
ուծ ինայլ յիմքուի:

Դ. ուն է բարեկ ըգուծ իւ
ռայէն գորցքսորիս:

Ա. բարեկըգուծի է զօրի
միորսն ճանաչուէ զանցն
գուծի միդկան և անսէ
զայր չափս որ կեայլ բր
էկարգուծ բ ըստ հըրմ
նանցն այ ողորդուբ:

Դ. ուսիչարիք հակնկին
սբ բարեկարգուծէ:

Ա. էրկոյէն նախ անկար
գուծի և յիմքուծի բց
անկարգուծի էերբ մրդ
առվել զէխի հեռուբ
ռաւելոյ և ըմբելոյ և ալ
իրաց որք նէնգէն հոգո
և միմսոյ իսկ անըսգաւթ
էերբ մրդ ոչողորէ զգո
րծս իուր այնպէս զի մէ
րծի վիսլոյ յամ հարկվ
իրայտոնից. ուսելոյ և ըմ
րելոյվս

homo facillime animum de-
iciat; quod utique ex modica
fortitudine nascitur. Audacia
verò facit, ut presentissimis se
quis periculis obiciat, quan-
do non est necessarium. Quæ
(sic loquendo) nimia fortitu-
do dici potest; nec est laude
digna, sed vituperio: quia vir-
tus non est, sed vitium.

D. Quid est Temperantia, &
quod eius officium?

M. Temperantia virtus est, quæ
sensualibus: delectationibus
frenū iniicit, facitque, ut ho-
mo huiusmodi voluptatibus
ex præscripto rationis utatur.

D. Quæ sunt vitia Tempe-
rantia contraria?

M. Sunt duo, nimirum in-
temperantia & insensibilitas.
Intemperantia est, quando
quis nimium delectationibus
se dedit; ideóque in cibo, po-
tu, ac similibus excedit, quod
tam animæ, quam corpori
noxium est. Insensibilitas est,
quando quis ad alterum ex-
tremum progreditur; & adeò
voluptates omnes fugit, ut
etiam necessariis cibis ad con-

seruandam sanicatem uti no-
lit, ne modicam illam delecta-
tionem, quam naturaliter ci-
bus conueniens comportat,
sentiatur. Attamen inter homi-
nes vulgare magis vitium est
intemperantia, quam insensi-
bilitas. Omnes enim Sancti
ad ieiunium, carnisque mor-
tificationem nos sunt exhor-
tari.

DE SEPTEM DONIS SPIRITVS SANCTI.

CAPVT XIII.

D. Væ sunt dona
Spiritus sancti.
M. Sunt illa,
quæ Isaias Pro-
pheta recenset; nempè, Sa-
pientia, Intellectus, Consiliū,
Fortitudo, Scientia, Pietas, ac
Timor Domini.

D. Cui rei hæc dona inscri-
uiunt?

M. Ut nimirum illis perfe-
ctionē vitæ Christianæ conse-
quamur, quia instar scalæ se
habent, per quam à statu pec-

միջ
այսմ սկէնց մրդկան զի
ոչ կամի բնորոնել սկաւ
դիւրութի որ բնական
գործք բաւական կերակ
ըրոց բցառւել յաճախ
էիմէլ մրդկան չայրիք
անկարգութե քանութեցն
ըզգառութե վս որոյ ամ
սբք բանիւ գործով ծ
նուցիս մեզ զսբպահըս
ծովանկցութե պայհել
վս սնձհրէ միմսոց:

վս էջըսորհաց սբ հոգոյս
էրէք տաւան կանոյո:

Դ. րքէն է խորհոր
դհո հոգոյս սբ:
այ. այսոքիկէն
զորսէսաի էայս
մրգարէն ծանոյց մեզո
րէ իմաստի միտք խոր
հորդարիւի դրժի խոհ
էմէլ էրկիողս այ:

Զ. Իսէիրց օգտակրէայս
տարգէւս հոգոյս սբ:
այ. տունէ Զսախէլ իկանոր
էալ քորիոտոնէանս վ
րոցըս էս իբըրէ սնդո
խարս որ վէրածէն զմէ
զիմէ

զի մեղց պէսպէս աստիճանաւ գործոց մինչեկա տարեալ սրբործ թիւայլ պարտիսի մասալոր կտը եալ հաշիւ աստիճանց վերոստիվար որպս հաւսը մրգրէսոր սնդրիս տմի իջանէր յերկրսից: այլ մէնք ըստ ներ հկի հմրեսցուք ներքոստիվեր առի հսնել յերկիրս կէսդանէց. արդ առ ջիս ստիճան դիցուք զսերայ որև ահրկոն դիվց երբ խորհիթէ ամենկրողին այ թշմիէ. իսկ երկր դն էգթու թիւ զիոյք երկնցի յայ վս պատծոց մեղա վորց ըսկըսանի բարիս առնել և ցանգա հըսգա նդիլ այ ծառաել և ինել զսքկամսորայ. երբդէ հըմտութի երբոյք ցանայ առնել զկամս այ իս դըրէ զի ոսոցէ սրմած ըզիուր սբ օրէսս և ած ըստ քարոզութիւն և սբ գրոց և ըստ փրշմամբէ ոգոյս ծանուցնէ զամ պ հաա մրդոյ. իսկ չրդնէ արիութի

cati, per diuersos gradus ad summam sanctitatem progredimur. Aduertendum tamen est, Prophetam in numero graduum horum deorsum tendere; quia scalam illam è cælo descendentem adspexit: nos verò eadem inuertemus, & ab inferioribus gradibus ordiemur, vt sic sursum feramur, & in cælum de terra transcendamus. Quare primus gradus, ponitur à nobis timor Domini: cui tunc imponit pedem peccator, cum suum inimicum Deum omnipotentem esse considerat. Secundus est, pietatis, quia qui poenas à Deo peccatoribus intétatas timet, ille pius esse incipit, & obedire Deo, ac seruire desiderat, item in omnibus volúntatem eius facit. Tertius gradus, est sciétia: quia qui desiderat facere diuinam voluntatem, is petit à Deo vt se de factis præceptis suis ac legibus erudiat. Deus enim partim per prædicatores, partim enim per libros, partim per inspirationem internam facit omnia

illa sciri, quæ scitu sunt necessaria. Quartus gradus est fortitudinis: quia qui scit voluntatem Dei, & per omnia seruire Deo proponit, ei difficultates multæ à mūdo, carne, diabolo obiectantur: & ideo Deus hoc donum fortitudinis dat, quo omnes difficultates superentur. Quintus gradus est consilij: quia Diabolus quando robore suo non potest vincere hominē, ad fraudes conuertitur, & sub prætextu boni iusto homini casum adornat. Deus verò non deserit illum, sed consilij donum communicat, quo aduersus fraudes inimici præualeat. Sextus gradus est intellectus, quia ubi iam homo satis exercitatus est in vita actiua, multasque à dæmone retulit victorias, trahit eum impellitque ad contemplatiuam vitam; & per donum hoc intellectus facit, vt diuina mysteria intelligat ac penetret. Septimus

ԹԼԹ

արիութի զի զոր գիտէ
 և կամի ամէսանիւծո
 ութի ամի շոգտանի բզ
 ում հակոկիւիւ բորցս ք
 աշխարհի միմսոյ և ստ
 անայի վս որոյ ած հոյս
 ժամանա տայ զպարգևս
 արիութե զի յաղթեսցէ
 զամ հակոկմիտութիւն
 հիւգերրդէ խորհուրդ
 գէրդ տիրոթի ոչկար
 է յաղթել զօրութեւն
 խաբէութիւն և կեղծ վորել
 ով բարի գոծոց առնէդ
 աղակողութի արդարց
 բց ած ոչ մերծէ զարդա
 ընսայլ ըսորհէնք զպ
 արգէս սբ խորհրդոց
 որոյվ յաղթահրէ զամ
 խաբէութի թընամոն
 վեցերրդէ պարգէւք խէ
 լամտոթե զի երբ միդ
 բարիոյք քաղաք վրուբ
 կէցցէ և առնէ բո ռմյո
 թութիւնդէմ ստանաի
 իսկած վերացուցս և
 ըկտեսցէ զնայ իկէսսհո
 գէւորս և պարգէւ օքսբ
 խորամտութեմ անուց
 սէ զի իմսցի զխորհորդ
 այ

այ. Խօթսն ըրդ էինստո
թի որն կանանք լուծի
բարի գործոց զի նայն
խոհեմ որ ճնաչէ զկիս
բնակել ըստիցն ողորդ
զամ զգործս իռն զորս
ոչ ոյք կարէ անել էթէ
ոչ ունիցիր զպարգևս
իւնամտութե միավորն
զկատրեալ իմստութի
զի իւնամտութե ճնաչէ
ըսկիսբն էից իսկ իմստ
ութե ողորդէ զամ գործ
ս ինայ ունի վերջամիկ
վս զի իմստութի միավո
րն ըսդ իւնլ մտութե կո
չի կրմտութի իմիմի չգի
տէոր ճնոցս բբերսր դ
վս ութերրդ էրանութե չո
րէք տասն կանոնս:

Դ. **Մ**ըքէն ութեր
րդ էրանութի
զոր տրմէր ու
սյց անէ մէզի
տուրբալ տարանին:

Ա. Էնայլնս մտդիստոր
վերացրես զմէզ իկտրե
լութի որն օրինակ պար
գեւեց կոգոնս սբոյ զի է
Լ Երդ

gradus est Sapientiae, qui per-
fectionis complementum est;
quia ille est sapiens, qui pri-
mam causam cognoscit, & ad
illam omnes suas exigit actio-
nes & ordinat: quod ille face-
re non potest; qui huic dono
intellectus perfectam chari-
tatem non adiungit: siquidem
intellectu primam causam
cognoscit, & charitate ordi-
nat omnia ad ultimum finem
ac disponit. Denique quia Sa-
pientia affectum intellectui
coniungit, ideo Sapientia vo-
catur, id est sapiens scientia,
vti D. Bernardus docuit.

DE OCTO BEATI- TVDINIBVS.

CAPVT XI V.

D. **V**id sunt octo
istae beatitudines,
quas in Euange-
lio Saluator nos docuit?

M. Sunt altera scala, per quam
perfectionis apicē tenemus,
similis scalae illi, quam de Spi-
ritus S. donis fabricauimus.
Quoniam in septem sententiis
illis continentur septem gra-
dus,

dus, quibus beatitudinem adipiscimur. Octava verò signum complectitur, ex quo cognoscamus num scalam illam tranfmiserit homo aut non.

D. Explica mihi breuiter scalam hanc?

M. Christus Dominus noster in tribus prioribus gradibus impedimenta perfectionis summouet, per quam beatitudinem cōsequimur. Quorum ordinariè tria sunt, desiderium nempè bonorum, honoris ac voluptatum. Quapropter in primo gradu dicit Christus beatos esse pauperes spiritu, id est, illos qui voluntariè bona sua contemnunt. In secundo dicit beatos esse mites, qui cedunt omnibus, & resistunt nemini, siue in faciem notentur ignominia, siue à tergo eandem excipiant. In tertio dicit beatos esse illos qui lugent, id est,

ժխա
էրրդ բանիւ կարգիէս
աիճան առիչսանելկան
տարէ երանութե նիսկ
ուծէրրդ յետոյ ծանոց
նէ մեզ թէ ժրդ ողորդէ
իճանարհս ողորդս թէոյ:
Դ. պատմեայ ըստողապէս
զայս սքստիճաներս:
Ա. քս ան մերնախ էրիս ս
տիճանվ ծանոցնէ զամ
հակնկութի կատրելոն
որով հանեմք երանութե
բցընկն և առվել հկան
կերէքէս նախ ցանգը
ըսէ ից պատվոց և հէշտ
ուծէց վս որոքս ամեր
ծնոցմէց յառլին աստի
ճնորէ. էրանի աղքատ
ագ հոգով որքէս ասոք
իկ որք կամաւ չընդոսի
նզգանս զպարտիւ և զհ
էշտութիս իսկ էրկրրդ
է. էրանի հեզոց որքէս
ասոքիկ որք համբերէս
ամէնանի և ոչ հակնկին
ումէք էրբանգոսինս. իս
կերրդէ. էրանի ասոց
իկ որ լացէս այծմսորք
էս ասոքիկ որք ոչ խնդ
ըրէս հէշտութի կմգոն
լա նգութի
HH

Կգուլթի աշխրհիս այլա
 պաշխրուլթ ողբախ զմ
 Էղսիուրենց. և յայլ էր
 Կոյ աստիճանս ուսյցնէ
 զկանթըլթի գործոցք
 աղքատարուլթէցորէյ
 ղէալէ իկանթըլթիս
 ամէն ախի զոր պարտի
 մք մս իրաւանց և արդր
 ուլթէ որ պատմէ չորրդ
 աստիճանս. Էրանիան
 ոցիկ որքաղցէ և ծարմ
 իցէն արդարուլթ. և է
 ինգէրդն ասէթէ Էրա
 անի ողորմածց. իսկիւ
 Էրջնէրք վերցնէ զմէզ
 իկանթըլթի գործոց
 կենցս յաւիտենից մսոր
 ոյ իվէցէրդ Էրամայէ
 Էրանիախոցիկ որսբէն
 սըրտիւք զինքատեսց
 Էն զած. որէ իկէանսյա
 վիտենանանս փառօք և
 իկէնցղոյս ընորհօքճն
 աչէն զնայ սըրտիւ և
 յիօթնէրդ ասէ. Էրան
 ինաղղրարց զի որդիք
 այ կոցեսցին. որէ Էրան
 իախ ոցիկ որք միւլ որէն
 կատարէ և սը սըրտիւք
 զար

qui mundi lætitiā & vo-
 luptates non quærunt ; sed
 attendunt , quomodo pœ-
 nitentiam faciant , suâque
 peccata deplorent. Porro in
 duobus gradibus sequenti-
 bus vitæ actiuæ perfectio-
 nem docet , in illis omnibus
 adimplendis sitæ , ad quæ
 per Iustitiā & Charitatem
 obligamur. Idcirco in quar-
 to gradu dicit beatos esse il-
 los , qui famem sitimque Iu-
 stitiæ habent : & in quinto
 beatos esse misericordes pro-
 nunciat. In duobus postre-
 mis , ad perfectionem vitæ
 contemplatiuæ nostrahit ; &
 propterea in sexto dicit bea-
 tos illos , qui corde mundo
 sunt , quia Deum videbunt ;
 videlicet in altera vita per
 gloriam , quem in hac vita
 per gratiam contemplationis
 cognoscent. In septimo bea-
 tos dicit pacificos , eò quòd
 filij Dei vocabuntur , id est ,
 beatos illos esse , qui contem-
 plationi perfectam Charita-
 tem adiunxerint : item om-

nia in Deum direxerint, pacatoque vniuerso animæ regno filij Dei euadent Patri similes, sancti ac perfecti. Octaua sententia nouum gradum perfectionis non continet, vti rectè Diuus Augustinus obseruat, sed manifestum nobis signum demonstrat, ex quo concludere possimus, perfectionem hominem adeptum esse. Signum autem hoc est, iniustas persecutiones voluntariè tolerare: quemadmodum enim aurum in fornace probatur, sic quoque homo iustus perfectusque tribulationibus.

DE VII. OPERIBVS
Misericordiæ corporalibus,
& septem spiritualibus.

CAPVT XV.

D. **S**uperest modò explicare mihi opera Misericordiæ tam corporalia quàm spiritualia. M. Opera Misericordiæ septem numero sunt, in sancto Euangelio (Mat. 25.) recésita:

միսր
զարդրութիւն ուղղէն
զամ գործս ի ուրեցառ
ած և ողղէն զամ գործ
ըս հոգեւորըս և այսպէ
ս իցին որդիք այ իբրեւ
զհայրած սբ և ամբիծ
իսկ յոթէրորդհրաման քն
առնի նորաստիճանիկ
տարելութե ոպ ասեսբ
ըն օգոստիսոս. այլ յատ
նինչանկ վճանոցսն վս
իմանալոյ մրդկան թէ
հասելէ կատարելութե
արդ այսպիկ ճնաջի երբ
մրդ կամ վտանի չլծան
ագ և անիրաւ գրկոյց
ոպ զոսկի հրով փորցին
սոսպէս արդըն չլծնօք
վս իօթնէրորդ գործողող
րմութե հոյգեւոր և մրմ
ն վոր կանոնս հընգէտնս
հ. **Մ**իսր կամ զի
ծան ուցնէս
իսն զիօթնէ
րորդ գործս ո
ղորմութե հոգեւոր և մա
րնաւոր:
պ. գորցք մրմնաւոր ողմ
րմութեէն իօթընէրորդ
յորոց զվէցն պատմէ սբ
աւետարան որէ. քաղցե
HH ij

և կերակրեցէք զիս. ծա-
րաւէի և արբոյցէք զիս
մերկէի և ըսգեցոցէք զիս
օտրէի և ժողովեցէք զիս
հիւանդէի և տեսէք զիս
իրաւատիէի և էկիք առիս
իոկ զիօթսնէրորդ ուսուց
ուսիւիւ հրեշտակն և սք
տոր իւայ որի թղէլզմէ
ուեայլս : արդգորցք
հոգեւոր ոգորմուծէն
է ուսոցնէլ զմիամիտս :
իւրրատէլ զթէրամիտս
միսիթարէլ զտըրտմէլս
դարցուցնէլ զմոլորէլս
թոյզոյլ զւարտս : անիւն
կս մտցաղօթէլ վս կէսդ
անեց և մեռելոց :

Դ. կարիցէ ոյք պատճռէլ
վս պարտեցառնելոյ զս
պիսի գործս ոգորմուծէ :

Ա. Երիս կերպիւ կարենայ
տճռէլնախ երբ մրդոչ
ուսի կարիս առնելոյ զի
այսպէս ըսթեռնումք յա
վէտըմն վս աղքատ դա
զրին որոջարր գործամր
նաւ որոգորմուծէ զիսմ
պիտոյէ այս ամ. այլ վս
համբերուծէ փռվորէ
ցաւ

Esurientes pascere, dare po-
tum sitientibus, operire nu-
dos, hospitio peregrinos sus-
cipere, ægrotos inuifere, con-
solari captiuos. Septimum o-
pus, quod est mortuos sepeli-
re, S. Tobias nos, & S. Ange-
lus Raphaël docuere. Opera
autem Misericordiæ spiritua-
lia sunt totidē, scilicet, Igno-
rantes docere, dubitantibus
rectē consulere, cōsolari mœ-
stos, errantes corrigere, offen-
sam remittere, ferre patienter
iniurias, & denique pro viuis
& mortuis Deum precari.

D. Potest-ne inueniri aliqua
causa per quam quis ab exer-
citio horum operum miseri-
cordiæ excusetur?

M. Tres causæ excusare pos-
sunt. Prima est, si mediis debi-
tis careat. Vnde non legimus
in Euangelio Lazarum men-
dicum aliquod misericordiæ
opus corporale exercuisse,
quoniam ipse penē omnibus
Misericordiæ corporalis ope-
ribus indigebat, & sic propter

patientiam coronatus est. Unde talis est Dei dispositio, ut diuites per opera misericordiae, pauperes verò per patientiam salutem obtineant, uti quoque nec ille docere alios, aut consilio iuuare obligatur, qui scientia, prudentiaque fructuosa destitutus est. Secunda causa est, quando quis Deo seruit in statu altiore, quam sit status vitae actiuae, in quo non habet occasionem corporalia Misericordiae opera exercendi, uti in Eremiticis videre est, qui solitudinibus conclusi, aut cellis suis, caelestia contemplantur, illi enim obligati non sunt sanctum suum exercitium deferere, ut eant quæsitum, quibus Misericordiae opera impendant. Tertia est, quando neminem quis inuenit, qui eius Misericordia notabiliter indigeat: quoniam obligantur non nisi illis succurrere, qui ab alio adiuuari possint, nec habeant, qui auxilium illis velint, aut

ցառիւ այսէկամք այ զի
մէծ տծսք գործողքողո
ր մութեզերծիսիմէղաց
իսկաղքատք հմբերուր
ժնսգէսցէն զարքաուի
արդիծէ ոյքորոց ունիցի
հրմտուծի և կատրէալ
խորագիտուծի չէ պրտ
սմ սոյցնել կմիւրտելզ
այլոյք . իսկէկրոր պտճ
ունէ էրբ ոյքծունայկ
ըրծսկորուծքորհիվէր
քան զգործսմիմսամոր
ողորմուէ վս որոյոցէ պ
րտնցիս ոպ զմիանկցքյ
անպտի կմ ինրճիծրս
ապալխրէն զմէղս խոր
հելով զերկնախնս չրար
տին թողուլ զախ սբգո
րծրոց սառնելոյ միմսվ
սր ողորմուի . արդէրիս
պատճուն այսէէրբ ոյք
ոց գլտանէ հարկէւոյր
պէտքս վս միմսաւորող
որմուէ քանզի ոչպարտ
իմք օգնել բցմիան ախո
ցիկ որք ոչկարէն բրսվ
և ոչզոյք ունին գիկամի
և կարողէօգնելնցին բց
ճրմիւրտ ողորմածուին

ոչ

H H iij

ոչ հանդործէ պարտից
և ժամոց այլ պատրաստէ
յայ ժամօգնել ողորմութեան
կամաւ և բարի որչափ
որկարէ ամենեցուն յամ
ժամոյ և յամ տեղիս իպ
հտրամբողկան:

Դ. կարծեմ թէ և վերջիգո
րցրք հոգեւոր ողորմութեան
ամոյք կարէ առնել որի
աղօթել վս ամենեցոն:

Ա. այսպէս է Քրիստոս զի
և սքկրծսաւ որք այոն
էս զհոգեւոր գործըսող
որմութեան աղղղելով զ
ած վս պիտոյց ամենեց
ունց զի շնորհօք յայ
լըցվի պիտութիւնս:

Վս հավասարմէ զացել չար
էաց կանոն թգ

Դ. ժմս պարտէ որ
աւ ծնոց անեսին ձ
թէ որք էս չար
իք և մեղք զի
հըրածրի մք ինցսն ու
ռաոցեր ըզօրութիւ և
զգործըս բարիս զի չէ
ցլց:

Ա. մեղք այսոքիկէս զորս
յանչս առնիմք կմ հրծր
իմք կամաւ հակուկ օրիս

possint cōferre. Nihilominus
verum tamen est, perfectam
Misericordiam obligationis
tempus non expectare; sed
promptam esse, succurrere
meliore modo, quo potest,
& omnibus quibus potest.

D. Videtur mihi vltimum
opus Misericordiae, quod est
precari Deum pro proximo,
omnes facere posse:

M. Ita est, nam & sic Ere-
mitæ Misericordiae opera
exercent: quia Deum pre-
cantur, vt omnibus illis sua
gratia assistat, qui ea indi-
guerint.

DE VITIIS ET PECCATIS IN GENERE.

CAPVT XVI.

D. RIT iam tempus
aliquando docere
me, quid vitium &
peccatum sit, vt ab eo fugere
queam; quemadmodum ac-
quisitionem virtutum, bono-
rumque operum docuisti?

M. Peccatum non est aliud,
quàm commissio aut omis-
sio voluntaria contra legem.

Dei. vbi considerabis tria esse, quæ ad perpetrandum peccatum requirantur. Primum est, vt sit commissio aliqua, aut omissio: id est, vt quis velit facere aliquid, aut operari quod prohibitum est, aut non facere aliquid, quod est præceptum; quemadmodum, exempli gratia, blasphemare est commissionis, non audire Missam est omissionis peccatum. Secundum est, quod requiritur, vt commissio illa, siue omissio sit contra legem Dei, quia lex Dei est generalis regula benè operandi, vti ars est regula lapidæ. Et ideò, vti ille lapidæ non est bonus mura-rius, nec benè murum eri- git, qui non ex artis præscri-pto operatur; sic quoque quis non viuit benè, nec bo- nus homo est, qui legem Dei non sequitur. At verò per legem Dei non solùm illam legem accipimus, quam per semetipsum dedit, vt decem præcepta sunt; sed etià illam,

միջ

անցնայ. զոր և պարտի սխորհել որ էրից իրօք գործի մեղքնախթելցէ յանձնական կմ հրծրա կանորէ առնել գործս հրաժրականս և ոչ առնել զիրրս անձնական օրինակաւ թէ հէոյութի հրծրականէ. իսկոնգն դրոյթի սբ պատրգին յանձնական է այսպէս որէ զիայս յանձնական կմ հրծրական լիցի հակ ուկ օրինցնայ քանզի օր էս քնայ էկարգավորութի բարի գործոց և ուղարկ էստըս որէ գորցք արվ էստագործց և երբայք չէ ճարտար արվ էստգործ չաննէ բարիոք արվ էստ զի ոչ այոնէ ըստ արվէ սաին. այսպէս միդոչ կ արէ բարիոք կել և ոչէ բարի միդ էրբ ոչ հետեւ իօրինցնայ իսկ օրէսքնայ ոչմիանախոքիկէնզ որըս էտ տասընպատգմ օք աւրինացայլ ևս զո պատվիրանըս որտայմէ զմի ջնորդութի սբ փիհ և

միայն
 Եւ այլամբ Եւ ծաւորցի
 գեւորեալ միմսն ապրող իմ
 էսէք Եւրապիոք քէնայ
 Լոյս ուրէք է իշխում թի
 էթէ ոչի վերոստ. Երրդ
 երբ Կործրակայն կիմ յա
 նձրսն կան չիցէ կամաւ
 զի երբ առնի առանց կիմ
 յօրծարութե չէմ եղք օր
 ինկվ թէ երբ ոյք նընէ
 յանգող ինքս Լ Կահոյն
 զայլոք կիմ Երեւայիցէ Լ
 կիմ թէ չրգիտէ զբանս
 Կահոյութե այսերիսկե
 թալիւս միդոյ մեղանցէ
 քանզի ոչ ունի ըզկամա
 կցութի չայր խորհրդ
 ոցըն Լ կամայցըն ոպեր
 բառնի յաւծայր Լ չայր
 կամաւ քըն:
 Դ. այժմսն լուաք զգործս
 մեղաց պատմեայ ինձ Լ
 ըզգործըն չարեայց:
 Ե. չարեքէն վառտ սովոր
 ութիք յաճ իւրով մեղս
 ուստի ծրանսի գի միդ
 յօծարսն երկի ուղ Լ ան
 հոգըս մեղանցէ օրինկվ
 թէ ոյք Կահոյն կիմ զոմր
 բազերբ սովորը Ելի Կա
 Լ Կոյու

quam per summos Pontifices
 alióque Ecclesiæ Superiores
 tam spirituales, quam tempo-
 rales proponit, quia omnes
 illi ministri Dei sunt, suámq;
 ab eo auctoritatem accepe-
 runt. Tertium est, quod re-
 quiritur: vt commissio illa,
 vel omissio sit voluntaria,
 quoniam quòd quis sine cò-
 sensu voluntatis facit, pecca-
 tum non est, vt exempli gra-
 tia, si quis blasphemet dum
 dormit, aut nondum tationis
 vsum attigit, aut nescit ver-
 bum suum esse blasphemiam
 in tali casu homo non pecca-
 ret, quia voluntatis consen-
 sus abesset.

D. Intellexi iam quid pec-
 catum sit, dic ergo mihi, quid
 sit vitium?

M. Vitium est malus habi-
 tus, maláque consuetudo pec-
 candi, frequentius peccando
 acquisita. Vnde nascitur, ho-
 minem eiusmodi facilius pec-
 care, ité magis temerè & ma-
 iore cum gaudio, quemad-
 modum, exempli gratia, dici-

mus hominem quempiam blasphemum esse, aut nugacem, si blasphemare solet, & nugari ex consuetudine, adeò vt blasphemare peccatum sit, & esse blasphemum, sit vitium, quo modo de omnibus aliis malis etiam loquimur. D. Est-ne ingens malum peccatum?

M. Est vtiq̃ue maximum, quod inueniri potest, immò illud solùm est absolutè & intrinsecè malum, Deòque magis quàm res vlla inuisum. Quod inde colligitur, quia Deus perdere & exterminare nobilissima quæque à se condita non delitit, modò peccatum puniret. Si enim Princeps habeat vas aliquod, ex argento, aut auro mundissimo fabrefactum, maximi pretij, in eoque inueniretur liquor graueolens, qui in tantum displiceret Principi, vt confringi iuberet vas illud, & in profundum maris demergi, certè diceretis principem illum grauissimè liquorem illum odisse: sic quoque

միթ

հոյնթի և իղմթը զուե
արդերը հա հոյնթի մե
ղքէ հա հոյնթի ըն լիսի չա
րագործ . և այսպէս իմա
ցիր վսայլամէն ախջար
խորհըրդոց բանից և գո
րծոյց չարեայց:

Դ. որչափ մեծ մեղք էն չա
րիք և անօրէնութիւնք:

Ա. անտանելի մեծ չարի
ք էս որոց բաւիս և զինոն
մեղքն է չարիք զորոս ոչ
հաշիած առ վելք անգմ
իս չըս որոյ վիմասամք որ
ած զառ վել ազնիւ ըստ
եղծոյածս իուր ոչ ընչէ
և կորոյսն է վս պատժել
ոյ զմեղս ոպ իշխան միո
րունիցի ազնիւ անօթս
ոսկեղէնս կմ արծթեղէ
նըս մեծագիսս . իսկ երբ
գըտայնէ ինըմիս իրըս
արհմր հելիս ախ չափը
րկանայ միսն որ կոտորէ
զազնիւ անօթքն զախ և
արկանել ինորոս ծովո
ճմրիտ անեսթէ իշխն
մեծանպէս նախն ճի ընդ
դէ մարհմրէլի իրց որէ
մեղք . ածմն արրած էրկ

ԼԲ

II

ոյ

ոյ անօթըս պատվ կնըս
մին արծ թեղէն որէօրի
սակ մրդոյ իսկ մեծարնէ
ոսկեղէն, որէ հըրեշտկց
և զի գըտաւ ինս զարհմ
րհէլի գործըս մեղց յեր
կուքին խորտակեց և ըն
գեցյանդոն դըսխորինդ
ըծոխոյցի յիշտկ յաւիտ
էսից զհըրեղէն հըրեշտ
ակըս որ ք մեղոցի հըպա
րտուծ բ և յամալոր ըն
գէսոյ ինոյն տեղիս կորս
տէան զամ մրդիքորք մէ
ռասին միշոյչայի մէզօք
և սոմէլ միանգամ միսմէ
զց ջըրհեղաւ կոյրոս
զամէսէսէս և ըսպանգմ
մրդիք միան ակնայրկէլ
ով սօայ և ընդանեց նրի
ըանձանցորք րգրքէին
Դ. որչափ կերպիւ մեղք գ
ըտանին յաշխ րհի :
Ա. Երկու կերպիւ էս մեղ
ք մին է բընական իսկմ
իռւան է գործական բցգ
ործական է ևս երկոյ կէ
րպիւ քանզի մինէմիշոյ
չափ և միոսըն փոշտէս
ակմեզըք :

վս

Deus quo pretiosissima fabri-
cavit vasa, vnum ex argento,
quod est homo ; alterumque
ex auro, quod est Angelus : &
quia in vtróque putidissi-
mum illum liquorem peccati
inuenit, ideò in profundum
infernì, perpetuámque mise-
riam omnes Angelos, pecca-
to obnoxios, præcipitavit ac
demersit, & quotidie in eun-
dem perditionis locum præ-
cipitat homines illos, qui in
peccatis hinc discedunt. De-
nique propter peccata mun-
dum diluuió semel obruit,
omnesque homines (Noë cò
quòd iustitiam conseruasset,
eiusque familia exceptis) suf-
focauit.

D. Quot peccatorum gene-
ra inueniuntur?

M. Duo, quorum vnum pec-
catum originale, alterum ve-
rò actuale vocatur; Et hoc bi-
fariam quoque in mortale, &
veniale diuiditur.

DE PECCATO
ORIGINALI.
CAPVT XVII.

D. **U**id est peccatum Originale?
M. Peccatum Originale est il-

lud, quo cum nascimur, quod à primo nostro parente successiue in nos descendit. Vnde aduertendum est, cum Deus primum virum, primamque mulierem condidisset, qui Adam & Eua vocabantur, septem illis dona largitum esse. Primò gratiam, per quam iusti, & amici Dei erant, filiique eius adoptiui. Secundò scientiam magnâ, vt noscerent bonum facere, & à malo declinare. Tertiò, obedientiam talem illis contribuit, vt nimirum caro spiritui obsequeretur, ne illicitis desideriis aduersus rationem insurgeret. Quartò, promptitudinē maximam, ac facilitatem dedit ad bonum faciendum, & declinandum malum, & non nisi vnicum, idque facillimū præ-

Իցև աշխտնաց քանզի է ըկերին քնի բոսոցանէր

ԺԺԺ
 ՄԵ ԲԸՆԱԿԱՆՈՒՆ ԴԱԳԿԱՆՈՒ
 ԻՆԺԷ:

Կ. **Մ** ԲՐՆԱԿԱՆ
 մեղք
 Կ. ԲՐՆԱԿԱՆ
 մեղքն այս
 որոյվ ճընանիմք զի ըն
 զայլայք զնայծո նգութը
 նանխի Կօրմէրոյադ ամ
 վս որոյ պրտիս իմանայլ
 որ էր բար զմրդըն ած
 ւ զնանխի կին զորըս կո
 չէց աղայմէ Էվայն Էտ
 նցին Է պարգէւս նանգ
 շընորհըս ի ուր օրով էին
 արդարք բէկամք այ և
 որդէ զիրըս. Էրկըրդ Էտ
 նց մեծ գիտութի զի իմն
 զինգործէ Է զբարիս և Է
 Էննալ ի չարէց. Էրրդն
 Էտնց ըզ Էրն զնդութի
 մրմնոյ Էրգոյս զի մի ցա
 նգասցէ ոսայս իրըս Էկ
 առկ Էոյգոյն. Էորրդէ տ
 նց մէծապէս կարողութի
 զի Էշտուր գործիցէն
 զբարիս և փին իցէն ի չար
 էց և Էտնց դիտար Էրմ
 նքմի միայն. Էինգէրրդն
 զէրծոց զնս յամէրկուզ
 րկիրին քնի բոսոցանէր

պրտուղսբապ կան կենց
 իուրենց և ոչինչ չէր որոն
 ղէր մորկան զի ամենչի
 պէտրու մորոյ ըստեղծ վ
 վէցէրորդ արր զսս անմէ
 կանս զի թէ ոչ մէկն չէն
 ոչմէռանէին. ի թէնէրոն
 կամէրած յետ ժամանա
 կց վէրաճոխէլ զսսյեր
 կինըսիկէանս յառիտէն
 անսս փառօքոպ ղէրէ
 տակս իսկ նախնի մոր
 և ան ղին կին պարտեալ
 իստնախսց պէլոյ ղ զպ
 ատվիրանս ան և մէկն
 ըսդէմ ան և կորուսին զ
 ամ է պարգէս զորան
 անք և զիած ոչմիանց
 էտ զէ պարգէս այլ ևս
 մ ժնն զորոյց նցին որով
 կորուսին ինքէնք և զոր
 կէցին զմէզ և արրին մն
 ակից մէկ զիուրենց և ալ
 մ ժնն զորոյց ոպ որ էայք
 մնաակից շրտորէց և այլ
 բարեց թէ ոչէին մէկու
 ցէլ. արդ այսէ բնկամէ
 դք որ անն թրչնամի ան
 և մէրծէց մէկին ոչ
 նր որոյ վ մէկօք ծնանի
 մք

ceptum præscripsit. Quintò;
 omnes illos molestiæ, ac ti-
 moris securos fecit, quoniam
 terra ipsa sponte & inarata
 fructus sufficientes ad huma-
 næ vitæ propagationem pro-
 ducebat; nec erat, quod ho-
 mini nocere posset. Sextò, im-
 mortales condidit, adeò, vt
 nunquam mori possent, si se
 peccato non contaminassent.
 Septimò, voluit post aliquan-
 tum temporis illos ad Cœlos,
 vitamque æternam, & glorio-
 sam transferre, qua Angeli
 tum fruebantur. Verùm, pri-
 mus vir, & prima fœmina à
 diabolo decepti, non obser-
 uarunt præceptum illud, at-
 que adeò in Deum peccarunt,
 & illa septem commemorata
 dona perdiderunt. Cùm au-
 tem Deus dona illa non so-
 lum personatim ipsis contu-
 lisset; sed etiam omnibus ab il-
 lis descendentibus, ideò non
 solum sibi, sed etiam omni-
 bus posteris suis ea amiserunt;
 eosq; non modo peccati sui,
 sed etiam miseriarum omnium
 fecere participes: quemadmo-

dum gratiæ, bonorúmque quæ possidebant, si non peccassent, fuisset participes. Est ergo peccatum originale, inimicitia cum Deo, diuinæque gratiæ priuatio, qua cum priuatione nos nascimur. Ex qua ignorantia procedit, item mala inclinatio, difficultas faciendi boni, faciendi mali facilitas, poena ac labor in vitæ necessariis prouidentis, timor ac pericula quibus circundamur, mors certissima corporis, & mors Inferni æterna, si ante articulum mortis nostræ à peccato non liberemur, & ad gratiam redeamus.

D. Quódnam aduersus peccatum Originale remedium est?

M. Attigi hoc superius, nimirum remedium eius esse passionem & mortem Domini nostri Iesu Christi. Voluit enim Deus, vt pro Adami peccato satisfaceret is, qui peccati expert, imò Deus &

մծգ

մք և անտի լինելի միտութեամբ և չար սովորութիւն և պատճառք չառնելոյ զբերիս և հեշտութեամբ և զչարիս զտանջանս և զաշխարհ անըսված հոգալոյ կերան կրող զայն և զերկիւղ զորունիմք և զճրճիւմ միտմտոց և սոսկ զվնայ ընյաւիտեանական դժոխոց երբնախ քան զմիտմտոյ միտմտոց ոչ արձակել մք իմէղց և յանօրէնութեան և զի դարցուք իմէղայց և ընդալցուք ըզկատար եալ բայրիս միտմտոյ թեմք սքանալ իրանց բարիոյ քկէն ցազանլը իբլնորէօք այ:

Կ. որպիսի բժշկութիւն գոյ այս հայիսի բնայկան մէջանցըն:

Այ. այժմս այսցաք ի վերոյ թէ բժշկութիւն այսմս վերացըս որէքննմէղք եղեւ չարչրսք և մահն քիայ մերոյ վս որոյ կմէ ցաւած թէ ոյքոր կամի չատոցնել զպրտըս բընական մէջցնաք ամայ լինել

լինելառանց մեղքեւ սա
ռւմէլ զի լիցի ած և մրդ
զի լիցի կատարեալ ընդ
ոնէլ իայլ զի հընգ անդ
լիցի ոչ դիուր բանիցոյ
հրամաեցվ ադմ այլ հը
նգնդիլ իգործս դրծմը
ինքս որէ մայկ արհմա
րհնօք խաչին արդ զայս
բըծչկութի շըսոր հիմեզ
սը մկրտութ բոս ասցք
թէպէտեւ ած ոչկամեցվ
ինոյն ժամայն շըսոր հեւ
մեզ զամէ պարգեւսալ
ետմեզ զգըլ խմ որն որէ
շըսոր քընայ զի միջնոր
դուբնորին լիցուք բրե
կմք և արդը որդիք այլ
ժոնգորդ արքաւ բցգ
է արգեւքն յետոյ միջն
որդւբս բկրծսից և բր
իգործոց շահիցոք մեզ:
մամահու չափմէ զացեւսերե
լեացընկանոս: Ժը:

Ի.

արգբնեայն և
այժմն թէոս
էգործ կանմե
ղք և թէոս լի
սի մահոյն կամ փոշտե
սակ:

հիշող
ան
արգ

homo esset, ideóque infinitè
acceptus Deo foret, obedirét-
que ei, non in re adeò facili,
qualis Adamo præcepta fuit,
sed in re longè difficillima,
qualis est mors crucis igno-
miniosissima. Et hoc reme-
dium per sanctum Baptis-
mum nobis applicatur, vti
suprà diximus. Quantumuis
enim Deus non voluerit de
subito reddere omnia illa se-
ptem dona, voluit tamen
principalissimum, quod est
gratia, restituere, per quam
iusti, & amici, & filij Dei &
hæredes regni cœlestis con-
stituimur. Porro reliqua do-
na magno cum quæstu in al-
tera vita nobis restituentur, si
in præsentī nos benè gesse-
rimus.

DE PECCATO MOR- TALI ET VENIALI.

CAPVT XVIII.

D. Xplices mihi, quid
peccatum actuale;
& quomodo vnum mortale,
alterum veniale sit?

M. Peccatū actuale est, quod ex propria voluntate committimus, vbi ad vsum rationis peruenerimus; vt sunt, furari, occidere, peierare, & similia legi diuinæ contraria. Et hoc peccatum mortale est, quando gratiā Dei priuat, quæ vita animæ est, æternæque inferni morte dignos facit. Tum autem est veniale, quando quidem displicet Deo, non tamen adeo, vt illius priuet gratia: & pœnam quidem temporariam, non tamen æternam meretur.

D. Quomodo peccatum veniale, aut mortale cognoscā?

M. Vt cognoscas peccatum mortale, aut veniale esse, duas regulas obserues necesse est: Prior est, vt peccatum sit contra charitatem Dei aut proximi: Posterior, vt ex pleno voluntatis progrediatur consensu. Quarum altera si desit, non erit peccatum mortale, sed veniale. Tum ergo dicitur peccatum contra charitatem esse, quan-

այ. գործկան մեղքնայնէ գոր առնեմք յօծայր կամօք երբ ունիաք զկարելութի ամց ունիս սնանել գողանալ երդումն ազանցութիւնըմանէց սցին հակոակ օրինացն այլ ալսէ մահոյցիմեղք երբ մէրծէիմէն զչորսոր հըս այ որէհէնք հոգոց և արծսի առնէ յապիտէնական մշուան իդրծո խըս իսկ փոյէ տեսակըն չախործի ած բցոց մէրծէիսորհցայ և ոչորկէ
Դ. ունիս աչի մեղքնութիցէ մշոյցիկմէրեւի:
այ. վս ճնաչելոյ երբ մշոյցի մեղքիցէ պարտէրբ ոյ բանիւ իմանալ միսդ իմեղքն իցէ հակոկիրա վնցն այլ ընգերինսկ միոսնէ կատարելկամօք քանզի երբ միսիսցէ պակսի ոչէ մշուցի այլսեր էլի արդ յանժմասէթէ մեղքնէ հակոկիրա վնց երբէ հակոկ օրինացն այ իգործութեւ իս ղի լիցի հակոկիրըս որ կարեցէ մէր

մէրծել զմորդ իսիրուն այ
բցերը իցէսակվ իրս որ
չիցէ բավ կն մէրծել զմ
որդ իսիրոյն այ յաւծմոց
է հակոկարդ ըրուծէ ալ
չէրստ իրվնց հրմանս
ասի վն առնոյն թէ է
հակոկ օրինց ալ զի է ի
դէմ արդ ըրուծէ որէ ԼԸ
ըրումս օրինց որև վ սերկ
ըրգիս ասի թէ է հակո
ակ օրինցն ալ ալ ոչ էր
ստ իրվնց զի ոչ է հակո
ալ ոչ է ըրտ իրվնց օրի
նակվ թէ ոյք գողսցիբ զ
նումիսն է մաւոյ չափմէ
դք զի է հակոկ օրինցն
ալ և է մէծ չարիք և զո
ոյք ամէսսսիւ մէրծէ ի
բրէկմուծէ և այսէ հակ
առն իրվնց և արդ ըրու
իսկ գողանալ սակվ ինչ
վն ալ տոյից մրնոց ոչ է
մահոյ չափ ալ սերէ ԼԸ
քան զի է սակվ ինչըս . ս
կախ չէրստ արդ ըրու
ալ ոչ է հակոկ արդ ըրու
զի ոչ է իրըս որ ճըմբիտ
կարողից մէրծել զբրէ
կմուծի . Է և այսպէս աս
ԼԸ սցուք

do in materia graui legi diui-
næ contrarium est, adeò vt
offensa ad tollendam amici-
tiam sufficiat. Si autem in le-
ui materia committatur, nec
ad dissoluendam amicitiam
sufficiat, tunc quidem non est
contra charitatem. Et sic de
priori peccato dicitur, quod
sit contra legem; quoniam
est contra Charitatem, quæ
finis legis est. Posterius ve-
rò non dicitur esse contra le-
gem, sed non secundum le-
gem, quia non est contra
Charitatem, non tamen est
secundum Charitatem. Ac-
cipite exemplum. Magnam
pecuniæ summam furari, est
peccatum mortale; quoniam
est contra legem Dei, & in
materia graui versatur, om-
niūque iudicio ad dissolu-
tionem amicitiae sufficit, &
si contra Charitatem est: at
verò furari quadrantem aut
aciculam, similēque rem le-
uem, non est peccatum mor-
tale, sed veniale, quia in ma-
teria leui versatur: & licet
non sit secundum Charita-
tem,

այսինքն գր. զի հորթը
 անհետ ցայց ինդանէ:
 Կ. գրիւմ որ մէջ տէրն որ
 է մահոյցաւի էս ուղար
 իուրք կմ արմարայլ ամ
 մէջգէ. կոյցիւ գրիւմ որք
 և այսինքն էս քէ էր որ
 այլք և սգոյաւ վէլգիւմ ո
 քք մէծ գոթ ք գիւրծվ
 ընկէս ընդմէս ք թողու
 իս և անդամսն քէ քէ հա
 կո ակ հոգոյս սոյ վէցէ
 քք էս այլ և քորք որք
 էս արմ վէլ մէծ մեզ ք զի
 էս յուսմիս քէ իրք ըսդ
 էմ մօրիս ք և պատվիրա
 սցըս վ ք որոյստ գոյլ է
 հոռոցու մէս միս քէ յերկի
 սըս:
 Դ. որք էս գրիւմ որ մայ
 հոյցաւի մէջքէրքս:
 Կ. այս քիկէն էս քէ հոյ
 արտու թի կմ արմարուի
 ագհու թի ք պօքրս գուի
 հախանէրս որ կորածոյ
 ու թի բարկու թի և զծ
 ոյր թի մէս:
 Կ. զի կոցիս գրիւմ որք
 և մահոյցաւի.
 Կ. ոչ կոցիս գրիւմ որք զի
 էս մահոյց քիւր գու մէջ

principaliora sunt omnium, ut
 maiore cum diligentia evitari
 possint?

M. Sunt aliqua ideò princi-
 palia, quia sunt veluti fontes,
 ac radices multorum alio-
 rum, vocanturque capitalia,
 & sunt septem. Alia verò sunt
 ideò principalia, quia difficilia
 sunt ad remittendum, vocan-
 turque peccata in Spiritum
 sanctum, suntque sex nume-
 ro. Denique alia sunt princi-
 palia, quia sunt abominabi-
 lia, & contra omnem ratio-
 nem; ideòque vindictam in
 Coelum clamare dicuntur, &
 sunt quatuor.

D. Quenam sunt peccata ca-
 pitalia?

M. Sunt hæc: nimirum Su-
 perbia, aut ut alij dicunt, vana
 gloria, avaritia, luxuria, inui-
 dia, gula, ira, acedia.

D. Quamobrem capitalia di-
 cuntur?

M. Non vocantur capita-
 lia, eò quod mortalia sunt,
 quia multa sunt mortalia, &

non sunt capitalia; vti blasphemia est, & homicidium: & multa sunt capitalia, quæ non sunt semper mortalia; vti est gula, ira, acedia. Vocantur ergo capitalia, quia capita multorum aliorum sunt, quæ ab illis vti ratia à radice, & riuuli à fonte procedunt.

D. Quid est Superbia, & quænam ab ea peccata progrediuntur, & quod illius remedium?

M. Superbia est peccatum, propter quod homo plus putatur esse illo quod est, ideoque vult aliis anteponi, & nec superiorem, nec æqualem ferre potest. Peccata quæ producit, sunt, iactare se, vanèque gloriari, cum aliis contendere; item discordia, inobedientia, aliæque similia. Eius remedium est, vt homo cum omni diligentia sanctæ humilitati incumbat, id est, vt cognoscat, se nihil esse ex seipso, & quidquid habemus, esse donum Dei: consideretque alios

քէն մհուչիւ ոչ էսգրլ
խվորք ուր ըզհհոյութի
և զմիտասարսութի և բ
զուրքէսգրլ խվորքորք
ոչէն մհուչի ուր ըզբրկ
ութի կմ զողկորամուր
և զծուլութի. արդ կոչ
ին գրլ խվորք զիէն արմ
տք այլ ամ չարեայց որք
ինցսէ ծրսանին ուր զճո
ղըս յարմտոց և ուր զու
ղըս յաղբերաց:
Դ. ուր է հրպարտ ութիս
և ուրսի չարիք ինքմանէ
ծրսանին և թէ որով բը
շկին չարիք:
Ե. հրպարտութի է մեզքմ
ի որովմիդ խորհի առվ
եւ լինել քան զայն որէ
մտորոյ կամի կեայլ իվէ
րոյ. քան զամէն էսէն և ոչ
կամի ունել մէծ վորկում
ընգեր. արդմէքս որին
ըմանէ ծրսանին սխեպ
արծիլ ունան սրմի ուր
հակոկիլ ընդամէն էսէն
և թընամութիս առնել
և ան հնազանդ լինել և
այլք. սրման սոցին. իսկ
բըծ շկութի այսմն չայր
էցէ

perflua. Quod inde cognoscitur; cū quis paratus non est perdere bona sua in tali casu; in quo ad honorem Dei est necessarium. Vnde Divus Paulus dicit (Ephes. 5.) avaritiam esse idololatricam, quoniam avarus anteponit bona sua Deo, contentusque magis est perdere Deum, quam bona sua. Multa peccata ab avaritia protruduntur, ut est furtum, rapina, fraus in emptione & venditione, crudelitas in pauperes, aliisque similia. Remedium eius est, in virtute liberalitatis se exercere, considerando nos in hac vita viatores, & peregrinos esse, ac propterea utile imprimis fore, non onerari bonis istis, sed in viæ socios ea diuidere, ut secum in cœlestem patriam illa comportent, nosque deonerati tantò expeditius viam nostram conficiamus.

D. Quid est Luxuria, & quæ

ժկա

Ճիւրմկան լիւքսիցիորոց
հրկրորդեցիկամի առ վել
խնչրս քան զպիտոյս կա
րեաց և ոչ կամի տալ զա
վելորդրս աղքատացոյս
պարտէ. հրորդն զի ո վել
ոյք սիրէ զխնչրս իւրզոր
ունի թէպէտ և չիցէյվ է
լորդ և այսմիկ ճնաչի է
բոմրդ չայտործի տայլ
խնչրս իպէտրս տրնաւս
աց իպատիւ այվ ս այսո
րիկ ասէ սբ. պողոս թէ
ագհուծի է կուպալտի
քան զի ագհմրդ առ վել
լնդոսի զխնչրս քան թէ
զած զի ճիւրմկան վելզոր
կի ի իւրնորհյցն այ քան
թէ մերծիլ յլիւքսիցն. բզ
մեղք ոթ ծրնասին յագհ
ուծէ բագումքէն նայի
գողուծի յափրլտակի
խաբէլ յայո և իտուրեզ
ասողորմուծի լնդեմզ
քատց և նրմանէց սոցին
արդ բրծլիւծի սոցին
էստմաւնս լիւքսիցիոր
րս աղքատց իոյր հելով
որիկէնցղոյս նըզէէ և
պանդոնքէմք վտորոյ

KK iij

գոռակարէ մեզտայլ փն
ըսեւ ըծին յընչիցմէրոց
տրնանսգեւընգէրց՝ զի
էթեւ իցուք իմէղցեղի
աւարցենսզմէզի հյրենիս
մէրեւ յայսպէսզերծելք
իմէղցիւրով ընթացւք
առանց գաղակողութեն
զճսապարս մէր:

Դ. որպիսի է պոռնիկութիւն
և որպիսի մէղք ծնանիս
իսմանէ . և թէ որպիսի
գոյք թշկուծի:

Ա. պոռնիկութիւն է ներգո
րծութիւն անկարգութե
մըմնապոռմէղցեղցանգ
ութեց ըյցմէղքնորիսմ
նէ ծնանիս է պոռնիկութի
մըտաց լըրբութիւն և ան
կարութիւն բարի գործոց
և սառմէլ շնութիւն և պղ
ծութիւն անյամբ բառբո
ւել առնպէլ բանիւ . իսկ
թշկութիւն սոցիս է հետ
ելիլ պահոց և ազօթից
և հեռանալ իջարգործց
զիսոքաւն միջնորք պա
հպանութե սբ ողջախ
ոհութե և սառմէլ լոցոք
պարծեսցի յանձն իուր
ոչի

peccata gignit, & quod eius
remedium?

M. Luxuria est affectus in-
ordinatus erga volupta-
tes, & delectationes carna-
les. Peccata ab ea procedun-
tia sunt; cæcitas mentis, te-
meritas, inconstantia; item,
adulterium, fornicatio, obf-
cœna verba, & omnis a-
lia immunditia. Remedium
est, in ieiuniis se exercere
& orationibus, malisq[ue]
societates declinare; illa e-
nim media sunt ad conser-
uandam castitatem inuen-
ta; & præ omnibus non ni-
mium sibi metip[s]i fidere, vti
nec virtuti suæ aut sancti-
tati; sed à periculis re-
motissimum esse, sensusque
suos custodire; consideran-
do Sampsonem fortissimum;
Dauidem sanctissimum, &
Salomonem sapientissimum
ab hoc vitio deceptos esse,
grandemque mentis cæcita-
tem incurrisse, & præfortia

Salomonem, quem concubi-
næ ad cultum idolorum per-
traxere.

D. Quid est Inuidia, & quæ
ab illa peccata proueniunt,
& quod eius remedium?

M. Inuidia est peccatum,
propter quod homini bo-
num alterius displicet, quia
videtur illi excellentiam pro-
prium eo minui. Vbi con-
siderare oportet, quod quan-
do tibi bonum alterius, aut
quia non est dignus, aut
quia illis abutitur, displicet;
non est peccatum. Similiter,
quando tibi displicet, non habere te bo-
na, quæ alij habent, & ma-
ximè virtutem, deuotionem,
bonaque similia, non est etiam
peccatum: immò sancta & laudabilis
Inuidia vocatur. At verò, quando
tibi videtur, habere alium

ժկգ

ոչիզօրու թի և ոչ իսբ թ
այլ միշտ հեռաւ իջար
էց և զգուշ ինել զգայե
տրանց խորհել որզօրե
ղս սամսուկ սբ միշարե
ղավի թեռ իմնտոնսող
ոմոն խարէցայն սպիսի
չարօք եւ եղեսկորացել
մոտօք եւ սառւիլ եւ սողոմ
ոնորանսպէս յաղթաչր
ցեաւիչարգործոն որհ
զի երկիրէպաք կրոնցն
աղախնէայց իուրոց:

Դ. ոպէս ինչն և ոպմէղք
ծրսանի ինրմանէ և թի
ոպ գոյ բրժկւր:

Ա. նախնչն է որ միշչա
խործի բարէյց ընկերց
զի կարծէ թի պկսու թի
էմէծուէսր վ սորոյ պր
տէ խորհել թի երբ ոյք
չկամի զբրիս ընգերց կմ
վ ս չանարծսուէ կմ թի
չէ բարի կէսօք մէղք չէ
նմանսպէս որ չախործի
երբ չունի բրիս ոպ զայլ ք
և սռւիլ զչնորհս և զբբ
էգործի և զայլ ամ բրո
ւ թիսս և ս չէմէղքայլ կո
չի սբ նիսն. բժէրբ չի
ործի

որով թէ այլոյք ունցին
զբարիս զիկարծէ թէն
ըվզեցէ զպատիւ իուր
և ոչ կամի զի այլոյք բար
ի ոռնիցի զիմիւրիցիք էզ
Հվսր կմմէճ վսր իսկաս
նախանձոյմէղքէս և իս
մասն ճրսնսն բազում
մէղքէր որէ դատարուի
խնդալվս չարէց այլց
բամբսն քանսոյ նկտոր
ու թի քան զի նախն ձոս
մրդն միշտ խորհի չքցո
ցել զբարի ասուն ընդէ
րայց և բզում անգմ պա
տճո և ինի ըսպանութե
ոնց կայէս որվ սննն ձոյ
էսպան զէղբրիուր և իր
էսպս քննն ձոյ խնդրե
ցին զմահ փրկչին մէրոյ
արդ բրծչութի ննն
ձոսն հէտէիլ էղբրայ
սիրութե և միշտ խորհի
որննն ձս առվել չայր
գործէ նննն ձոյ իս քան
թէ ընդէրց զիսնն ձոսն
միշտ տանլի սրտաբէ
կութե և ած միշտն որ
իս պատճնվս պարգէս
չբնորհեց զրկելոյց զոյր
ննն
ԼԳ

bona quædam, quæ tuâ glô-
riam obfuscant, velleque
eum talibus carere; ne sic vel
æqualis tibi, vel te superior
evaderet: tunc illud est Inui-
diæ peccatum, parturitque
alia multa peccata; vti peruer-
sum iudicium est, de malo al-
terius gaudium, murmuratio,
& detractio, quoniam inui-
dus bonam famam proxi-
mi mimmere querit; immo
ad homicidium faciendum
subinde excitatur: quemad-
modum Caim fecit, qui ex
Invidia fratrem occidit; i-
tem Iudæi, qui ex Invidia
Domino mortem præpara-
runt.

Remedium illius est exer-
cere se in charitate fraterna, &
seriò perpendere Invidiam
magis invidenti, quàm inui-
dendo nocere: Affligit enim
seipsum invidus, exeditque
intrinsecus: & sæpè Deustali
via invidendum exaltat, per
quam deiectum humiliatum-
que illum cupiebat invidus.
Vti videmus diabolum per
invidiam

Inuidiam primum hominem de Paradiso terrestri depulisse; Deum verò illa occasione accepta, Christum in mundum misisse, illiusque meritis celestem paradysum eidem redonasse. Fratres Iosephi Patriarchæ vendiderunt illum per inuidiam; at verò Deus occasione effecit, ut dominus suorum fratrum euaderet. Saul Rex persecutus Davidem est ex Inuidia, Deusque regnum ideò Sauli ademit, illudque in Davidem transtulit.

D. Quid est Gula, & quæ peccata gignit, & quod eius remedium?

M. Gula est appetitus inordinatus comedendi & bibendi. Quæ inordinatio consistit in sumptione cibi affluentioris, quàm còueniat; aut quando quis nimis pretiosos cibos inquit, aut vetitis cibis vescitur, ut carnibus die veneris vel sabbati, quando quis vescendi statam horam non obseruat, præsertim in die Ie-

սրբո ճորտն կամէր գրկել
տղեղէն գիտատնայն վս
նթնայ էտ մէջն ճշտող
ամ գի կորոյցն զպարս
դըրախտիս իսկած ց սն
այս պատճ յոքն առ զէջ
զքս որդին այ յոյ խարս
զիտացէմէզ գէրկ ընծց
արքան թիւ էդրբ յով
սէկոյ գէղեցկիս որ սն
անայն ճիւղիս նաւն սո
րին պատճ աւանարդի
յովսեփէղէվ արէզ բրց
էզ խաւսող սրն ճիւղիս
դաւ թիւս Կոմգլ:

Ե. ոպէ հոգ կործնի թիւ ոպ
մղք ճնանիս իսնանէ
որպէս գոյք ճիւղի:

Ա. ոգ կործանի թիւ Կանկա
րգու թիւ կերակրոցէ ըմբ
էլէցն զի անկարգ թիւ
այն է ոսկ յիւլոյ կեր
ակորըս գրնոյ ըստ
աբգէլէ կերակրոս որ
զիյորթի լ իւրթի
միս ուտէլ էմբռոց Կա
նդործէ ճիւղ ճմուս էւս
առ վէլ յավոր պահոցն
էւէւս տնայգու թիւ
ընթ թիւ տէրէ մահոցի

ԼԴ

մէղք

ԼԼ

մեղք. իսկ չարիքս որ յա
գահութե՛ ճըսանիսէն
կորու՛ծի մըտց անյարմի
ցընճութի անչի խօսի
այլէս միշտ յայգհուէ
ծնանիշնութիւն մեղք
պողընգութե՛. արդեւ
ըշկութի ագհութեհէ
տէիլ միշտ քութեւ
պահոց գոր օգուտէ հոյ
գոյց եւ միմոյց եւտան
էլ օգոյտէ խորհէլ որմի
շտ ագհութի կերակր
ոց ոչ ինչէ եւ անտի լինի
մըշտն զէսմ որ ցաւք ան
դամոց սընտի գըլխոյ
սանմէլ հոգոյց:
Ե. ոպ է բարկութի եւ որ
պիսիմեղք ճնանի ինմա
նէ եւ ոպ գոյ բըծկութի:
Մ. բարկութի է ցախգութի
մ. անօրէն մը ըրէծ ինգութե
արդ պարտէ իմանալ որ
միջնամընլ կարգմ որ
էլ գ բարկութի ոչ մեղան
չէ մ սորոյ ասէ սղս. բարկ
անայք եւ մի մեղան չէք
եւ սըն բարսեղ ասիծէ բր
կութի է բըրբէլ զշոյս որ
բարի է բըհայլէ ըսդէմ
թըլ

iunij : aut denique quando
quis cum summa auiditate &
ingluvie comedit. Peccata
quæ à gula nascuntur, sunt :
obscuritas mentis, vanum
gaudium, multiloquium; sæ-
pè etiam ex gula, luxuria pro-
cedit, quæ omnes suas quo-
que filias comportat. Reme-
dium est inuigilare temperan-
tiæ & abstinentiæ, animæ iux-
ta ac corpori apprimè fru-
ctuosa. Et in particulari ex-
pendendum benè est, delecta-
tionem gulæ breuissimam
esse, & sæpissimè post se diu-
turnum stomachi, capitique
dolorem relinquere.

D. Quid est Ira, & quæ pec-
cata parturit, & quod eius re-
medium?

M. Ira est inordinatus appe-
titus vindictæ. Est tamen ani-
maduertendum, Iram mode-
ratam, benèque ordinatam,
bonam esse. Qua propter in
Psalmo dicitur: Irascimini, &
nolite peccare. Diuus Basi-
lius ait: Irâ se instar canis ha-
bere, qui bonus est, cum ini-

nicos aggreditur; non verò quando amicos morſu impetit. Deordinatio illa Iræ in tribus ſita eſt. Primū eſt, quod quis velit vindictam ſumere de eo, qui caſtigationem non meruit, nec te offendit. Secundum eſt, quod quis velit vindictam ſumere auctoritate propria: quia ſic vindicare, ac maleficum punire, ſolum ad Superiores ſpectat, quales ſunt Principes & Magiſtratus. Et quia ſupremus Princeps eſt Deus, ideò ait, quod ad ſe principaliter vindictam facere ſpectet: Tertium eſt, quod quis vindictam ex odio inſtituat, non autem ex iuſtitiz zelo, & in modo, aliisſque circumſtantijs excedat. Peccata, quæ ex Ira inordinata naſcuntur, ſunt: contentio, iniurioſa verba, verbera, actus inconuenientes, ac ſi homo mentis inops eſſet; quoniam inordinata amentiz eſt ſimilima. Remedium eius eſt in maſuetudinis virtute ſe exercere, ac pœnitentia, conſide-

թընամէց այլ ոչ էրբ
խայծ տէ գընրէկմն. իսկ
չարիք որ յագհուէ ծնա
նի հըրիւն նախ վըրեծ
խնդրէ յսոցէ որ ոչ ինչ
պարտիւն և ոչ վընաս ար
արելէն նըմա հըկըրդէ
էրբ բըռնի զօրուկամի
վըծի խնդրէ քանզի տա
նըլէ կի իրաւունս առն
է չարագործ ց ոչոյք կա
րէ առել էթէ ոչ իցէ ի ի
սն կամդատավոր և զի
ածէ ի խան ամէնայնի
վս որոյ ասէ իմէ վըրէծ
խնդրու թիւ ևս հատո
ցից ասէտը. հըրդ էրբն ի
տն ճով վըրեծ խնդրու թի
առնէն և ոչ վս խնդրոյ
իրավանց և արդարու է
ըստ պատշաի գոյրծոյն
արդ չարիքորի բըկու
թէ ծնանիւն ևս ան կար
գու թի վիճմանց հաչոյ
ու թիք հալած ք չարքն
ու թիք և արհվըրք ու պզ
յիմար մրդ զի բարկուի
անյարմրօրինակէ ինչա
գըլ թէ. իսկ բծկու թի
այսմն չարեցէ հետէ ի
հեզուէ

հեղուծ բարեկեցութեան
համբերութիւն որովհետեւ
ցիշտկիսցեալքսնամեր
որ համբերութիւն չարքն
նոց ընդալսան զփոսկ զպ
ատիւնս զորոնց կարեն
առնենմորդիք վրեժխոր
ւթիծնամեց ինրենց :
Կ. ոպ է ծուլութիւն ոպի
չարիք ծնատիւն ինմանս
է թէ ոպ գոյ բժշկիւն :
Ա. ծուլութիւն հռմմաեցոյց
բառիւկոյն ասկոգոյն
նկզմասալ ճախործիւ բա
րի գործոց և յանձնէմ
ուչի մեղք երբեցեի պա
տիւն ալ զի նեղասալ և չկ
ամիպալէլ զպատմիրն
ըս ալ և գրնալի ճնապր
արդարութեւ. արդ մեղ
քոր ծնատիւն ծուլութիւն
է չրհնադնադիւ պատմ
իրանցս ալ և հետեւիլ չր
գործոց և լիսէլան յուս
ի բարեգործոց և լիսիս
ուսկ նախանշընդ անոս
իկ որք յորդորեն դառն
ալիմեղցեալ հետեւիլ ար
դարութեւ. արդ բժշկո
ւթիւ չարծուլութեւ էր
սլծեւ

rando exempla Sanctorum,
ipsiusque Christi, qui suppor-
tatione ac patientia vitiorum
eiusmodi gloriosissimè triu-
pharunt. Quod à mundanis
hominibus non frequenta-
tur, quando adeò seuerè de
suis inimicis vindictam sume-
re proponunt.

D. Quid est Acedia, quæ
peccata producit, & quod
eius remedium?

M. Acediæ vocula Græca est,
& tantundem sonat ac tæ-
dium, fastidium, & tunc pec-
catum est capitale, quando
quempiam tædet boni operis,
fastidióque afficitur, ac dis-
plicet, quod ad obseruantiam
diuinorum præceptorum, &
ad tenendam virtutum semi-
tam obligetur. Peccata ex
Acedia pullulantia, sunt con-
temptus præceptorum, &
quod quis in prædam vitiis
sele obuiat; item benè agere
desperet: odium denique ac
rancor in illos susceptus, qui
hominem ad declinandum
peccatum, & ad bonam viam
capessendam exsuscitant. Re-

medium est, otiosum nō esse,
bonos libros per uolūtate, prē-
mium ingens aliquādo dan-
dum expendere, quod Deus
diligentibus praeceptorū suo-
rum obseruatoribus promi-
sit: item aeternam poenam, ac
intolerabilem, quam negli-
gentibus apparauit.

DE PECCATIS IN Spiritem Sanctum.

C A P V T X X.

D. Vae sunt peccata
in Spiritum San-
ctum, & quot?

M. Sunt sex, videlicet; despe-
ratio de salute, praesumptio
citra meritū salutē cōsequen-
di, cognitae veritatis impu-
gnatio, gratiae alteri datae in-
uidencia, obstinatio in pecca-
tis, & finalis impoenitentia.

D. Quare vocantur peccata
in Spiritum Sanctum?

M. Quia ex mera malitia
committuntur, & maxime
tertiū, quod propriissime prae
omnibus peccatū in Spiritum
S. est; quando nimirū quis ve-
ritatem cognoscēs, nihilomi-

միջոց

սխառնայլ զսրբ գրքէս և
ոչ կէալ բնաւ դարկլն
ուրեւ միշտ խորհել զվր
ճրս մէջ ագիսս զոր խոս
տցմա՛ծ այսոցիկ որքող
իդ սրբաւի պահէն զայտ
վիրասս տն և որոհ պահ
էն զտասնչսս յիշտէնից
մի մէջաջորքէ նրսդէմ
հոգոյս սրբկանոսի:

Զ. ըբէն կամոր
չափմէզքդոյ
որ հակառկ
էն հոյգոյս սր
բբոյ.

այ. Էս վեղերրդ նախ յոնչ
ատուվո՛րիկէնց: կայրծել
թեղերծի իմէղց առանց
ապշխրանց: Դիւն կիւ ուղ
իդ ճրմիրտուէ: նիւն ճիւ
իբրիսրնդէրց: անդ ար
ցիմէդ: և չապշխրել:

Դ. Կսէր կոչիւն մէղք Դիւն կ
հոգոյս սրբբոյ:

այ. զի չարագործութի է
և ատուվէլէրրդն որեալ
վորքան զամբէզրտորք
էն հակոկ հոգոյս սրբոյ
էերբ: Դիւն ճանաչէ ճշ
միրտութի հակոկի դիմ
գարցուր և ընդիմանայ

LL iiij

Ճշմարտութե իսկ չարա
կողութի մէջն կոչի. հա
կնկ հոգոյս սբոյ քաջի
հոգոյս սբոյ ընչայի բը
ռութի որէ հակն կամ չը
եաց ոպ ասի թէ անգիտ
ութե մէջ քնէ հակն կոր
գոյն որէ իմստութի հոր
բցտը կարութե մէջ քն
ասի լինել հակառակ հ
ւրայ որոյ ընչաւմք ըզ
զաւրութիուն ամէնակ
արող լինելոյ նմայ:
հ. ոպի բընութիւն ունին
այս մէջ քերըս:
ւ. զայս ունին զի ոչ գոյ
թողութի ոչի յայս կէս
քսն ոչ հնդերգելոմն ոպ
ուսոցն մէջ տը մէրիսը
ավետարանին զոր այսպ
ես իմանամք որոչ գոյ բ
չկութի զի ոչ էն ընթան
րական վս որոյ անհնա
րինէ որք անգանին յաս
մէջս դարցին և ապրիւր
եսցեն ոպ երբ տի թէ ան
հիմնդութի անբժշկել
իէ ոչ ասի թէ բընաւ ոչ
գոյ բժշկութի այլ զի ոչ
ոյք իւրնդրէ ըզբժշկի
և ոչ

nus vult obstinatè retinere ac
probare, quod verum non
est. Peccatum porro ex mali-
tia commissum, peccatum in
Spiritu S. vocatur, quoniã
Spiritu sancto bonitas tri-
buitur, cui est malitia contra-
ria: quemadmodum peccare
ex ignorantia dicitur esse cõ-
tra Filium, vt cui attribuatur
sapientia: & peccare ex fra-
gilitate dicitur esse contra
Patrem, vt potè cui potentia
deferatur.

D. Quidnam habent pro-
prij hæc peccata?

M. Hoc nimirum, quod
neque in hoc seculo nec in
altero remittuntur, vti in
Euangelio Saluator noster
docuit: (Matth. 22.) hoc ta-
men sic intelligendum est,
quòd difficilia ad remitten-
dum sint; quia quod rarum
sit, & operosum in primis, his-
ce peccatis obnoxios ad ve-
ram pœnitentiam peruenire;
quemadmodum cum dici-
mus morbum incurabilem
esse, non intendimus dicere,

quasi nullo modo curari possit, sed quod rarò curetur, immò ordinariè non curetur.

DE PECCATIS
in cœlum clamantibus.

CAPVT XXI.

D. Vot sunt, & quæ peccata in cœlū clamantia?

M. Sunt quatuor, videlicet: homicidium voluntarium, peccatum carnale contra naturam, Sodomiticum vocari solitum, oppressio pauperum, & præsertim orphanorum ac viduarum, defraudatio mercedis operarijs debitæ.

D. Quare in cœlum clamare dicuntur?

M. Eo quod tam manifesta iniustitia illorum peccatorū sit, vt nullo modò cooperiri, aut abscondi queant.

DE QVATVOR
nouissimis.

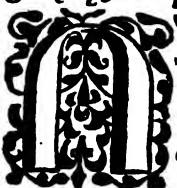
CAPVT XXII.

D. Orrò da generale documentum aliquod peccatum fugiendi?

միշմ

և ոչ հոգան բընավ ամի
նէ վիսն մնըծչկութեան
չայր մէղացըն:

վս մէղացորդ գողէն առած
յերկինսկանոն. Դա:

հ. րքէն կամորչ
ափմէշ քէր
գոյս որք գոչէ
ն առած յերկ
ինքս:

ւ. Էն չորդ կամավոր մը
դասանութի սողումէն
կնաղտըն զլրկութն աղ
քատց որբոյց և այրեաց
և ոչ հատոցնել զվարձս
վաստակավորաց քանզի
այսոք իկէն մեծ մէղքոր
գողէն առած:

հ. վսէր ասի թէ գողէն
այռաստուած:

ւ. քանզի էանչափ մեծ
անիրաւութի է այս մէղք
ոյր ոչ կարծածկել զմ
բնաւ պատճառել:

հ. վսն չորորդ սոսկալի եր
աց կանոն: Դր:

հ. ամիմ զի բա
րիոք իւր ատո
վոսոյցայն հս
ինչ խորշելիմ
էղայց և գործել զմրդ
արութի:

Ա. Իմաստոյս սոյղոյմոյս
ասէ թէ յիշեալ զվերջ
կենաց քոց և յաւիտեանս
միմէջ իցես արդ վերջին
սոսկալի իրոս ևս չորրորդ
սախ ահա որ օր մահուն
տէջ դատարանս զաւան
ջասս դժոխաց և զփառ
ըսարք անլծէ:

Դ. Վսնէր ասի վերջ այս
չորրորդ իրացըս:

Ա. Բաւզի մահընէ վերջ
կենաց աշխարհիս. իսկ
էգ դատարանէ վերջ
ամբաստն զից զոր Լինի
բց տանջանք դժոխոցէ
վերջ ին ջարագործ ցորք
մեջտ անվերջ տանջ ին
իսկ փառք արքանլծէ
ան վերջ բարիս զորս ոս
էլոցէն բրէգործք որոց
ոնս ի բընալ ամենէ վին
վերջ և ոչ կատրած:

Դ. Կամ իմ խորհորդ մի ոս
սելիքէս զիմ իշտումալ
ածից զայս սոսկալի իրս
խորհէլով միշտ և շղջ
իմէղց ոպասէ սոյղոյմոյս
իմաստուն գոյր ճայսոց
երինս:

ԼԳ

Ա. ըստ

M. Sapiens (Eccl. 7.) Recor-
dare nouissima tua, & in æ-
ternum non peccabis. Ho-
rum nouissimorum quatuor
sunt: Mors, Generale iudiciū,
Infernus, ac Cælestis gloria.

D. Quare illa quatuor, no-
uissima vocantur?

M. Quoniam mors est finis
vitæ, extremúm; omnium,
quod in hoc mundo occur-
rere nobis queat. Iudiciū
illud generale vltimum iudi-
ciorum omnium est, quæ in-
stituentur, à quo appellari ad
aliud tribunal non dabitur.
Infernus vltimum malum
est, quod peccatoribus irro-
gabitur, in quo semper sine
vlla relaxatione permane-
bunt. Cælestis gloria deni-
que vltimum bonum est, bo-
nis conferendum, quod nun-
quam sunt amissuri.

D. Age dic, quid circa hæc
quatuor nouissima conside-
ratione dignum occurrat;
quoniam peccaturus non
sum, vt Sapiens à te allegatus
dicit, si eorum identidem re-
cordabor?

M. Circa

M. Circa mortem hæc quatuor puncta considerata occurrunt. Primum est, quod mors certissima sit, nec ullus illam effugere queat. Secundum, quod hora mortis incerta sit, multi que moriantur, tum quâdo minimè expectarunt. Tertium, quod per mortem in mundo hoc terminetur & abruinpantur omnia, & sum demum mundi vanitas cognoscatur. Quartum, quod tempore mortis quilibet hominum super commissio malo, & bono omisso doleat. Qua propter magna stulticia est, hominem hoc facere, cuius cum poeniteat.

Circa extremum Iudicium hæc puncta: Primum est, quod iudicium hoc institutum sit de rebus gravissimis, videlicet de summo bono & summo malo. Secundum, & quidem per supremum iudicem, qui scit omnia, & cui nemo potest resistere. Tertium, quod in præsentia totius orbis, à qua mortalium nemo se poterit subducere. Quartum, quod ne

մէջ

այ. ըստ մահուան պարտէ
խոյրհէլ չորրդ կերպիւ
նախօծէ յայնչէ ճշմրիտ
և ոչոյք զէրծանի ինմա
նէ. երկրորդն զի ոչոյք զի
տէր զգծամն և բազումք
յանկարծ մէնանին. երր
զի իծամ մահուան վէր
ջնան ամ գործք աշխար
հիս և ծանիցեն զի ունա
նութիւնք էին ունանուէն
իսկ չորրորդն է զի իծայմ
մահոյն ամոյք զրդջնայ
իմէրցէ փոյշ ըմբսն լինի
որոչ գործեաց զբարիս
վսորոյն մեծ յիմրութի
առնել զախ զոր ճրմրի
տգիտեմք որ իծմմահոյ
առ զրդջնամք և ապաւյ
եմք. արդ. վս ահէղգա
տնտանին պարտէ խոյր
հէլ աշխատն նախ զի լից
իսկեղ դատն տան վս մէ
ծամեծ րոջից որէ կատ
արելութի բաքի գործց
կամ չարեաց. երկրորդ զի
անաչն գատվոր է և զի
տէր զամ ծածուկս գայդ
տնէցէ ոչոյք կարէ կել
ընգէմ սորայ. երրորդն զի

M M

առնի հանգեալ ամբաստ
եղծութիւնս ուրոյնք կա
րիցէ թաքսիւ. չորրորդէ
զիտոյնք կարիցէ զերծ
նիլ թաւաթոց տախ ջնց
կամ իհրմանս անտիւ
երկանսց և արդարութե
արդ վսահվոր զրծոնի
ացն պարտէ խորհել որ
է լայնատարծ երկանա
ձիք անդնդաին և հմոր
ած. իսկ լայնատարծ է զի
ունի յիւքեան զամտան
ջանարնս զորս ոյք կա
րիցէ կարծել. բց երկանս
աձիքէ զի յավիտենան
է. համտարածէ զիտան
անքնանտանելի ետամէ
նեցուն. իսկ անդնդան
նէ զիւն տանջնք առնց
բընաւ ամէսելիս կարծ
էց մի թաւաթութե:
արդ վս արքանութե պ
արտէ նմանապէս խոր
ելոր լայնատարծէ զի յի
նքեան ունի զամբարնս
զոր խորհինք կամ անպ
էքեան զայն զորկարծե
մք և իմանամք. բց լայն
ատարծէ զի ամէս բարեք
ta. Vbi insuper & hoc aduertendum est, bona huius mundi

minima quidem spes extrema
illam sententiam, aut execu
tionem diuinæ iustitiæ effu
giendi sit affutura.

Circa infernum considerā
dum occurrit, quod latus sit,
longus, altus & profundus:
latus eo quod pœnas omnes
etiam imaginabiles comple
ctatur: Longus eò, quod om
nes sint æternæ pœnæ: altus,
quod sint acerbissimæ in sū
mo gradu: profundus quod
sint meræ pœnæ, nullo om
ninò consolationis genere
permixtæ.

Circa cœlestem gloriam
similiter cōsiderandum est,
illam amplam ac latam esse;
& quod omne bonum, quod
imaginabile est, contineat:
imò plus quàm nos imagina
tione nostra, aut desiderio
assequi possimus. Longa,
quia omnia illa bona æterna
sunt. Alta, quoniam bona
omnia altissima iuxta ac no
bilissima sunt. Profunda,
quia vera puraque sunt bona,
nulliº mali cōmixtione viola

nullā ex quatuor his conditionibus habere, quandoquidem brevia, exigua, semperque doloribus angustijque sunt temperata: vti ē contrario & mala mundi huius pauca, brevia & exigua sunt, semperque aliquali consolatione perfusa. Vnde reuera concludere poteritis, omnes illos cerebrum suum, iudiciūmq; perdidisse, qui præ amore vitæ huius, præ timore tribulationum præsentium, aut futura bona deperdunt, aut in futura mala labuntur.

սակաւ քէն . և փոթոյվէ ըզանան . փոյքրէն . և միշտ գոյյուսմի խիթարուէ վնն որոյ պարտէ իմանալ որ ճըմբիտ յիմքէն այսոքիկորք վնն ցանգ ութ է ընչից . կամ մէծու թէ աշխարհիս կամ վնն երկոյդի ունանուէ աշխարհիս կորուսանէն ըզ բրիս յաւիտէն ախսակ . ան գանին ի մըլտնջէն վորտանջախըս :

վէրջընէ

FINIS.

Excudebat ANTONIVS VITRAY. 1635.

MM ij

ԳԵՐՈՅ ԳԱՆՂՐՆԷ

պարզաբանեալ

կարգիւ ԹՐԽՈՒՆՆԵՐՆԷ շարադրեալ:
 իմաստնոցն է յատնի ցուցեալ:
 իսկ անմըտացրն է յիմարեալ:
 արդ խելամուտ մեշտ համարեալ:
 կարգիւ ԹՐԽՈՒՆՆԵՐՆԷ դու գիտըզ սայ:
 զոր փայփայք իստեմնուս ինայ:
 ցրնչայ հոգիթեւ զըվարճանայ:
 իմաստութեն դարայն է սայ:
 ճարտարայ միտ իսայնայեայ:
 ճայր և ապոյտ հոգոյց լինենայ:
 երբ որ ըստուք ընթեռնոս ըզ սայ:
 իհոգոյն շնորհացին զարդարեցաւ:
 յառաքելոցրն շարադրեցաւ:
 ուղափառիցրն պարզեցաւ:
 իհրոռմայ գահին հաստատեցաւ:
 ածանին շնորհօքրն ցուաւ:
 իսբ հարանցրն կարգեցաւ:
 մեզ իփրկութի շնորհեցաւ:
 վս հոգոց սբհրրամանաւ:

Փառքայ էւսբ:

աճ աճսին ամէն:

զանգ

I N D E X

C A P I T V M

HVIUS OPERIS.

Vid sit. Doctrina
Christiana, & quæ
eiusdem partes,
Caput primum,
Pagina prima.

Declaratio signi S. Crucis,
Cap. II. 4

De Symbolo, Cap. III. 12

De Oratione Dominica,
Cap. IIII. 76

De Salutatione Angelica,
Cap. V. 102

De decem Præceptis,
Cap. VI. 111

De primo Præcepto. 118

De secundo. 131

De tertio. 141

De quarto. 148

De quinto. 153

De sexto. 156

ցանգընէ
կանոնից այս գրող

Ս նպութե քըր
խտոնէ ից վար
դապետութե և
թէ որ քիցէս գլ
խոր բաժին ք կանոն
առ ը ին: թի. ւ
պարգաւանութի սրբանի
առ իմաց ին. թի. 7
պարգաւանութի Լսմ. տամ
քին: թոյ. 8
արայտմութի Լայրմ. էդիս
թոյ. 8
վս. հղըմս մարտիան ին
թոյ. 8
վս. Ժպատգամաց սոս ւայ
թոյ. 8
վս. առաջին պատգամին
թոյ. 8
վս. երկրորդ պատգամին
թոյ. 8
վս. երրորդ պատգամին
թոյ. 8
վս. չորրորդ պատգամին:
թոյ. 8
վս. հինգերորդ պատգամին
թոյ. 8
վս. վեցերորդ պատգամին
թոյ. 8

M M iij

վն իօթընէրորդէ պատգաւ մին թոփ ճկ	De septimo.	160
վն ութերորդ պատգաւին թոփ ճկ	De octavo.	164
վն ինէրորդ պատգաւին թոփ ճկ	De nono.	169
վն տասնէրորդ պատգաւ մին թոփ ճկ	De decimo.	172
վն հրամանաց սբ էկեղէ ցոյ թոփ ճկ	De Præceptis Ecclesiæ, Cap. VII.	175
վն ավետարանական խրա տոց թոփ ճկ	De Consilijs Evangelicis, Cap. VIII.	176
վն Եւորհրդեան սբ էկե ղէցոյ թոփ ճկ	De Sacramentis S. Ecclesiæ, Cap. IX.	179
վն սբմկրտութե: ճկ	De Baptismo.	187
վն հստատութե օրէ կրօն ւնք թոփ ճկ	De Confirmatione.	193
վն սբհղորդութե: ճկ	De Eucharistia.	195
վն ապշխարութե: ճկ	De Pœnitentia.	209
վն վերջին օծման: ճկ	De Extrema Vnctione.	217
վն սբկարգի քահնաից: թոփ ճկ	De Sacramento Ordinis.	220
վն արսնին: թոփ ճկ	De Sacramento Matrimonij.	221
վն այլամ շնորհց: ճկ	De Virtutibus in genere, Cap. X.	224
վն զօրութեած արանութե ւաֆս թոփ ճկ	De Virtutibus Theologicis, Cap. XI.	227
վն գրլխավորգաւրութե թոփ ճկ	De Virtutibus Cardinalibus, Cap. XII.	232
վն էշնորհայց հոգոֆս սբ բոյ թոփ ճկ	De septem Donis Spiritus sancti, Cap. XIII.	237
վն ութ		

De septem Beatitudinibus,
 Cap. XIV. 241
 De septem Operibus Misericordiae corporalibus, item de septem spiritualibus,
 Cap. XV. 243
 De Vitijs & Peccatis in genere, Cap. XVI. 246
 De Peccato Originali,
 Cap. XVII. 251
 De Peccato Mortali, & Veniali, Cap. XVIII. 254
 De septem Peccatis Capitalibus, Cap. XIX. 257
 De Peccatis in Spiritum sanctum, Cap. XX. 269
 De Peccatis clamantibus in Caelum, Cap. XXI. 271
 De quatuor Nouissimis, Cap. XXII. ibid.

վնութեորորէրախուէ
 թոփի փխ
 վնրիթսէրորդ գործոյցող
 որմութէ հոգեւորէ մր
 մնալոր: թփ փխգ
 վն չարեայց ամէն մէղաց
 թոփ փխգ
 վն ըսկըսբնական մէղց:
 թոփ փծա
 վն մահոյցի մէղացնենէր
 էլեացն թոփ փծդ
 վն է գըլխաւոր մէղացն
 թոփ փծէ
 վն մէղաց որ հակուեն հո
 գոյն սբոյ: թոփ փկթ
 վն մէղաց որգողենառած
 թոփ փհա:
 վն չորորդ սոսկալի վերջի
 երացըն: թփ փհա

FINIS.

վերջնէ.

Handwritten text in a cursive script, likely a list or index, with some words underlined. The text is difficult to decipher due to the cursive style and fading.

Handwritten text in a cursive script, likely a list or index, with some words underlined. The text is difficult to decipher due to the cursive style and fading.

Handwritten text, possibly a date or a reference number.

Handwritten text, possibly a date or a reference number.

